

**ΕΙΔΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ.
ΦΟΡΕΙΣ - ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ
ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ.**

ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

*Αρματά Ζωή
Νταϊλιάνη Κωνσταντίνα*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Γεωργοπούλου Λίλιαν

Καθηγήτρια Εφαρμογών

**Πτυχιακή για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το Τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής
Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού
Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι Πάτρας).**

ΠΑΤΡΑ, Μάϊος 1994

Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας

Υπογραφή

Υπογραφή

Υπογραφή

ΑΡΙΘΜΟΣ	874
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	vi
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	vii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	viii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	2
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	4
ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III — ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	11
Γενικά	(11) ✓
1. Τυφλοί	13
2. Κωφοί	15
3. Κινητικά ανάπηροι	(18) ✓
4. Νοητικά καθυστερημένοι	19
5. Ψυχικά ασθενείς	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV	A. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	25
	1. Τα δικαιώματα των ανθρώπων	25
	2. Ειδική αγωγή ατόμων με ειδικές ανάγκες	27
	3. Επαγγελματική εκπαίδευση και αποκατάσταση	30
	 B. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	 34
	1. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για τα Κράτη - Μέλη	
	2. Προγράμματα Ευρωπαϊκής Κοινότητας	36
	2.1 Πρόγραμμα HELIOS I	
	2.2 Πρόγραμμα HELIOS II	39
	2.3 Σύστημα πληροφόρησης και τεκμηρίωσης HANDYNET	42
	2.4 Πρόγραμμα HORIZON	43
	3. Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο	47
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	 ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΟΥ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	 49
	1. Οικογενειακό Περιβάλλον	<u>49</u>
	2. Το άτομο και η αναπηρία του μέσα στην κοινωνία	<u>54</u>
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI	 Η ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ - ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΑΡΕΧΟΥΝ	 59
 A' ΜΕΡΟΣ	 1. Επαγγελματικός προσανατολισμός	 61
	2. Επαγγελματική κατάρτιση	63
	3. Ο ρόλος του Ο.Α.Ε.Δ στην κατάρτιση	67

**Β' ΜΕΡΟΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕ-
ΧΟΥΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 70**

1. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης Ο.Α.Ε.Δ 70
2. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης για τυφλούς 72
3. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης για κωφούς 75
4. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης για κινητικά ανάπηρους 76
5. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης για νοητικά υστερούντες 83
6. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής
κατάρτισης για ψυχικά ασθενείς 87
7. Εκτίμηση της κατάστασης 95

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ 98**

1. Η εργασία ως μέσον αποκατάστασης 98
2. Μορφές επαγγελματικής αποκατάστασης 102 ✓
 - 2.1 Ελεύθερη αγορά εργασίας - Ο.Α.Ε.Δ 102
 - 2.2 Δημόσιος φορέας 105
 - 2.3 Η αυτοαπασχόληση ή κατ' οίκον
απασχόληση 106
 - 2.4 Συνεταιρισμοί για τα άτομα με ειδι-
κές ανάγκες 107
 - 2.5 Προστατευμένα εργαστήρια 110
 - 2.6 Παραγωγικά εργαστήρια 111
3. Αξιολόγηση της επαγγελματικής
αποκατάστασης 114

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ 120**

1. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού
στην οικογένεια 121

2. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού με το άτομο με ειδικές ανάγκες μέσα στην Κοινότητα	122 —
3. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην κατάρτιση	124 —
4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στο Γραφείο επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες (Ο.Α.Ε.Δ)	125 —
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ ΠΕΡΙΛΗΨΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	127
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	147
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	216

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Ευχαριστούμε την υπεύθυνη καθηγήτρια κα Γεωργοπούλου Αίλιαν για τη βοήθειά της στην πραγματοποίηση της πτυχιακής εργασίας.

Επίσης ευχαριστούμε θερμά όλους όσους μας βοήθησαν για τη συγγραφή αυτής της μελέτης

Αρμανά Ζωή

Νταϊλιάμη Κωνσταντίνα

Περίληψη μελέτης

Ο βασικός σκοπός της μελέτης αυτής είναι να εξετασθεί η κατάρτιση που παρέχεται σήμερα στα άτομα με ειδικές ανάγκες από φορείς και ιδρύματα και ποια είναι αυτά στην Αθήνα και στον Πειραιά που την προσφέρουν. Καθώς και την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων αυτών.

Αρχίζουμε την ανάλυση της μελέτης κάνοντας μία ιστορική αναδρομή για τις αντιλήψεις και την στάση της κοινωνίας απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ακόμη εξετάζεται η ειδική εκπαίδευση και πως εξελίχθηκε διαχρονικά.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε στο α' μέρος, το νομοθετικό πλαίσιο της εκπαίδευσης, κατάρτισης και επαγγελματικής αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το β' μέρος περιλαμβάνει τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τα άτομα αυτά.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναφέρονται οι στάσεις και τα συναισθήματα του οικογενειακού περιβάλλοντος από τη στιγμή της εμφάνισης της αναπηρίας του ατόμου (εκ γενετής ή επίκτητη) μέχρι και την επαγγελματική του αποκατάσταση. Επίσης ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία και το ίδιο το άτομο αντιμετωπίζει την αναπηρία του.

Κατόπιν, εξετάζεται στο α' μέρος η ειδική επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Το β' μέρος περιλαμβάνει τους φορείς και τα ιδρύματα που παρέχουν την κατάρτιση στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί αναλύεται η επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων αυτών και οι μορφές με τις οποίες παρέχεται.

Στη συνέχεια αναφέρεται ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στους διάφορους τομείς απασχόλησής του με τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Τέλος παραθέτουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη και προτάσεις για την αναβάθμιση της υπάρχουσας κατάστασης.

Πίνακας Υπολογισμών

		Σελ.
ΠΙΝΑΚΑΣ I	Η εξέλιξη της ιστορικής περιόδου της Ειδικής Αγωγής.	134
ΠΙΝΑΚΑΣ II	Δικαιολογητικά εγγραφής σε σχολή επαγγελματικής κατάρτισης	135
ΠΙΝΑΚΑΣ III	Κάρτα ανεργίας	136
ΠΙΝΑΚΑΣ IV	Ιδρύματα με τα οποία συνεργάζεται και επιδοτεί ο ΟΑΕΔ.	137
ΠΙΝΑΚΑΣ V	Στατιστικά στοιχεία κίνησης ατόμων με ειδικές ανάγκες στις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ σε σχέση με την κατάρτιση	138
ΠΙΝΑΚΑΣ VI	Δικαιολογητικά για την πρόσληψη στο Δημόσιο ατόμων με ειδικές ανάγκες	139
ΠΙΝΑΚΑΣ VII	Δείγμα έρευνας για την επαγγελματική αποκατάσταση νοητικά καθυστερημένων ατόμων	140
ΠΙΝΑΚΑΣ VIII	Αποτελέσματα της εξέλιξης των ατόμων μετά τη φοίτησή τους (νοητικά καθυστερημένων)	141
ΠΙΝΑΚΑΣ IX	Αντιστοιχία της εκπαίδευσης με την εργασία που βρίσκουν τελικά τα άτομα.	142
ΠΙΝΑΚΑΣ X	Απασχόληση μετά την εκπαίδευση ατόμων με ψυχικές διαταραχές	143
ΠΙΝΑΚΑΣ XI	Η διάθεση των εργοδοτών να προσλάβουν άτομα με ψυχικές διαταραχές.	144
ΠΙΝΑΚΑΣ XII	Στατιστικά στοιχεία κίνησης ατόμων με ειδικές ανάγκες της υπηρεσίας του ΟΑΕΔ σε σχέση με την επαγγελματική αποκατάσταση.	145
ΠΙΝΑΚΑΣ XIII	Στατιστικά στοιχεία για τα άτομα με ειδικές ανάγκες που γράφτηκαν στον ΟΑΕΔ-τοποθετήθηκαν σε δουλειά - έμειναν άνεργοι, για το έτος 1993.	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού, λόγω σωματικών ή ψυχικών παθήσεων, αντιμετωπίζουν σοβαρά μειονεκτήματα απέναντι στην απασχόληση, τα οποία τους οδηγούν σε μία ταχεία απομάκρυνση από την παραγωγική διαδικασία. Πρόκειται για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ο όρος "άτομα με ειδικές ανάγκες" καθιερώθηκε στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, σε αντικατάσταση του όρου "μειονεκτούντα άτομα" (personnes handicapées - disabled people). Θεωρούμε ότι περιλαμβάνει "όλα τα άτομα με οποιεσδήποτε σοβαρότατες μειονεξίες που οφείλονται σε σωματικές, διανοητικές ή ψυχικές βλάβες."

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, ο πληθυσμός των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Κοινότητα περιλαμβάνει 30 εκατομμύρια άτομα. Στην Ελλάδα το ποσοστό είναι 6-8%, δηλαδή πάνω από μισό εκατομμύριο. Προσεκτικοί υπολογισμοί αναφέρουν επίσης αύξηση κατά 6.000 άτομα.

Το φάσμα των αναπηριών των ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι πολύ ευρύ. Για το λόγο αυτό περιοριστήκαμε να μελετήσουμε τις αναπηρίες, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

1. **Αισθητηριακές αναπηρίες**, που αφορούν κυρίως την όραση και την ακοή
2. **Σωματικές αναπηρίες**, που περιλαμβάνουν τις αναπηρίες του κινητικού συστήματος και τις αναπηρίες εσωτερικής παθολογίας. Από αυτή την κατηγορία θα μελετήσουμε μόνο τις αναπηρίες του κινητικού συστήματος

3. Πνευματικές αναπηρίες, που περιλαμβάνουν τις πνευματικές καθυστερήσεις και τις ψυχικές διαταραχές.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η εκπαίδευση θεωρείται το μοναδικό μέσο για τη διερεύνηση εμπειριών και γνώσεων κάθε ατόμου. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο σύστημα εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, γιατί αντιμετωπίζουν επιπρόσθετα προβλήματα λόγω της αναπηρίας τους.

Η βασική εκπαίδευση στα άτομα αυτά προσφέρεται σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες από ειδικά σχολεία ή ειδικές τάξεις μέσα σε κανονικά σχολεία.

Στη συνέχεια τα άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να εκπαιδευτούν επαγγελματικά στα διάφορα κέντρα κατάρτισης που υπάρχουν σήμερα στη χώρα μας. Στα κέντρα αυτά τα άτομα ανάλογα με τις δυνατότητές τους και τα ενδιαφέροντά τους, παρακολουθούν προγράμματα ειδίκευσης με σκοπό την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Οι ειδικότητες που προσφέρονται από τα περισσότερα κέντρα κατάρτισης δεν ανταποκρίνονται στη ζήτηση της αγοράς εργασίας, διότι δεν συμβαδίζουν με την τεχνολογική εξέλιξη.

Ένα επί πλέον πρόβλημα των κέντρων κατάρτισης είναι το χαμηλό επίπεδο σπουδών που παρέχεται. Και αυτό αφ' ενός μεν επειδή το διδακτικό προσωπικό είναι χωρίς εξειδίκευση, αφ' ετέρου δε γιατί ο τεχνικός εξοπλισμός του κέντρου είναι ελλιπής ή ξεπερασμένος.

Τα προγράμματα των κέντρων και ο τρόπος λειτουργίας τους δεν είναι τέτοιος ώστε να ανταποκρίνονται και να προετοιμάζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες να διεκδικήσουν μία θέση στην αγορά εργασίας. Π.χ. ανεπαρκής γνώση του αντικειμένου, συχνές απουσίες.

Ο ρυθμός των μαθημάτων δεν είναι εντατικός και δεν προσεγγίζουν το ενδιαφέρον του εκπαιδευομένου, με αποτέλεσμα συχνά να διακόπτουν το πρόγραμμα. Δηλαδή για μεγάλο χρονικό διάστημα διδάσκονται το ίδιο αντικείμενο και τελικά χάνουν το ενδιαφέρον τους.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι παραδεκτό ότι μπορούν να αποδώσουν ικανοποιητικά και αποτελεσματικά, όταν πάρουν μία καλή κατάρτιση. Παρόλα αυτά όμως διαπιστώνουμε να υπάρχει μία τεράστια αντίφαση γύρω από την επαγγελματική τους απασχόληση.

Ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι λειτουργούν ανασταλτικά στην επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων αυτών, είναι η φύση της αναπηρίας τους, διάφοροι οικογενειακοί και κοινωνικοί παράγοντες, καθώς και ο άνισος καταμερισμός των επαγγελματικών κέντρων κατάρτισης στις μεγάλες αστικές πόλεις.

Το ότι η αναπηρία δεν σημαίνει ανικανότητα, είναι μία πραγματικότητα που αναγνωρίζεται διεθνώς. Συνεπώς η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην παραγωγική διαδικασία οδηγεί στην απελευθέρωσή τους από την οικονομική εξάρτηση του οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Τους βοηθάει να αυτοπροσδιορίσουν την προσωπικότητά τους, να θεμελιώσουν το αναφαίρετο δικαίωμα για ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, στην εργασία και στα κοινά.

Η ένταξη στην παραγωγική διαδικασία απελευθερώνει τις δημιουργικές και παραγωγικές ικανότητες του οποιουδήποτε ανθρώπου και συνεπώς του ανάπηρου.

Το ερώτημα είναι, τί υπάρχει στην Ελλάδα και πώς λειτουργεί, ώστε να αναμένουμε αύξηση της λειτουργικότητας και της αυτοεκτίμησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες για να τα βοηθήσει να ενταχθούν στην κοινωνία. Και επί πλέον, τί ποσοστό απορρόφησης υπάρχει στην αγορά εργασίας.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο σκοπός της μελέτης αυτής είναι να ερευνηθεί η μορφή και η ποιότητα της κατάρτισης που παρέχεται σήμερα, από φορείς και ιδρύματα στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ποιες είναι οι υπηρεσίες που προσφέρουν την κατάρτιση στην Αθήνα και τον Πειραιά.

Επίσης να μελετηθούν οι δυνατότητες που υπάρχουν για την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων αυτών.

Ως επί μέρους στόχους της μελέτης έχουμε θέσει τους παρακάτω :

- α) Την ανάλυση των στάσεων και των συναισθημάτων της οικογένειας του ατόμου με ειδικές ανάγκες και της κοινωνίας.
- β) Την παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- γ) Τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω των προγραμμάτων της για την κατάρτιση και αποκατάσταση.
- δ) Μελέτη των ειδικοτήτων επαγγελματικής κατάρτισης που παρέχονται από τις υπηρεσίες και πώς αυτές συνδέονται με τη ζήτηση στην αγορά εργασίας.
- ε) Οι μορφές της επαγγελματικής αποκατάστασης στη χώρα μας.
- στ) Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στους τομείς της οικογένειας, της κατάρτισης και της επαγγελματικής αποκατάστασης, και τέλος,
- ζ) Την εκτίμηση της παρούσας κατάστασης και προτάσεις για αναβάθμιση.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Αναπηρία

Κατά την Θ. Παπαφλέσσα (1984 σελ. 39), με τον όρο αναπηρία ονομάζουμε κάθε χρόνια βλάβη ή αλλοίωση των σωματικών, μυχικών, πνευματικών λειτουργιών ή των συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού. Αυτή η βλάβη ή αλλοίωση, προκαλεί μείωση ή απώλεια της ικανότητας του ατόμου για πλήρη απόδοση μέσα στο κοινωνικό σύνολο χωρίς ιδιαίτερη φροντίδα.

Η αναπηρία μπορεί να είναι συγγενής ή επίκτητη. Δηλαδή μπορεί να προέρχεται από βλάβες με τις οποίες γεννήθηκε το βρέφος ή να προκληθεί από διάφορα αίτια αργότερα.

Νοητική Καθυστέρηση

Κατά την Υ. Μαινοπούλου (1988 - σελ. 103), η νοητική καθυστέρηση χαρακτηρίζεται από γενική νοητική ανάπτυξη κάτω του μέσου όρου, με μεγάλη δυσκολία στην κοινωνική προσαρμογή τους, επειδή οι αντιληπτικές του ικανότητες βρίσκονται χαμηλότερα του φυσιολογικού.

Τύφλωση

Σύμφωνα με τον Α. Κυπριωτάκη (1987-σελ. 21), είναι η αδυναμία του οπτικού οργάνου να συλλάβει οπτικά ερεθίσματα καθώς και η έλλειψη οπτικών παραστάσεων.

Κώφωση

Κατά τον Α. Κυπριωτάκη (1987 - σελ. 30), κώφωση είναι η ανικανότητα του ατόμου να συλλάβει ακουστικά ερεθίσματα. Συνεπάγεται σοβαρές ατέλειες στην κατανόηση της γλώσσας και την ικανότητα της ομιλίας.

Βαρηκοΐα

Ο Α. Ασιώτης (1964 - σελ. 40-43), αναφέρει ότι βαρηκοΐα είναι όταν η ακοή του ατόμου λειτουργεί με ακουστικό ή χωρίς ακουστικό και δεν αντιλαμβάνεται την ομιλία κατά το μεγαλύτερο ποσοστό της από την ακουστική οδό.

Σωματική αναπηρία

Κατά τον Α. Κυπριωτάκη (1987-σελ. 40-41), σωματική αναπηρία είναι η πρόσκαιρη ή μόνιμη διαταραχή της ορθοπεδικής και κινητικής ικανότητας ή οργάνων του σώματος με σοβαρές επιπτώσεις στο γνωστικό, θυμικό και κοινωνικό τμήμα του συνόλου.

Ψυχική ασθένεια

Σύμφωνα με τον Λ. Στεφανή (1973-σελ. 29), η ψυχική ασθένεια, ανεξάρτητα από τα αίτια που την προκαλούν, αναφέρεται στις σύμπλοκες λειτουργίες του ατόμου, τις βιοψυχοκοινωνικές. Εκδηλώνεται:

- α) Στην αντικειμενική συμπεριφορά (αυτή που υπόκειται στην παρατήρηση), και
- β) Στην υποκειμενική κατάσταση ή πιο σωστά στα βιώματα του ίδιου ατόμου.

Κοινωνικοποίηση

Κατά την Μ. Νασιάκου (1982-σελ. 63), είναι η διαδικασία μέσα από την οποία το άτομο διαμορφώνει τη συμπεριφορά του, μαθαίνει τους τρόπους ζωής που η κοινωνική ομάδα, στην οποία ανήκει, τον μεταβιβάζει άμεσα και έμμεσα.

Στιγματισμός

Η Α. Ζώνιου-Σιδέρη (1986-σελ. 153), αναφέρει ότι με τον όρο αυτόν εννοούμε την κατάσταση του ατόμου, το οποίο έχει αποστερηθεί πλατειά κοινωνική αποδοχή. Το στίγμα είναι άμεσα συνδεδεμένο και εξαρτημένο από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες κάθε κοινωνίας.

Ένταξη

Σύμφωνα με τον Γ. Τσιναρέλη (1988 - σελ. 18), ένταξη σημαίνει αποδοχή μέσα σε μία ήδη λειτουργούσα - με τις δικές της φυσικές και κοινωνικές δυναμικές - ομάδα μιας θέσης, από ένα άτομο ή μια κατηγορία ατόμων που έχουν διαφορετικά κοινωνικά, βιολογικά, ψυχολογικά ή οικονομικά χαρακτηριστικά, και την παροχή κάθε είδους βοήθειας μέσα και έξω από την ομάδα για τη διατήρηση μιας θέσης αυτής καθώς και την απόκτηση ρόλου ή ρόλων στα πλαίσια αυτής της ομάδας.

Ενσωμάτωση

Κατά τον Γ. Τσιναρέλη (1988 - σελ. 18), ενσωμάτωση σημαίνει την αλληλοαποδοχή από ένα σύνολο ή μία ομάδα ενός ατόμου ή μιας ομάδας. Την ανάπτυξη κοινωνικοδυναμικών σχέσεων, χωρίς την παροχή καμιάς ιδιαίτερης βοήθειας, είτε από την ομάδα, είτε από οποιονδήποτε εξωτερικό παράγοντα, με αποτέλεσμα την πλήρη απορρόφηση του ατόμου ή της ομάδας στις διαμορφούμενες σχέσεις, αλλά και τη διατήρηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας αμφίπλευρα.

Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Ο επαγγελματικός προσανατολισμός κατά την απόφαση 402/21/2/81 του Υπουργείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι η διαδικασία που βοηθά το άτομο να λύσει τα προβλήματα εκλογής του επαγγέλματος, λαμβανομένου υπόψη των ικανοτήτων του γενικά της προσωπικότητάς του, σε σχέση με τις επαγγελματικές ευκαιρίες.

Επάγγελμα

Το "Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών" (1972) δίνει τον ορισμό: "είναι το είδος της εργασίας την οποία κάνει το άτομο, ανεξάρτητα από τον κλάδο παραγωγής

μέσα στον οποίο συντελείται η εργασία και ανεξάρτητα από το είδος απασχόλησης του ατόμου.

Κατάρτιση

Σύμφωνα με τον Λ. Δελασούδα (1992 - σελ. 26), με τον όρο "κατάρτιση" εννοούμε την θεωρητική εκπαίδευση και την πρακτική άσκηση για την απόκτηση ή την αναβάθμιση επαγγελματικών προσόντων που διευκολύνουν την άμεση είσοδο, την παραμονή ή την επιστροφή στην παραγωγική διαδικασία.

Επαγγελματική αποκατάσταση

Η Υ. Ματινοπούλου (1988 - σελ. 104), αναφέρει ότι η επαγγελματική αποκατάσταση συνεπάγεται πέρα από την εκμάθηση ενός επαγγέλματος, διαδικασία κοινωνικής μάθησης που σκοπό έχει να κινητοποιήσει και να ενθαρρύνει την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινότητα, βοηθώντας τους να γίνουν αυτόνομοι.

Αποκατάσταση

Κατά τον Μ. Μαδιανό (1990-σελ. 186), "αποκατάσταση" είναι μία δυναμική διαδικασία μέσα από την συντονισμένη εφαρμογή ιατρικών, κοινωνικών, εκπαιδευτικών και επαγγελματικών μέτρων, για να βοηθήσει το άτομο με ειδικές ανάγκες να φτάσει στο μέγιστο δυνατό επίπεδο λειτουργικότητας και να ενταχθεί στην κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το θέμα της παρούσας μελέτης ερευνήθηκε βιβλιογραφικά. Στην μελέτη αυτή παρουσιάζονται οι φορείς και τα ιδρύματα τα οποία παρέχουν κατάρτιση στα άτομα με ειδικές ανάγκες και αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο προσφέρεται η ειδική εκπαίδευση και ποιο είναι το περιεχόμενό της. Επίσης μελετάται η επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων αυτών.

Η συλλογή της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε από διάφορες βιβλιοθήκες και από προσωπικές συναντήσεις με υπεύθυνους φορέων και ιδρυμάτων.

Η αναζήτηση των βιβλίων έγινε στις παρακάτω βιβλιοθήκες:

- Κεντρική Βιβλιοθήκη Πατρών
- Κεντρική Βιβλιοθήκη ΤΕΙ Πατρών
- Βιβλιοθήκη Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
- Βιβλιοθήκη Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Αθηνών
- Βιβλιοθήκη Αιγινήτειου Νοσοκομείου Αθηνών
- Βιβλιοθήκη ΣΚΛΕ.

Οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα ήταν με τους παρακάτω αρμόδιους:

- Τον Πρόεδρο της Πανελλήνιας Ένωσης Τυφλών κ. *Μαργιόλα Γ.*
- Τον Πρόεδρο της Συνομοσπονδίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες κ. *Βαρδακαστάνη Γ.*
- Την Προϊσταμένη της κοινωνικής υπηρεσίας του ΕΙΑΑ Αθηνών κ. *Γερανίου Ε.*

- Τον προϊστάμενο των γραφείων επαγγελματικής αποκατάστασης του ΟΑΕΔ κ. *Αγγελίδη Α.*
- Τον κοινωνικό λειτουργό του Κ.Ψ.Υ. Αθηνών κ. *Μουστογιαννη*
- Τον κοινωνικό λειτουργό του ΚΕΠ Αιγινήτειου Νοσοκομείου κ. *Κονδύλη*
- Την κοινωνικό λειτουργό του Ιδρύματος "ΘΕΟΤΟΚΟΣ"

Οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Πάτρα, ήταν :

1. Με την Προϊσταμένη του γραφείου επαγγελματικής αποκατάστασης του ΟΑΕΔ κ. *Λαμπροπούλου Π.*
2. Με την διευθύντρια του ΕΙΑΑ κ. *Ισόγλου*
3. Με την Κοινωνική λειτουργό του ΕΙΑΑ κ. *Δαγκίλα*
4. Με την κοινωνική λειτουργό του Κ.Ψ.Υ. κ. *Τσαμπά*
5. Με τον Πρόεδρο της Αντικωφωτικής κ. *Μαντέλη Γ.*
6. Με την εκπρόσωπο του Δήμου κ. *Κολιού Ε.*
7. Με τον κοινωνιολόγο του Πανεπιστημιακού Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου Πατρών κ. *Αυγερίδη Κυριάκο.*

Κατά τη διάρκεια της συλλογής των στοιχείων συναντήσαμε ορισμένα προβλήματα. Το βασικότερο πρόβλημα ήταν το απόρρητο των υπηρεσιών στα στατιστικά στοιχεία με αποτέλεσμα να μη μας δοθούν. Ακόμα η ανεύρεση της βιβλιογραφίας υπήρξε αρκετά δύσκολη, διότι το θέμα δεν έχει μελετηθεί αρκετά.

Έχουν γραφεί περισσότερα άρθρα, δημοσιευμένα σε περιοδικά, παρά βιβλία.

Το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής βασίστηκε στις προσωπικές εκθέσεις και εισηγήσεις που έχουν γράψει οι αρμόδιοι των φορέων και ιδρυμάτων που συναντήσαμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Σύμφωνα με τον Ι. Παρασκευόπουλο (1980), η στάση της κοινωνίας απέναντι στα αποκλίνοντα άτομα διαφέρει από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία. Άλλοτε οι κοινωνίες τα αγνούσαν, τα κατεδίωκαν ή τα θανάτωναν. Ο Καιάδας της αρχαίας Σπάρτης έχει παραμείνει χαρακτηριστικό παράδειγμα της σκληρότητας με την οποία οι κοινωνίες αντιμετώπιζαν τα ελαττωματικά άτομα. Στην ιστορία της ανθρωπότητας, όσον αφορά τη στάση της κοινωνίας απέναντι στα ελαττωματικά άτομα, υπάρχει ποικιλία ανάλογα με τις χρονολογικές περιόδους.

Την προχριστιανική περίοδο τα ελαττωματικά άτομα είχαν κακή μεταχείριση, παραμελούνταν, κατεδίωκοντο ή ακόμη και θανατώνονταν. Η εμφάνιση του Χριστιανισμού με τα κηρύγματα αγάπης και φιλανθρωπίας είχε ως επακόλουθο να δοθεί στα άτομα περίθαλψη και προστασία. Νωρίς στους χριστιανικούς χρόνους, με την φροντίδα της εκκλησίας και της οργανωμένης κοινωνίας, ιδρύονταν άσυλα και οικοτροφεία, συνήθως στις παρυφές των πόλεων, μακριά από τους άλλους ανθρώπους, όπου τοποθετούνταν τα ελαττωματικά άτομα και παρέμεναν για όσο χρόνο βρίσκονταν στην ζωή. Στα άσυλα αυτά κύρια φροντίδα ήταν να περιοριστεί ο σωματικός πόνος και οι κίνδυνοι από την ασιτία (Πίνακας Ι - Παράρτημα Α).

Μέχρι την περίοδο αυτή, όπως είναι αυτονόητο, από την στάση που επικρατούσε απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες υπήρχε ανυπαρξία μέριμνας για την αγωγή τους.

Η ειδική μέριμνα για την αγωγή των ατόμων αυτών άρχισε τον 16ο Αιώνα με τη δημιουργία των πρώτων ειδικών σχολείων, τα οποία όμως θα εξετάσουμε παρακάτω.

Η Θ. Παπαφλέσσα (1984) αναφέρει ότι η ιστορία της μέριμνας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες αρχίζει μετά την επίδραση δύο σημαντικών γεγονότων :

- α) Την χρήση των μηχανών που δημιούργησε μία νέα κατηγορία αναπήρων, των θυμάτων εργατικών ατυχημάτων ή εργατικών ασθενειών.
- β) Τους δύο παγκόσμιους πολέμους, οι οποίοι άφησαν όχι μόνο μεγάλο αριθμό τραυματιών πολέμου, αλλά και πολλούς τραυματίες στον άμαχο πληθυσμό.

Τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, παρατηρείται μία ζωνρή επιθυμία για μια πλήρη αποδοχή των αποκλινόντων ατόμων και έμπρακτο ενδιαφέρον για την παροχή συστηματικής βοήθειας, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο.

“Στο τέλος της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές του 1970, οι ομάδες ατόμων με ειδικές ανάγκες άρχισαν να δραστηριοποιούνται οργανώνοντας συλλόγους και απαιτούσαν την προσοχή του κόσμου με τις κινητοποιήσεις τους. Εκφράζονταν δημόσια, προχωρούσαν σε ενέργειες και αισθανόντουσαν ώριμα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Με τη δραστηριοποίησή τους αυτή, κέρδισαν αποφασιστικές νίκες στους τομείς της κοινωνικής πρόσβασης, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης” (N. Weinberg, 1988 - σελ. 77).

Σήμερα παρατηρείται διεθνώς μία προσπάθεια εκπαίδευσης των αποκλινόντων ατόμων και ανάπτυξης των ικανοτήτων τους με σκοπό την κοινωνική τους αποκατάσταση. Μετά την μακρά περίοδο της απαισιοδοξίας, στην οποία ως καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης των αποκλινόντων ατόμων θεωρείτο η ιδρυματική πρόνοια, διατρέχουμε σήμερα μία περίοδο αισιοδοξίας στην οποία επικρατεί η

πεποίθηση ότι με κατάλληλη αγωγή και άσκηση, μπορούν τα άτομα αυτά να γίνουν οικονομικά και κοινωνικά ανεξάρτητα μερικώς ή ολικώς.

Έτσι από την εξόντωση και την θανάτωση σε παλαιότερες εποχές, την απομόνωση και την ιδρυματική προστασία στη συνέχεια, φτάσαμε σήμερα στην εποχή που διεθνώς επιδιώκεται η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, παροχή συστηματικής βοήθειας, έτσι ώστε τα άτομα αυτά να ζήσουν, όσο βέβαια επιτρέπουν οι ικανότητές τους, μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία με τους συνανθρώπους τους.

1. ΤΥΦΛΟΙ

Σύμφωνα με την Θ. Παπαφλέσσα (1984) σε μερικές κοινωνίες, όπως στην Αρχαία Ελλάδα, οι τυφλοί θεωρούνταν ότι είχαν ιδιαίτερες ιδιότητες όπως μαντικές και μουσικές. Γενικά όμως μπορούμε να πούμε ότι για πολλούς αιώνες οι τυφλοί ήταν αντικείμενο του οίκτου των συνανθρώπων τους και αποδέκτες της φιλανθρωπίας.

Η εποχή της περίθαλψης των τυφλών, αναφέρει ο Α. Κυπριωτάκης (1987) άρχισε το 1178 στην Σουηδία και το 1690 στο Παρίσι, όταν ιδρύθηκαν άσυλα.

Ο 18ος αιώνας συνεχίζει ο συγγραφέας, θεωρείται η εποχή κατά την οποία καταβάλλονται οι πρώτες προσπάθειες για την επαγγελματική μόρφωση και αποκατάσταση των τυφλών. Για το σκοπό αυτό ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1784 από τον Valentin Haüy το πρώτο συστηματικό ειδικό σχολείο για τη μόρφωση των τυφλών ("Essai sur l' education des aveugles"). Ο Haüy χρησιμοποίησε πρώτος, για την μόρφωση των τυφλών, την αίσθηση της αφής, η οποία αναπληρώνει την όραση στην απόκτηση νέων παραστάσεων και εποπειών.

Το 1824 ο δεκαπεντάχρονος τυφλός μαθητής του Haüy, ο Luis Braille εφεύρα έναν τρόπο γραφής με ανάγλυφες τελείες.

Την ίδρυση του σχολείου του Haüy ακολουθεί η ίδρυση και άλλων σχολείων τυφλών τα επόμενα χρόνια σε όλο τον κόσμο.

Το έτος 1873 πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη το Α' Διεθνές Συνέδριο Τυφλών.

Μετά από τα μέσα του 19ου αιώνα καταβλήθηκαν έντονες προσπάθειες για την επιμόρφωση των τυφλών. Σε μερικές χώρες καθιερώθηκε μάλιστα η υποχρεωτική φοίτηση. Ιδρύθηκαν σχολεία διαφόρων βαθμίδων για την μόρφωση των τυφλών και καθιερώθηκε ο δεσμός της ειδικής μόρφωσης των δασκάλων για τυφλούς (Βερολίνο 1866).

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1945) πραγματοποιήθηκαν διεθνή συνέδρια για την μόρφωση των τυφλών. Άρχισαν να χρησιμοποιούνται ειδικά τεχνικά μέσα για τη διδασκαλία και να παίρνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την μόρφωση των ενηλίκων και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Οι υπηρεσίες αποκατάστασης, αναφέρει η Θ. Παπαφλέσσα (1984), δημιουργήθηκαν όταν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξαν άτομα τα οποία έμειναν τυφλά από πολεμικές αιτίες. Η οικονομική ενίσχυση δεν αρκούσε για να καλύψει όλη την κλίμακα των ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών των ανθρώπων αυτών. Έπρεπε να βρεθούν τρόποι αποκατάστασής τους σε ρόλους παραγωγικούς μέσα στην κοινωνία.

Στην Ελλάδα το 1906 με την ίδρυση από τον Σύλλογο Ωφελίμων Βιβλίων του "Οίκου των Τυφλών" άρχισε η πρόνοια για τους τυφλούς.

"Το 1948 ιδρύθηκε από την ιδιωτική πρωτοβουλία ο Φάρος των Τυφλών, Ίδρυμα επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ενηλίκων τυφλών, το οποίο λειτουργεί ως σήμερα" (Θ. Παπαφλέσσα, 1984, σελ. 48).

Το κράτος ενισχύει τους τυφλούς με το γενικό πρόγραμμα επιδότησης που εφαρμόζουν οι διευθύνσεις κοινωνικής πρόνοιας σε όλη την επικράτεια.

Σήμερα υπολογίζεται ότι στη χώρα μας είναι 22.000 τυφλοί, περίπου 0,22% του πληθυσμού μας, που κατά ηλικίες είναι : Από 0 έως 18 χρονών περίπου 400 άτομα, από 18 έως 45 χρονών 2.500 - 3.000 άτομα, από 45 έως 60 χρονών περίπου 3.000 άτομα και από 60 και πάνω οι υπόλοιποι.

Από τα ποσοστά αυτά καταλαβαίνουμε ότι το ενεργό ποσοστό είναι 3.000 άτομα (ηλικία 18-45 ετών).

2. ΚΩΦΟΙ

Κατά την αρχαιότητα και την ρωμαϊκή εποχή, πίστευαν ότι οι κωφοί και κωφάλαλοι ήσαν άχρηστοι στη ζωή, "στιγματισμένοι" και ανίκανοι για μόρφωση. Ακόμη πίστευαν ότι όσοι γεννιούνται κωφοί γίνονται και άλαλοι. Γύρω στο έτος 200 π.Χ. ερμηνεύεται η άποψη από τον ιατροφιλόσοφο Αλέξανδρο τον Αφροδισέα ότι η αλαλία είναι γυμολογικό επακόλουθο της κώφωσης και ότι είναι φυσικό, αφού δεν άκουσαν ποτέ ήχους να μην μπορούν να εκφραστούν" (Α. Κυπριωτάκης 1987 - σελ. 33-34).

Τον 16ο αιώνα εκδηλώνεται για πρώτη φορά, ιδιαίτερα από κληρικούς, ενδιαφέρον για το πρόβλημα των κωφών και καταβάλλονται προσπάθειες για την μόρφωσή τους.

Η Β. Λαμπροπούλου (1985) αναφέρει ότι η πρώτη προσπάθεια εκπαίδευσης των κωφών άρχισε στην Ισπανία τον 15ο αιώνα με το γνωστό σαν τον πρώτο δάσκαλο των κωφών τον Pablo Ponce de Leon (1521-1584). Ο De Leon χρησιμοποίησε τη γραφή και ανάγνωση στην αρχή για να διδάξει την ομιλία αργότερα. Επίσης χρησιμοποίησε και το δακτυλικό αλφάβητο στη διδασκαλία του.

Τον 17ο αιώνα άρχισε μία προσπάθεια εκπαίδευσης κωφών παιδιών στην Μεγάλη Βρετανία. Ο Thomas Braidwood (1715-1806) ο οποίος ίδρυσε σχολείο κωφών στη Σκωτία και χρησιμοποιούσε τα νεύματα και την δακτυλική αλφάβητο με τα δύο χέρια, όπως και την ανάγνωση και γραφή για να φθάσει στην ομιλία. Η μέθοδος του Braidwood και των μετέπειτα εκπαιδευτικών της Μεγάλης Βρετανίας είναι γνωστή σαν προφορική μέθοδος (χειλεανάγνωση).

“Το κυριότερο κίνητρο που οδήγησε στη δημιουργία ειδικών σχολείων για κωφούς ήταν ότι οι κωφοί πρέπει να γίνουν χρήσιμα μέλη της κοινωνίας και ότι μόνοι τους χωρίς τη βοήθεια των άλλων πρέπει να χαράζουν το δρόμο της ζωής τους. “Ήδη οι μέχρι τώρα εμπειρίες είχαν δείξει πως κάτι τέτοιο ήταν δυνατόν”. (Κ. Αλεξάνδρου 1986 - σελ. 10).

Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, ο Γάλλος Abbe (κληρικός) Carlos Miquel de l'Erre (1718-1789) ίδρυσε το πρώτο στον κόσμο δημόσιο σχολείο κωφών στο Παρίσι το 1755. Ο De l'Erre σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς κωφών παιδιών της εποχής του, διέδωσε τη γαλλική μέθοδο που ήταν η χρησιμοποίηση της νοητικής, που τη θεωρούσε φυσική γλώσσα των κωφών, και της ομιλίας.

“Τον 18ο αιώνα στην Γερμανία ο Samuel Heinicke (1729-1784) πολέμησε την μέθοδο του De l'Erre και υποστήριξε τη διδασκαλία κύρια της ομιλίας μέσα από την άρθρωση στο κωφό παιδί.

Η διαμάχη μεταξύ της Γαλλικής μεθόδου και του Heinicke συνεχίστηκε και τον 19ο αιώνα και είναι γνωστή σαν πόλεμος των 200 χρόνων” (Β. Λαμπροπούλου, 1985 - σελ. 67-68).

Τον 19ο αιώνα τα περισσότερα σχολεία κωφών χρησιμοποιούσαν κύρια σαν σύστημα επικοινωνίας την προφορική μέθοδο και απαγόρευαν τη χρήση της νοηματικής γλώσσας. Παρ’όλα αυτά πολύ λίγα παιδιά κατόρθωσαν να αναπτύξουν προφορική γλώσσα σε ικανοποιητικό βαθμό. Η πλειοψηφία των κωφών παιδιών αποφοιτούσαν από τα σχολεία με ελάχιστες γνώσεις και με φτωχή απόδοση σε γλώσσα γραπτή και προφορική.

Η Β. Λαμπροπούλου (1985) αναφέρει ότι ο Lenneberg το 1967 στο Διεθνές Συνέδριο Προφορικής Εκπαίδευσης για τους κωφούς τόνισε ότι ο κύριος στόχος της εκπαίδευσης πρέπει να είναι η γλώσσα και όχι τα μέρη της (ομιλία, άρθρωση κ.λπ.). Κατηγόρησε τους εκπαιδευτικούς που δεν βλέπουν τη διαφορά μεταξύ της γλώσσας και της ομιλίας και πρότεινε ότι στο κωφό παιδί πρέπει να δοθούν όσο το δυνατόν περισσότερα παραδείγματα γλώσσας χρησιμοποιώντας όχι μόνο ομιλία, αλλά και

νοηματική, δακτυλικό κ.λπ. Έτσι τα τελευταία 20 χρόνια έχει υιοθετηθεί μία καινούργια αντίληψη για την εκπαίδευση του κωφού παιδιού με κύριο στόχο την ανάπτυξη της γλώσσας και την επικοινωνία η οποία είναι η ευέλικτη μέθοδος ολικής επικοινωνίας που περιλαμβάνει ταυτόχρονα την ομιλία και την νοηματική γλώσσα (ακόμη και την χειλεανόγνωση, την ακουστική καλλιέργεια, τη γραφή κ.λπ.).

Στη χώρα μας άργησε σχετικά η εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Το 1923 ιδρύθηκε στη Σύρο το πρώτο ειδικό σχολείο κωφών από την Αμερικανική Οργάνωση Εγγύς Ανατολής για την περίθαλψη και εκπαίδευση των παιδιών αυτών. Λίγο αργότερα συστήθηκε το ίδρυμα "Εθνικός Οίκος Κωφαλάλων" που υπήρξε ο βασικότερος φορέας της μόρφωσης των κωφαλάλων στην Ελλάδα. Το 1937 μετονομάστηκε "Εθνικό Ίδρυμα Προστασίας Κωφαλάλων" με δωρεά Χαραλάμπους και Ελένης Σπηλιωτοπούλου" (Α. Κυπριωτάκης, 1987 - σελ. 34-35).

Ένας μεγάλος αριθμός παιδιών, κύρια βαρηκόων, αλλά πολλές φορές και κωφών, μπορούν με τη βοήθεια πάντα κάποιου ειδικού να παρακολουθήσουν μαθήματα σε σχολεία ακουόντων. Εφόσον δεν υπάρχει θεραπεία για την κώφωση ή την βαρηκοΐα, η μόνη θετική βοήθεια είναι η ειδική αγωγή, η οποία πρέπει να αρχίζει το ενωρίτερο δυνατό, μόλις διαπιστωθεί η κώφωση. Με την κατάλληλη εκπαίδευση μπορούν να φτάσουν σ' ένα πολύ ικανοποιητικό επίπεδο και να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο.

Τα κωφά παιδιά μπορούν να εγγραφούν, χωρίς γραπτές εξετάσεις στις Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές.

Ο Κ. Αλεξάνδρου (1986) αναφέρει ότι στα 1000 παιδιά που γεννιούνται το ένα είναι τελείως κωφό και 40-60 έχουν μικρά ή μεγάλα προβλήματα ακοής. Εάν δεχθούμε αυτή τη διαπίστωση, τότε στα 150.000-170.000 παιδιά που γεννιούνται, κατά μέσο όρο κάθε χρόνο στην Ελλάδα, τα 7.000 περίπου έχουν προβλήματα ακοής. Από τις περιπτώσεις αυτές τα 5.000, δηλαδή το 70% μπορούν να θεραπευτούν, ενώ τα 2.000, δηλαδή το 30% μένουν σε όλη τους τη ζωή κωφά ή βαρήκοα.

3. ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΑΝΑΠΗΡΟΙ

Οι πρώτες προσπάθειες για την εκπαίδευση και τη θεραπεία των σωματικά αναπήρων παιδιών εμφανίσθηκαν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα σε φιλανθρωπικό και ιδιωτικό επίπεδο.

Στη Γερμανία το 1816, ιδρύθηκε "το ειδικό σχολείο για παιδιά με ορθοπδικές παθήσεις που ήταν αναγκασμένα εξ αιτίας της πάθησής τους να είναι κλινήρη. Λίγα χρόνια αργότερα, ιδρύθηκαν παρόμοια σχολεία και σε άλλες πόλεις της Γερμανίας (Βερολίνο, Μόναχο κ.ά.).

Μερικές δεκαετίες αργότερα άρχισε η λειτουργία παρόμοιων σχολείων και σε άλλες χώρες με πρωτοβουλία κληρικών (π.χ. Σουηδία)" (Α. Κυπριωτάκης, 1987 - σελ. 47).

Το ενδιαφέρον και η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για τη μόρφωση, αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη των σωματικά αναπήρων παιδιών εκδηλώθηκε πιο έντονα στις αρχές του αιώνα μας.

Με νομοθετικές ρυθμίσεις δεσμοθετήθηκαν μέτρα σε διάφορες χώρες για την προστασία και την εκπαίδευση των σωματικά αναπήρων παιδιών.

"Στις ΗΠΑ άρχισε να λειτουργεί στο Σικάγο το 1900 το πρώτο δημόσιο ειδικό σχολείο για σωματικά ανάπηρα παιδιά. Στη συνέχεια ιδρύθηκαν παρόμοια σχολεία και σε άλλες πόλεις."

"Στην Ευρώπη ή άποψη του Γερμανού Καθηγητή Karl Biesalski (1906) "Ο σωματικά ανάπηρος μπορεί και οφείλει να γίνει από ζητιάνος φορολογούμενος" βρίσκει ολοένα ευρύτερη απήχηση. Ο ίδιος ο Biesalski ίδρυσε στο Βερολίνο (1906) το "Κεντρικό Θεραπευτήριο για έρευνα - επιμόρφωση" και συνετέλεσε να πραγματοποιηθεί απογραφή των σωματικά αναπήρων σε όλη τη Γερμανία" (Α. Κυπριωτάκης 1987 - σελ. 47).

Στην Βιέννη το 1926 ιδρύθηκε σχολείο για σωματικά ανάπηρα παιδιά με πρόγραμμα ημερήσια εκπαίδευσης.

Στη χώρα μας αναφέρει ο Α. Κυπριωτάκης (1987) για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των ανάπηρων παιδιών, ιδρύθηκε το "Ασκληπιείον Βούλας" (1920), με ιδιαίτερους χώρους για σωματικά ανάπηρα παιδιά, η "Ελληνική Εταιρία Προστασίας και Αποκατάστασης Αναπήρων Παίδων" (1937) και το "Κέντρο Αποκατάστασης Αναπήρων Παίδων Βούλας" (1954).

Μετά τον Β. Παγκόσμιο πόλεμο και ιδιαίτερα μετά το 1950, τα σωματικά ανάπηρα παιδιά προσφέρεται μία πιο συστηματική και ολοκληρωμένη μόρφωση, σε παγκόσμια κλίμακα, λειτουργούν σχολές για την μόρφωση και επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, ιδρύονται σχολεία και χρησιμοποιούνται σύγχρονα εποπτικά και αποθεραπευτικά όργανα.

4. ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΟΙ

Η νοητική καθυστέρηση ήταν ήδη γνωστή στον αρχαίο κόσμο. Τα επίθετα "μωρός", "πλίδιος", "ιδιώτης", με τη σημερινή τους έννοια, βρίσκονται σε πολλά από τα αρχαία κείμενα. Αντίστοιχα επίθετα συναντούμε επίσης στα λατινικά κείμενα. Αντίθετα δεν γίνεται λόγος για αγωγή καθυστερημένων ατόμων.

Στη διάρκεια του Μεσαίωνα "η αδιαφορία και η προκατάληψη για τα άτομα αυτά εκδηλώνεται κάπως διαφορετικά. Οι ελαφριές περιπτώσεις έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης, που έφτανε στα όρια της ασιδοσίας. Οι βαρύτερες περιπτώσεις δεν διαχωρίζονταν από τις άλλες μυχικές παθήσεις. Έτσι τα άτομα με βαριά νοητική καθυστέρηση, θεωρούνται "αμαρτωλοί" γιατί στην "κολασμένη σάρκα" τους βρήκε καταφύγιο το βρωμερό πνεύμα του σατανά" (Α. Κυπριωτάκης, 1987 - σελ. 153).

Στα χρόνια της Αναγέννησης, συνεχίζει ο Α. Κυπριωτάκης (1987) αρχίζει να εκδηλώνεται κάποιο ενδιαφέρον για τους αδύνατους πνευματικά. Το ενδιαφέρον αυτό στράφηκε πρώτα προς τα πάσχοντα μέλη της τότε άρχουσας τάξης, για την

προστασία κυρίως των οικονομικών συμφερόντων. Αργότερα άρχισε να καλύπτει και άλλα στρώματα. Μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα δεν γίνεται όμως σκέψη για αγωγή των παιδιών αυτών.

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, σημειώνεται μία αλλαγή στάσης πολύ σημαντική. "Το ενδιαφέρον δεν περιορίζεται στην περίθλαση, αλλά στρέφεται και σε πιο προχωρημένους στόχους. Έστω και διστακτικά, ιδρύονται μερικά σχολεία για καθυστερημένους. Το σπουδαιότερο όμως βήμα έγκειται στο γεγονός ότι η νοητική καθυστέρηση διαχωρίζεται από τις μηχικές παθήσεις και γίνεται αντικείμενο ξεχωριστής έρευνας, αλλά και έριδας ανάμεσα σε φυσιοκράτες και αισθησιοκράτες" (Ι. Παρασκευόπουλος, 1980 σελ. 113-114).

Στη Γαλλία το 1904 συστάθηκε από το Υπουργείο Παιδείας μία επιτροπή για να επεξεργασθεί ένα σχέδιο ειδικής αγωγής. Μέλος της επιτροπής αυτής υπήρξε ο Alfred Binet, ο οποίος ανέλαβε να εκπονήσει μία μέθοδο διάγνωσης και ταξινόμησης παιδιών με νοητική καθυστέρηση. Συνεργάστηκε για τον σκοπό αυτό με τον Th. Simon και κατέληξαν στην παρουσίαση του γνωστού τέστ Binet Simon. Ακολούθησε η ίδρυση ειδικών σχολικών τάξεων με τον νόμο 1909. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη της στάσης του κοινωνικού συνόλου και σε άλλες χώρες της Ευρώπης.

Στην Ελλάδα το πρώτο ειδικό σχολείο ιδρύθηκε το 1937 με την επωνυμία "Πρότυπο Ειδικό Σχολείο Αθηνών" στην Καισαριανή, με σκοπό να καταστεί πυρήνας της ειδικής αγωγής στη χώρα μας. Πάντως η εξέλιξη της ειδικής αγωγής στη χώρα μας από τον Δημόσιο Τομέα υστερεί υπερβολικά. Σημαντική πρόοδος σημειώθηκε μόνο τις δύο τελευταίες δεκαετίες" (Α. Κυπριωτάκης 1987 - σελ. 155).

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με τη διακήρυξη που υιοθέτησαν τα Ενωμένα Έθνη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όλα τα κράτη-μέλη συνειδητοποίησαν την υποχρέωσή τους να εντείνουν τη δραστηριότητά τους και προς την κατεύθυνση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η πρόοδος της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας, η ευκολότερη διακίνηση των ιδεών, ο βαθμιαίος εκδημοκρατισμός της παιδείας, άνοιξαν τον δρόμο για νέες, πιο αποτελεσματικές μεθόδους.

Κατά καιρούς έχουν προταθεί διάφορα κριτήρια και κατηγορίες ταξινομήσεως των νοπτικών καθυστερημένων ατόμων "Το παλιότερο βασικό κριτήριο είναι ο δείκτης νοημοσύνης. Ο πρώτος που εισήγαγε το κριτήριο αυτό είναι ο Lewis Terman με την ταξινόμηση αυτή, νοπτικό πηλίκο μεταξύ 80 και 90 στην κλίμακα Binet κατατάσσει το άτομο στη βαθμίδα του μέσου κατώτερου, δηλαδή τους εκπαιδεύσιμους - πηλίκο μεταξύ 50 και 79 στην βαθμίδα του οριακού καθυστερημένου, δηλαδή τους ασκήσιμους. Και πηλίκο κάτω του 50 στη βαθμίδα των βαρέων καθυστερημένων, δηλαδή τους ιδιώτες" (Ι. Παρασκευόπουλος 1980 - σελ. 27).

Ο κυριότερος λόγος ο οποίος συνετέλεσε στην επέκταση της εκπαίδευσης των νοπτικά καθυστερημένων ατόμων είναι η διαπίστωση ότι τα νοπτικά καθυστερημένα άτομα μπορούν, με την κατάλληλη ειδική αγωγή, ν'αποθούν παραγωγικά και αυτόρκη μέλη της κοινωνίας. Σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι μεγάλος αριθμός (80% περίπου) νοπτικά καθυστερημένων, αποβαίνουν κοινωνικά και οικονομικά ανεξάρτητοι, αν τους δοθεί η κατάλληλη αγωγή και καθοδήγηση.

Στατιστικές του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας ανεβάζουν το ποσοστό των νοπτικά καθυστερημένων ατόμων στο 1% έως 3% του γενικού πληθυσμού. "Στην Ελλάδα θα πρέπει να υπάρχουν κατ'ελάχιστο όριο 85.000 νοπτικά καθυστερημένα άτομα. Από αυτά 3.000 περίπου είναι ιδιώτες, 12.000 ασκήσιμοι και 70.000 εκπαιδεύσιμοι. Επίσης κάθε έτος θα πρέπει να γεννιούνται το ελάχιστο 1500 παιδιά (1 ανά 100 γεννήσεις), τα οποία σε μία στιγμή της ζωής τους θα χαρακτηρισθούν ως νοπτικά καθυστερημένα και θα απαιτήσουν ειδική φροντίδα και μεταχείριση" (Ι. Παρασκευόπουλος, 1980 - σελ. 33).

5. ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΕΙΣ

Ψυχικές και νευρικές παθήσεις περιγράφονται από τα βάρη της ιστορίας και σε διάφορα σημεία του πλανήτη, από τους ινδιάνους της Βόρειας Αμερικής ως τους Μαλαίσιους και τους Τάγκαλους στις Φιλιππίνες. Παράλληλα, εμφανίζεται και ο τύπος του πρώτου "θεραπευτή" του Σαμάν (Mora 1985).

Κατά τους ελληνικούς μυθολογικούς χρόνους, εμφανίζονται οι πρωτόγονες αντιλήψεις για την θεϊκή ή ημιθεϊκή προέλευση των ψυχικών νοσημάτων, αλλά και στοιχεία της ιατρικής αντίληψης, συμπεριλαμβανομένης με μαγικά ή ιερατικά στοιχεία κυρίως κατά την Ομηρική εποχή. Οι μεγάλοι αρχαίοι έλληνες τραγικοί, άφησαν πλήθος από σελίδες στις οποίες περιγράφουν με σαφήνεια τις ψυχικές διαταραχές του Μενέλαου, του πατροκτόνου Ορέστη, του Ηρακλή, του Αίαντα κ.ά.

"Ο Μελάμπους εμφανίζεται ως ο σπουδαιότερος μυθολογικός γιατρός, όχι μόνο γιατί φαίνεται ότι υπήρξε ο πρώτος Έλληνας γιατρός που άσκησε θεραπεία με φάρμακα και καθαρμούς, αλλά γιατί υπήρξε επίσης ο πρώτος ψυχοφαρμακολόγος, ψυχοθεραπευτής και ιατρομάντης, γενάρχης μιας σειράς ονομαστών μάντεων" (Ι. Παπαδάτος, 1988 - σελ. 12).

Τον 5ο αιώνα π.Χ., αρχίζει να διαμορφώνεται η επιστημονική ιατρική αντίληψη. Κατά τη διάρκεια του χρυσού αιώνα αναπτύσσεται σε σημαντικό βαθμό ο ορθολογικός τρόπος ερμηνείας των κοινωνικών φαινομένων, αλλά και των φαινομένων της ψυχής, καθώς και η ιατρική και ο κλάδος της ψυχιατρικής περνούν από το μαγικό-εμπειρικό στο επιστημονικό στάδιο. Το πέρασμα αυτό επικυρώνει η φυσιογνωμία του Ιπποκράτη.

Η ιατρική των Ρωμαίων κατακτητών που ακολούθησαν στηρίζονταν αποκλειστικά σχεδόν στην μαγεία.

Με τη διαδοχή των μεσαιωνικών χρόνων σημειώνεται όχι μόνο πρωτοφανής πολιτιστική ύφεση, αλλά και επανεμφάνιση όλων των δαιμονολογικών και εξωλογικών στοιχείων της θεοκρατικής κοινωνίας. Επανερχονται στο προσκήνιο οι προλήψεις, οι δυσισοδημονίες και ο θρησκευτικός φανατισμός (Mora 1985).

Η επικράτηση του Χριστιανισμού οδήγησε τον θρησκευτικό φανατισμό στο απόγειό του. Οι λαϊκές ειδωλολατρικές θρησκείες και τελετουργίες θεωρήθηκαν έργα του διαβόλου και της μαγείας και εκδιώχθηκαν ανελέητα.

Ο Ι. Παπαδάτος (1988) αναφέρει ότι κατά την περίοδο της Αναγέννησης του 16ου αιώνα, για πρώτη φορά αναγνωρίζεται πλέον ότι οι ψυχικές διαταραχές αποτελούν παθολογικές καταστάσεις και μπορούν να θεραπευθούν. Από τα μέσα του αιώνα εμφανίζονται τα πρώτα ψυχιατρεία στην Αγγλία, στο Παρίσι, τη Βιέννη, ενώ επί των ημερών του Μ. Πέτρου στη Ρωσία ιδρύονται τα πρώτα νοσοκομεία για γυχασθενείς. Η κατάσταση που επικρατεί όμως μέσα σ'αυτά δεν προσφέρει ουσιαστικές υπηρεσίες. Η ύπαρξη σκληρότητας εκ μέρους του προσωπικού και η χρησιμοποίηση αλυσίδων για τους επιθετικούς ήταν η συνηθισμένη τακτική, μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα.

Από τις αρχές όμως του αιώνα εκδηλώνονται σποραδικές προσπάθειες για την αναδιάρθρωση και διαφοροποίηση του συστήματος ψυχιατρικών υπηρεσιών, άμεσα συναρτημένες με τις εξελίξεις της ψυχιατρικής επιστήμης στον τομέα της διάγνωσης και θεραπείας της ψυχικής ασθένειας.

Το 1902 δημιουργείται στην Ν. Υόρκη η πρώτη ψυχιατρική μονάδα Γενικού Νοσοκομείου. Το 1930 στην Μ. Βρετανία τίθεται σε ισχύ ο νόμος περί ψυχικής υγείας που αποβλέπει στη δημιουργία εξωτερικών ψυχιατρικών ιατρείων, γεγονός που συντελεί στο "άνοιγμα" και τη βελτίωση των ψυχιατρικών ασύλων.

Τα πρώτα Νοσοκομεία Ημέρας δημιουργούνται στην Μόσχα το 1933 και ακολούθησαν και άλλα σε διάφορα κράτη.

Ο χώρος που αναπληρώνει τις σποραδικές αυτές προσπάθειες καθώς και το σύνολο σχεδόν των προσπαθειών είναι ο χώρος της Κοινωνικής Ψυχιατρικής. Η Κοινωνική Ψυχιατρική "είναι μία θεωρία αλλά και μία πρακτική που λαμβάνει υπόψη της την κοινωνία, το κοινωνικό περιβάλλον, όχι μόνο σαν παράσταση στο μυαλό του ασθενή, αλλά και σαν συγκεκριμένη υλική και θεσμική πραγματικότητα" (Bourguignon 1984).

Προνομιακό πεδίο για την επικράτηση της Κοινωνικής Ψυχιατρικής από τα μέσα του 20ού αιώνα, αποτελεί ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Μέχρι το τέλος του πολέμου 1.100.000 άνδρες πήραν απολυτήριο από τον στρατό και δεν πολέμησαν για ψυχολογικούς λόγους. Επίσης 750.000 στρατιώτες απολύθηκαν ενώ υπηρετούσαν, γιατί παρουσίασαν ψυχικές διαταραχές. Οι ανάγκες που προέκυψαν από τον πόλεμο δεμελίωσαν την αρχή της έγκαιρης θεραπείας του ασθενούς με μεθόδους ταχείας ψυχοθεραπείας, όσο το δυνατόν πλησιέστερα στον τόπο των επαγγελματικών του υποχρεώσεων ή της διανομής του (Θ. Παπαφλέσσα 1984).

Σύμφωνα με τον Ι. Παπαδάτο (1988) η Κοινωνική Ψυχική Υγιεινή στηρίζεται στην ιδεολογική αρχή, ότι οι ιατρικές φροντίδες είναι μεν αναπόσπαστο τμήμα ενός συστήματος παροχής υπηρεσιών, αλλά αδυνατούν από μόνες τους να εξασφαλίσουν την υγεία και την ψυχική ευεξία του ανθρώπου. Η εφαρμογή στην πράξη ενός συστήματος κοινωνικής ψυχικής υγιεινής δεν μπορεί παρά να διαπλέκεται αδιαχώριστα με το σύνολο των ενεργειών και δραστηριοτήτων που διαμορφώνουν τις εκπαιδευτικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, οι οποίες επηρεάζουν την ψυχική υγεία των μελών της κοινότητας.

Ενδιαφέρον για την αποκατάσταση ατόμων με ψυχικές διαταραχές έχει αρχίσει να εκδηλώνεται από τις αρχές της δεκαετίας του 1950.

Το 1956 ιδρύθηκε το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής στην Αθήνα και αποτέλεσε το μεγαλύτερο φορέα εξωνοσοκομειακής παροχής υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας σε πανελλήνιο επίπεδο.

Μία από τις λειτουργίες του Κέντρου Ψυχικής Υγείας είναι να απαπτύσσει προγράμματα με δραστηριότητες σχετικά με την εκπαίδευση και την επαγγελματική αποκατάσταση των ψυχικά ασθενών (Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας, Επιτροπή ψυχικής υγείας, 1984).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι V

A. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

1. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Με το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 αναγνωρίζονται, για πρώτη φορά, και μάλιστα κατά τρόπο σαφή και κατηγορηματικό, τα κοινωνικά δικαιώματα ορισμένων κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα ή βρίσκονται σε διαρκή κατάσταση ανάγκης. Μεταξύ των ομάδων αυτών περιλαμβάνονται και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Έτσι το Σύνταγμα υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη να λαμβάνει ειδικά μέτρα για την προστασία αυτών των ομάδων.

Οι διατάξεις του σχετικού άρθρου 21, αλλά και του 25 αναφέρονται γενικά στα δικαιώματα του ατόμου.

Το άρθρο 21 αναφέρει ότι :

1. Η οικογένεια είναι θεμέλιο της συντήρησης και παραγωγής του Έθνους, όπως ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία και προστατεύονται από το κράτος.
2. Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και χήρες και ορφανά αυτών που έχουν πεθάνει σε πόλεμο, καθώς και οι πάσχοντες από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο δικαιούνται την ειδική φροντίδα του κράτους.

3. Το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και λαμβάνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.

Ενώ το άρθρο 25 αναφέρει:

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου διασφαλίζεται ότι θα υποστηρίζονται από όλα τα όργανα-υπηρεσίες του κράτους.
2. Η αναγνώριση και προστασία των θεμελιωδών και απαραγράπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγματοποίηση της κοινωνικής προόδου στην ελευθερία και στην δικαιοσύνη.
3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος, δεν επιτρέπεται.
4. Το κράτος είναι υποχρεωμένο να δώσει τα κατάλληλα εφόδια στους πολίτες για να υποστηρίξουν την κοινωνική και εθνική αλληλεγγύη.

Το άρθρο 26 του Κοινοτικού Χάρτη για τα Κοινωνικά δικαιώματα των αναπήρων, αναφέρει ότι:

"Κάθε άτομο, ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του, πρέπει να απολαύσει συγκεκριμένων και πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξή του.

Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει να αφορούν, ανάλογα με τις ικανότητες των ενδιαφερομένων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία."

Σύμφωνα με τον Ν. 1566/85 το άρθρο 32 ορίζει ότι άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται τα πρόσωπα τα οποία από οργανικά ψυχικά ή κοινωνικά αίτια παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή διαταραχές στην γενικότερη ψυχοσωματική κατάσταση ή στις επιμέρους λειτουργίες τους και σε βαθμό που δυσκολεύεται και παρεμποδίζεται σοβαρά η παρακολούθηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, η δυνατότητα ένταξής τους στην παραγωγική

διαδικασία και αλληλοαποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως:

1. Τυφλοί και όσοι έχουν σοβαρές διαταραχές στην όραση
2. Όσοι έχουν κινητικές αναπηρίες
3. Όσοι έχουν νοητική καθυστέρηση
4. Όσοι εμφανίζουν επιμέρους δυσκολίες στην μάθηση ή είναι γενικότερα δυσπροσάρμοστοι.
5. Όσοι πάσχουν από μυχικές νόσους και συναισθηματικές αναστολές.
6. Επιληπτικοί
7. Χανσενικοί
8. Όσοι πάσχουν από ασθένειες που απαιτούν μακρόχρονη θεραπεία και παραμονή σε νοσηλευτικά ιδρύματα και κλινικές.
9. Κάθε άτομο νηπιακής παιδικής ή εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκει σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις και που παρουσιάζει διαταραχή της προσωπικότητας από οποιαδήποτε ηλικία.

2. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Στη χώρα μας, σε σύγκριση με άλλες προηγμένες χώρες το δικαίωμα εκπαίδευσης ορισμένων κατηγοριών ατόμων με ειδικές ανάγκες, αναγνωρίστηκε μόλις πριν από μερικές δεκαετίες. Την μεγαλύτερη δυσκολία, όπως είναι φυσικό, παρουσίασε η εκπαίδευση τυφλών ατόμων.

Έτσι το 1951 με τον Νόμο 904 ορίζεται για πρώτη φορά ότι το κράτος είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την εκπαίδευση των τυφλών και με σχετικά διατάγματα του ίδιου έτους παρασχέθηκε το δικαίωμα στα τυφλά άτομα να φοιτούν στα κοινά γυμνάσια.

Πάντως πριν η ειδική αγωγή των ατόμων με ειδικές ανάγκες αναγνωρισθεί ως δικαίωμα και αναληφθεί από το κράτος, η ειδική εκπαίδευση σε τυφλά και κωφάλαλα άτομα παρέχόταν από διάφορα ιδρύματα Ν.Π.Δ.Δ. και Φιλανθρωπικά Σωματεία.

Ακόμη δε και σήμερα σε πολλά ιδρύματα (ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ) και σε Φιλανθρωπικά Σωματεία αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας εξακολουθούν να λειτουργούν είτε κρατικά σχολεία ειδικής αγωγής ή σχολεία αυτών των φορέων ελεγχόμενα και εποπτευόμενα από το Υπουργείο Παιδείας.

Κατά καιρούς θεσπίζονται διάφορα ευεργετικά μέτρα για την διευκόλυνση της εκπαίδευσης των τυφλών και κωφών.

Για πρώτη φορά το θέμα της ειδικής αγωγής των ατόμων με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίστηκε κατά τρόπο συστηματικό και άρτιο με τον Νόμο 1143/81 ο οποίος αναφέρεται "Περί ειδικής αγωγής, ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, απασχόλησης και κοινωνικής μέριμνας των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων".

Οι διατάξεις όμως του νόμου αυτού καταργήθηκαν με τον Ν. 1566/85 πλην μερικών άρθρων που διατηρήθηκαν σε ισχύ. Ο νόμος αυτός αφορά την "Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις".

Στο άρθρο 32 αναφέρεται ο σκοπός και η μορφή της ειδικής αγωγής και συγκεκριμένα: "Στα άτομα που έχουν ειδικές ανάγκες παρέχεται ειδική αγωγή και ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία στα πλαίσια των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιδιώκει:

- α) Την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους και των ικανότητων τους.
- β) Την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία,
- γ) Την αλληλοαποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά μέτρα.

Η ειδική αγωγή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε δημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών αναγκών κάθε ατόμου.

Παρέχεται:

- Σε κανονικά σχολεία στα οποία είναι ενταγμένα τα άτομα αυτά,
- Σε ειδικές τάξεις, τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν μέσα σε κανονικά σχολεία, σε ειδικά νηπιαγωγεία και σε αυτοτελή ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Σε ειδικά σχολεία, ειδικές τάξεις ή τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν ως παραρτήματα σε νευροψυχιατρικά, ορθοπαιδικά και άλλα νοσοκομεία και κλινικές ή ιατροπαιδαγωγικά κέντρα ή θεραπευτικά καταστήματα ανηλίκων.
- Σε ειδικές επαγγελματικές σχολές ή σε ειδικά τμήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσα σε κανονικά σχολεία, καθώς και σε ειδικά επαγγελματικά εργαστήρια.
- Σε οποιοδήποτε χρόνο και χώρο εκτός της οικογένειας, ιδίως σε θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων ή θεραπευτήρια καταστήματα ανηλίκων, όπου τα νήπια, τα παιδιά και οι έφηβοι έχουν για οποιονδήποτε λόγο ειδικές συνθήκες διαβίωσης.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις παρέχεται ειδική αγωγή στο σπίτι και συγχρόνως γίνεται διαφώτιση της οικογένειας, για την αντιμετώπιση αυτών των ατόμων με την επίβλεψη ειδικού σε κάθε περίπτωση. Ο Νόμος 1351/83 περί "εισαγωγής των σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλες διατάξεις, αναφέρει ότι οι τυφλοί, οι κωφάλαλοι και όσοι πάσχουν από Μεσογειακή αναιμία εισάγονται στα τμήματα και τις σχολές της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς εξετάσεις.

3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το θέμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης είναι το σημαντικότερο αλλά και δυσκολότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και αντιμετωπίζουν τόσο τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όσο και οι κοινωνίες και τα κράτη σε όλες τις χώρες του πλανήτη μας ακόμα και στις πλέον ανεπτυγμένες.

Ειδικότερα στη χώρα μας η μεγάλη οικονομική κρίση, η υψηλή ανεργία, η έλλειψη επαρκούς και συστηματικής επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς τα φυσικά και αρχιτεκτονικά εμπόδια που δυσκολεύουν την ελεύθερη διακίνηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, είναι σήμερα οι κυριότεροι παράγοντες που δυσχεραίνουν την επαγγελματική αποκατάσταση και την κοινωνική ενσωμάτωσή τους.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θεσπίστηκαν διάφορα νομοθετήματα. Το πρώτο νομοθέτημα είναι ο Ν. 2765/54 "Περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών".

Το άρθρο 1 αναφέρει ότι οι κρατικές υπηρεσίες πολιτικές και στρατιωτικές, καθώς και οι υπηρεσίες δημοτικών και κοινοτικών αρχών, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κοινής ωφέλειας, υποχρεώνονται να προμηθεύονται τα προϊόντα που κατασκευάζουν οι τυφλοί (είδη καθαριότητας, βούρτσες, γάδινα καθίσματα), με σκοπό την ενίσχυση των εργαζομένων αυτών ατόμων. Ακολουθεί η σύσταση το 1961 του Εθνικού Ιδρύματος Αποκατάστασης Αναπήρων που λειτουργεί στους Αγ. Αναργύρους Αττικής.

Το σπουδαιότερο όμως νομοθέτημα ήταν ο Νόμος 963/79 "Περί επαγγελματικής αποκατάστασης αναπήρων και εν γένει ατόμων μειωμένων ικανοτήτων" όπως συμπληρώθηκε αργότερα με το άρθρο 4 του Ν.1000/79.

Με τον ανωτέρω Νόμο, για πρώτη φορά στη χώρα μας τέθηκε σε εφαρμογή ένα νέο πρόγραμμα που αποσκοπούσε στην επαγγελματική αποκατάσταση των αναπήρων και στην κοινωνική τους ένταξη.

Ο νόμος αυτός καταργήθηκε με τον Νόμο του 1648/86 που είναι ο αρτιότερος, πιο σύγχρονος και αποτελεσματικότερος. Κατ'εφαρμογή του νόμου αυτού υπολογίζεται ότι έχουν διορισθεί σε θέσεις τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα, περισσότερα από 3.000 άτομα με ειδικές ανάγκες διαφόρων κατηγοριών.

Το άρθρο 1 αναφέρει την προστασία πολεμιστών αναπήρων και θυμάτων πολέμου. Ακόμη προστατεύει τα μειονεκτούντα άτομα, με ποσοστό αναπηρίας 40%-67% ηλικίας 15-65 ετών που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση από οποιαδήποτε χρόνια σωματική, πνευματική, ψυχική πάθηση ή βλάβη, εφόσον είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων αναπήρων του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).

Επίσης προστατεύονται όσοι έχουν παιδιά ή αδελφούς με βαριά ηθικά, ψυχοσωματικά προβλήματα με ποσοστά αναπηρίας 67% και πάνω. Ακόμη προστατεύονται οι πολύτεκνοι γονείς με πέντε παιδιά και άνω ή ένα από τα παιδιά τους και όχι περισσότεροι από ένα μέλος της οικογένειας.

Στο άρθρο 2 αναφέρει ότι επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν προσωπικό πάνω από 50 άτομα, υποχρεούνται να προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες σε ποσοστό 3%, ανεξάρτητα αν υπάρχουν ή όχι κενές θέσεις. Ακόμη οι οργανισμοί κοινής ωφέλειας, οι τράπεζες και άλλοι φορείς του δημοσίου τομέα, οι δημόσιες υπηρεσίες, τα Ν.Π.Δ.Δ. και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης υποχρεώνονται να συμπληρώνουν:

1. Τις κενές θέσεις των τηλεφωνητών οικιακών τηλεφωνικών κέντρων με τυφλούς πτυχιούχους των σχολών εκπαίδευσης τυφλών τηλεφωνητών σε ποσοστό 80%,
 2. Τις κενές θέσεις κληττήρων, νυκτοφυλάκων, καθαριστών-καθαριστριών, θυρωρών, κηπουρών ή τραπεζοκόμων με προστατευόμενα άτομα, ανάμεσά τους και ανάπηρα, σε ποσοστό ενός προστατευόμενου για κάθε πέντε θέσεις εργασίας.
- Δηλαδή 5% χωρίς διαγωνισμό.

Στο άρθρο 3 αναφέρεται ότι οι προσλαμβανόμενοι, σύμφωνα με το άρθρο αυτό, πρέπει :

1. Να έχουν τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για τον διορισμό τους στις συγκεκριμένες θέσεις,
2. Να κριθούν ικανοί από την πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή του άρθρου 11 του υπαλληλικού κώδικα (Π.Δ. 611/1977 ΦΕΚ 198) να προσφέρουν υπηρεσίες στις συγκεκριμένες θέσεις,
3. Να είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ.

Το άρθρο 5 του ίδιου νόμου ορίζει την επιχορήγηση των εργοδοτών , την εργονομική διευθέτηση του χώρου επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων που απασχολούν ανάπηρα άτομα από τον ΟΑΕΔ. Ακόμη την αύξηση του χρόνου αδείας των ατόμων με ειδικές ανάγκες και απονομή, σε όσους δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ηδικών αμοιβών όπως α) ευαρέσκεια (λεκτική ηδική ικανοποίηση), β) Έπαινος, γ) Χρηματικό βραβείο.

Το άρθρο 6 αναφέρεται στην υποβολή στοιχείων από τις επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, που απασχολούν προστατευόμενα άτομα, στον ΟΑΕΔ και την δημιουργία από τον ΟΑΕΔ προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για την κάλυψη των αναγκών σε ειδικότητες που ζητούνται από τις διάφορες επιχειρήσεις. Οι ειδικότητες αυτές καθορίζονται από το Υπουργείο Εργασίας μετά από γνώμη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ .

Με τον Νόμο 1836/89 "Πρώθηση της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης και άλλες διατάξεις" το Υπουργείο Εργασίας αναλαμβάνει την επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσω ειδικού συντονιστικού συμβουλίου. Το συμβούλιο αυτό συντονίζει τους φορείς που εφαρμόζουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης των ατόμων αυτών. Ακόμη εισηγείται στους αρμόδιους φορείς, τρόπους για την βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών επαγγελματικής κατάρτισης που παρέχουν και τρόπους που διευκολύνουν την επαγγελματική τους αποκατάσταση..

Ο Ν. 1648/86 περιέχει πολλές ασάφειες.

Πρώτον δίνει έναν γενικό ορισμό στο άρθρο 1 της έννοιας του "ανάπηρου ατόμου" και δεν θέτει κανένα όριο αναπηρίας επιτρέποντας έτσι να κρίνει ελεύθερα η Επιτροπή του Υπουργείου Εργασίας και να αποφασίσει αν το συγκεκριμένο άτομο έχει περιορισμένες πράγματι ή όχι δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση συνέπεια της βλάβης ή της πάθησης από την οποία υποφέρει.

Δεύτερον, σύμφωνα με τον πίνακα του άρθρου 33 του Ν. 1813/88/ΦΕΚ 243/8.11.88 Τ.Α) με τον οποίο καθορίζονται σε ποσοστιαία αναλογία ο βαθμός μείωσης της ικανότητας για εργασίας εξ αιτίας παθήσεων νόσων και βλαβών, η μείωση μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ των καθοριζομένων κατώτατων και ανωτάτων ορίων, δηλαδή από 1% ως 100% (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β).

Πολλές φορές οι Υγειονομικές Επιτροπές κάνουν κατάχρηση αυτού του Νόμου, όπως μας δήλωσαν αρμόδιοι φορέων από συνετεύξεις που είχαμε μαζί τους. Δηλαδή σε άτομα που πάσχουν από μη σοβαρές ασθένειες δίνουν ποσοστά αναπηρίας μεγαλύτερα από τα πραγματικά, με αποτέλεσμα να θεωρούνται προστατευόμενα άτομα. Όπως π.χ. άτομα που πάσχουν από σπονδυλοαρθροίτιδα, βρογχικό άσθμα, μυωπία με ποσοστό αναπηρίας 5%, 10% και 15%.

Χαρακτηριστικό είναι ότι γιατροί των Υγειονομικών Επιτροπών οι οποίοι δίνουν τα ποσοστά αναπηριών μερικές φορές να μην είναι γιατροί αυτής της ειδικότητας της μορφής της πάθησης, που έχει το άτομο.

Είναι σαφές ότι αυτά τα πάσχοντα άτομα των οποίων το ποσοστό αναπηρίας δεν φτάνει το 40% δεν θα πρέπει να θεωρούνται άτομα με ειδικές ανάγκες και να χρήζουν ειδικής προστασίας για κοινωνικούς λόγους.

Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε σαφή περιγραφή του Νόμου με αποτέλεσμα να παρέχουμε επαγγελματική αποκατάσταση σε "ψευδοαναπήρους" κατά τρόπο νομικά, ηθικά και κοινωνικά ανεπίτρεπτο γιατί τούτο είναι σε βάρος των πραγματικά αναπήρων ατόμων τα οποία ως γνωστό συναντούν σοβαρά και συνήθως ανυπέρβλητα εμπόδια να εξασφαλίσουν μία θέση εργασίας στην ελεύθερη αγορά.

B. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

1. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΗ - ΜΕΛΗ

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα με 30 εκ. περίπου υπηκόους με σωματικές, αισθητηριακές, νοητικές και ψυχολογικές μειονεξίες (το 10% περίπου του πληθυσμού) έχει θέσει ως στόχο την οικονομική και κοινωνική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, στη γενικότερη πορεία για την ταχεία ανύψωση του βιοτικού επιπέδου όλων των κατοίκων της.

Το πρώτο στάδιο δραστηριοποίησης των κρατών-μελών ανάγεται στην κατάρτιση Κοινωνικού Προγράμματος Δράσης που εκδόθηκε από το Συμβούλιο το 1974. Λαμβάνοντας υπόψη τις αυξανόμενες ανάγκες των ατόμων με ειδικές ανάγκες η επιτροπή θέσπισε το πρώτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης το 1983 με την 159 Διεθνή Σύμβαση Εργασίας.

Στην Ελλάδα η σύμβαση αυτή επικυρώνεται με τον Ν. 1556/85 (ΦΕΚ 100). Η σύμβαση αυτή ορίζει την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων, η οποία αναφέρει:

Στο άρθρο 1, ότι κάθε Κράτος-Μέλος πρέπει να θεωρεί ότι ο σκοπός της επαγγελματικής επαναπροσαρμογής είναι να επιτρέψει στα άτομα με ειδικές ανάγκες να βρουν και να διατηρήσουν μία κατάλληλη απασχόληση, να εξελιχθούν επαγγελματικά και έτσι να διευκολυνθούν στην ένταξη ή την επανένταξή τους στην κοινωνία.

Στο άρθρο 2, ότι κάθε Κράτος-Μέλος θα πρέπει, σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες και την εθνική πρακτική και ανάλογα με τις δυνατότητές του, να εφαρμόζει

και να αναθεωρεί περιοδικά μία εθνική πολιτική σχετικά με την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων.

Στο άρθρο 7 ότι οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα ώστε να παρέχονται και να αξιοποιούνται υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, επαγγελματικού προσανατολισμού, τοποθέτησης, απασχόλησης και άλλες συναφείς υπηρεσίες, που προορίζονται να επιτρέψουν στα μειονεκτούντα πρόσωπα να βρουν και να διατηρήσουν μία απασχόληση και να προδεύσουν επαγγελματικά. Οι υπάρχουσες υπηρεσίες για τους εργαζόμενους γενικά, πρέπει σε κάθε περίπτωση που αυτό είναι δυνατό και πρόσφορο, να χρησιμοποιούνται με τις απαραίτητες προσαρμογές.

Το άρθρο 8 αναφέρεται στα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για την προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης υπηρεσιών επαγγελματικής επαναπροσαρμογής και απασχόλησης για μειονεκτούντα πρόσωπα στις αγροτικές ζώνες και στις απομακρυσμένες κοινότητες.

Και τέλος στο άρθρο 9 ότι κάθε Κράτος-μέλος θα πρέπει να προσπαθεί να εξασφαλίζει ότι θα εκπαιδεύονται και θα τίθενται στη διάθεσή των ενδιαφερομένων σύμβουλοι στο θέμα της επαναπροσαρμογής καθώς και άλλο κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό που θα είναι επιφορτισμένο με τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επαγγελματική εκπαίδευση, την τοποθέτηση και την απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Στην αρχή η συμβολή της Κοινότητας στις Εθνικές προσπάθειες αφορούσε κυρίως τις ανταλλαγές εμπειριών τεχνικής φύσης. Έθεσε κατόπιν ως καθήκον της τον καθορισμό σφαιρικής και συνεκτικής πολιτικής με την επεξεργασία διαφόρων κοινοτικών πράξεων υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Έτσι το Συμβούλιο εξέδωσε σύσταση σχετικά με την απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες το 1986 και κοινοτικό πρόγραμμα συνεργασίας σχετικά με την σχολική ένταξη το 1987.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 18 Απριλίου 1988 θεσπίζει το δεύτερο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα δράσης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες το οποίο ονομάστηκε HELIOS, που στα αγγλικά ορίζεται : Handicapped People in the European Community Living Independently in an open Society. Αντικείμενό του ήταν να επεκτείνει και να εμβαδύνει τις δραστηριότητες για την προώθηση της αυτόνομης διαβίωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η Κοινότητα καταρτίζει το πρώτο πρόγραμμα , HELIOS I, που αρχίζει από το 1988 έως το 1991 και το δεύτερο πρόγραμμα, το HELIOS II, που αρχίζει το 1992 και τελειώνει το 1996.

2.1 HELIOS I

Οι στόχοι του προγράμματος HELIOS I, ήταν :

- Ο καθορισμός των μεταρρυθμιστικών προσεγγίσεων και μέτρων που πρέπει να προωθηθούν για μεγαλύτερα σύγκλιση και συντονισμό των ενεργειών που διεξάγονται στα Κράτη-Μέλη υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- Η προσφορά επιπλέον κοινοτικής υποστήριξης στον τομέα της ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες με την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών.
- Βελτίωση της συμμετοχής των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οργανώσεών τους σε κοινοτικό επίπεδο.

Απολογισμός των δραστηριοτήτων του Προγράμματος

Ορισμένες ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν σ' αυτό το διάστημα (1988-1992) είναι οι εξής :

Δημιουργήθηκαν τέσσερα δίκτυα μετά τον καθορισμό των συμμετεχόντων σε αυτό, κατόπιν προτάσεως των κυβερνήσεων.

- α) 50 κέντρα και πειραματισμοί όσον αφορά την κατάρτιση ή την επαγγελματική προσαρμογή.
- β) 21 πρότυπες τοπικές δραστηριότητες στον τομέα της ένταξης των παιδιών και των νέων με ειδικές ανάγκες στον τομέα της εκπαίδευσης.
- γ) 27 πρότυπες τοπικές δραστηριότητες στον τομέα της οικονομικής ένταξης.
- δ) 32 πρότυπες τοπικές δραστηριότητες στον τομέα της κοινωνικής ένταξης (προσπελασιμότητα, κατοικία, κινητικότητα και μεταφορά).

Δηλαδή συνολικά 130 ενέργειες στα 12 Κράτη-Μέλη.

Τομέας επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης

Στον τομέα των κέντρων και πειραματισμών, όσον αφορά την επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση πρέπει να σημειωθούν δύο νέες δραστηριότητες. Η πρώτη αφορά την αποκατάσταση των ατόμων με κρανιακά τραύματα. Τρία κέντρα συνεργάσθηκαν και πέτυχαν την επανένταξη ορισμένων από τους ασθενείς αυτούς.

Η δεύτερη αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ψυχικές παθήσεις. Πρόκειται για τα κέντρα ROTTERDAM και MAASTRICHT, το κέντρο της ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ στην Ελλάδα, το κέντρο του OSNABRUECK στη Γερμανία και το κέντρο του ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ στη Σκωτία.

Πολλά κέντρα έχουν εξάλλου επιτύχει αξιόλογη ποιότητα στις δραστηριότητές τους και κυρίως :

- Το κέντρο PENGWERN HALL στην Ουαλία για άτομα με διανοητικές παθήσεις, το οποίο αναπτύσσει πρόγραμμα πλήρους κατάρτισης, από καθημερινές βασικές δραστηριότητες έως την εξασφάλιση κανονικής απασχόλησης.
- Το "COPE FOUNDATION" (ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ) στην Ιρλανδία, που αποτελεί παράδειγμα σειράς υπηρεσιών που παρέχονται σε άτομα από την νηπιακή έως την τρίτη ηλικία.
- Το Επαγγελματικό Κέντρο του SAINT-ETIENNE στη Γαλλία που δημιούργησε πρότυπο συνεργασίας με τις επιχειρήσεις.
- Το Κέντρο "LA NOSTRA FAMIGLIA" στο BOSISIO PARINI στην Ιταλία, για παιδιά με διαφόρων ειδών μειονεξίες, όπου η αποκατάσταση είναι υψηλού επιπέδου και επιτυγχάνεται σε στενή συνεργασία με επιστημονικό Ινστιτούτο.
- Η Επαγγελματική Σχολή του SAHVA στην Κοπεγχάγη (Δανία) που συνδυάζει ευέλικτο πρόγραμμα κατάρτισης με παραγωγή προοριζόμενη για μη προστατευόμενη αγορά.
- Το QUEEN ALEXANDRA COLLEGE για τυφλούς στο Birmingham (Αγγλία) το οποίο έχει πλήρες πρόγραμμα κατάρτισης και υπηρεσίες για τα άτομα με μειωμένη όραση.
- Το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης του WORMS (για άτομα με σωματικές παθήσεις) και του BAD VILBEL στη Γερμανία για άτομα με σωματικές ή διανοητικές παθήσεις, στο οποίο μπορούν να αποκτηθούν ειδικεύσεις υψηλού επιπέδου.

]

2.2. HELIOS II

Το Πρόγραμμα αφορά "Άτομα με ειδικές ανάγκες", δηλαδή άτομα με σοβαρές ανικανότητες, ανεπάρκειες ή μειονεξίες που οφείλονται σε σωματικές βλάβες (συμπεριλαμβανομένων των αισθήσεων) ή διανοητικές βλάβες (συμπεριλαμβανομένων των ψυχικών).

Στόχοι

- Λειτουργική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Ένταξη των ατόμων αυτών σε κανονικά σχολεία (τομέας εκπαίδευσης)
- Επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων αυτών
- Αυτόνομη διαβίωση και κοινωνική ένταξη

Μέτρα

Οι γενικές ενέργειες για την υλοποίηση των στόχων είναι οι εξής:

- Συντονισμός των δραστηριοτήτων με σκοπό την προώθηση καινοτόμων ενεργειών και ανταλλαγή εμπειριών και τη διάδοσή τους.
- Κάλυψη των αναγκών πληροφόρησης των ατόμων και τεκμηρίωσης με χρήση Η/Υ HANDYNET (που είναι στην ουσία τράπεζα πληροφοριών).
- Προώθηση της συμμετοχής των ατόμων με ειδικές ανάγκες κυρίως στους τομείς κατάρτισης-απασχόλησης και γενικότερα σ'όλες τις δραστηριότητες της κοινότητας.
- Συντονισμός δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν διακυβερνητικοί οργανισμοί.

Οι παραπάνω στόχοι προτείνει να υλοποιηθούν με τη δημιουργία των παρακάτω δικτύων:

Δραστηριότητες

Δημιουργία Δικτύων

- α) "Δίκτυο Πρωτοποριακών ενεργειών τοπικής ένταξης και ανταλλαγών στον τομέα της λειτουργικής αποκατάστασης" (12 δραστηριότητες στην Ελλάδα).

Με την αλληλοενημέρωση που θα υπάρξει μετά τη λειτουργία αυτού του δικτύου θα προταθούν συντονισμένα μέτρα που θα ευνοήσουν την παραμονή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο συννηθισμένο τόπο διαμονής τους, ή ακόμα και μέτρα που θα διευκολύνουν την γρήγορη επιστροφή τους στην Κοινότητα και τον εργασιακό χώρο.

- β) "Δίκτυο πρωτοποριακών ενεργειών τοπικής ένταξης και ανταλλαγών στον τομέα της εκπαίδευσης" (12 δραστηριότητες στην Ελλάδα)

Αυτό το δίκτυο έχει ως καθήκον τη διευκόλυνση στην ανταλλαγή πληροφοριών για την προσχολική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες για τη συνεχή εκπαίδευσή τους.

Το δίκτυο αυτό υποστηρίζει την εφαρμογή του προγράμματος της Ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και στα κανονικά εκπαιδευτικά συστήματα.

- γ) "Δίκτυο Πρωτοποριακών ενεργειών τοπικής ένταξης και ανταλλαγών στο τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης" (16 δραστηριότητες στην Ελλάδα).

Το δίκτυο αυτό έχει σαν στόχο την διευκόλυνση ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης, προστατευόμενης απασχόλησης και μετάβασης των ατόμων αυτών σε κανονικό εργασιακό περιβάλλον.

Στο συγκεκριμένο δίκτυο ο ΟΑΕΔ συμμετέχει με δύο δραστηριότητες :

- i) Σχολή κατάρτισης Ατόμων με ειδικές ανάγκες Αθηνών
- ii) Γραφείο Εργασίας Ατόμων με ειδικές ανάγκες.

δ) "Δίκτυο πρωτοποριακών ενεργειών τοπικής ένταξης και ανταλλαγών στον κοινωνικό τομέα" (Κοινωνική ένταξη και αυτόνομη διαβίωση) (12 δραστ/τητες στην Ελλάδα)

Το δίκτυο έχει ως καθήκον μέσα στην ανταλλαγή εμπειριών να προωθήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Κοινότητα κυρίως στους τομείς πρόσβασης και ακίνδυνης διακίνησης στην πόλη, κατάργηση των αρχιτεκτονικών και μυχολογικών φραγμών.

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων αυτού του δικτύου εντάσσεται το σύστημα τεκμηρίωσης με χρήση Η/Υ HANDYNET.

Οργάνωση των διαβουλεύσεων

— Η Οργάνωση των διαβουλεύσεων στο πλαίσιο του προγράμματος HELIOS έχει ως στόχο, αφενός όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια των δραστηριοτήτων αυτών και αφετέρου συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων ατόμων με ειδικές ανάγκες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η οργάνωση αυτή περιλαμβάνει:

- Συμβουλευτική επιτροπή από δύο κυβερνητικούς εκπροσώπους κάθε κράτους μέλους.
- Ομάδα σύνδεσης. Αποτελείται από τους κυβερνητικούς εκπροσώπους της Συμβουλευτικής επιτροπής, 9 εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων με Ευρωπαϊκή διάσταση και από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων.

Η επιτροπή των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων πριν ζητήσει τη γνώμη της Συμβουλευτικής επιτροπής λαμβάνει πρώτα τη γνώμη της Ομάδας Σύνδεσης.

Συμπεράσματα

Προορισμός του HELIOS II είναι συνεπώς να συνεχίσει, να προωθήσει και να ενισχύσει τις δραστηριότητες του HELIOS I που ήταν η υποστήριξη των προσπαθειών που κατέβαλαν τα κράτη-μέλη και η αύξηση της συνεργασίας και του συντονισμού των ενεργειών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

2.3 Σύστημα Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης HANDYNET

Το HANDYNET είναι Ευρωπαϊκό πολύγλωσσο σύστημα πληροφοριών με χρήση Η/Υ με προορισμό την παροχή χρήσιμων πληροφοριών στα άτομα με ειδικές ανάγκες και όσον αφορά τις ανάγκες τους αυτές.

Το σύστημα αυτό αποτελεί ευρωπαϊκό πρότυπο και είναι μοναδικό στον κόσμο λόγω των 9 γλωσσών που χρησιμοποιούνται, εξελίχθηκε προοδευτικά και άρχισε να λειτουργεί το 1990 χάρη στη συνεργασία εμπειρογνωμόνων από όλες τις χώρες.

Σκοπός του είναι να καλύψει τους παρακάτω τομείς :

- Τεχνικά βοηθήματα για άτομα με μειωμένη όραση, κινητικότητα επικοινωνία, καθώς και εκπαιδευτικά λογισμικά
- Επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση
- Προσπελασιμότητα και μεταφορά
- Αθλητισμός, αναγυχή, τουρισμός, δημιουργικότητα κ.λ.π.

Τύποι λειτουργίας

Το σύστημα περιλαμβάνει 3 τύπους λειτουργίας :

- Τράπεζα δεδομένων
- Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο
- Ηλεκτρονική εφημερίδα

Το σύστημα HANDYNET, καινοτόμο και πρόδρομος των ευρωπαϊκών δικτύων και της πολυγλωσσίας, έχει σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και επιστημονικές συνέπειες.

Όσον αφορά το κοινωνικό επίπεδο, επιτρέπει στα άτομα με ειδικές ανάγκες να επιλέγουν, στη γλώσσα τους, το καταλληλότερο και οικονομικότερο τεχνικό βοήθημα συγκρίνοντας τα διάφορα προϊόντα που υπάρχουν στην αγορά. Αφετέρου, οι αρμόδιοι σε πολιτικό, διοικητικό και κοινωνικό επίπεδο, βρίσκουν στο σύστημα

αυτό τις πληροφορίες που τους επιτρέπουν να διαμορφώνουν καλύτερα την πολιτική τους.

Στο οικονομικό επίπεδο, οι διαθέσιμες πληροφορίες στο σύστημα αυτό συμβάλλουν στο άνοιγμα και τη διαφάνεια της αγοράς.

Οι πληροφορίες του συστήματος συμβάλλουν στην κατάργηση των εμποδίων μεταξύ των κρατών μελών, στη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους με την αύξηση του ανταγωνισμού και στην ανάπτυξη της αγοράς με την αύξηση της προσφοράς και της ζήτησης.

Στον επιστημονικό τομέα η συγκρισιμότητα των προϊόντων και οι ιδιομορφίες τους υποβοηθούν στις πρωτοβουλίες έρευνας που καταλήγουν στην προώθηση της χρησιμοποίησης των νέων τεχνολογιών για τη βελτίωση των μέσων τεχνικής υποστήριξης.

2.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "HORIZON"

Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μία κοινοτική πρωτοβουλία σχετικά με τα άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς επίσης και για ορισμένες μειονεκτούσες ομάδες.

Η επιτροπή αυτή συντάχθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1990.

Οι κατηγορίες των ατόμων που μπορούν να επιλεγούν για κοινοτική συνδρομή στα πλαίσια της Horizon είναι οι ακόλουθες :

- a) Άτομα που εμφανίζουν σοβαρά μειονεκτήματα, τα οποία προέρχονται από φυσικές ή νοητικές αναπηρίες (Άτομα με ειδικές ανάγκες).
- β) Άτομα που υποφέρουν από ειδικές δυσκολίες, οι οποίες εμποδίζουν ή καθυστερούν την οικονομική και κοινωνική ένταξή τους (μειονεκτούντα άτομα).

Στόχοι της πρωτοβουλίας "HORIZON"

Οι στόχοι της "Horizon" σχετικά με τις δύο εξεταζόμενες ομάδες είναι οι ακόλουθοι:

Άτομα με ειδικές ανάγκες

Η πρωτοβουλία αυτή αποβλέπει μέσω της εφαρμογής διεθνικών δράσεων στο να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητά τους και οι όροι πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης στις νέες τεχνολογίες, κυρίως μέσω επαγγελματική κατάρτισης εξ αποστάσεως και με την προσαρμογή των υποδομών, έτσι ώστε να λαμβάνουν υπόψη τους σε ειδικές ανάγκες των εν λόγω ατόμων. Η επαγγελματική ένταξή τους σε διάφορους οικονομικούς τομείς που μέχρι στιγμής έχει αποδειχθεί ανεπαρκής λόγω των συνθηκών εργασίας και πρέπει επίσης να βελτιωθεί. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να προβλεφθεί, μέσω των διεθνικών δράσεων, η ανταλλαγή εμπειριών σε κοινοτικό επίπεδο, οι οποίες θα έχουν σαν αντικείμενο την μεταφορά τεχνογνωσίας.

Μειονεκτούσες Ομάδες

Η Κοινότητα προτίθεται να προωθήσει σχέδια πιλότους με την μορφή καινοτόμων δραστηριοτήτων. Σκοπός των σχεδίων αυτών είναι να συνειδητοποιήσουν τα μέλη της κοινωνίας την υποβάθμιση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ορισμένων ομάδων του πληθυσμού καθώς και το πρόβλημα της ανεργίας. Συνεπώς πρέπει και να εξευρεθούν λύσεις για τα προβλήματα αυτά.

Η Κοινότητα προτίθεται να υποστηρίξει την ανάπτυξη των κατάλληλων μεθόδων και την ανταλλαγή εμπειριών σε κοινοτικό επίπεδο. Η Κοινότητα

προτίθεται να υποστηρίξει δραστηριότητες προώθησης της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο και επαγγελματικής κατάρτισης προσαρμοσμένης στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μειονεκτούσες ομάδες. Δραστηριότητες προσανατολισμού και συμβουλών σχετικά με την κοινωνικοοικονομική ένταξη, σε συνδυασμό με την γνώση της γλώσσας του τόπου υποδοχής και μέτρα που αποβλέπουν στην διευκόλυνση της εγκατάστασής τους.

Επιλέξιμα μέτρα

Σχετικά με τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τα οποία προορίζονται να ενταχθούν σε μία μη προστατευόμενη οικονομία, μέσω της κατάρτισης σε προστατευόμενο περιβάλλον. Οι ακόλουθες δραστηριότητες που μπορούν να υποστηριχθούν με την μορφή διεθνικών δράσεων είναι:

- * Υπέρ των ατόμων που υποφέρουν από σωματικά ελαττώματα. Επαγγελματική κατάρτιση σε ειδικότητες και καθήκοντα που χρησιμοποιούν τεχνολογίες με σκοπό να μειωθούν οι φυσικές τους δυσχέρειες. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην επαγγελματική κατάρτιση εξ αποστάσεως που χρησιμοποιεί νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας. Αυτές μπορούν να διασπάσουν την απομόνωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και να τους επιτρέψουν την πρόσβαση στις διάφορες ειδικότητες υπό συνθήκες αντίστοιχες με εκείνες άλλων ατόμων.
 - * Υπέρ των ατόμων που μειονεκτούν πνευματικά. Επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση σε οικονομικούς κλάδους ή επαγγέλματα που ταιριάζουν με τις ικανότητές τους.
- α) Επαγγελματική κατάρτιση από εκπαιδευτή κοινωνικό λειτουργό, εργασιοθεραπευτή, ψυχολόγο, εμπειρογνώμονα του επαγγελματικού προσανατολισμού κ.λ.π. που θα στοχεύουν στη βελτίωση της μετάβασης των

ατόμων με ειδικές ανάγκες από ένα προστατευόμενο περιβάλλον προς την αγορά εργασίας.

- β) Ενίσχυση για τη δημιουργία συνεταιρισμών από άτομα με ειδικές ανάγκες ή ενίσχυση της απασχόλησης στο μέτρο που οι συνεταιρισμοί μπορούν να ενσωματωθούν στην οικονομία της αγοράς.
- γ) Παροχή βοήθειας στο ξεκίνημα υπηρεσιών που έχουν αποστολή να βοηθούν άτομα με ειδικές ανάγκες στην πρόσβασή τους προς τις υφιστάμενες δομές, διευκολύνοντας τη δημιουργία και την ανάπτυξη βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
- δ) Σχεδίων πιλότων που αφορούν την προσαρμογή των υποδομών συλλογικού ενδιαφέροντος, ώστε να μειωθούν οι δυσχέρειες των ατόμων που μειονεκτούν σωματικά, π.χ. σήμανση, πρόσβαση σε δημόσια και μεταφορικά μέσα.
- ε) Εργονομική διευθέτηση του χώρου των διαφόρων επιχειρήσεων που απασχολούν άτομα με ειδικές ανάγκες. Για τη διευκόλυνσή τους στην εργασία και στην πρόσβασή τους στην επιχείρηση.
- στ) Δημιουργία στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, εξοπλισμών φυσιοθεραπείας και εργασιοθεραπείας για τη διευκόλυνση της κατάρτισης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
- ζ) Δημιουργία ή ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων στην επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση.
- η) Ανταλλαγή εμπειριών και εμπειρογνωμόνων μεταξύ οργανισμών πολλών κρατών μελών οι οποίοι είναι ειδικευμένοι στην κατάρτιση ατόμων με ειδικές ανάγκες, με σκοπό να αυξήσουν τη γνώση της τεχνογνωσίας μέσα στην κοινότητα και να δημιουργήσουν ομάδα εμπειρογνωμόνων για τη διαχείριση και τη συνέχιση των δραστηριοτήτων.

Χρηματοδότηση

Τα λειτουργικά προγράμματα και οι επιδοτήσεις θα αποτελούν αντικείμενο κοινής χρηματοδότησης εκ μέρους των κρατών - μελών της κοινότητας. Η συνολική συνεισφορά των διαρθρωτικών ταμείων στην πρωτοβουλία "Horizon" στη διάρκεια της περιόδου 1990-1993 ήταν 180 εκατομμύρια ECU. Η επελεξιμότητα των δράσεων υπόκειται στους κανονισμούς που διέπουν τα διαρθρωτικά ταμεία.

3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου ήταν ένας σημαντικός νεωτερισμός. Η αρχή της δημιουργίας τους ανάγεται με τη συνθήκη της Ρώμης (1957) με σκοπό να προάγει τις ευκαιρίες απασχόλησης που προσφέρονται στον ενεργό πληθυσμό.

Τον Ιούνιο του 1983 αναδιοργανώθηκε από το Συμβούλιο που του καθορίζει ως αποστολή να συμμετέχει στη χρηματοδότηση ενεργειών επαγγελματικής κατάρτισης, προώθησης της απασχόλησης και γεωγραφικής κινητικότητας και ότι πρέπει να καταστεί ενεργητικότερο μέσο πλαισίωσης μιας πολιτικής δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

Το ταμείο ως μέσο πολιτικής της απασχόλησης οφείλει να συμβάλλει, τηρώντας την αρχή της κοινοτικής αλληλεγγύης κατά τον πλέον αποτελεσματικό και συνεκτικό τρόπο στη λύση των σοβαρότερων προβλημάτων και ιδίως στην καταπολέμηση της ανεργίας, συμπεριλαμβανομένης και της υποαπασχόλησης, καθώς και στην προώθηση της απασχόλησης των ομάδων που πλήττονται περισσότερο.

Στα πλαίσια αυτά πρέπει να ενισχυθούν οι κατηγορίες των ατόμων που είναι ιδιαίτερα τρωτές στην αγορά εργασίας, κυρίως οι γυναίκες, οι ανάπηροι και οι

διακινούμενοι εργαζόμενοι. Ένα σημαντικό μέρος των πόρων του Ταμείου θα πρέπει να διατεθεί για τις ενέργειες υπέρ της απασχόλησης των νέων. Ιδιαίτερα εκείνων που έχουν μειωμένες δυνατότητες εύρεσης εργασίας ή εκείνων που είναι άνεργου για μεγάλο χρονικό διάστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΤΟΜΟΥ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Στέλλα Σεβέντη (1983) αναφέρει ότι για ολόκληρους αιώνες το ενδιαφέρον της οικογένειας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες περιορίζονταν σχεδόν αποκλειστικά στην παροχή τροφής και υλικής φροντίδας, με την πεποίθηση ότι η αντιμετώπιση αυτή επαρκούσε για τις ανάγκες των ατόμων αυτών. Δεν γινόταν καμμία προσπάθεια για αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους. Οι ελάχιστες οικογένειες που παρουσίαζαν μία ευαισθητοποιημένη στάση, αποτελούσαν την εξαίρεση του κανόνα. Ακόμη και σήμερα πολλές οικογένειες εξακολουθούν να έχουν την ίδια μονοδιάστατη θεώρηση του προβλήματος.

Η οικογένεια - και όλο και περισσότερο η πυρηνική οικογένεια (γονείς και παιδιά) - είναι ο κρίκος που συνδέει τις διεργασίες της ευρύτερης κοινωνίας με το άτομο. Σε όλες τις κοινωνίες, η οικογένεια αναλαμβάνει τον ρόλο για την πρωτογενή κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Ας εξετάσουμε αναλυτικότερα τις διεργασίες που συμβαίνουν μέσα στην οικογένεια που έχει ένα παιδί με ειδικές ανάγκες:

Στην αρχή ο τρόπος συμπεριφοράς των γονέων, απέναντι στο παιδί τους (που έχει κάποιο ειδικό πρόβλημα) είναι ο ίδιος χωρίς καμμία διαφοροποίηση. Αυτό

συμβαίνει μέχρι τότε που δεν δείχνει εμφανή σημεία της αναπηρίας του ή δεν έχει διαγνωσθεί ακόμα το πρόβλημά του. Από 'κει και πέρα αρχίζουν οι διαφοροποιήσεις της στάσης τους απέναντι στο παιδί. Η διαπίστωση αυτή συνεπιφέρει μία σειρά από αναστατώσεις και αναδιαρθρώσεις στην οικογενειακή και συζυγική ζωή, που αξίζει να εξετασθούν.

Μόλις πληροφορηθούν οι γονείς με την ιατρική διάγνωση ότι η πάθηση του παιδιού τους δεν μπορεί να θεραπευτεί, επομένως χαρακτηρίζεται σαν άτομο με ειδικές ανάγκες, πράγμα που δεν αναμενόταν ούτε κατά διάνοια από τους γονείς, περιέρχονται αμέσως σε μία κατάσταση σοκ λόγω της άγνοιας που έχουν για το πρόβλημα.

Ο τρόπος αυτός αντίδρασης προκαλεί μία ψυχική αναστάτωση, μία συναισθηματική γυχρότητα, καταστάσεις φοβίας και εχθρικές διαθέσεις στο παιδί.

Σύμφωνα με την ψυχολογία του βάρους όπως αναφέρει ο Κ. Αλεξάνδρου (1986) στους γονείς και ιδίως στους πατεράδες δημιουργούνται υπαρξιακά προβλήματα (για μένα η ζωή τελείωσε) και ενεργοποιούνται λανθασμένοι φόβοι.

Τα μελλοντικά τους σχέδια και οι ελπίδες του πατέρα καταρρέουν. Οι μητέρες αναπτύσσουν αισθήματα ενοχής γιατί νομίζουν ότι για τον έναν ή τον άλλο λόγο αυτές έφταιζαν για το πρόβλημα του παιδιού, και επιπλέον σκέφτονται την αρνητική στάση που θα έχει το άμεσο περιβάλλον πάνω στο παιδί τους. Τα αισθήματα αυτά ουδέποτε ή πολύ σπάνια εξωτερικεύονται, με αποτέλεσμα οι γονείς να περιέρχονται σε διαρκείς συγκρούσεις ρόλων και οι απογοητεύσεις και τα αισθήματα ενοχής να μεγαλώνουν.

Ορισμένοι πατεράδες, όταν πρόκειται συνήθως για άτομα χαμηλού κοινωνικού και πνευματικού επιπέδου, επιρρίπτουν τις ευθύνες για την πάθηση του παιδιού τους στις μητέρες, με αποτέλεσμα πολλές φορές να δημιουργούνται αγεφύρωτες συγκρούσεις μεταξύ των συζύγων, οι οποίες συχνά καταλήγουν στον νεκρό γάμο ή ακόμη και στο διαζύγιο.

Κατά την Β. Γαλπνού (1985) η ατομική βιωματική κατάσταση και η επεξεργασία των βιωμάτων των γονέων δημιουργούν σταθερές διαδέσεις και μόνιμα πρότυπα συμπεριφοράς απέναντι στο παιδί. Οι γονείς δεν καθορίζουν μόνο την κοινωνικοσυναισθηματική του συμπεριφορά, αλλά και ότι αφορά την αγωγή του παιδιού. Αποτέλεσμα είναι τα παιδιά να υπερπροστατεύονται και να λαμβάνουν εσφαλμένους τρόπους συμπεριφοράς που δεν είναι ανάλογοι με το πρόβλημά τους. Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο σε παιδιά της σχολικής ηλικίας να τους συμπεριφέρονται σαν νήπια. Η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται με δύο τρόπους:

1. Υπέρμετρη αγάπη η οποία εκδηλώνεται με υπερπροστασία, και
2. Διαρκές διόρθωμα της συμπεριφοράς του παιδιού που οδηγεί στον περιορισμό των ενεργειών του και της πρωτοβουλίας του, καθώς και στην κοινωνική του απομόνωση.

Άλλοι τρόποι αντίδρασης των γονέων απέναντι στα παιδιά με ειδικές ανάγκες, όπως αναφέρει ο Κ. Αλεξάνδρου (1986) είναι:

α) Η ασυνείδητη απόρριψη

Οι γονείς δείχνουν μία συναισθηματική μυχρότητα απέναντι στο παιδί τους αγνοώντας την αναπηρία του, με αποτέλεσμα να έχουν από το παιδί τους ένα πλήθος απαιτήσεων, κυρίως μαθησιακών και γλωσσικών ίσως και περισσότερων από αυτές που θα είχαν εάν το παιδί τους ήταν απόλυτα φυσιολογικό,

β) Συνειδητή ή ασυνείδητη συγκαλυμμένη απόρριψη ή εχθρότητα

Όταν πρόκειται για ασυνείδητη απόρριψη οι γονείς προβάλλουν την εχθρότητα προς το παιδί τους πάνω σε άλλους. Με άλλα λόγια πιστεύουν ότι το περιβάλλον απορρίπτει το παιδί τους και όχι αυτοί οι ίδιοι (Μηχανισμός προβολής).

γ) Η αποδοχή

Οι γονείς αποδέχονται πλήρως το παιδί τους παρά την αναπηρία που παρουσιάζει. Δείχνουν κατανόηση και υπομονή χωρίς να φθάνουν στην υπερπροστασία. Του δίνουν δυνατότητα και ευκαιρίες για ανεξαρτησία και ανάπτυξη των μυχοπνευματικών του δυνατοτήτων.

Έρευνες πάνω στο θέμα αυτό δεν έχουν γίνει τόσο σοβαρές. Ο Seifert αναφέρει ότι 75% των μπτέρων που έχουν παιδί με ειδικές ανάγκες έχουν μία σωστή συμπεριφορά, με τάσεις για υπέρμετρη αγάπη και υπερπροστασία, ενώ μόνο το 25% δείχνουν απορριπτικές τάσεις για το παιδί τους.

Σύμφωνα με τον Ι. Παρασκευόπουλο (1980) η παρουσία ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες έχει σοβαρές επιπτώσεις και στα άλλα μέλη της οικογένειας. Συνήθως τα άλλα παιδιά υποφέρουν από συναισθηματική αποστέρηση από αλλοιωμένες ενδοοικογενειακές σχέσεις. Υπάρχει κίνδυνος να παραμεληθούν γιατί οι γονείς απορροφούνται με το πρόβλημα του παιδιού και καταναλώνουν όλες τους τις δυνάμεις στις επιπρόσδετες φροντίδες γι' αυτό. Άλλοτε πάλι γίνονται ο στόχος της υπερβολική φιλοδοξίας των γονέων τους, οι οποίοι προσπαθούν, μέσω αυτών, να αναπληρώσουν τις απογοητεύσεις από το ανάπητο παιδί.

Τα άλλα παιδιά της οικογένειας μυχολογικά υποφέρουν από αμφιθυμία και αισθάνονται άλλοτε ενοχή και λύπη, γιατί είναι "κανονικά" και άλλοτε χαρά, γιατί δεν έτυχε σ' αυτούς να είναι ανάπηροι. Επίσης πληγώνονται από τις αντιδράσεις των συνομηλίκων τους, σε μικρότερες ηλικίες, στις οποίες δεν υπάρχει επαρκής ωριμότητα για την κατανόηση του προβλήματος. Δημιουργούνται προβλήματα ηθικής ευθύνης και οικονομικών υποχρεώσεων απέναντι στο άτομο με ειδικές ανάγκες (μέλος της οικογένειας).

Η είσοδος του παιδιού στο σχολείο αποτελεί την δεύτερη φάση της κοινωνικοποίησης. Οπωσδήποτε για το παιδί με ειδικές ανάγκες αυτό έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία από ότι για το χωρίς προβλήματα παιδί γιατί μέσα στον κοινωνικό χώρο του σχολείου θα πληροφορηθεί τους κοινωνικούς κανόνες, τους

κώδικες συμπεριφοράς, τους κοινωνικούς ρόλους καθοριστικούς για την παραπέρα κοινωνικοπολιτιστική του ανάπτυξη.

Η Υ. Ματινοπούλου - Περρή (1990) αναφέρει ότι τα προβλήματα των γονέων σ' αυτή τη φάση αφορούν :

- α) Στο εάν πρέπει το παιδί τους να φοιτήσει ή όχι στην ειδική εκπαίδευση και σε ποια κριτήρια θα στηρίζουν αυτή την απόφαση. Δεν γνωρίζουν την ύπαρξη κέντρων αξιολόγησης των δυνατοτήτων του παιδιού. Νοιώθουν την έλλειψη καθοδήγησης.
- β) Στις δυσκολίες πρόσβασης των παιδιών στο ειδικό σχολείο λόγω μεγάλης απόστασης από τον τόπο κατοικίας και των μη επαρκών και κατάλληλων μέσων μεταφοράς.
- γ) Στην απογοήτευση στην οποία δοκιμάζουν, τόσο τα ίδια όσο και οι γονείς τους, λόγω της αρνητικής στάσης, από τους γονείς των παιδιών των συστεγαζομένων κανονικών σχολείων.
- δ) Στις σημαντικές αλλαγές που απαιτούνται στον τρόπο ζωής της οικογένειας : Κοινωνικός αποκλεισμός, οικονομικές δυσχέρειες λόγω των αυξημένων εξόδων, "θυσίες" φιλοδοξιών των γονέων π.χ. εγκατάλειψη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας της μητέρας.

Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζονται την εποχή της εφηβείας . Είναι περίοδος κρίσης για την οικογένεια, παρεμφερής μ' εκείνη που αντιμετωπίζουν την εποχή της πληροφόρησής τους σχετικά με το πρόβλημα. Σ' αυτό το στάδιο αντιλαμβάνονται ότι ενώ οι άλλοι γονείς ζουν μία περίοδο ευχάριστων αλλαγών, οι οποίες οδηγούν στην ωριμότητα του παιδιού τους, γι' αυτούς το πέρασμα του χρόνου δεν φέρνει μεγάλες αλλαγές είναι περίοδος που θα πρέπει να πάρουν αποφάσεις για την επαγγελματική αποκατάσταση του παιδιού τους με στόχο την οικονομική του και την κοινωνική του ένταξη.

Υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με το τί πρέπει να κάνουν, ανάλογα με το κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό τους επίπεδο. "Οι γονείς με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο στρέφουν εύκολα τα παιδιά τους στην εργασία, όσο ταπεινή κι αν είναι. Η εργασία από την μικρή κιόλας ηλικία είναι γι' αυτούς τρόπος ζωής και δεν διστάζουν ακόμα και να "κατασκευάσουν" μία δουλειά στα μέτρα του παιδιού τους. Ο τρόπος σκέψης των γονέων που ανήκουν στις υψηλότερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις στρέφεται "στην πληρέστερη κατάρτιση" για καλύτερες ευκαιρίες. Ας σημειωθεί ότι τα περισσότερα κέντρα-εργαστήρια έχουν δημιουργηθεί με δική τους πρωτοβουλία και με πολύ προσωπικό αγώνα" (Υ. Ματινοπούλου 1988, σελ. 124).

"Όλοι οι γονείς θέλουν να δούν τα παιδιά τους εξασφαλισμένα, ώστε όταν αυτοί δεν θα υπάρχουν, να μπορούν να ζήσουν οικονομικά ανεξάρτητα.

2. ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η ψυχοκοινωνική κατάσταση του ατόμου με ειδικές ανάγκες μέσα στη ζωή χαρακτηρίζεται από μία σχετική αποδιοργάνωση και ακαθοριστία των συνόρων μέχρι τα οποία μπορεί να εξελιχθεί η όλη του προσωπικότητα. Δηλαδή δεν γνωρίζει, κυρίως όταν βρεθεί μπροστά σε νέες καταστάσεις, πού φτάνουν οι δυνατότητές του, προκειμένου να γίνει κύριος αυτών των καταστάσεων. Το αποτέλεσμα είναι να αυξάνεται το συναίσθημα ανασφάλειας που τον κατέχει, ιδίως όταν από το περιβάλλον του υπάρχουν προκαταλήψεις και ελλιπής πληροφόρηση.

Οι πιο συνηθισμένες αντιδράσεις του ατόμου στην αναπηρία του είναι άρνηση, οργή, αυτοοίκτος, εξάρτηση, απομόνωση, εγκατάλειψη κάθε ενδιαφέροντος.

Οι οπαδοί της θεωρίας της αλληλεπίδρασης όπως αναφέρει ο Γ. Τσιναρέλης (1985), πρεσβεύουν, πως όταν οι άλλοι μας βλέπουν "διαφορετικούς" ή "ελαττωματικούς", τότε παρουσιάζουμε την τάση να γινόμαστε επιρρεπείς και να

συμπεριφερόμαστε σαν τέτοιοι, αφού εσωτερικεύοντας την αρνητική πρόσληψη του εαυτού μας, μέσω των άλλων υιοθετούμε ρόλους που μας αποδίδουν.

Η μη προνομιούχος θέση των ατόμων με ειδικές ανάγκες αναφέρει ο Κ. Αλεξάνδρου (1988) σχετίζεται ειδικότερα με τις αντικειμενικά αποδεδειγμένες χαμηλές επιδόσεις και τις αποκλίσεις στην συμπεριφορά τους. Λόγω αυτών των γεγονότων αναπτύσσονται αρνητικές θέσεις της κοινωνίας απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες τα οποία μοιραία απομονώνονται στο κοινωνικό περιθώριο. Δείγματα της κοινωνικής απομόνωσης είναι :

- α) Ο περιορισμός των επαγγελματικών δυνατοτήτων του ατόμου,
- β) Η κοινωνική απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στα άτομα με ειδικές ανάγκες και στα υγιή άτομα,
- γ) Ο περιορισμός της κοινωνικής επαφής ακόμη και στο χώρο εργασίας.

Μία σημαντική αιτία που οδηγεί τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην κοινωνική απομόνωση και στο περιθώριο, είναι η έλλειψη γεωγραφικής κάλυψης όλων των περιοχών, με υπηρεσίες και οργανώσεις που ασχολούνται με τα άτομα αυτά. Έτσι υπάρχουν περιορισμένες σε αριθμό περιοχές όπως (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα, Χανιά), σύμφωνα με την Σ. Σεβεντή (1983), που λειτουργούν υπηρεσίες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και άλλες περιοχές που στερούνται παρόμοιων υπηρεσιών ή οι υπηρεσίες που υπάρχουν δεν είναι προσιτές (έλλειψη ενημέρωσης, μεγάλη χιλιομετρική απόσταση, οικονομική επιβάρυνση στα έξοδα μεταφοράς).

Η κοινωνική απομόνωση - είναι γεγονός - ότι διαπιστώνεται και σε περιοχές με αντίστοιχες υπηρεσίες, σε μικρότερο βαθμό βέβαια και αυτό οφείλεται στη μέχρι τώρα έλλειψη προγραμματάτων κοινωνικής ένταξης ή και στην επισήμανση αυτής της ανάγκης κατάρτισης προγραμμάτων.

Μία άλλη αιτία είναι ότι άτομα με ειδικές ανάγκες είναι πολύ δύσκολο ή και αδύνατο μερικές φορές να γίνουν μέλη ομάδων, μέσα στην κοινωνία που ζουν γιατί η

κατάστασή τους αντιμετωπίζεται σαν μη παραδεκτή ή μη φυσιολογική. Έτσι αποκλείονται από την δυνατότητα συμμετοχής σε ομάδες με άλλα άτομα, ή συμμετέχουν αναγκαστικά σε ομάδες άλλων ατόμων με ειδικές ανάγκες. Αυτός ο εξαναγκασμός, να είναι μέλη ομάδων αποκλειστικά με άτομα με ειδικές ανάγκες, αποτελεί φραγμό.

Η κοινωνική απομόνωση και περιθωριοποίηση, εκτός του ότι έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ίδιο το άτομο και στην οικογένειά του, έχει επιπτώσεις και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, γιατί με τη δημιουργία κλίματος αποκλεισμού στα άτομα αυτά και στις οικογένειές τους, ο βαθμός της κοινωνικής ευημερίας μειώνεται και δημιουργείται έτσι κοινωνική ανισότητα, έλλειψη ευκαιριών ανάπτυξης και εξάρτηση των ατόμων αυτών.

Υπάρχει μία διαφοροποίηση στην στάση των υγιών ατόμων απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Η διαφοροποίηση αυτή εξαρτάται από το αν η αναπηρία του ατόμου είναι ορατή ή όχι. Έτσι κατά την Α. Σιδέρη (1992), απέναντι στα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες υπάρχει μία λιγότερο αρνητική αντίδραση απ'ότι στα άτομα που έχουν σωματικά εμφανείς αναπηρίες ή πνευματικές.

Στην κοινωνία δημιουργούνται ορισμένα στερεότυπα που ισχύουν σαν κοινωνικές αξίες, σαν κοινωνικές νόρμες. Η αναπηρία είναι μία κατάσταση που δεν ανταποκρίνεται σ'αυτές τις νόρμες και αντιμετωπίζεται σαν πρόβλημα κοινωνικών αξιών. Για παράδειγμα αναφέρουμε τον οικονομικό ανταγωνισμό και την έντονη τάση του κέρδους για απόκτηση κοινωνικού γοήτρου και δύναμης, ως χαρακτηριστικά της εποχής που ζούμε.

Οι διαφημίσεις έχοντας σκοπό το κέρδος προβάλλουν τη σωματική δύναμη, την ομορφιά, και το εύκολο οικονομικό κέρδος, σαν τα απαραίτητα στοιχεία για απόκτηση γοήτρου και δύναμης σε μία κοινωνία.

Οι απόψεις των ατόμων, ομάδων και της κοινωνίας επηρεάζονται συνειδητά ή ασυνείδητα. Επηρεάζονται συχνά και τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ώστε να τους δημιουργείται η εντύπωση ότι είναι άτυχα, μη προνομιούχα, μειονεκτικά.

Η δυναμική αυτής της επίδρασης είναι τέτοια, που επιφέρει πρόσθετα με την απόρριψη από την κοινωνία την αυτοαπόρριψη του ίδιου του ατόμου με ειδικές ανάγκες, με αποτέλεσμα να αποδέχεται φραγμούς για την αναπτυξιακή του πορεία και να αυτοαπομονώνεται. Η στάση του ίδιου του ατόμου έρχεται και αυξάνει την ένταση της κοινωνικής δύναμης που ωθεί τα άτομα στην περιθωριοποίησή τους.

Σύμφωνα με την Σ. Σεβεντή (1983) οι προσωπικές σχέσεις που δημιουργούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες με άλλα άτομα, ή με άλλες ομάδες ατόμων. Καθορίζονται από το πώς βλέπουν τα υγιή άτομα ή οι ομάδες το άτομο με ειδικές ανάγκες. Δηλαδή από τις κοινωνικές αντιλήψεις στην συγκεκριμένη υποκοουλτούρα που εντάσσονται τα συγκεκριμένα άτομα, τις γνώσεις που έτυχαν να έχουν για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, την ποιότητα εκπαίδευσης που είχαν και την ιδιαίτερη εξέλιξη της προσωπικότητάς τους. Αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά άλλοτε σαν άτομα που έχουν δικαιώματα όπως κάθε άνθρωπος στην πορεία της εξέλιξής του ή μένουν μόνο στις ειδικές ανάγκες που παρουσιάζουν, χωρίς προβληματισμό, εμβάθυνση, σκέψη και παραδοχή των δικαιωμάτων που έχουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων και ομάδων, με την στάση τους, δυστυχώς εκφράζουν άγνοια για τις δυνατότητες και τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες ή υπερτονίζουν τις αδυναμίες τους και δεν εκτιμούν τις δυνατότητές τους ή αδιαφορούν ή τα απορρίπτουν ή τα λυπούνται ή αποφεύγουν να πάρουν θέση πάνω στο θέμα αυτό.

Σύμφωνα με την Κ. Σεϊσίδου (1981) για να αντιμετωπίζονται τα άτομα με ειδικές ανάγκες από τους υγιείς, σαν ίσοι με αυτούς χρειάζεται να καλλιεργηθεί πνεύμα αμοιβαίας αλληλεγγύης και συναδέλφωσης μεταξύ τους.

Είναι κοινή ευθύνη όλων η βοήθεια αυτή να προσφέρεται με σεβασμό για την ακεραιότητα της ατομικότητας του ατόμου με ειδικές ανάγκες. Όταν ένα άτομο βλέπει να το κοιτούν οι άλλοι με περιέργεια ή να δείχνουν απέχθεια ή φόβο, μπορεί να πληγώνεται ο εγωϊσμός του και να υποφέρει. Το να είναι κανείς ανάπηρος δεν είναι κακό. Η αναπηρία δεν είναι ιδιαίτερο γνώρισμα στο χαρακτήρα του ατόμου,

αλλά μία επιπλέον επιβάρυνση στον τρόπο ζωής του. Το άτομο με ειδικές ανάγκες έχει πολλές ομοιότητες παρά διαφορές με έναν υγιή. Έχει τις ίδιες βασικές ανάγκες όπως όλοι οι άλλοι. Θέλει να εργάζεται και να στηρίζεται στον εαυτό του, αν του επιτρέπουν οι δυνατότητές του.

Η κοινωνία τοποθετεί τους ανθρώπους βάσει των δυνατοτήτων τους. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες καταβάλλουν περισσότερες προσπάθειες, για να αποδείξουν ότι έχουν δυνατότητες, και ότι μπορούν να αποδώσουν ικανοποιητικά. Η κοινωνία αγνοεί αυτές τις προσπάθειες και αντιμετωπίζει με επιφύλαξη την εργασία τους.

Με την ενημέρωση του κοινού στα θέματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες γίνεται επιτυχής η ένταξή τους στην κοινωνία. Χρειάζεται όμως προσοχή στον τρόπο με τον οποίο θα παρουσιαστούν οι πληροφορίες αυτές, ώστε να εξυπηρετούν σωστά το σκοπό τους.

Καλό θα είναι κάθε τι που γίνεται για τους ανθρώπους αυτούς να γίνεται και με τη συνεργασία των ίδιων. Με την κινητοποίηση μόνο των φορέων χωρίς να ζητούν τη γνώμη των ενδιαφερομένων τα άτομα γίνονται παθητικά και χρησιμοποιούν άλλους για να αποφασίζουν γι'αυτούς. Είναι πολύ πιο εποικοδομητικό να κινητοποιούνται τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες με τη συνεργασία των φορέων για να λύνονται τα προβλήματά τους.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο VI

Η ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ-ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΑΡΕΧΟΥΝ

Α' ΜΕΡΟΣ -ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Σύμφωνα με τον Π. Κουρουμπλή (1988) βασικοί παράγοντες για δυναμική και συνεχή εξέλιξη της κοινωνίας και του ατόμου ως μέλους της, είναι η εκπαίδευση και η γνώση. Το άτομο με ειδικές ανάγκες με τη συμμετοχή του στην εκπαίδευση με στόχο την απόκτηση γνώσεων καθώς και με τον εφοδιασμό του με τα κατάλληλα μέσα, έχει κοινό σημείο εκκίνησης για ίσες ευκαιρίες μόρφωσης, όπως και κάθε άλλο άτομο.

Η ύπαρξη ίσων ευκαιριών για μάθηση, πρέπει να εξασφαλίζεται μέσα από την οργάνωση και λειτουργία του επαγγελματικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο Σ. Παπαϊωάννου (1990) αναφέρει ότι το κριτήριο των ίσων ευκαιριών σημαίνει από την μία "τυπική ισότητα ευκαιριών" για όλους, με την έννοια ότι δεν θα πρέπει κανείς να αποκλείεται εκ των προτέρων από τομείς μόρφωσης, κλάδους εκπαίδευσης και θέσεις εργασίας. Από την άλλη "ουσιαστική (πραγματική) ισότητα ευκαιριών", δηλαδή εξασφάλιση σ'όλους ισάξιων δυνατοτήτων μάθησης, δουλειάς και ζωής. Συνεπώς, παρόλο που η εξασφάλιση της "τυπικής ισότητας ευκαιριών"

είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, δεν είναι ταυτόσημη μ' αυτή. Μόνο όταν πραγματοποιηθεί "ουσιαστική ισότητα ευκαιριών" είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί η βελτίωση της κατάστασης όσων βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

Η "τυπική ισότητα ευκαιριών" έχει ήδη εξασφαλιστεί από το κράτος με το άρθρο 16 του Συντάγματος. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β)

Η εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική για την ειδική αγωγή που εφαρμόζεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνομίζεται στο παρακάτω τρίπτυχο το οποίο αναφέρεται στο Δελτίο Πληροφοριών ειδικής αγωγής (1988).

- Ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση
- Σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ανάλογα με τις δυνατότητές του.
- Κοινωνική αλληλοαποδοχή και προετοιμασία για το πέρασμα από το σχολείο στην ενεργό ζωή με επιτυχία.

Τα ειδικά σχολεία που ιδρύθηκαν την τελευταία δεκαετία στη χώρα μας καλύπτουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών κατά τη σχολική τους ηλικία ή μέχρι και την προεφηβική ηλικία. Στη συνέχεια όμως για τα άτομα που μπορούν να εκπαιδευτούν επαγγελματικά και να βγούν στην ελεύθερη αγορά εργασίας θα πρέπει υπάρχουν τα κατάλληλα επαγγελματικά κέντρα κατάρτισης και να τους προσφέρεται ο κατάλληλος επαγγελματικός προσανατολισμός για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους. Αυτή είναι μία αρχή για μία "ουσιαστική ισότητα ευκαιριών"

Τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας βρίσκονται μόνο στις μεγάλες αστικές πόλεις. Αυτό είναι ένα σημαντικό πρόβλημα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες γιατί αναγκάζονται να απευδύνονται στις μεγαλουπόλεις με αποτέλεσμα να δημιουργείται ομαδικότητα. Ενώ αν υπάρξει αποκέντρωση των κέντρων αυτών, το άτομο θα παραμείνει στην οικογένειά του και θα μεγαλώσει στην πόλη του, στη γειτονιά του όπου υπάρχουν άλλα πλεονεκτήματα.

Αν πραγματοποιηθεί η αποκέντρωση, αυτό αμέσως θα σήμαινε την συνέχεια της "ουσιαστικής ισότητας ευκαιριών".

Η Κωνσταντινίδου Μ. (1987) αναφέρει ότι μια κατευθυντήρια γραμμή στις πολιτικές των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι η αποκέντρωση των υπηρεσιών κατάρτισης και αποκατάστασης και μεταβίβασης των αρμοδιοτήτων στις νομαρχιακές και δημοτικές αρχές.

Όσον αφορά τον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης όπως αναφέρει η Μ. Κωνσταντινίδου (1987 - σελ. 19-20) σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι αξιοσημείωτη η σημασία και ο χρόνος που αφιερώνονται στον επαγγελματικό προσανατολισμό και στην προετοιμασία των εκπαιδευομένων για την εργασία. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη συνεχή προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η χρήση της νέας τεχνολογίας ως αντικείμενο εκπαίδευσης και ως παιδαγωγικό μέσο.

Ο επαγγελματικός προσανατολισμός πρέπει να είναι το κύριο μέλημα του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε χώρας.

1. Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Ο επαγγελματικός προσανατολισμός αφορά κατά κύριο λόγο το άτομο. Η κατεύθυνση προς ένα επάγγελμα καθορίζεται από πολλούς παράγοντες όπως τις γνώσεις του ατόμου, τις ικανότητές του, τις δεξιότητές του, τις κλίσεις του. Για να είναι σωστή η εκλογή του επαγγέλματος θα πρέπει να ιεραρχηθούν οι παράγοντες αυτοί, να εξετασθούν οι μεταξύ τους σχέσεις και πώς αυτά επιδρούν στο άτομο.

Η Μ. Κωνσταντινίδου (1985) αναφέρει πως κύριος στόχος του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι να βοηθήσει τον ενδιαφερόμενο να συνειδητοποιήσει το δυναμικό που διαθέτει και να αποκτήσει τα εφόδια για να ξεπεράσει έτσι τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, είτε προέρχονται από δικές του αδυναμίες είτε από το περιβάλλον. Για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να

πραγματοποιείται μαζί με τον ενδιαφερόμενο, από μία διεπιστημονική ομάδα και να βασίζεται στην ακριβή γνώση των δυνατοτήτων που του προσφέρει η αγορά εργασίας.

Η οικονομική κρίση που επικρατεί στη χώρα μας και η αύξηση της ανεργίας κάνουν δύσκολη την εύρεση εργασίας. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός γίνεται περισσότερο επιτακτικός ώστε τα άτομα με ειδικές ανάγκες να γίνουν ικανά για να αντιμετωπίσουν τον συναγωνισμό που υπάρχει και να αποκατασταθούν επαγγελματικά. Είναι χαρακτηριστικό της εποχής μας η μεγάλη ελευθερία, σχετικά με την εκλογή του επαγγέλματος, αφού ο επαγγελματικός προσανατολισμός δεν είναι υποχρεωτικός. Υπάρχουν πολλά επαγγέλματα τα οποία δεν έχουν ζήτηση στην αγορά εργασίας. Θα πρέπει λοιπόν η προσοχή του ενδιαφερομένου να στρέφεται σε επαγγέλματα που έχουν μπροστά τους μεγάλη εξέλιξη.

Η πρώτη φάση της διαδικασίας του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι η συλλογή των στοιχείων σε διάφορους τομείς.

Κατά την Μ. Κωνσταντινίδου (1985) η πλήρης ιατρική εξέταση περιγράφει τις ικανότητες και τους περιορισμούς του ατόμου.

Η ψυχολογική εξέταση, εντοπίζει την ικανότητα μάθησης και τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία της αποκατάστασης.

Για να είναι ολοκληρωμένη η αξιολόγηση πρέπει να χρησιμοποιούνται δείγματα εργασίας ή επαγγελματικά tests, μέσω των οποίων παρακολουθείται ο υποψήφιος όταν εργάζεται. Δηλαδή πώς αντιδρά στις εντολές, στον θόρυβο, στο ωράριο, αξιολογείται επίσης η αντοχή του, ο χειρισμός των εργαλείων, ο ρυθμός εργασίας του, η προσαρμοστικότητα του στην ομάδα. Με αυτό τον τρόπο δίνεται και η ευκαιρία στον ενδιαφερόμενο να συγκρίνει την εργασία του στην πράξη με αυτό που υπήρχε στη φαντασία του.

Η σύνδεση της διεπιστημονικής ομάδας του κέντρου κατάρτισης ποικίλλει ανάλογα με την αναπηρία. Συνήθως όμως περιλαμβάνει : γιατρό, κλινικό ψυχολόγο εργασίας, δασκάλους και τεχνίτες. Για να είναι αποτελεσματική η αξιολόγηση θα

πρέπει να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας, έτσι ώστε να είναι συλλογική η μορφή της. Κάθε ειδικός έχει το δικό του τομέα παρέμβασης, ωφείλει όμως να είναι ενημερωμένος για το αντικείμενο εργασίας και των άλλων μελών της ομάδας για να τηρείται μία κοινή στάση.

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν καταλαβαίνουμε ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός παρέχεται στα άτομα με ειδικές ανάγκες όταν απευθύνθουν σε κάποιο κέντρο κατάρτισης για να παρακολουθήσουν το πρόγραμμά του. Δηλαδή γίνεται μετά την εγγραφή του στο κέντρο κατάρτισης, ενώ θα έπρεπε να είχε γίνει στο σχολείο που φοιτούσε ή από την αρμόδια υπηρεσία που θα τον παρέπεμπε στο κατάλληλο κέντρο.

Η φυσική διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός να παρέχεται από τα σχολεία στα οποία φοιτούσαν.

2. Επαγγελματική Κατάρτιση

Η επαγγελματική κατάρτιση έχει στόχο την εκμάθηση βασικών τεχνικών δεξιοτήτων σε τομείς ανάλογους με τις ικανότητες των εκπαιδευομένων ατόμων.

Εξετάζοντας την κατάρτιση ιστορικά, βλέπουμε ότι παλιά καθένας που ήθελε να μάθει μία τέχνη, πήγαινε κοντά σε ένα μάστορα. Του μάθαινε την τέχνη και μετά γινόταν τεχνίτης ο ίδιος ή εμπαινε μέσα στην ομάδα αυτών των τεχνικών. Αργότερα χρειάστηκε αυτή γνώση, η τεχνική, η επαγγελματική, να περάσει μέσα από κάποιο σχολικό θα λέγαμε πρόγραμμα.

Έτσι άρχισε να δημιουργείται η επαγγελματική κατάρτιση, οι τεχνικές σχολές με την απόκτηση κάποιων πτυχίων (Α. Κεσανόπουλος, 1987, σελ. 60).

Η ειδική επαγγελματική κατάρτιση είναι νεώτερη στη χώρα μας. Όπως αναφέρει ο Λ. Δελασούδας (1992) η επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στη χώρα μας μέχρι το 1979 παρέχονταν από διάφορους φορείς που δεν

υπάγονταν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με αποτέλεσμα να λείπει η απαιτούμενη ενιαία εποπτεία και ο συντονισμός (όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, το 1978 δόθηκε η αρμοδιότητα στον ΟΑΕΔ και το 1985 στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων).

Οι σχολές που λειτουργούσαν μέχρι τότε, δηλαδή μέχρι το 1985, ήταν τέσσερις (4), από τις οποίες οι δύο ήταν ιδιωτικής πρωτοβουλίας και οι άλλες δύο είχαν ιδρυθεί από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μάλιστα η μία υπήρχε και πριν το 1985 (ΝΠΙΔ).

Οι τέσσερις αυτές σχολές ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης είναι :

1. Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων
2. Ίδρυμα Προσαρμογής και Αποκατάστασης Τυφλών "Ο ΦΑΡΟΣ"
3. Ίδρυμα Προστασίας τυφλών Β. Ελλάδος "Ο ΗΛΙΟΣ"
4. Τεχνική επαγγελματική σχολή κωφών-βαρικών Θεσσαλονίκης.

Κατά τον Λ. Δελασούδα (1992) με την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η ειδική επαγγελματική κατάρτιση παίρνει μία άλλη μορφή. Προσδευτικά οι υπηρεσίες αυξάνονται. Σήμερα έχουμε πολλαπλάσιες σε αριθμό υπηρεσίες κατάρτισης με έντονη την παρουσία του δημόσιου φορέα (Ο ΟΑΕΔ διαθέτει και δικά του ειδικά κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης) και εμφάνιση νέων φορέων (Γ.Γ. Λαϊκής Επιμόρφωσης, τοπική αυτοδιοίκηση).

Η αύξηση των ιδρυμάτων και των φορέων επαγγελματικής κατάρτισης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες οφείλεται :

- α) Στην πολύπλευρη συμμετοχή της ΕΟΚ η οποία καλύπτει όλα τα κράτη μέλη
- β) Στην αύξηση του αριθμού των ατόμων που ενδιαφέρονται να επωφεληθούν από τις υπάρχουσες δυνατότητες επαγγελματικής κατάρτισης.
- γ) Στην έλλειψη νομοθετικού πλαισίου για το Εθνικό Σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία διευκόλυνε την ελεύθερη ανάπτυξη των σχετικών πρωτοβουλιών.

- δ) Στην έντονη παρουσία του κράτους με ενέργειες οικονομικής και νομοθετικής φύσης, για την ειδική επαγγελματική κατάρτιση και ένταξη του ατόμου.
- ε) Στο ειδικό πρόγραμμα δράσης που προέβλεψε η ΕΟΚ ειδικά για την Ελλάδα, ώστε να αναβαθμιστεί η ψυχιατρική περίθαλψη στη χώρα μας.
- στ) Στο ενδιαφέρον των συνδικαλιστικών οργανώσεων των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ενώσεων γονέων και κηδεμόνων για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων επαγγελματικής κατάρτισης.

(Δελασούδας 1992 - σελ. 29-30)

Σύμφωνα με τον Σ. Παπαϊωάννου (1990) ένα πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης θα πρέπει να περιλαμβάνει την μετάδοση εργασιακών γνώσεων, την ανάπτυξη ικανοτήτων, εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων, ώστε να σχετίζονται άμεσα με την ικανότητα άσκησης μιας συγκεκριμένης λειτουργίας στα πλαίσια της παραγωγικής διαδικασίας. Για την επιτυχία του προγράμματος, εκτός από τα παραπάνω, είναι απαραίτητη η σύνδεση με κοινωνικούς παράγοντες όπως δήμους, εργατικές ενώσεις, εργοδοτικές ενώσεις κ.λπ. με στόχο τη θετική στάση στην απορρόφηση των εκπαιδευομένων.

Η εκπαίδευση στις εργασιακές γνώσεις περιλαμβάνει δεξιότητες, όπως η ικανότητα τήρησης ωραρίου, η υπευθυνότητα, ο χειρισμός χρημάτων κ.λπ. Οι δεξιότητες αυτές αποτελούν τη βασική προϋπόθεση για τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργήσει στους ελεύθερους ανταγωνιστικούς χώρους εργασίας (Παπαδάτος 1988 σελ. 167).

Η εκμάθηση βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων είναι απαραίτητες για την επαφή με τους εργοδότες και συναδέλφους, την αυτόνομη λειτουργία του στην κανότητα, με στόχο την κοινωνικοποίησή τους (Ι. Παπαδάτος 1988, σελ. 168).

Οι δεξιότητες που αφορούν την εύρεση εργασίας αναφέρονται στην πληροφόρηση του ατόμου για τους τομείς εργασίας και χώρους που μπορούν να

απορροφηθούν καθώς και η εκμάθηση διαδικαστικών θεμάτων σε σχέση με τον εργοδότη (Παπαδάτος 1988, σελ. 168).

Εκτός από τις δραστηριότητες που αφορούν την επαγγελματική κατάρτιση, υπάρχει πλήθος και άλλων δραστηριοτήτων που προσφέρουν τα ειδικά κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, όπως:

- ψυχοκοινωνική υποστήριξη
- κοινωνικοπολιτιστικές δραστηριότητες
- γενικά για την ειδική εκπαίδευση
- σίτιση
- στέγαση
- ιατρική φροντίδα.

Ο χρόνος φοίτησης στα κέντρα κατάρτισης διαρκεί από 1 έως 3 χρόνια με μέσο όρο τα 2 χρόνια. Αυτό εξαρτάται από τη διοίκηση του κάθε ιδρύματος.

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες που θέλουν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα κατάρτισης κάποιου ειδικού επαγγελματικού κέντρου, παραπέμπονται από διάφορους χώρους και άτομα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών μονάδων δέχεται υποψήφιους από τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας σε ποσοστό 64% και τα σχολεία ειδικής ή γενικής εκπαίδευσης σε ποσοστό 55%. Ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό (περίπου στο 36% των μαθητών) φτάνει στην εκπαιδευτική μονάδα με πρωτοβουλία δική του ή των γονέων του. Από τις ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες προέρχεται ένα μικρότερο ποσοστό παραπομπής ή από άλλα ιδρύματα και ακολουθούν το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό των νοσοκομείων, η τοπική αυτοδιοίκηση και τα ειδικά γραφεία του ΟΑΕΔ* (Λ. Δελασούδας, 1992 - σελ. 73).

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά που πρέπει να προσκομίσει ο ενδιαφερόμενος, προκειμένου να εγγραφεί σ' ένα ειδικό κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης κυμαίνονται από ένα έως τέσσερα, με βασικότερο την αίτηση (Πίνακας II - Παράρτημα Α). Υπάρχουν όμως κέντρα τα οποία δεν ζητούν δικαιολογητικά, πραγματοποιούν όμως μία συνέντευξη με τον υποψήφιο.

Οι φορείς ή τα πρόσωπα που εξετάζουν τους υποψήφιους και τους παρέχουν τα δικαιολογητικά για την εγγραφή τους, είναι αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες ή επιτροπές, ιδιώτες ή συμβεβλημένοι γιατροί, ειδικές ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες, ειδικός επιστήμονας ή επιστημονική ομάδα της σχολής.

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα κέντρα κατάρτισης δεν δέχονται όλους τους υποψήφιους σπουδαστές για εκπαίδευση. Οι λόγοι συνήθως είναι :

- α) Το είδος της αναπηρίας σε σχέση με τις διδασκόμενες ειδικότητες σε κάθε σχολή
- β) Κάποια σοβαρά προβλήματα (πνευματικής, ψυχικής ή σωματικής υφής), και
- γ) Η ηλικία

(Λ. Δελασούδας 1992 - σελ. 92).

Η επαγγελματική κατάρτιση δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει ένα άτομο με ειδικές ανάγκες τα ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζει και εμποδίζουν την οποιαδήποτε εξέλιξή του.

Η ειδική επαγγελματική κατάρτιση δεν είναι μία μεμονωμένη ενέργεια, αλλά αποτελεί μέρος μιας δέσμης ενεργειών για την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3. Ο ρόλος του Ο.Α.Ε.Δ. στην κατάρτιση

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού είναι ένας από τους βασικότερους φορείς επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Το 1982 δημιουργήθηκε το πρώτο γραφείο Επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες για να προωθήσει τα προγράμματα κατάρτισης και αποκατάστασης του Οργανισμού. Σήμερα λειτουργούν επτά (7) γραφεία επαγγελματικής αποκατάστασης στις παρακάτω πόλεις :

Αθήνα	-	Πειραιώς 52 & Βασ. Σοφίας 60	Τηλ. 01-5242327
Βόλος	-	Ανθίμου Γαζή 115	Τηλ. 0421- 34880
Πάτρα	-	Κανάρη 54	Τηλ. 061 - 316.269
Θεσσαλονίκη	-	Δωδεκανήσου 10Α	Τηλ. 031 -542454
Ηράκλειο Κρήτης	-	Θησέως 3	Τηλ. 081 - 288558
Λάρισα	-	Κοραή 13	Τηλ. 041 - 256302

Στα γραφεία αυτά απευθύνονται άτομα ηλικίας 15-65 χρόνων που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση από οποιαδήποτε χρόνια σωματική ή πνευματική ή ψυχική πάθηση.

Τα άτομα αυτά εγγράφονται στα Μητρώα Ανέργων αναπήρων και τους δίνεται η κάρτα ανεργίας (Πίνακας ΙΙΙ - Παράρτημα Α) που πιστοποιεί ότι είναι άτομα με ειδικές ανάγκες.

Κρίνεται αναγκαίο πριν την εγγραφή τους να προσκομίσουν κάποια δικαιολογητικά οι ίδιοι προσωπικά, τα οποία είναι :

- Απόφαση Πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής με ποσοστό αναπηρίας 40% - 67%.
- Υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/86, στην οποία δηλώνεται αν παίρνει επίδομα ή σύνταξη από κάποιο φορέα, αν έχει εργαστεί και σε ποιον τομέα, αν έχει απολυθεί και για ποιο λόγο.
- Αστυνομική ταυτότητα
- Φωτογραφία

Αφού γίνει η εγγραφή, συναντά τον κοινωνικό λειτουργό ο οποίος παίρνει το κοινωνικό-ιστορικό, διερευνώντας τις δυνατότητές τους, τις επαγγελματικές του εμπειρίες, καθώς και τις προσωπικές του φιλοδοξίες. Αν υπάρχει ειδικός προσανατολιστής στο γραφείο του παρέχεται επαγγελματικός προσανατολισμός (Μόνο στην Αθήνα). Αν όχι, τότε ο Κοινωνικός Λειτουργός τον ενημερώνει για τις σχολές που υπάρχουν, ώστε να επιλέξει αυτό που τον ενδιαφέρει.

Αξιολογώντας τις δυνατότητες με τις επιθυμίες του ατόμου, ο κοινωνικός λειτουργός αποφασίζει αν θα τον παραπέμψει για κατάρτιση ή όχι.

Παραπομπή για εκπαίδευση ή κατάρτιση γίνεται στις σχολές του ΟΑΕΔ, εφόσον το ειδικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν δεν εμποδίζει την παρακολούθηση των προγραμμάτων και με τις οποίες συνεργάζεται και επιδοτεί ο Οργανισμός αυτός (Πίνακας IV - Παράρτημα Α).

Οι παροχές προς τους εκπαιδευομένους στις σχολές είναι :

- Εκπαιδευτικό επίδομα από 500-1200 δρχ. ημερησίως
- Ένσημα ανάλογα με τον χρόνο κατάρτισης
- Επίδομα διατροφής 250 δρχ. ημερησίως
- Επίδομα μετακίνησης 400 δρχ. ημερησίως ή κάρτα απεριορίστων διαδρομών.

Ένα ακόμα πρόγραμμα κατάρτισης για άτομα με ειδικές ανάγκες είναι η κατάρτιση μέσα σε επιχειρήσεις, όπου επιδοτούνται από τον ΟΑΕΔ, καλύπτοντας το 75% των εξόδων. Η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη στο τέλος να κρατήσει το 50% των ατόμων που εκπαίδευσε. (Το πρόγραμμα αυτό υπάρχει μόνο τυπικά. Ουσιαστικά ποτέ δεν λειτούργησε).

Από το 1986 μέχρι το 1993 καταρτίστηκαν συνολικά 4.328 άτομα σε σύνολο εγγεγραφών 17.287 άτομα και ποσοστό 25,3% (Πίνακας V - Παράρτημα Α).

Β' ΜΕΡΟΣ**ΦΟΡΕΙΣ & ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ****1. Κέντρα Τεχνικής - Επαγγελματικής Κατάρτισης Ο.Α.Ε.Δ.**

Ο Ο.Α.Ε.Δ. έχει δύο τύπους τεχνικών σχολών :

- α) Τις Σχολές μαθητείας, και
- β) Τις Σχολές ταχύρρυθμης εκπαίδευσης.

Για να επιλέξει το άτομο σε ποια ειδικότητα θέλει να καταρτισθεί, πηγαίνει στις σχολές μαθητείας ή στις ταχύρρυθμης εκπαίδευσης και περνά από ειδικότητα σε ειδικότητα για να αποκτήσει μία εικόνα του επαγγέλματος και των μηχανημάτων που θα χρησιμοποιήσει. Μπορεί να δει αν το πρόβλημα που έχει του δίνει τη δυνατότητα να ακολουθήσει μία ειδικότητα ή όχι. Συζητά με τους τεχνικούς για τις δυσκολίες που έχει η ειδικότητας και στη συνέχεια με τον επαγγελματικό σύμβουλο (μόνο στην Αθήνα υπάρχει). Αφού περάσει από όλες τις ειδικότητες των σχολών, αναλύει τις δυσκολίες που αντιμετώπισε, και παίρνεται μία απόφαση.

Δίνει εξετάσεις οι οποίες για τις σχολές μαθητείας είναι τεστ και κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια, ενώ για τις σχολές ταχύρρυθμης εκπαίδευσης είναι κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια.

Σχολές Μαθητείας

Στις σχολές αυτές απευθύνονται άτομα με ειδικές ανάγκες για κατάρτιση, ηλικίας 15-18 ετών με απαραίτητη προϋπόθεση την αποφοίτησή τους από το γυμνάσιο και εφόσον το πρόβλημα της αναπηρίας τους δεν είναι μεγάλο. Συνδυάζεται η θεωρητική με την πρακτική εκπαίδευση.

Οι σχολές αυτές δέχονται μόνο 10% άτομα με ειδικές ανάγκες επί του συνόλου των μαθητών, εφόσον η αναπηρία τους δεν τους εμποδίζει να καταρτισθούν στις ειδικότητες της σχολής.

Στον Ν. Αττικής λειτουργούν κέντρα μαθητείας στις περιοχές : Νέο Ηράκλειο, Αιγάλεω, Μοσχάτο, Υμητό, Αγίους -Αναργύρους, Καλαμάκι, Γαλάτσι, Σκαρामαγκάς, Πειραιάς.

Οι ειδικότητες που υπάρχουν είναι :

- Αργυροχρυσοχοΐας
- Ηλεκτροτεχνική
- Ηλεκτρολόγου αυτοκινήτων
- Κομμωτών
- Μηχανοτεχνική
- Μηχανολόγος αυτοκινήτων
- Τεχνίτης αμαζωμάτων
- Ψυκτικός
- Ωρολογοποιός
- Υδραυλικός - θερμοϋδραυλικός
- Στελέχη εμπορικών επιχειρήσεων
- Τεχνικοί προσδιορισμού και ελέγχου ποιότητας μετάλλων
- Σχεδιαστής ηλεκτρολογικού-ηλεκτρονικού και μηχανολογικού σχεδίου,
- Μηχανικοί κατασκευών εργαλειοσυστημάτων,
- Αρτοποιία - Ζαχαροπλαστική

Σχολές Ταχύρρυθμης Εκπαίδευσης

Στις Σχολές Ταχύρρυθμης επαγγελματικής εκπαίδευσης απευθύνονται άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικίας 16-46 ετών, τα οποία πρέπει να είναι απόφοιτοι δημοτικού.

Η διάρκεια της εκπαίδευσης είναι εννέα ή έξη μήνες. Οι ειδικότητες της κατάρτισης καθορίζονται κάθε χρόνο, ανάλογα με τη ζήτηση της αγοράς εργασίας, από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ο.Α.Ε.Δ.

2. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για Τυφλούς

Φάρος Τυφλών Ελλάδος

Ο *Φάρος Τυφλών Ελλάδος* είναι μία οργάνωση ιδιωτικής πρωτοβουλίας και λειτουργεί με την νομική μορφή του ειδικά αναγνωρισμένου μη κερδοσκοπικού Σωματίου. Η οργάνωση λειτουργεί από το 1974 και διοικείται από 15μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Εδρεύει στην Αθήνα, στην οδό Αθήνας 17, Καλλιθέα, τηλ. 94.15.222

Κύριος σκοπός της είναι η ψυχολογική, φυσική και κοινωνική προσαρμογή τυφλών ατόμων για μείωση των συνεπειών της τύφλωσης και ανάπτυξη των λοιπών ικανοτήτων τους στον ανώτατο βαθμό, ώστε να γίνεται δυνατή η επαγγελματική τους αποκατάσταση και επανένταξή τους στην κοινωνία ως χρήσιμα και παραγωγικά μέλη αυτής.

Στο χώρο της εκπαίδευσης εντάσσονται και τα δύο δημοτικά σχολεία για τυφλά παιδιά το "ΚΕΑΤ" στην Αθήνα και "Ο ΗΛΙΟΣ" στη Θεσσαλονίκη.

Ο Φάρος τυφλών εποπτεύεται και επιχορηγείται, για μικρό μέρος των λειτουργικών του δαπανών από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Λοιπούς πόρους εξασφαλίζει επίσης :

- Από τα δικαιώματα εγγραφής και τις επίσιες συνδρομές των τακτικών μελών του.
- Από δωρεές, βοηθήματα, κληροδοτήματα
- Εράνους
- Από πάσης φύσεως έσοδα και τόκους διαφόρων κααθέσεων του.

Προγράμματα Κατάρτισης - Εκπαίδευσης

Ο Φάρος έχει πολλά προγράμματα, μεταξύ των οποίων αναφέρονται :

1. Τηλεφωνική Σχολή : Λειτουργεί από το 1955. Διδάσκονται καθημερινά : Πρακτική άσκηση στον τηλεφωνικό μεταλλάκτη, τηλεφωνική εκμετάλλευση, παγκόσμια γεωγραφία, γραφή Braille, γραφομηχανή βλεπόντων με το τυφλό σύστημα και αγγλική ορολογία τηλεφωνικής.
2. Προστατευμένα εργαστήρια : Παραγωγής σκουπών και βουρτσών. Οι εργάτες (30 περίπου τυφλοί άνδρες και γυναίκες) απασχολούνται καθημερινά. Ο κάθε εργάτης εκπαιδεύεται ανάλογα με τις ανάγκες των παραγγελιών.
3. Τμήμα Μηχανολογίας και Ηλεκτρολογίας-Μηχανουργείο : Είναι ένα καινούργιο πρόγραμμα και λειτουργεί διττά. Από την μία ως εκπαιδευτικό τμήμα με 15 μαθητές και ως κατασκευαστικό από την άλλη με 6 εργάτες. Το μηχανουργείο είναι εξοπλισμένο με τελευταίου τύπου μηχανήματα.
4. STUDIO ομιλούντων βιβλίων : Το Studio διαθέτει 3 ηχομονωμένα δωμάτια, στα οποία διαβάζουν δύο υπάλληλοι όπως και εθελοντές, εγγράφοντας σε ταινίες μαγνητοφώνου και σε κασέτες, πανεπιστημιακά συγγράματα, τα μαθήματα της τηλεφωνικής, των ξένων γλωσσών κ.ά.
5. Ειδικό τυπογραφείο παραγωγής βιβλίων γραφής Braille : Εδώ γράφονται τα βιβλία ξένων γλωσσών, τα μαθήματα μηχανολογίας του Φάρου, η θεωρία της τηλεφωνικής, οι κώδικες που απαιτούνται για τις σπουδές στην Νομική Σχολή, τα μαθήματα Βυζαντινής μουσικής, οι παρτιτούρες των χορωδιών κ.ά.

6. Τμήμα κινητικότητας και προσανατολισμού : Ο εκπαιδευόμενος εξασκείται και στους δύο αυτούς τομείς. Τα μαθήματα γίνονται σε ατομική βάση και το πρόγραμμα καταρτίζεται λαμβάνοντας υπόψη το πρόγραμμα του εκπαιδευομένου. Η διάρκεια των μαθημάτων ποικίλλει ανάλογα με τις ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες των εκπαιδευομένων. Τα μαθήματα γίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους γνωστούς και με το μπαστούνι, το οποίο χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση, είναι υψλό, απαραίτητο για να είναι βέβαιη η ασφάλεια του εκπαιδευομένου. Στόχο αυτού του προγράμματος αποτελεί η αναζήτητη κίνηση του ατόμου οπουδήποτε και κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες.
7. Καθημερινές δεξιότητες : Οτιδήποτε έχει σχέση με την καθημερινή ζωή, μπορεί να εμπλακεί σ' αυτό το πρόγραμμα. Μαγειρική, προσωπική καθαριότητα, συνδυασμός ρούχων κ.ά. Το πρόγραμμα γίνεται σε ατομική βάση. Στόχος είναι η ανεξαρτησία του ατόμου στην καθημερινή του ζωή.
8. Σχολή Βυζαντινής Μουσικής : Παρέχεται εκπαίδευση σε τυφλούς ιερογάλτες στην Βυζαντινή μουσική. Στα πλαίσια της διδασκαλίας σχηματίσθηκε πολυμελής βυζαντινή χορωδία από τυφλούς και βλέποντες.
9. Μαθήματα ενόργανης μουσικής : Παραδίδονται μαθήματα πιάνου, βιολιού, ακορντεόν, κιθάρας, καθώς και θεωρία μουσικής από τυφλούς διπλωματούχους ωδείων. Πτυχία δίνονται από το Εθνικό Ωδείο με το οποίο συνεργάζεται ο Φάρος.
10. Μαθήματα Ξένων γλωσσών : Δάσκαλος διδάσκει την αγγλική γλώσσα με τη βοήθεια κασσετών και βιβλίων Braille.
11. Σχολή πληροφορικής : Παραδίδονται μαθήματα με σκοπό να εκπαιδευούνται τυφλά άτομα στην εκμάθηση και τον χειρισμό των ηλεκτρονικών υπολογιστών με τη βοήθεια ενός συστήματος συνθετικής φωνής στην ελληνική γλώσσα. Είναι καινούργιο τμήμα και σαν στόχο έχει να βελτιωθεί ο τρόπος δουλειάς των τυφλών ατόμων και να εναρμονιστούν στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις.
12. Εργαστήρι Κεραμικής : Με δάσκαλο τυφλό καλλιτέχνη οι εκπαιδευόμενοι δουλεύουν πάνω στον τροχό και στην δημιουργία καλλιτεχνημάτων από πηλό.

13. Κύκλοι Μαθημάτων: Πάνω σε διάφορα θέματα π.χ. Ανθοκομίας

Ειδικότητες εργαζομένων

Στις Υπηρεσίες του Φάρου απασχολούνται διάφορες ειδικότητες εργαζομένων. Υπάρχει η δυνατότητα της παρουσίας μυχολόγου, μυχιάτρου, ιατρών διαφόρων ειδικοτήτων, όταν εμφανίζεται συγκεκριμένο πρόβλημα.

Η κοινωνική υπηρεσία καλύπτει προγράμματα συμβουλευτικής στους τυφλούς και στις οικογένειές τους, συνεργάζεται με ομάδες εθελοντών και φίλων του Φάρου.

3. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για Κωφούς

Επαγγελματικά εργαστήρια για Κωφούς

Δήμου Αργυρούπολης Αττικής

Δνση : Αλίμου και Μ. Αλεξάνδρου - Τηλ. : 99.21.826

Τα επαγγελματικά εργαστήρια για κωφούς στον Δήμο Αργυρούπολης, ιδρύθηκαν το 1988 ύστερα από την 1648/86 νομοθετική ρύθμιση του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Υπουργείου Εσωτερικών, που αναγνώριζαν τον Δήμο σαν φορέα ο οποίος θα μπορούσε να καταρτίσει προγράμματα κατάρτισης για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Αυτή τη στιγμή λειτουργούν δύο σχολές επαγγελματικής κατάρτισης Κωφών νέων σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ.

1. Τμήμα Χειριστών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Μηχανογραφημένης Λογιστικής

Δέχεται μαθητές απόφοιτους Γυμνασίου. Η φοίτηση διαρκεί δύο (2) χρόνια και οι απόφοιτοι παίρνουν πτυχίο αναγνωρισμένο από τον ΟΑΕΔ. Φοιτούν 20 νέοι.

2. Τμήμα Γραφικών τεχνών

Δέχεται μαθητές απόφοιτους γυμνασίου. Η φοίτηση διαρκεί δύο (2) χρόνια. Φοιτούν 12 νέοι.

3. Φέτος λειτουργεί και το καινούργιο τμήμα ηλεκτρονικών υπολογιστών με κομπιούτερ Apple. Στο τμήματα φοιτούν 10 νέοι.

Στις σχολές εργάζεται επιλεγμένο προσωπικό. Διδάσκουν κωφοί και ακούοντες με διερμηνείς νοηματικής γλώσσας.

4. **Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για Κινητικά Αναπήρους**

1) **Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων**

Α. Στο Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων (ΕΙΑΑ) λειτουργούν οι μοναδικές Σχολές στην Ελλάδα Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές ειδικής αγωγής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΤΕΣΕΑ) ισότιμες με τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) του ΥΠΕΠΘ από το 1989.

Το Ε.Ι.Α.Α. στεγάζεται στην οδό Χασιάς 9η στάση, Νέα Λιόσια

Τηλ.: 23.14.103, 23.14.104, 23.14.108

Στις Τεχνικές επαγγελματικές σχολές ειδικής αγωγής δικαίωμα εγγραφής έχουν αγόρια και κορίτσια με ειδικές ανάγκες που έχουν τουλάχιστον απολυτήριο Γυμνασίου, χωρίς όμως να τηρείται πάντα. Η φοίτηση είναι τρία (3) χρόνια. Η αρχή των εγγραφών γίνεται κάθε χρόνο την 1η Σεπτεμβρίου, κατά τη διάρκεια του ίδιου

μήνα γίνεται ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός για να αξιολογηθεί η ικανότητά τους για εκπαίδευση σε συνδυασμό με τα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια και τεστ δεξιοτήτων και προσαρμογής τους στην ειδικότητα που προτίμησε. Τα μαθήματα αρχίζουν την 1η Οκτωβρίου.

Τα τμήματα κατάρτισης είναι :

1. Ραδιοφωνίας- Τηλεόρασης:

Οι μαθητές εκπαιδεύονται στις επισκευές ηλεκτρονικών συσκευών, ραδιοφώνων, τηλεοράσεων και στην κατασκευή ενισχυτών, συστημάτων αυτοματισμού και τροφοδοτικών διατάξεων. Εδώ και δύο χρόνια οι μαθητές αριθμούν τους δύο (2).

2. Ηλεκτρικών οικιακών και βιομηχανικών συσκευών:

Οι μαθητές διδάσκονται και εξασκούνται στην επισκευή ηλεκτρικών οικιακών και βιομηχανικών συσκευών, δηλαδή πλυντηρίων, ψυγείων, κουζίνας κ.λπ. Στο τμήμα φοιτούν μόνο δύο (2) άτομα.

3. Οδοντοτεχνιτών:

Οι μαθητές εκπαιδεύονται στην κατασκευή κορώνων, γεφυρών, μερικών, ή ολικών οδοντοστοιχιών και επιδιόρθωση αυτών. Κατασκευή ενδέτων. Φοιτούν δέκα (10) άτομα.

4. Ωρολογοποιών:

Οι μαθητές της ειδικότητας αυτής εκπαιδεύονται στις επισκευές των μηχανικών, αυτόματων και ηλεκτρονικών ρολογιών. Η κατασκευή ρολογιών απαιτεί τη χρησιμοποίηση ειδικών μετάλλων και οργάνων ακριβείας τα οποία δεν υπάρχουν στη χώρα μας. Ο αριθμός των μαθητών είναι τρία (3) άτομα.

5. Χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών και διατρητικών μηχανών:

Η εκπαίδευση περιλαμβάνει θεωρητική και πρακτική διδασκαλία του χειρισμού και της λειτουργίας των Η/Υ. Στο τμήμα αυτό φοιτούν τρεις (3) μαθητές.

Παροχές

Στους μαθητές των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (Τ.Ε.Σ.Ε.Α.) προσφέρονται:

- Δωρεάν παραμονή στο Οικοτροφείο.
- Πλήρης διατροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, φυσικοθεραπεία κ.λ.π.
- Βοήθημα 15.000 δρχ. για κάθε μήνα του σχολικού έτους και 90.000 δρχ. εφ'άπαξ στους απόφοιτους.
- Δωρεάν εκδρομές, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λ.π.

Β. Ένας άλλος τομέας κατάρτισης είναι οι σχολές Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Τ.Ε.Κ.).

Η φοίτηση διαρκεί δύο (2) χρόνια. Απαραίτητο προσόν είναι το απολυτήριο Λυκείου.

Τα τμήματα κατάρτισης είναι:

1. Σχολή βιβλιοδεσίας - τυπογραφίας:

Εκπαιδεύονται στη χαρτόδετη, πανόδετη, δερματόδετη και χρυσόδετη βιβλιοδεσία και στη στοιχειοθεσία. Επίσης στη σελιδοποίηση, στη γνώση υλικών και στη διάλυση και χειρισμό πιεστηρίων. Οι μαθητές που αριθμούν είναι δέκα (10).

2. Σχολή επιπλοποιών - ξυλουργών:

Οι μαθητές εκπαιδεύονται στη χρήση των μηχανημάτων και στη συνέχεια στα κουφώματα κάθε τύπου και στην κατασκευή και επισκευή κάθε επίπλου. Λειτουργεί με επτά (7) μαθητές.

3. Σχολή Μηχανοπλεκτικής:

Μαθαίνουν να πλέκουν σε μηχανοκίνητες, ηλεκτροκίνητες και αυτόματες μηχανές με computer, φορέματα, ταγιέρ, μπλούζες κ.λπ. Έχει οκτώ (8) μαθητές στο τμήμα.

4. Σχολή γενικής υποδηματοποιίας και ορθοπεδικών εφαρμογών:

Εκπαιδεύονται στην κατασκευή ορθοπεδικών και κανονικών υποδημάτων, όπως και στις επισκευές αυτών. Έχει επτά (7) μαθητές.

Παροχές

Στους μαθητές των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (Τ.Ε.Κ.) προσφέρονται:

- Δωρεάν παραμονή στο οικοτροφείο
- Πλήρης διατροφή, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, φυσικοθεραπεία, κ.λπ.
- Βοήθημα 1.200 δρχ. την ημέρα και 400 δρχ. έξοδα μετακίνησης στους εξωτερικούς μαθητές.

2) **"Χατζηπατέρειον" - Κέντρο αποκατάστασης Σπαστικών**

Παιδιών, Ιδρύματος Κοινωνικής Εργασίας (Ν.Π.Ι.Δ.)

Δ/νση : Πλούτωνος και Ηροδότου, Μεταμόρφωση

Τηλ. : 36.05.895

- Πρόγραμμα Επαγγελματικής Κατάρτισης στην Πληροφορική (Κ.Ε.Π.Α.Π.)

Το πρόγραμμα πρωτολειτούργησε το 1989. Σκοπός του είναι η ταχύρρυθμη κατάρτιση (ένας χρόνος) στη χρήση εμπορικών προγραμμάτων. Απευθύνεται σε άτομα με κινητικές αναπηρίες και απαραίτητη προϋπόθεση είναι να είναι απόφοιτοι γυμνασίου.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο στάδια εκπαίδευσης :

- α' στάδιο :** Κατάρτιση - Εκπαίδευση στη λειτουργία και χρήση Η/Υ στο εργαστήριο πληροφορικής και παράλληλα επιμόρφωση στις εργασιακές σχέσεις.
- β' στάδιο :** Τοποθέτηση των εκπαιδευομένων σε επιχειρήσεις και οργανισμούς για εποπτευόμενη πρακτική άσκηση.

3) Ελληνική Εταιρία Προστασίας και Αποκατάστασης (Ν.Π.Ι.Δ.)

Στεγάζεται στην οδό Ακαδημίας 78, Τηλ. 36.11.837

Από το 1991 έχει οργανώσει δύο προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για νέους με κινητικές δυσκολίες, χρηματοδοτούμενα από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο. Η διάρκεια των προγραμμάτων είναι τρία (3) χρόνια.

α) Πρόγραμμα κατάρτισης οικιακής οικονομίας

Σκοπός του προγράμματος είναι η εκπαίδευση και η τεχνική κατάρτιση των κινητικών αναπήρων για την απορρόφησή τους σε εργασιακούς χώρους όπως : Πλυντηρίων, σιδερωτηρίων, καθαριστηρίων κ.λ.π.

Επίσης εκπαιδεύονται στις απαραίτητες δεξιότητες για τη συντήρηση ενός νοικοκυριού.

Από το 1992 εκπαιδεύονται και υπάλληλοι ζαχαροπλαστείων. Οι γραμματικές γνώσεις που απαιτούνται για το παραπάνω πρόγραμμα είναι το απολυτήριο του δημοτικού.

8) Πρόγραμμα κατάρτισης υπαλλήλων γραφείου

Περιλαμβάνει εκμάθηση γραφομηχανής, χειρισμό φωτοτυπικού μηχανήματος, τέλεξ, Η/Υ, εκμάθηση αρχών αρχειοθέτησης.

Σκοπός του προγράμματος η κατάρτιση και τοποθέτηση σε εργασίες γραμματείας, γραφείου, λογιστηρίου.

Η επιλογή και παρακολούθηση του προγράμματος γίνεται από ομάδα ειδικών. Υπεύθυνοι είναι μία εργοθεραπεύτρια και μέλη ο κοινωνικός λειτουργός, ο ψυχολόγος, ο επαγγελματικός σύμβουλος και ο εκπαιδευτής.

4) **Θεραπευτήριο Χρονίως Πασχόντων Περιστέρου**

Στεγάζεται στην οδό Βασ. Γεωργίου 60,

Τηλ. 57.40.134, 57.48.281

Φέτος οργανώθηκαν τρία προγράμματα κατάρτισης για νέους, κυρίως με κινητικά προβλήματα.

Τα προγράμματα επιδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Τα Τμήματα Κατάρτισης είναι:

- α' Υπαλλήλων Γραφείου : έξη (6) μαθητές
- β' Κοπτικής-Ραπτικής : Δέκα (10) μαθητές
- γ' Γενικής χειροτεχνίας : Περιλαμβάνει μαθήματα πλού, ζωγραφικής, κατασκευών. Λειτουργεί έχοντας στο δυναμικό του είκοσι δύο (22) μαθητές.

Το επιστημονικό προσωπικό αποτελείται μόνο από Κοινωνικό Λειτουργό και εργοθεραπεύτρια, οι οποίοι έχουν και την ευθύνη του προγράμματος.

**5. Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες
(Κ. Ε. Π. Κ. Α.)**

Είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) . Χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Βρίσκεται στην οδό Γαλασίου 13-19

Τηλ. 28.85.628

Τα προγράμματα ξεκινήσανε το 1992 με διάρκεια 3 χρόνια.

α) Προγράμματα πληροφορικής : Λειτουργούν 2 τμήματα :

- i. Εισαγωγή στην πληροφορική για αρχάριους
- ii. Τμήμα προγραμματισμού με στόχο την εκμάθηση γλώσσας προγραμματισμού Pascal, τεχνικές προγραμματισμού. Φοιτούν 22 άτομα.

β) Πρόγραμμα χειροτεχνίας: Ακριβώς ίδιου περιεχομένου με το προηγούμενο του Θεραπευτηρίου Χρονίων Πασχόντων Περιστερίου. Ο αριθμός των καταρτιζομένων αυτού του προγράμματος είναι 60 άτομα.

6. Π.Ι.Κ.Π.Α Αθηνών (Ν.Π.Δ.Δ.) Τηλ. 89.58.107

Ξεκίνησε το πρόγραμμα το 1992 και θα ολοκληρωθεί τέλος του 1995.

Λειτουργούν τα εξής τμήματα :

- α) Κοπτικής - Ραπτικής
- β) Υπαλλήλων γραφείου
- γ) Οικοκυρικής

Την ευθύνη του προγράμματος έχει ομάδα αποτελούμενη από επισκέπτρια, κοινωνική λειτουργό, ψυχολόγο, εργοθεραπευτή και εκπαιδευτές.

Χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Οι καταρτιζόμενοι αριθμούν τους 25 και είναι ηλικίας 15-25 ετών.

7. Π.Ι.Κ.Π.Α Πειραιά

Τηλ. 41.79.301

Λειτουργεί το 6^ο πρόγραμμα του ΠΙΚΠΑ και είναι ακριβώς του ίδιου περιεχομένου με το αντίστοιχο πρόγραμμα της Αθήνας.

5. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης**Νοπτικά Υστερούντων****α. Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αιγάλεω**

Δ/ση : Σούτσου 4, Πλατεία Δαβάκη

Τηλ.: 54.49.898, 59.10.066

Εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας και χρηματοδοτείται. Παρέχεται συμβουλευτική εργασία σε άτομα με νοπτική καθυστέρηση. Γίνονται δεκτά άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω.

Λειτουργούν τμήματα επαγγελματικής κατάρτισης με τις εξής ειδικότητες :

- Γραμματειακό
- Ταπητουργίας
- Ξυλουργικό
- Κοπτική ραπτική

6. Σχολή Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Αθηνών

Είναι Δημόσια Υπηρεσία, εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Βρίσκεται στις Τζιτζιφιές - Καλλιθέα, επί της οδού Ανδρομάχης 274

Τηλ.: 94.22.555

Παρέχεται από ειδικούς επαγγελματική εκπαίδευση σε νοπτικά καθυστερημένα, αλλά εκπαιδευσιμα άτομα. Λειτουργούν : εργαστήριο ξυλουργικής, κηπουρικής, κεραμικής, υδραυλικής, κοπτικής-ραπτικής. Ακόμη δίνονται μαθήματα γενικών γνώσεων : Ελληνικά, Μαθηματικά, Κοσμογνώσια, Μουσική κ.λ.π.

Παρακολουθούν το πρόγραμμα αγόρια -κορίτσια ηλικίας 14-17 ετών, με νοπτικό επίπεδο εκπαιδευσίμων. Θα πρέπει οπωσδήποτε τα παιδιά να είναι απόφοιτοι ειδικού δημοτικού σχολείου.

Απασχολούνται εργαζόμενοι με τις ειδικότητες που απαιτούνται για τη λειτουργία των εργαστηρίων καθώς και ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και εκπαιδευτικοί.

γ. Υπηρεσία Ειδικής Παιδαγωγικής "ΤΟ ΣΤΟΥΠΑΘΕΙΟ"

Είναι Ν.Π.Ι.Δ. και στεγάζεται στο Χαλάνδρι, Λεωφόρος Πεντέλης 135,

Τηλ. 68.15.672, 68.15.256.

Εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας.

Παρέχεται:

- α) Ειδική παιδαγωγική εργασία για παιδιά με σημαντική νοπτική καθυστέρηση.
- β) Ειδική επαγγελματική κατάρτιση
- γ) Κοινωνική εργασία με άτομα και ομάδες.
- δ) Ψυχαγωγικά Προγράμματα

Δέχεται αγόρια - κορίτσια ηλικίας 2 1/2 - 25 ετών με επίπεδο νοπμοσύνης 30-80.

Η κοινωνική λειτουργός παρέχει συμβουλευτική εργασία με τους γονείς.

δ. Εργαστήρι Ειδικής Αγωγής "ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ"

Είναι Ν.Π.Ι.Δ, εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Βρίσκεται στην Ν. Πεντέλη, οδός Μεσολογγίου 5, Τηλ. : 80.44.812

Παρέχει:

- α) Προεπαγγελματική και επαγγελματική εκπαίδευση σε νοπτικά καθυστερημένα άτομα.

β) Κοινωνική εργασία για κοινωνική αποκατάσταση νοητικά καθυστερημένων ατόμων.

Δέχεται αγόρια-κορίτσια ηλικίας 15-22 ετών, με ελαφριά ή μέτρια νοητική καθυστέρηση.

ε. *Εστία Ειδικής Επαγγελματικής Αγωγής*

Στεγάζεται στην Ν. Ερυθραία, οδός Πόντου 5-7, Τηλ : 80.17.287 και είναι Ν.Π.Ι.Δ. Εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας.

Παρέχει προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης νοητικών καθυστερημένων κοριτσιών, ηλικίας 12-25 ετών με επίπεδο νοημοσύνης εκπαιδευσιμων (Δ.Ν. 50-70).

Τα τμήματα που λειτουργούν είναι : Υφαντικής, Πλεκτικής, Χαλκογραφίας, Καλαθοπλεκτικής και Κεραμικής.

Παρέχεται Κοινωνική Εργασία και Συμβουλευτική.

**στ. *Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών - Κέντρο Αποκατάστασης
Δυσπροσάρμοστων ατόμων "Η ΔΑΜΑΡΙΣ"***

Είναι Ν.Π.Ι.Δ., εποπτεύεται, χρηματοδοτείται από την Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Βρίσκεται στην οδό Λυκαβητού 10, Άνοιξης (ΠΛΜπογιάτι) Τηλ : 81.14.736

Παρέχει :

- α) Διαμονή, ειδική αγωγή, επαγγελματική εκπαίδευση νοητικά καθυστερημένων κοριτσιών.
- β) Κοινωνική εργασία και κοινωνική αποκατάσταση.
- γ) Ψυχολογική παρακολούθηση.

Δέχεται κορίτσια ηλικίας 14-25 ετών με επίπεδο νοημοσύνης 40 και άνω και με οικονομική αδυναμία.

Τα τμήματα που λειτουργούν είναι : Υφαντηρίου, Χειροτεχνίας, Καλαθοπλεκτικής και Κεραμικής.

ζ. *Ίδρυμα Προστασίας Απροσαρμόστων Παιδων "Θεοτόκος"*

Εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και βρίσκεται στα Ν. Λιόσια, οδός Κοιμήσεως Θεοτόκου 2, Τηλέφωνα 23.11.007, 23.11.070.

Παρέχει Ψυχοπαιδαγωγική και κοινωνικοθεραπευτική μέριμνα νοπτικά καθυστερημένων παιδιών και εφήβων. Δέχεται αγόρια-κορίτσια ηλικίας 6-16 ετών με επίπεδο νοημοσύνης εκπαιδευσίμων, χωρίς άλλες διαταραχές.

Παρέχεται κοινωνική εργασία και συμβουλευτική από τους κοινωνικούς λειτουργούς.

Υπάρχουν 3 τμήματα Επαγγελματικής κατάρτισης.

Τα εργαστήρια είναι τα εξής:

- Βιβλιοδεσίας - χαρτοδετικής και χαρτοτυπωτικής
- Μεταξοτυπίας
- Κεραμικής
- Ξυλουργικής
- Κηπουρικής- Θερμοκηπίου
- Υφαντικής - Ραπτικής - Οικιακής Οικονομίας
- Συναρμολόγησης, εργασίας σε εργοστάσιο
- Συντήρησης βιβλιοθήκης.

Καταρτίζουν περισσότερους από 130 νέους. Μία διεπιστημονική ομάδα με ειδικό τοποθετητή αναλαμβάνει την επαγγελματική τους αποκατάσταση σε συνεργασία με εργοδότη μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους κοινωνικής επαγγελματικής ενσωμάτωσης.

η. *Παιδιατρικό Νοσοκομείο Νταού Πεντέλης-Ραφήνα*

Τηλ. (0294) - 23.540

Εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Εξετάζονται αγόρια και κορίτσια ηλικίας 5-17 ετών.

Λειτουργούν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για ασκήσιμα παιδιά με τα εξής τμήματα :

- Κεραμικής
- Αργυροχρυσοχοΐας
- Υφαντικής
- Κοπτικής - ραπτικής κ.λπ.

Απασχολούνται ψυχίατροι, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί . Οι τρεις ειδικότητες συνεργάζονται μεταξύ τους και με την οικογένεια των παιδιών.

6. Κέντρα Τεχνικής Επαγγελματικής Κατάρτισης για ψυχικά ασθενείς.

Στον τομέα της Ψυχικής Υγείας - στα πλαίσια της τριτογενούς πρόληψης - υπάρχουν και λειτουργούν σήμερα πέντε (5) προγράμματα Κατάρτισης και Αποκατάστασης για ψυχιατρικά αρρώστους.

Φορείς του νέου αυτού δεσμού είναι η Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών - Αιγινήτειο Νοσοκομείο - και το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αθηνών.

Στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο λειτουργούν δύο προγράμματα, το Κέντρο Επαγγελματικής προεργασίας με τα εργαστήρια Επαγγελματικής Κατάρτισης (Τα εργαστήρια αποτελούν λειτουργική συνέχεια του κέντρου επαγγελματικής Προεργασίας) και τα Εργαστήρια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια του Κ.Κ.Ψ.Υ. Βύρωνα - Καισαριανής.

Και τα δύο αυτά προγράμματα χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Εργασίας και το Ευρωπαϊκό Ταμείο.

Στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής λειτουργεί η Υπηρεσία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης και στα πλαίσια αυτής της υπηρεσίας

υλοποιούνται τρία προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, από ένα στην Αθήνα, τον Πειραιά και το Αιγάλεω αντίστοιχα.

α. Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική - Αιγινήτσιο Νοσοκομείο

Είναι Ν.Π.Δ.Δ. και βρίσκεται στην οδό Β. Σοφίας 60, Τηλ. : 72.22.275

Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης

Το σύστημα αυτών των υπηρεσιών αποσκοπεί στην πολύπλευρη ψυχοκοινωνική υποστήριξη ασθενών μέσα από αμοιβόμενα - για τους ασθενείς - προγράμματα, με σκοπό την πρόληψη της ιδρυματοποίησης, τον αποστιγματισμό των ψυχιατρικών διαταραχών και μέσω της συνεχούς παρέμβασης στην κοινωνική-εργασιακή επανένταξη των ασθενών.

Συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- i) Την κλινική και ψυχοκοινωνική διερεύνηση των δυνατοτήτων και των αναγκών των ασθενών για την κατάρτιση και
- ii) Εφαρμογή του κατάλληλου για κάθε περίπτωση αποκαταστασιακού πλάνου (Κέντρο Επαγγελματικής Προεργασίας - Κ.Ε.Π.)

Το Κέντρο Επαγγελματικής Προεργασίας (Κ.Ε.Π.)

Αποκαταστασιακοί στόχοι :

- Η προσωπική αυτονομία: Μέσα από τον σχεδιασμό ενός εξατομικευμένου Προγράμματος για τον κάθε ασθενή.
- Η κοινωνικοποίηση: Σε μία φιλική εργασιακή ατμόσφαιρα το άτομο καλλιεργεί την αποδοχή του εαυτού του και του συνόλου μέσα από μία δετικότερη στάση απέναντι στη ζωή.
- Η εργασιακή κινητοποίηση: Αφύπνιση της δημιουργικής διάθεσης του ατόμου για συμμετοχή στην εργασία.

- Ο έλεγχος των ικανοτήτων και η καλλιέργεια συνειδητοποιημένης επιθυμίας για τη διάρθρωση των αδυναμιών για μία περισσότερο πετυχημένη και σταθερή εργασιακή επιλογή.
- Η εργασιακή επιλογή: Το άτομο μυείται σε συνθήκες και όρους εργασίας.
- Η εργασιακή συμμετοχή: Το άτομο μυείται σε συνθήκες και όρους εργασίας.
- Η επαγγελματική προεργασία με εναλλασσόμενη πολυδύναμη κατάρτιση μέσα από μία ποικιλία εργαστηρίων , αποκαταστασιακών μαθημάτων και πρακτικής ανάλογα με τις ανάγκες αποκατάστασης του ατόμου και τις ειδικές ανάγκες της δουλειάς.
- Η επαγγελματική αποκατάσταση: Τοποθέτηση σε ανάλογη θέση εργασίας - σε συνεργασία με το γραφείο του ΟΑΕΔ - για τα άτομα που επιτυχώς παρακολούθησαν το πρόγραμμα.

Το Κέντρο Επαγγελματικής Προεργασίας :

- Εκτιμά μέσα από ένα αξιολογικό καθορισμό την καταλληλότητα του ατόμου για να ενταχθεί σε εργασία.
- Καταγράφει και καλλιεργεί τις ιδιαίτερες ατομικές προϋποθέσεις για αποκατάσταση.

Προσωπικό - Χρόνος Προγράμματος

Αφού οι δυσκολίες εντοπισθούν και αναγνωρισθούν από το ίδιο το άτομο προσφέρονται εξατομικευμένα Προγράμματα σε μικρές ομάδες εργασίας. Οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις αποκατάστασης παίρνουν ένα τμήμα από τον καθημερινό χρόνο.

Το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου δίνεται στην εργασιακή προετοιμασία κάτω από την καθοδήγηση έμπειρων τεχνιτών εκπαιδευτών, για να αναπτυχθούν ή να αναζωογονηθούν οι ικανότητες και οι δεξιότητες που έχουν ξεχαστεί. Η πορεία της κινητοποίησης και της προσαρμογής του ατόμου είναι προσεκτικά ελεγχόμενη από

το εξειδικευμένο προσωπικό. Έτσι η αποκατάσταση καλύπτει σφαιρικά το άτομο με το ανάλογο προσωπικό.

- Ψυχίατρος (1)
- Ψυχολόγοι (2)
- Κοινωνικοί Λειτουργοί (2)
- Εργοθεραπευτές (2)
- Νοσηλεύτης (1)
- Τεχνίτες Εκπαιδευτικοί (3)
- Διοικητικό Προσωπικό (3)
- Γυμναστής (1)
- Βοηθητικό Προσωπικό (1)

Η διάρκεια του προγράμματος αυτού είναι 60 εργάσιμες ημέρες και όπως πιο πάνω αναφέρθηκε, απευθύνεται σε χρόνιους ψυχωσικούς ασθενείς.

Η επιλογή των ασθενών γίνεται από τη θεραπευτική ομάδα ύστερα από ψυχοκοινωνική και ψυχιατρική αξιολόγηση. Τα κριτήρια επιλογής είναι η φυσιολογική νοημοσύνη, να μην υπάρχει ενεργός συμπτωματολογία, να μην γίνεται χρήση ναρκωτικών ουσιών, αν έχει νοσηλευτεί, να υπάρχει ένα εύλογο διάστημα 3-5 μηνών από την τελευταία νοσηλεία και να είναι ηλικίας 18-15 ετών.

6. Εργαστήρια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κ.Κ.Ψ.Υ.

Βύρωνα - Καισαριανής

Δ/ση : Δήλου 14 - Καισαριανή, Τηλ.: 76.40.111

Ο χρόνος του προγράμματος είναι δώδεκα (12) μήνες και αποτελείται από τρία σκέλη:

- i) Το εργαστήριο επαγγελματικής εκπαίδευσης όπου κατά την πρώτη φάση καλλιεργούνται οι συνήθειες εργασίας και απλές επιδεξιότητες, ενώ κατά τη δεύτερη

συστηματοποιείται η εκπαίδευση σε εξειδικευμένα αντικείμενα κάτω από την τεχνική επίβλεψη εκπαιδευτών. Σ' αυτή λειτουργούν τέσσερα εργαστήρια :

- Δερματίνων ειδών
- Επίπλων bamboo
- Γαζωτικής - Ραπτικής
- Υπαλλήλων γραφείου

Η ημερήσια εκπαιδευτική αποζημίωση δεν υστερεί σημαντικά από το ημερομίσθιο ενός ανεvidίκευτου εργάτη.

ii) Την ψυχοκοινωνική θεραπεία

iii) Τη διασφάλιση της ιατροφαρμακευτικής κάλυψης

Προσωπικό:

- Ψυχίατρος (1)
- Κοινωνικός Λειτουργός (1)
- Εργοθεραπευτές (3)
- Διοικητικός Υπάλληλος (1)
- Βοηθητικό Προσωπικό (1)
- Εκπαιδευτικοί - τεχνίτες (5)

γ. Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αθήνας

Η Υπηρεσία Επαγγελματικής εκπαίδευσης και Αποκατάστασης είναι υπηρεσία ενταγμένη στα Προγράμματα του Κ.Ψ.Υ. και επιχορηγείται από την ΕΟΚ και τον Ο.Α.Ε.Δ.

Βρίσκεται στην οδό Νοταρά 58, Εξάρχεια, Τηλ. 82.32.833

Λειτουργεί από το 1988 και παρέχει αμειβόμενη εκπαίδευση σε χρόνιους ψυχωσικούς σε καθημερινή βάση.

Η διάρκεια της εκπαίδευσης είναι δύο (2) χρόνια. Παρέχει εκπαίδευση σε τρία εκπαιδευτικά αντικείμενα.

- Κοπτική Ραπτική
- Ξυλογλυπτική
- Γραμματειακό

Τα τμήματα αριθμούν 25 εκπαιδευόμενους.

Παράλληλα με την Υπηρεσία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Αποκατάστασης (ΥΕΕΑ) λειτουργεί και η Μονάδα ημερήσιας περίθαλψης (ΜΗΠ) που αποτελεί τον προθάλαμο για την επαγγελματική εκπαίδευση των ασθενών.

Προσωπικό

- Ψυχίατρος (1)
- Κοινωνικοί Λειτουργοί (2)
- Εργοθεραπευτές
- Κοινωνιολόγος
- Διοικητικός Υπάλληλος (1)
- Βοηθητικό προσωπικό (1)

δ. Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Πειραιά - Παράρτημα Κ.Ψ.Ν. Αθηνών

Δ/ση : Μπουμπουλίνας 15 και Νοτάρá. Τηλ: 4170.546, 4170.500

Τα Τμήματα κατάρτισης είναι :

- Υφαντική ταππητουργίας
- Κοπτικής - Ραπτικής
- Κηπουρικής
- Ξυλουργικής
- Κορνιζοποιίας
- Ηλεκτρολογίας - φωτιστικών

Φοιτούν 43 άτομα

Προσωπικό

- Ψυχίατρος (1)
- Ψυχολόγος (1)
- Κοινωνικοί Λειτουργοί (3)
- Διοικητικό (4)
- Βοηθητικό προσωπικό (1)
- Ειδικοί τεχνίτες (6)

ε. Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Αιγάλεω - Παράρτημα Κ.Ψ.Υ. Αθηνών

Δ/ση : Σούτσου 4 - Πλ. Δαβάκη, Τηλ. : 54.49.898, 59.10.066

Στο Κ.Ψ.Υ. του Αιγάλεω λειτουργούν σήμερα τα εξής τμήματα :

- Γραμματειακό
- Ξυλουργικό - Ξυλογλυπτικό
- Ταππουργικό
- Κοπτικής ραπτικής

Οι εκπαιδευόμενοι που φοιτούν είναι 44 άτομα.

Προσωπικό

- Ψυχολόγος (1)
- Κοινωνικοί Λειτουργοί (3)
- Διοικητικό Προσωπικό (2)
- Βοηθητικό Προσωπικό (4)

**στ. Ειδικά Επαγγελματικά Εργαστήρια του Παιδοψυχιατρικού
Νοσοκομείου Αττικής.**

Δ/ση : Θηβών και Μ. Ασίας - Γουδί, Τηλ. 77.93.648

Στα επαγγελματικά εργαστήρια του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Αθηνών εκπαιδεύονται νέοι και νέες ηλικίας 14-25 χρόνων με ειδικές ανάγκες (Ψυχικο-νοητική καθυστέρηση) και που έχουν βασικές σχολικές γνώσεις, απαραίτητες για την επαγγελματική εκμάθησή τους. Η επιλογή των υποψηφίων γίνεται με αξιολόγηση των ικανοτήτων τους για εκπαίδευση με ανάλογα τεστ από επιστημονική επιτροπή. Η βασική διάρκεια της εκπαίδευσης είναι τρία χρόνια, με δυνατότητα παράτασης ή ελάττωσης κατά περίπτωση και οι εκπαιδευόμενοι αμείβονται 500 δρχ. την ημέρα.

Τμήματα Κατάρτισης

- Βιβλιοδεσία
- Χειροτεχνία
- Κηπουρική
- Ξυλουργική - Επιπλοποιία
- Υδραυλική
- Κοπτική Ραπτική
- Πλεκτική
- Κεραμική
- Υφαντική
- Κομμωτική

Παροχές

Πέρα από την επαγγελματική εκπαίδευση, οι νέοι και νέες έχουν ευκαιρίες για :

Ψυχαγωγία

Εξάσκηση νοητικών ικανοτήτων

Δυνατότητα για συντήρηση ή απόκτηση γνώσεων στο δημοτικό ειδικό σχολείο του νοσοκομείου.

Δωρεάν σίτιση

Προϋποθέσεις για ένταξη στα εργαστήρια

- α) Να έχουν φυσικό κηδεμόνα ή υποκατάστατο αυτού
- β) Να έχει τελειώσει το ειδικό δημοτικό σχολείο
- γ) Προσκόμιση έκθεσης ιατροπαιδαγωγικού κέντρου
- δ) Να μπορούν με ή χωρίς βοήθεια να προσέρχονται στον τόπο της εκπαίδευσης.
- ε) Να μην έχουν κινητικές δυσκολίες, σοβαρές δυσκολίες όρασης ή ακοής.

Προσωπικό

- Παιδοψυχίατρος
- Ψυχολόγος
- Κοινωνική Λειτουργός
- Εργοθεραπευτής

7. Εκτίμηση της κατάστασης

Σύμφωνα με τον Λ. Δελλασούδα (1992) βάσει της έρευνας που έχει κάνει ο ίδιος για την ειδική επαγγελματική κατάρτιση και στηριζόμενος στις απόψεις που διατυπώθηκαν στο Σεμινάριο για το πρόγραμμα "HELIOS", επισημαίνει ορισμένα αρνητικά σημεία.

Πρώτον, το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα των κέντρων κατάρτισης, δεν στηρίζεται σε κάποιο πρότυπο. Δηλαδή το κάθε ίδρυμα έχει το δικό του πρόγραμμα και συντάσσεται από διάφορα άτομα (το προσωπικό των ιδρυμάτων, τεχνίτες, τον κοινωνικό λειτουργό μόνο του ή σε συνεργασία με τον ψυχολόγο κ.ά) με αποτέλεσμα να αλληλοκαλύπτονται οι ειδικότητες και να μην απορροφούνται μετά τα άτομα στην αγορά εργασίας.

από τις οικογένειές τους είτε να εμποδίζονται να απευθυνθούν στα κέντρα αυτά λόγω οικονομικών δυσχερειών.

δ) Ο χρόνος σπουδών στα ειδικά κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, διαρκεί από ένα ως τρία χρόνια. Υπάρχουν ορισμένες ειδικότητες όπου ο χρόνος φοίτησης θα μπορούσε να είναι μικρότερος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το άτομο να χάνει το ενδιαφέρον του, αφού επαναλαμβάνονται τα ίδια πράγματα.

ε) Υπάρχουν ορισμένα Ιδρύματα ή Φορείς Κατάρτισης, τα οποία έχουν ως βασική προϋπόθεση οι ενδιαφερόμενοι να έχουν απολυτήριο Γυμνασίου, χωρίς όμως αυτό να τηρείται πάντα. Το πρόβλημα που προκύπτει είναι ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του προγράμματος του εργαστηρίου, αφού δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις (οι περισσότεροι είναι αγράμματοι ή απόφοιτοι Δημοτικού).

Ένα συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω είναι το γεγονός ότι στα άτομα με ειδικές ανάγκες δεν παρέχεται η υποχρεωτική σχολική εκπαίδευση.

Όλα τα παραπάνω βέβαια αποτελούν προβλήματα στο θέμα της κατάρτισης, αλλά δεν πρέπει να οδηγήσουν σε αρνητικούς χαρακτηρισμούς για τις προθέσεις και τις προσπάθειες όλων όσων ασχολούνται με την ειδική επαγγελματική κατάρτιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

1. Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΩΣ ΜΕΣΟΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η εργασία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη και την εξέλιξη κάθε ανθρώπου και κάθε κοινωνίας. Το φαινόμενο της εργασίας είναι αρκετά παλιό. Αποτελεί μία βασική εμπειρία της ανθρώπινης ζωής.

Σύμφωνα με τον Σ. Παπαϊωάννου (1990). Η εργασία είναι μία φυσική ανάγκη για τον άνθρωπο και μέσω αυτής δημιουργεί χρησιμοποιώντας τις φυσικές δυνάμεις. Είναι πηγή κοινωνικού πλούτου, μέσω της οποίας δημιουργούνται όλα τα απαραίτητα υλικά για την ύπαρξη και την εξέλιξη κάθε ανθρώπινης κοινωνίας.

Δίνει την ευκαιρία στον άνθρωπο να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τις ικανότητές του. Η εργασία ικανοποιεί μία ουσιαστική ανάγκη του ατόμου για επικοινωνία, αφού του δίνει τη δυνατότητα να δημιουργεί κοινωνικές σχέσεις. Το άτομο αποκτά οικονομική ανεξαρτησία, κερδίζει την κοινωνική αναγνώριση με τη θέση που κατέχει. Μέσω της επαγγελματικής του απασχόλησης ενσωματώνεται στην κοινωνία.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι η ένταξη του ατόμου στην παραγωγική διαδικασία αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την αυτοδύναμη ανάπτυξή του. Ιδιαίτερα για το άτομο με ειδικές ανάγκες υποβοηθάει στην κατάρρευση κάθε

εξαρτησιακής σχέσης, ενισχύει τον υψισμό του και ολοκληρώνει την προσωπικότητά του.

Το "ανάπηρο" άτομο όταν είναι άνεργο αισθάνεται διπλά "ανάπηρο". Η κοινωνία μας κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από την ιδεολογία του κέρδους και μετρά την αξία του κάθε ατόμου με τον βαθμό της παραγωγικότητάς του. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν μειωμένες ικανότητες και γι' αυτό θεωρούνται από την κοινωνία μη παραγωγικά. Τα υγιή άτομα αποδίδουν συνήθως την ανεργία τους στην κακή οικονομική κατάσταση. Οι άνεργοι όμως "ανάπηροι" ζώντας μέσα στο κλίμα της οικονομικής θεωρίας του κέρδους αποδίδουν την αιτία της ανεργίας τους στην "αναπηρία".

Η πραγματική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην παραγωγική διαδικασία μπορεί να πετύχει μόνο όταν τα μέτρα που λαμβάνονται ξεκινούν από τις πραγματικές ανάγκες και τις δημιουργικές ικανότητές τους. (Π. Κουρουμπλής 1988, σελ. 65).

Η αποκατάσταση του ατόμου με ειδικές ανάγκες σύμφωνα με την Μ. Κωνσταντινίδου (1987) περιλαμβάνει κάθε διαδικασία, κάθε μέθοδο, κάθε πρόγραμμα που σκοπεύει να καταστήσει το άτομο ικανό, να λειτουργεί όσο γίνεται πιο κατάλληλα και πιο ικανοποιητικά για το ίδιο, με απώτερο σκοπό την ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο.

Αυτή η λειτουργία-αποκατάσταση με την ευρεία έννοια αφορά όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου. Τον σωματικό, τον ψυχολογικό, τον επαγγελματικό και τον κοινωνικό.

"Η διαδικασία της επαγγελματικής αποκατάστασης προϋποθέτει την προετοιμασία αφενός μεν της Κοινότητας, ώστε να δεχτεί τα άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν καταρτισθεί και αφετέρου, την προετοιμασία των ατόμων αυτών για να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας και στις συνθήκες της Κοινότητας" (Γ. Παπαδάτος, Α. Στογιαννίδου 1988 σελ. 171-172).

Σκοπός της αποκατάστασης είναι να μάθει το άτομο να αντιμετωπίζει τη ζωή ρεαλιστικά και όχι να του εξασφαλίσει ένα ιδανικό αλλά προσωρινό περιβάλλον. Οι στόχοι για το μέλλον πρέπει να είναι στα πλαίσια των δυνατοτήτων του, γιατί η προσπάθειά του να επιτύχει στόχους που ξεπερνούν τις δυνατότητές του, θα τον οδηγήσει σε αποτυχίες και ματαιώσεις οι οποίες θα συμβάλλουν σε υποτροπή της κατάστασής του. Η εξασφάλιση μιας απασχόλησης μόνο, δεν λύνει το πρόβλημα γενικά του ατόμου με ειδικές ανάγκες. Η εργασιακή δραστηριότητα είναι ένα μέσον για τον τελικό στόχο που είναι η κοινωνική αποκατάσταση.

Παράγοντες που επηρεάζουν την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου και την κάνουν επιτυχή είναι :

α) Η ύπαρξη του άμεσου οικογενειακού περιβάλλοντος είναι απαραίτητη.

Η σωστή ενημέρωση και η ψυχολογική υποστήριξη των ατόμων της οικογένειας θα βοηθήσει το άτομο να ανταπεξέλθει στις δυσκολίες που θα συναντά. Ορισμένα ιδρύματα (π.χ. "Θεοτόκος") έχουν αναπτύξει προγράμματα τα οποία συμπεριλαμβάνουν στην όλη διαδικασία της αποκατάστασης σημαντικούς συγγενείς στην ζωή του ατόμου. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι για ένα σημαντικό αριθμό χρόνιων ψυχικά αρρώστων σε δημόσια ψυχιατρικά ιδρύματα δεν υπάρχει τρόπος να γίνει επανασύνδεση με τους δικούς τους, που συχνά τους εγκαταλείπουν και εξαφανίζονται.

β) Η επαγγελματική αποκατάσταση είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις ικανότητες του ατόμου, το είδος και την ποιότητα κατάρτισης που του δόθηκε. Δηλαδή εξαρτάται κατά πόσο οι ικανότητες του ατόμου έχουν αξιοποιηθεί μέσα από την ειδικότητα στην οποία εκπαιδεύτηκε και πόσο αυτή ανταποκρίνεται στη ζήτηση και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Η εκτίμηση της αποκατάστασης σύμφωνα με την ψυχολόγο Μ. Τυπάλδου μπορεί να γίνει :

- Εφόσον η υγεία του ατόμου αποκαταστάθηκε στο μέγιστο δυνατό βαθμό.
- Αν το άτομο έγινε ενεργό μέλος της κοινωνίας, είναι δηλαδή σε θέση να επιζητεί και να βρίσκει ασφάλεια και ικανοποίηση στην οικογενειακή, ομαδική και κοινωνική του ζωή.
- Εάν είναι οικονομικά ανεξάρτητο μέσα από τη δουλειά του.

2. ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

2.1 Ελεύθερη αγορά εργασίας - ΟΑΕΔ

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο ο Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού είναι ο βασικότερος φορέας για την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Το Γραφείο Επαγγελματικής αποκατάστασης είναι το μέσο για την εφαρμογή των προγραμμάτων του Οργανισμού για τα άτομα αυτά.

Στόχος τους είναι να βρουν στα άτομα με ειδικές ανάγκες δουλειά στην ελεύθερη αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις δυνατότητές τους.

Τα άτομα αυτά αφού καταρτισθούν απευθύνονται στο Γραφείο. Γράφονται στα μητρώα ανέργων αναπήρων και ανάλογα με τις περιπτώσεις (είδος αναπηρίας) μάχνουν οι τοποθετητές - ή οι κοινωνικοί λειτουργοί να τους βρουν δουλειά. Προσφέρονται κάποια οικονομικά κίνητρα στους εργοδότες για να προσεγγίσουν το ενδιαφέρον τους και να απασχολήσουν άτομα με ειδικές ανάγκες στην επιχείρησή τους (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β). Τα προγράμματα αυτά είναι :

α) Επιχορήγηση εργοδοτών για απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση του 1993 ο εργοδότης που θα προσλάβει στην επιχείρησή του κάποιο άτομο με ειδικές ανάγκες, το ποσό επιχορήγησης καθορίζεται στις 2.900 δραχμές την ημέρα.

Ο βασικότερος περιορισμός για τον εργοδότη είναι να ασφαλίσει το άτομο ή τα άτομα στο Ι.Κ.Α.

Η διάρκεια απασχόλησης είναι δεκαπέντε μήνες, από τους οποίους οι δώδεκα πρώτοι είναι με την επιδότηση και οι υπόλοιποι χωρίς αυτή.

β) Επιχορήγηση εργοδοτών για εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Ο εργοδότης που θα προσλάβει στην επιχείρησή του κάποιο άτομο με ειδικές ανάγκες και κρίνεται απαραίτητα κάποια αλλαγή στο χώρο για διευκόλυνση του ατόμου, ο ΟΑΕΔ μπορεί να τον επιχορηγήσει για τη δαπάνη αυτή σε ποσοστό 90%. Το ποσό όμως αυτό δεν πρέπει να ξεπερνά τις 120.000 δραχμές.

γ) Επιχορήγηση Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών

Στο πρόγραμμα επιχορηγούνται τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες, αν αποφασίσουν να γίνουν ελεύθεροι επαγγελματίες. Μπορεί να ενισχυθεί μέχρι 500.000 δραχμές για τη δημιουργία της επιχείρησής του. Το ποσό αυτό αφορά τον μεταποιητικό τομέα.

Στους τομείς παροχής υπηρεσιών και εμπορίου το ποσό επιχορήγησης είναι 400.000 δραχμές.

Βασική προϋπόθεση για να ενταχθεί ένα άτομο στο πρόγραμμα είναι να 'χει η επιχείρησή του δικό της χώρο (εκτός σπιτιού).

Τα Γραφεία αποκατάστασης αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα - ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια - σε ότι αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η μεγάλη ανεργία καθώς και οι ειδικότητες στις οποίες έχουν εκπαιδευτεί τα άτομα με ειδικές ανάγκες, είναι οι κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες για την αποκατάστασή τους. Άλλα προβλήματα είναι:

- 1) Η προκατάληψη των εργοδοτών για τις δυνατότητες των ατόμων αυτών
- 2) Ορισμένα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι απόφοιτοι δημοτικού και δεν μπορούν έτσι να ανταποκριθούν στις τεράστιες απαιτήσεις της ελεύθερης αγοράς.

3) Τα περισσότερα άτομα με ειδικές ανάγκες αναμένουν να διοριστούν στο δημόσιο φορέα παρά να αποδεχθούν απασχόληση στην ελεύθερη αγορά. Οι λόγοι γι' αυτή την απόφασή τους είναι :

- i) Η προσωρινότητα της δουλειάς στον ιδιώτη εργοδότη
- ii) Οι συνθήκες της δουλειάς δεν είναι τόσο καλές γι' αυτούς.
- iii) Οι φόβοι μήπως κοπούν τα επιδόματα που λαμβάνουν από τις κοινωνικές ασφαλίσεις.

Οι υπεύθυνοι των γραφείων Επαγγελματικής Αποκατάστασης πρέπει να μελετήσουν σοβαρά τους τρόπους υπερπήδησης των δυσκολιών αυτών. Για το καλά μορφωμένο και προικισμένο άτομο με ειδικές ανάγκες υπάρχουν κατάλληλες ευκαιρίες για μια επιτυχή καριέρα στην ελεύθερη αγορά εργασίας.

Παρόμοια εργασία με τα γραφεία επαγγελματικής αποκατάστασης τα οποία είναι υπεύθυνα για την αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, επιτελούν και ορισμένα ιδρύματα - φορείς κατάρτισης.

Ένα από τα διάφορα προγράμματα που εφαρμόζουν τα ιδρύματα-φορείς είναι το πρόγραμμα επαγγελματικής αποκατάστασης, το οποίο περιλαμβάνει :

- Διεπιστημονική ομάδα με ειδικό τοποθετητή.
- Έρευνα σε καταλόγους για εξεύρεση κάποιων εργοδοτών που έχουν σχέση με τις ειδικότητες των κέντρων.
- Ενημέρωση των εργοδοτών με αλληλογραφία για τα εργαστήρια και προτάσεις για συνεργασία με τα κέντρα.
- Τηλεφωνικές επικοινωνίες και επισκέψεις σε εργοδότες που ενδιαφέρθηκαν αλλά και σε όσους δεν επικοινωνήσαν μαζί τους.
- Προσπάθειες για κάλυψη θέσεων του δημοσίου από τους εκπαιδευόμενους

2.2 Δημόσιος Φορέας

Όπως αναφέρεται και στο κεφάλαιο της νομοθεσίας είναι υποχρεωτική η πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Δημόσιο. Το ποσοστό αυτό είναι 5%, αλλά συμπεριλαμβάνονται όλα τα προστατευόμενα άτομα βάσει του νόμου, περικλείοντας και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το γραφείο επαγγελματικής αποκατάστασης του ΟΑΕΔ σε αυτή την περίπτωση παίζει ενισχυτικό ρόλο. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες όταν επιθυμούν να πάρουν μία θέση στη Δημόσιο, υποχρεώνονται να υποβάλλουν αίτηση με φωτοτυπημένη την κάρτα ανεργίας (που έχουν πάρει ήδη από το γραφείο) στις κατά τόπους Νομαρχίες. Είναι απαραίτητο να δώσουν τον αριθμό πρωτοκόλλου της αίτησης που έχουν κάνει, στο γραφείο επαγγελματικής αποκατάστασης και στη συνέχεια αυτό, ανάλογα με το αν μπορεί το άτομο να διεκδικήσει τη θέση με το υποχρεωτικό σύστημα ή όχι, κάνει ένα έγγραφο προς την Δημόσια Υπηρεσία που προκηρύσσει τον διαγωνισμό για να θυμίσει τις υποχρεώσεις του.

Υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις όπου οι προϊστάμενοι των Γραφείων αυτών, εισηγούνται στην επιτροπή των κατά τόπους Νομαρχιών την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Δημόσιο, όταν κρίνουν ότι καλύπτουν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) Ποσοστό αναπηρίας τέτοια ώστε να τους δίνει τη δυνατότητα να μπορούν να εργαστούν στη συγκεκριμένη θέση.
- β) Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες.

Τα δικαιολογητικά που πρέπει να υποβάλλουν στις Νομαρχίες υπάρχουν στον ΠΙΝΑΚΑ VI του Παραρτήματος Α.

Παρόλα αυτά αντιμετωπίζονται αρκετά προβλήματα από το Γραφείο επαγγελματικής αποκατάστασης. Οι Δημόσιοι φορείς αν και είναι υποχρεωμένοι από τον Νόμο να ενημερώνουν το Γραφείο για τις προκηρύξεις που κάνουν, τελικά αυτό δεν γίνεται, με αποτέλεσμα το Γραφείο να ενημερώνεται για τις θέσεις που προκηρύσσονται από τις εφημερίδες.

Επίσης οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στο Γραφείο και που άμεσα τους ενδιαφέρει το θέμα, είναι εκείνοι οι οποίοι κυνηγούν τα γεγονότα και πηγαίνουν τις προκλήσεις στο Γραφείο.

Η μη έγκαιρη ενημέρωσή του έχει ως αποτέλεσμα την μη κινητοποίηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες για την υποβολή αιτήσεων. Συνεπώς το Γραφείο δεν μπορεί να παίζει τον ενισχυτικό ρόλο, όπου είναι στην αρμοδιότητά του.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι ορισμένοι Δημόσιοι φορείς δεν εφαρμόζουν το Νόμο. Δηλαδή παρόλο που οι προστατευόμενοι βάσει του Νόμου θα μπορούσαν να διεκδικήσουν τη θέση και υπέβαλαν αίτηση αφού είχαν τα τυπικά και τα ουσιαστικά προσόντα για να πάρουν τη θέση, οι άνθρωποι αυτοί δεν προσελήφθησαν.

Στην περίπτωση αυτή τα άτομα με ειδικές ανάγκες, που δεν πήραν τη θέση στο Δημόσιο, έχουν το δικαίωμα, να κάνουν ένσταση και να πάνε στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Επειδή όμως η διαδικασία αυτή είναι χρονοβόρα και με πολλά οικονομικά έξοδα, δεν ακολουθείται συχνά.

Αν και η πρόσληψη στο Δημόσιο των ατόμων με ειδικές ανάγκες παρουσιάζει πολλά και σημαντικά προβλήματα, τα άτομα που απευθύνονται στο Γραφείο Επαγγελματικής Αποκατάστασης ζητούν να εγγραφούν για μία θέση στο Δημόσιο.

2.3 Η αυτοαπασχόληση ή κατ'οίκον απασχόληση

Η αυτοαπασχόληση ή η κατ'οίκον απασχόληση είναι ένας τρόπος απασχόλησης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες που ζουν σε περιοχές, που οι ευκαιρίες ανοιχτής απασχόλησης είναι περιορισμένες, ή λόγω του προβλήματός τους δεν μπορούν να κινούνται.

Για να μπορεί ένα άτομο με ειδικές ανάγκες που έχει επιλέξει την κατ'οίκον απασχόληση να εργάζεται και να ζει αξιοπρεπώς, θα πρέπει να είναι σε θέση να κατευθύνει τη σωματική και πνευματική του κατάσταση.

Σκοπός αυτής της απασχόλησης είναι να παύσει το άτομο να είναι φορτίο για την οικογένειά του και να καταστεί ικανό να κερδίζει τα προς το ζειν. Αυτό θα του επιτρέψει όσο το δυνατόν γίνεται να ανεξαρτοποιηθεί οριστικά και να ζει στο δικό του σπίτι, όπως ο ίδιος θέλει.

Η παγκόσμια εμπειρία έχει αποδείξει πως τα άτομα με σοβαρές σωματικές αναπηρίες, δεν χρειάζονται ειδικά ιδρύματα διαμονής, που είναι τρομερά πολυέξοδα και που καταλήγουν πολλές φορές να τα κρατούν εφ'όρου ζωής. Πρέπει η κρατική μέριμνα όσο και η στήριξη της κοινότητας και των κοινοτικών αρχών να υποστηρίζουν τα άτομα αυτά ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια του ξεκινήματός τους για ανεξάρτητη διαμονή ή την κατ'οίκον απασχόληση.

Παρόλο που η αυτοαπασχόληση προσφέρει μία κατάλληλη διεξοδό για πολλά άτομα με ειδικές ανάγκες, εν τούτοις τις πιο πολλές φορές παραμένει ανεκμετάλλευτη, γιατί τα άτομα αυτά δεν έχουν καμία πείρα στην οργάνωση και διεύθυνση μιας μικρής επιχείρησης. Και το σπουδαιότερο, δεν έχουν στη διάθεσή τους το αναγκαίο κεφάλαιο για να ξεκινήσουν.

Για να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες ο ΟΑΕΔ θα μπορούσε να οργανώσει ή να επιχορηγήσει επιταχυνόμενες σειρές μαθημάτων για την οργάνωση και διεύθυνση μικρών επιχειρήσεων και αφού τους εκπαιδεύσει θα μπορούσε να τους βοηθήσει οικονομικά για να ξεκινήσουν και να αγοράσουν τον αρχικό εξοπλισμό και τις πρώτες ύλες.

Αν η απασχόληση αυτή οργανωνόταν πάνω σε συνεταιριστική βάση, θα ήταν ό,τι καλύτερο για την αποκατάσταση αυτών των ατόμων.

2.4 Συνεταιρισμοί για άτομα με ειδικές ανάγκες

Αυτός ο τύπος δραστηριότητας αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιτυχής σε πολλές χώρες και συστήνεται σαν απαραίτητο μέτρο για τη δημιουργία επιπρόσθετων θέσεων εργασίας για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Οι συνεταιρισμοί αυτοί αποβλέπουν:

- α) Στη δημιουργία συνθηκών στενής συνεργασίας και συνύπαρξης μεταξύ ατόμων με ειδικές ανάγκες και ατόμων που δεν αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα με σκοπό την παραγωγή και διάθεση αγαθών.
- β) Στην αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών των ατόμων αυτών, τη βελτίωση των υλικών και πολιτιστικών τους επιπέδων με σκοπό την πλήρη ένταξή τους στην κοινωνία.
- γ) Στη δημιουργία διευθυντικών στελεχών από τις τάξεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες μέσα από τις δραστηριότητες των συνεταριστικών επιχειρήσεων.

Ο Συνεταιρισμός είναι ένα σχήμα συλλογικής οικονομικής συνεργασίας που επιτρέπει την κοινή και αλληλέγγυα αντιμετώπιση των προβλημάτων, την αυτοδιαχείριση, την κοινή εκμετάλλευση ή αξιοποίηση παραγωγικών μέσων και την αύξηση του εισοδήματος χάρη στη συλλογική προσπάθεια.

“Η σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας αριθμ. 127, αναφέρει τον ρόλο των Συνεταιρισμών στην Οικονομική Ανάπτυξη των Αναπτυσσομένων Χωρών, περιγράφει όλες τις μορφές και κατηγορίες των συνεταρισμών που η Σύσταση υποστηρίζει. Τέτοιοι Συνεταιρισμοί είναι κατανάλωσης και διάθεσης αγαθών, βελτίωσης της γης, αγροτικοί, παραγωγικοί και συνεταρισμοί μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, εμπορίας γεωργικών προϊόντων, ιχθυοτροφίας, συνεταρισμοί για υπηρεσίες και αγροτουριστικές μονάδες, οικιστικοί συνεταρισμοί, πιστωτικές Τράπεζες, κ.λπ.” (Α. Πρωτοπαπός (Δ) 1988, σελ. 85-86).

Ο συνεταρισμός από άτομα με ειδικές ανάγκες προσφέρεται σαν συνδεδεμένος κρίκος με την κοινότητα που ζουν και κινούνται. Μαζί με τα μέλη του συνεταρισμού από τις τάξεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες συνυπάρχουν και εργάζονται και μη ανάπηρα πρόσωπα, που εκτελούν συγκεκριμένα καθήκοντα, όπως για παράδειγμα τις βαριές δουλειές ή τις πλέον εξειδικευμένες. Εργαζόμενες μαζί οι δύο ομάδες κατανοούν η μία την άλλη καλύτερα. Πέραν απ’ αυτό, ένας τοπικός συνεταρισμός συνεργάζεται στενά με άλλες ενώσεις της περιοχής και το συνεταριστικό κίνημα στη χώρα γενικά.

Παρόλο που η συνεταιριστική προσέγγιση δεν προσφέρεται σαν πανάκεια, εν τούτοις υπάρχουν πραγματικά πλεονεκτήματα που στηρίζονται στην αλληλοβοήθεια, στις ευκαιρίες διαχείρισης των δικών τους υποθέσεων από τα ίδια άτομα με ειδικές ανάγκες. Μέσω της οργανωτικής του δομής ο Συνεταιρισμός παρέχει στα άτομα τα μέσα για να αξιοποιήσουν πλήρως τις δημιουργικές τους ικανότητες-ταλέντα και να αναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους.

Στην Ελλάδα λειτουργεί ένα τέτοιο πρόγραμμα που έχει αναπτυχθεί από την Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου. Πρόκειται για την *Αστική Βιοτεχνική* και την *Αγροτική Συνεργατική* που άρχισε να λειτουργεί από φέτος (γι' αυτό και δεν υπάρχουν και αποτελέσματα αποκατάστασης).

Στόχος των συνεταιρισμών αυτών είναι :

- α) Η δημιουργία συνθηκών στενής συνεργασίας και συνύπαρξης μεταξύ των ασθενών με σκοπό την παραγωγή και διάθεση των προϊόντων.
- β) Η αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών των ατόμων αυτών και η βελτίωση του βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου τους, για πλήρη ένταξή τους.

Όπως μας ανέφερε ο κ. Κ. Κονδύλης (Κοιν. Λειτουργός Ψυχιατρικής Κλινικής Αιγινήτειου Νοσοκομείου) τα τμήματα της Αστικής Βιοτεχνικής - Αγροτικής Συνεταιριστικής είναι :

- Βιβλιοδεσία
- Δερματοτεχνία
- Ξυλογλυπτική
- Σφραγιδοποιεία
- Αγροτικό
- Χρυσοτυπία (είναι σχεδόν έτοιμο να λειτουργήσει).

Η κατασκευή των προϊόντων είναι ποιοτικά υψηλή και ανταγωνιστικά προς εκείνα του ελεύθερου εμπορίου.

Ο Συνεταιρισμός δέχεται παραγγελίες από καταστήματα αφορολογήτων ειδών, Νοσοκομεία, Υπουργεία κ.λπ.

“Μία άλλη μορφή Συνεργατικής λειτουργεί και στην Κύπρο όπου προσφέρει ευκαιρίες για πλήρη επαγγελματική απασχόληση σε κάθε κωφό άτομο, ειδικευμένο ή μη, στον τομέα της επιπλοποιίας. Η καλής ποιότητας παραγωγή έχει κερδίσει την εκτίμηση του Κυπριακού κοινού. Τον τελευταίο καιρό η εταιρία αναλαμβάνει τον εξοπλισμό του τομέα των επίπλων, ακόμα και ξενοδοχείων, στην Κύπρο. Σήμερα απασχολεί 63 άτομα - 48 κωφούς και 15 ακούοντες. Η Συνεργατική αποτέλεσε τον κύριο μοχλό για τη δημιουργία άλλων υπηρεσιών για την αποκατάσταση και την ευημερία των κωφών” (Β. Μερακλής 1985 - σελ. 139).

“Οι οργανώσεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες πρέπει να παίζουν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση του στόχου για την εγκαθίδρυση διαφόρων μορφών συνεταιριστικών οργανισμών για όλα τα άτομα με ειδικές ανάγκες” (Α. Πρωτοπαπιάς, (α) 1988 - σελ. 32).

2.5 Προστατευμένα εργαστήρια

Στα προστατευμένα εργαστήρια απασχολούνται άτομα με ειδικές ανάγκες με περιορισμένες ικανότητες για μάθηση, λόγω της φύσης της αναπηρίας τους, και δεν μπορούν ως ενήλικες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της ανταγωνιστικής επαγγελματικής απασχόλησης. Είναι ικανοί όμως να αποθούν οικονομικά ωφέλιμοι αν εργάζονται κάτω από συνεχή επίβλεψη και καθοδήγηση σε προστατευτικό περιβάλλον.

“Τα εργαστήρια αυτά είναι ιδρύματα κοινοφελή και επιχορηγούνται από το Κράτος. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες εργάζονται με αμοιβή υπό την επίβλεψη ειδικού προσωπικού. Στα ιδρύματα αυτά ασκούνται και εκτελούν απλές εργασίες π.χ. συναρμολόγηση απλών αντικειμένων, συσκευασία προϊόντων, ταξινόμηση αντικειμένων, κ.λπ.

Επίσης πολλές φορές αναλαμβάνουν την εκτέλεση και εξωτερικών εργασιών σε ιδιωτικές επιχειρήσεις ή σε δημόσιες υπηρεσίες υπό την επίβλεψη του ειδικού προσωπικού του ιδρύματος όπως π.χ. οικιακές εργασίες σε γειτονικές κατοικίες, περιποίηση δένδρων και κήπων της πόλης κ.ά." (Ι. Παρασκευόπουλος, 1980, σελ. 218).

Για την ακριβή και γρήγοτη εκτέλεση ενός έργου μέσα στο προστατευτικό εργαστήριο, γίνεται καταμερισμός της εργασίας σε απλά στάδια τα οποία κατανοούν και εκτελούν με ακρίβεια άτομα με ειδικές ανάγκες.

Για πολλά άτομα με ειδικές ανάγκες η ευκαιρία για κερδοφόρα απασχόληση που προσφέρουν τα προστατευόμενα εργαστήρια έχει τεράστια σημασία. Σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι προσφέρουν τη βασική και ίσως την μοναδική επαφή με την κοινωνία.

Παρόλα αυτά η λειτουργία τέτοιων εργαστηρίων αντιμετωπίζει και σοβαρά μειονεκτήματα:

1. Συγκεντρώνουν τη δραστηριότητά τους σε μία παραγωγή χαμηλής και ξεπερασμένης τεχνολογίας, και
2. Η αγορά για τα προϊόντα που παράγονται είναι ασταθής και απροσδιόριστη.

Ο Α. Πρωτοπαπός (α) (1988) αναφέρει πως τα εργαστήρια αυτά απαιτούν όλο και υψηλότερες επιχορηγήσεις.

Πολλές Κυβερνήσεις της Κοινότητας δέλοντας να περιορίσουν τις δημόσιες δαπάνες τους, προσπαθούν να αναπτύξουν ένα ευέλικτο μεταδοτικό στάδιο μεταξύ της προστατευόμενης εργασίας και της παραγωγικής απασχόλησης. Γι' αυτό προτείνουν την οργάνωση και την ανάπτυξη των προστατευομένων εργαστηρίων, πάνω σε παραγωγική βάση, πιστεύοντας ότι με σωστή διαχείριση και επιλογή του προϊόντος μπορούν να γίνουν αυτοδύναμα.

2.6 Παραγωγικά Εργαστήρια

Πολλά προστατευόμενα εργαστήρια μετατρέπονται σε παραγωγικά εργαστήρια και λειτουργούν σαν μία μικρή επιχείρηση.

Ο Α. Πρωτοπαπός (α) (1988) αναφέρει ότι τα εργαστήρια αυτά μπορούν να οργανωθούν με έναν από τους παρακάτω τρόπους :

- Σε ένα επιλεγμένο εργαστήριο που βρίσκεται ήδη σ'ένα από τα υπάρχοντα ιδρύματα,
- Μέσα σε μία επιλεγμένη ομάδα εργασιοθεραπείας που λειτουργεί σ'ένα ιατρικό ίδρυμα,
- Στην εξ αρχής εγκαθίδρυση ενός τέτοιου εργαστηρίου.

Πριν όμως αποφασιστεί η ίδρυση ενός παραγωγικού εργαστηρίου, συνεχίζει ο συγγραφέας, θα πρέπει να υπάρχουν οι πιο κάτω προϋποθέσεις :

- Διαρκής ζήτηση για το παραγόμενο προϊόν
- Το προϊόν που παράγεται πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας και να είναι συναγωνίσιμο
- Το εργαστήριο πρέπει να έχει - στα αρχικά τουλάχιστον στάδια - αρκετά οικονομικά μέσα για να καλύπτουν τ'αναπτυξιακά και άλλα έξοδα μέχρι να είναι σε θέση να επιβιώσει.
- Ύπαρξη του κατάλληλου διευθυντικού και τεχνικού προσωπικού για τη σωστή οργάνωση της παραγωγής και τη διάθεσή της.
- Η παρουσία κατάλληλων συγκοινωνιακών διευκολύνσεων γύρω από το εργαστήριο.

Η μοναδικότητα αυτών των εργαστηρίων βρίσκεται στο γεγονός πως μπορούν ταυτόχρονα να προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση, την απόκτηση επαγγελματικής πείρας και την απασχόληση και παραγωγή επιλεγμένων αγαθών.

Η επιτυχία ή η αποτυχία του παραγωγικού εργαστηρίου εξαρτάται από την επιλογή του προϊόντος που θα παραχθεί. Πρέπει να ανταποκρίνεται στις συνεχώς εναλλασσόμενες επιθυμίες και τα γούστα της αγοράς, διατηρώντας ταυτόχρονα το κόστος παραγωγής χαμηλά. Αυτό μπορεί να γίνει αν το κάθε παραγόμενο προϊόν είναι σε θέση να καλύψει τα έξοδά του. Για να διατηρούνται τα έξοδα σε χαμηλά

επίπεδα, θα πρέπει να γίνεται η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του προσωπικού, του εξοπλισμού και των πρώτων υλών με σκοπό την αυξημένη παραγωγικότητα.

*Οι μελλοντικοί πελάτες-αγοραστές των προϊόντων μπορούν να χωριστούν στις πιο κάτω κατηγορίες :

- α. Ο δημόσιος τομέας, που πιθανόν να ενδιαφέρεται για είδη που αφορούν την παιδεία, τα νοσοκομεία, τις ιατρικές υπηρεσίες γενικά.
- β. Ο ιδιωτικό τομέας, που πιθανόν να ενδιαφέρεται για είδη καθημερινής χρήσης στο σπίτι, στην κουζίνα, στην ένδυση.
- γ. Ο βιομηχανικός και ο αγροτικός τομέας που πιθανόν να ενδιαφέρεται για ανταλλακτικά ή μικρά εργαλεία.
- δ. Ο τομέας των υπηρεσιών, που κατά πάσα πιθανότητα ενδιαφέρεται για όλα τα είδη των εντύπων πληροφόρησης και διαβιβάσεων*.

(Α. Πρωτοπαπός, (α) (1988 - σελ. 70).

Το προσωπικό του παραγωγικού εργαστηρίου σύμφωνα με τον Α. Πρωτοπαπώ (α) (1988) πρέπει να καλύπτεται από τις παρακάτω ειδικότητες :

- Διευθυντής
- Επιστάτης - Υπεύθυνος Παραγωγής
- Κοινωνικός Λειτουργός
- Γιατρός

Το βοηθητικό προσωπικό : Γραμματέας, λογιστικός βοηθός (αποθηκάριος), οδηγός αυτοκινήτου, καθαρίστρια.

Το προσωπικό του παραγωγικού εργαστηρίου πρέπει να συνεργάζεται μεταξύ του σαν ομάδα με σκοπό να υποβοηθηθεί το άτομο με ειδικές ανάγκες, που εργάζεται ή εκπαιδεύεται στο εργαστήριο.

Η δουλειά ανάμεσα στα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι βασικά μία κοινωνική δραστηριότητα. Ένα παραγωγικό εργαστήριο είναι ένας τόπος που όχι μόνο οι άνθρωποι εργάζονται μαζί, μα και που τις πιο πολλές φορές ζουν μαζί σαν μία μικρή κοινότητα.

Σύμφωνα με την Α. Ζώνιου-Σιδέρη (1992) τα άτομα αυτά θα πρέπει να στρέφονται στην ελεύθερη αγορά για εργασία. Μόνο στην περίπτωση που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας θα πρέπει να στρέφονται στα προστατευμένα εργαστήρια.

“Στην κοινή έκθεση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και του Ταμείου Αναπτυξιακών Προγραμμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) προς την Ελληνική Κυβέρνηση για τη βελτίωση της επαγγελματικής αποκατάστασης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες (1987), υποβάλλεται εισήγηση για την οργάνωση παραγωγικών εργαστηρίων πάνω σε συνεταιριστική βάση στο Ε.Ι.Α.Α. στους Αγίους Αναργύρους για το τμήμα παρασκευής προσθετικών μελών και στο Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής στο Βύρωνα-Καισαριανής για την κατασκευή επίπλων μπαμπού και δερμάτινων ειδών” (Α. Πρωτοπαπιάς (β) 1983) σελ. 89)

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Οι έρευνες για την επαγγελματική αποκατάσταση είναι ελλιπείς όσο και οι προσπάθειες για συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Δηλαδή για την καταπολέμηση της αρνητικής θέσης της κοινωνίας γι’ αυτούς, την ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο, την παραχώρηση ίσων δικαιωμάτων.

Η μη αντιμετώπιση των προβλημάτων στους παραπάνω τομείς επιδρούν αρνητικά και επηρεάζουν την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Στην προσπάθειά μας για τη συλλογή των στοιχείων και της βιβλιογραφίας δεν βρήκαμε επίσημο ερευνητικό υλικό που ν’ αναφέρεται στην αποτελεσματικότητα και στην επάρκεια ενός προγράμματος αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες. Οι υπηρεσίες που είχαν κάποια στοιχεία αρνήθηκαν να τα δώσουν, γιατί ήταν δημόσια έγγραφα ή ήταν αδημοσίευτα στοιχεία.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει μία σχετική υπηρεσία να αναλάβει μία έρευνα και να κάνει αποτίμηση του έργου.

Οι ειδικοί και όλοι σχεδόν οι γονείς φυσικά γνωρίζουν καλά πολλές πλευρές του θέματος και πολλές από τις πραγματικές δυσκολίες που παρουσιάζει η ειδική επαγγελματική απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Δεν έχουν όμως επιστημονικό πλαίσιο αναφοράς και ανατροφοδότησης των όσων διαπιστώνουν στην πράξη.

Τα μεμονωμένα στοιχεία που παρουσιάζονται παρακάτω, είναι από βιβλιογραφικές αναφορές.

Τα αποτελέσματα των ερευνών τα αναφέρουμε ενδεικτικά για να κατανοήσουμε στην πράξη τις αντιλήψεις των εργοδοτών και την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η Υ. Ματινοπούλου (1988) αναφέρει μία έρευνα που έγινε σε άτομα με νοπηκή καθυστέρηση (Ν.Δ. 50-80), απόφοιτοι ειδικών σχολείων ή κέντρων κατάρτισης οι οποίοι είχαν αποφοιτήσει πριν 5 χρόνια. Το δείγμα της έρευνας ήταν 82 περιπτώσεις ηλικίας 16-30 ετών (Πίνακας VII - Παράρτημα Α).

Τα αγόρια ήταν 62 (ποσοστό 75%) και τα κορίτσια 20 (πόσοστό 25%).

Τα αποτελέσματα της έρευνας (Πίνακας VIII - Παράρτημα Α) που αναφέρονται είναι:

1. Τα άτομα που εργάζονται είναι 33 (ποσοστό 40%). Οι περισσότεροι απασχολούμενοι σε βοηθητικές εργασίες, παίρνοντας μία συμβολική αμοιβή. Μερικοί εργάζονται κοντά στους γονείς τους (κατάστημα, μηχανουργείο, ξυλουργείο).
2. Από όσους δεν εργάζονται, περίπου το 44%, μένουν άνεργοι στο σπίτι. Το 55% περίπου μετά την αποφοίτησή τους, μεταπηδούν σε άλλο εργαστήριο, για να συνεχίσουν. Η κίνηση αυτή δεν υποδηλώνει τόσο μία προσπάθεια για αρτιότερη εκπαίδευση και αναζήτηση πληρέστερης κατάρτισης, αλλά κυρίως το γεγονός, ότι δεν έχουν κάτι άλλο να κάνουν.

3. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων δεν έκανε χρήση της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που πήρε στα κέντρα κατάρτισης, ποσοστό 55%. Μόνο 2 άτομα, 6%, ασκούν στην πράξη το επάγγελμα για το οποίο εκπαιδεύτηκαν (ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΧ - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α). Σύμφωνα με την Υ. Ματινοπούλου (1988) το συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι αν και τα ευρήματα αυτής είναι φτωχά, συνηγορούν στην άποψη ότι το μέγεθος της νοητικής καθυστέρησης - αν δεν συνοδεύεται από άλλες δυσκολίες - φαίνεται να μην παίζει ρόλο στην ικανότητα του ατόμου να μείνει ή να μην προσαρμοστεί στην παραγωγική διαδικασία.

Η αποκατάσταση των ψυχιατρικών ασθενών εξακολουθεί σήμερα να αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα. Όπως έχει διαπιστωθεί ένας σημαντικός αριθμός χρόνιων ασθενών επανεισάγονται στα ψυχιατρικά ιδρύματα, σαν αποτέλεσμα της κοινωνικής και επαγγελματικής τους ανεπάρκειας, παρά εξ' αιτίας της ψυχοπαθολογίας τους. Δηλαδή δυσκολεύονται να βρουν δουλειά ή δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της δουλειάς που βρίσκουν.

Υπάρχει μία έντονη προκατάληψη από τους εργοδότες για τους ψυχιατρικά ασθενείς σε σχέση με τα άλλα άτομα με ειδικές ανάγκες. Αυτό οφείλεται στην ιδιομορφία της ασθένειάς του, γιατί φοβούνται μία πιθανή υποτροπή.

Οι Π. Παπαθεοφίλου και Χ. Καραδήμου (1990), αναφέρουν μία έρευνα εφήβων- νέων, ψυχιατρικά ασθενών που εκπαιδεύτηκαν στα εργαστήρια και αποφοίτησαν των Μονάδων Ψυχικής υγείας Εφήβων του Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου. Στην έρευνα αυτή παίρνουν μέρος 32 έφηβοι και νέοι (17 αγόρια και 15 κορίτσια) ηλικίας 15-25 ετών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν ως εξής:

1. Μετά την αποφοίτηση το 78% των εφήβων έμεινε με τους γονείς του, ενώ το 15,62% με φίλους, αδέρφια ή άλλους συγγενείς. Οι νέοι που δεν έμειναν με τους γονείς ήταν συνήθως παιδιά χωρισμένων γονιών και σχετικά μεγαλύτερης ηλικίας από τους άλλους εκπαιδευόμενους.

2. Το 50% των εφήβων-νέων απασχολήθηκαν σε κάποιο είδος εργασίας ή άρχισαν να υπηρετούν τη θητεία τους. Οι παραμονές στον ίδιο εργασιακό χώρο εξαρτώνταν από την κατανόηση των εργοδοτών, τη σταθερότητα της αμοιβής και φυσικά την ψυχοπαθολογία των νέων.

Το 12,5% συνέχισε την εκπαίδευση σε κάποιο άλλο κέντρο κατάρτισης και 20-30% κατά περιόδους έμεινε στο σπίτι χωρίς παραγματική απασχόληση.
(Πίνακας X - Παράρτημα Α)

3. Οι έφηβοι που οι οικογένειές τους ανήκαν σε υψηλό κοινωνικό-πολιτιστικό επίπεδο δεν ενθαρρύνονταν να βρουν εργασίες, όταν αυτές είχαν λιγότερο κύρος από αυτό που θεωρούσαν αναμενόμενο για επίπεδο ζωής της οικογένειας.
4. Μόνο σε 50% των περιπτώσεων, οι εργασίες που βρέθηκαν είχαν σχέση με την εκπαίδευση στα κέντρα κατάρτισης. Το 58% των περιπτώσεων είχαν βρει μόνοι τους δουλειά οι έφηβοι ή με τη βοήθεια των οικογενειών τους, ενώ το 40% βρήκαν δουλειές με φροντίδα του προσωπικού του κέντρου κατάρτισης.

Η Ε. Νταγκουνάκη (1987) αναφέρει μία άλλη έρευνα σχετικά με την διαθεσιμότητα των εργοδοτών να προσλάβουν άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα ή νοσητική καθυστέρηση. Το σύνολο των εργοδοτών ήταν 50 άτομα. Τα αποτελέσματα της έρευνας (Πίνακας XI - Παράρτημα Α) είναι:

- α. Οι 22 εργοδότες (ποσοστό 44%) απάντησαν θετικά, ότι δηλαδή θα τους προσελάμβαναν στην εργασία τους. Όμως μόνο 4 από αυτούς τους 22 απάντησαν ναί, χωρίς επιφυλάξεις, ποσοστό 8%. Οι 5 (ποσοστό 10%) έδωσαν όρους, όπως ότι δεν θα τον ασφαλίσουν στο ΙΚΑ ή θα του δίνουν μειωμένο ημερομίσθιο ή θα τον πληρώνουν με το κομμάτι. Τέλος οι υπόλοιποι 13 εργοδότες (ποσοστό 26%) απάντησαν θετικά υπό τον όρο ότι θα αποδίδει ικανοποιητικά.

β. Αρνητικά απάντησαν οι 27 εργοδότες (ποσοστό 54%). Από αυτούς οι 5 (ποσοστό 10%) έκλεισαν την πόρτα στον ερευνητή χωρίς να δώσουν περισσότερες διευκρινήσεις. Οι 19 (ποσοστό 38%) είπαν όχι για διάφορους λόγους όπως : διότι δεν θα αποδίδει, δεν θα μπορέσει να μάθει τη δουλειά, θα χαλούσε τη δουλειά και τα μηχανήματα, θα ήταν επικίνδυνο να αυτοτραυματισθεί, η επιχείρηση δεν είναι φιλανθρωπικό ίδρυμα, είναι καθήκον του κράτους και όχι των ιδιωτών να προσφέρουν εργασία σ' αυτά τα άτομα. Οι 2 εργοδότες (ποσοστό 4%) απάντησαν όχι λόγω προηγούμενης κακής εμπειρίας. Τέλος 2 εργοδότες (ποσοστό 4%) απάντησαν ότι ήδη απασχολούν ένα τέτοιο άτομο και είναι πολύ ικανοποιημένοι από την απόδοσή του.

Ορισμένα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις παραπάνω έρευνες είναι :

Πρώτον, το γεγονός ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό βρίσκει δουλειά στην ειδικότητά του, σημαίνει ότι οι ειδικότητες των κέντρων κατάρτισης δεν ανταποκρίνονται στη ζήτηση της αγοράς εργασίας. Αυτό οφείλεται στο ότι τα επαγγέλματα που προσφέρονται είναι κορεσμένα και δεν συμβαδίζουν με την εξέλιξη της τεχνολογίας.

Δεύτερον, τα άτομα με ειδικές ανάγκες που βρίσκουν μία απασχόληση δεν σχετίζονται με την ειδικότητά τους και συνήθως είναι χαμηλότερου επιπέδου. Αυτό συνδέεται άμεσα με τις αντιλήψεις και την στάση των εργοδοτών και ευρύτερα της κοινωνίας που δεν τους θεωρούν παραγωγικά και ισότιμα μέλη της.

Τρίτον, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι νέοι τελειώνοντας την παρακολούθηση των επαγγελματικών κέντρων κατάρτισης - αν δεν συνεχίσουν την κατάρτιση σ' άλλο κέντρο - ξεκινούν την αναζήτηση εργασίας. Σε αρκετές περιπτώσεις οι γονείς αναλαμβάνουν να βρουν οι ίδιοι δουλειά στα παιδιά τους, ή γράφονται στα μητρώα ανέργων αναπήρων του ΟΑΕΔ. Η ετήσια επιχορήγηση του εργοδότη για κάθε άτομο με ειδικές ανάγκες από τον ΟΑΕΔ μάλλον οδηγεί στην ανεργία των ατόμων αυτών ή στη συνεχή αλλαγή απασχόλησης. Και αυτό γιατί μετά το διάστημα του ενός έτους, ο τοποθετημένος ανάπηρος χωρίς καμμία προγενέστερη

ή κατάλληλη στήριξη για προσαρμογή στο χώρο εργασίας, αποδεικνύεται "μη ικανός" και απολύεται. Στη θέση του, τοποθετείται ο "επόμενος", που πιθανώς έχει την ίδια μοίρα. Το αποτέλεσμα είναι να χάνουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες την αυτοεκτίμησή τους.

Στις ευρωπαϊκές χώρες - σε αντίθεση με τη χώρα μας - η κατάσταση είναι τελείως διαφορετική. Τα στάδια "προσαρμογής" σχεδιάζονται προσεχτικά όταν τοποθετείται κάποιο άτομο με ειδικές ανάγκες για δουλειά και ταυτόχρονα του παρέχεται ιδιαίτερη υποστήριξη κατά τους πρώτους μήνες δουλειάς.

Αξιολογώντας το αποτέλεσμα της επαγγελματικής αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα από τις έρευνες και συγκρίνοντάς τα με ποσοστά που μας δόθηκαν από τη Διοίκηση Επαγγελματικής αποκατάστασης της Αθήνας, συμπεραίνουμε ότι το ποσοστό αποκατάστασης είναι μικρό. Για το 1993 ανέρχεται στο 15,7%, ενώ τα προηγούμενα χρόνια ήταν μεγαλύτερο, φτάνοντας στο 31% το 1990 (ΠΙΝΑΚΑ ΧΙΙ - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α).

Η μείωση του ποσοστού της επαγγελματικής αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες έχει άμεση σχέση με την ανεργία που μαστίζει γενικά τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και επίσης με το πάγωμα των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα.

Επόμενο είναι λοιπόν το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες να είναι σε υψηλά επίπεδα. Εξετάζοντας τον ΠΙΝΑΚΑ ΧΙΙΙ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) παρατηρούμε ότι για το 1993 το 70,9% των εγγραφέντων ατόμων έμειναν άνεργοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η αναπηρία αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα γιατί το άτομο που έχει κάποια αναπηρία χρειάζεται ορισμένες ειδικές προσαρμογές για να λειτουργήσει και να βρεί τη θέση του στο κοινωνικό σύνολο σαν ολοκληρωμένο άτομο.

Η συμβολή της Κοινωνικής Εργασίας είναι σημαντική για να βοηθήσει τα άτομα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που απορρέουν από την αναπηρία τους. Προβλήματα που ξεκινούν από τη στιγμή που εμφανίζεται το πρόβλημα είτε είναι εκ γενετής, είτε είναι επίκτητο και σχετίζονται :

- α. Με την οικογένεια του ατόμου με ειδικές ανάγκες, ώστε να δεχθεί το παιδί και να του συμπαρασταθεί στα μελλοντικά προβλήματα και με το ίδιο το άτομο ώστε να δεχθεί την αναπηρία του.
- β. Με τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο, είναι γνωστές οι στάσεις και οι αντιλήψεις όπου επικρατούν για τα άτομα αυτά,
- γ. Με την κατάρτιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και
- δ. Με την επαγγελματική τους αποκατάσταση μέσω των ειδικών γραφείων.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί παίζουν σημαντικό ρόλο σε όλους του παραπάνω τομείς εργασίας και μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματικά τις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας, οι οποίες είναι Κοινωνική Εργασία με Άτομα, με Ομάδες, με Κοινοότητες, με Οικογένεια.

1. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην Οικογένεια

Οι γονείς δεν είναι ποτέ προετοιμασμένοι για το ενδεχόμενο ότι μπορεί να αποκτήσουν ένα παιδί με ειδικές ανάγκες. Ο κοινωνικός λειτουργός βοηθάει τους γονείς να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, να αντιμετωπίσουν την κατάσταση μαζί σαν ζευγάρι, να συμπεριλάβουν τ' άλλα τους παιδιά (αν έχουν) στις προσπάθειες διατήρησης της οικογενειακής συνοχής, να δουν την κατάσταση ρεαλιστικά και να χαράξουν την πορεία τους για το μέλλον του παιδιού τους. Η αναπηρία πρέπει να γίνει δεκτή σαν μία πραγματικότητα με την οποία θα χρειαστεί να βρουν τρόπους να ζήσουν* (Παπαφλέσσα, 1984, σελ. 42).

Ενημερώνει την οικογένεια για τις παροχές που δικαιούται από το κράτος και τις αρμόδιες υπηρεσίες. Ο κοινωνικός λειτουργός λειτουργεί σαν σύνδεσμος με τις υπηρεσίες προκειμένου να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας.

Οι γονείς χρειάζονται συμβουλευτική βοήθεια και κατευθύνσεις για τον τρόπο που θα χειρίζονται το παιδί τους σε κάθε αναπτυξιακή του φάση και να βρουν τους καλύτερους τρόπους διαπαιδαγώγησής του.

Σημαντικό όμως είναι να πειστούν οι γονείς ότι χρειάζονται την συμβουλευτική βοήθεια για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις οποιοσδήποτε πιέσεις που τους δημιουργεί η αναπηρία του παιδιού της.

Ο Κοινωνικός λειτουργός εργάζεται με τους γονείς ατομικά ή σε ομάδες. Η συμμετοχή τους σε ομάδες με άλλους γονείς που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες τους βοηθά να ανταλλάσσουν απόψεις, να μοιράζονται τα συναισθήματά τους με άτομα που έχουν το ίδιο πρόβλημα. Ο κοινωνικός λειτουργός με κατάλληλους εξειδικευμένους χειρισμούς μπορεί να ελαχιστοποιήσει τους αρνητικούς παράγοντες και να μεγιστοποιήσει την ενεργοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται με οικογένειες που έχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζεται να έχουν πολύ καλή διαγνωστική ικανότητα για να ξέρουν την κάθε στιγμή πού βρίσκεται η οικογένεια και να μπορούν να παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια ή να προετοιμάζονται για την επόμενη φάση.

2. Ο ρόλος του Κ.Λ. με το άτομο με ειδικές ανάγκες μέσα στην κοινότητα

Ο κοινωνικός λειτουργός στη συνεργασία του απευθείας με το άτομο με ειδικές ανάγκες καταπολεμά τα συναισθήματα μειονεξίας και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ευνοϊκές προοπτικές για το μέλλον. Επιδιώκει την αναπλήρωση των ευκαιριών των οποίων στερείται το άτομο λόγω της αναπηρίας του με άλλες, προσιτές σ' αυτό.

Όσο μεγαλώνει το παιδί δεν μειώνονται οι δυσκολίες αλλά σε ορισμένους τομείς εντείνονται.

Η Κοινωνική Υπηρεσία των ειδικών σχολείων ασχολείται επιπρόσθετα και με την εξωσχολική απασχόληση των παιδιών σε ομάδες, επιδιώκοντας την επίτευξη των καλύτερων δυνατών σχέσεων με τους συνομήλικους. Οι σχέσεις του ατόμου με ειδικές ανάγκες με τους συνομήλικους, υγιείς και μη, ιδίως στην εφηβεία, είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για την επιτυχημένη ένταξή του στην ζωή του ενήλικα.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός βοηθά το παιδί οργανώνοντας ομάδες σε χώρους γυμναστικής, σε κατασκηνώσεις, σε ομάδες ενδιαφερόντων αποτελούμενες από ανάπηρους μόνο ή και μικτές.

Η ένταξη των παιδιών αυτών σε ομάδες κοινωνικής εργασίας είναι ιδιαίτερα ευεργετική για την απόκτηση αυτοπεποίθησης.

Μέσα στις ομάδες είναι δυνατόν να ερευνηθούν και να δοκιμαστούν νέοι τρόποι αντιμετώπισης σοβαρών κοινωνικών συγκρούσεων. Επιπλέον οι κοινωνικοί

λειτουργοί είναι σε θέση να ενδιαφέρουν τον διάλογο σχετικά με τον τρόπο που παραβιάζονται τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η "υποκριτική ρόλων" σαν τεχνική αντιμετώπισης πιθανών συγκρούσεων μπορεί να προετοιμάσει το συγκεκριμένο άτομο να ανταποκριθεί με μεγαλύτερη ευκολία σε μελλοντικά, πραγματικά περιστατικά και να τον κατευθύνει προς μία θετική συμπεριφορά.

Ένας ακόμα στόχος της κοινωνικής εργασίας είναι η πληροφόρηση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ώστε να γίνουν δεκτά σαν ισότιμα μέλη της κοινωνίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί σε διάφορους χώρους (εκπαίδευσης, εργασίας κ.ά.) με ενημερώσεις για τα κοινωνικά δικαιώματα των αναπήρων, ώστε να αλλάξουν οι παραδοσιακοί τρόποι αντιμετώπισής τους.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί επικοινωνούν με ανάπηρα άτομα σε ποικίλες οργανώσεις, όπως νοσοκομεία, κλινικές, προγράμματα αποκατάστασης, σχολεία και υπηρεσίες πρόνοιας.

Σε κάθε ένα από τα πλαίσια αυτά έχουν την ευκαιρία να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των αναπήρων και πάνω από όλα να τους ενδιαφέρουν να είναι οι ίδιοι υπέρμαχοι του εαυτού τους.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής. Η ύπαρξη προγραμμάτων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι υποχρέωση της πολιτείας να τα προσφέρει για να τα ενεργοποιήσει και να τα βγάλει από το τέλμα της αδρανοποίησής τους.

Ο κοινωνικός λειτουργός έχει αρμοδιότητα να διοργανώνει ενημερωτικά προγράμματα, μέσω της υπηρεσίας που εργάζεται, για την πρόληψη των αναπηριών (όπως προγεννητική φροντίδα, φροντίδα της επίτοκης και του νεογνού, καλή διατροφή, πρόληψη ατυχημάτων). Η ενημέρωση του κοινού σε τέτοια θέματα στοχεύει στη μείωση των αιτιών που κάνουν ένα άτομο ανάπηρο

3. Ο ρόλος των Κοινωνικών Λειτουργών στην κατάρτιση

Κάθε κέντρο κατάρτισης έχει μια διεπιστημονική ομάδα που βοηθά το άτομο με ειδικές ανάγκες να ενταχθεί σ'ένα Πρόγραμμα. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού σαν μέλος της ομάδας αυτής είναι μέσω των συνεντεύξεων που οργανώνει με τα άτομα να μελετά τους ψυχοκοινωνικούς και ενδοικογενειακούς παράγοντες.

Στη συνέντευξη συλλέγει στοιχεία για το κοινωνικό ιστορικό του ατόμου και κάνει διάγνωση για την κοινωνική του αποκατάσταση.

Αρμοδιότητα του Κοινωνικού λειτουργού είναι ενημερώνει την διεπιστημονική ομάδα για τα ατομικά και οικογενειακά στοιχεία που επηρεάζουν το άτομο με ειδικές ανάγκες με στόχο τη μείωση των αρνητικών παραγόντων, ενθαρρύνοντας το δυναμικό που υπάρχει.

Με την παραδοχή ο κοινωνικός λειτουργός υποστηρίζει το άτομο, τονώνει την πίστη στον εαυτό του, ενισχύει την αίσθηση της αξιοπρέπειας και τη θέλησή του να συμμετέχει στην αποκατάστασή του. Παράλληλα το υποστηρίζει σε ώρες απογοήτευσης, το βοηθάει να συμμετέχει στον προγραμματισμό της δικής του ζωής, στη μείωση των καθημερινών δυσκολιών και εντάσεων. Γενικά βοηθάει το άτομο με ειδικές ανάγκες να θέλει να βελτιώσει την κατάστασή του.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση όλων των ειδικών, ο κοινωνικός λειτουργός είναι εκείνος που μέσα από τη συνεργασία του με το άτομο με ειδικές ανάγκες θα το βοηθήσει να επιλέξει το κατάλληλο επάγγελμα γι'αυτόν. Συνεχίζει να του συμπαραστέκεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά την διάρκεια της φοίτησής του. Ακόμα στο ρόλο του συμπεριλαμβάνεται και η προσπάθεια εύρεσης δουλειάς του ατόμου στην αγορά εργασίας. Η συγκεκριμένη αρμοδιότητά του καλύπτεται και από τον Κοινωνικό Λειτουργό που εργάζεται στον ΟΑΕΔ.

4. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα Γραφεία Επαγγελματικής Αποκατάστασης Ατόμων με ειδικές Ανάγκες του ΟΑΕΔ

Ένας Κοινωνικός Λειτουργός που εργάζεται στα συγκεκριμένα γραφεία, έχει να αντιμετωπίσει πλήθος δραστηριοτήτων. Εργασίες που έχουν να κάνουν με τη Διοικητική δουλειά της κίνησης του γραφείου αλλά και με την αρμοδιότητά του ως Κοινωνικός Λειτουργός.

Είναι αρκετά λυπηρό γιατί αυτά τα γραφεία δεν έχουν εξοπλισθεί εξ ολοκλήρου με το προσωπικό που απαιτείται (εξαιρούμε τα γραφεία της Αθήνας όπου εκεί υπάρχει ειδικός του επαγγελματικού προσανατολισμού, τοποθετητής κ.λπ.).

Τα περισσότερα άτομα με ειδικές ανάγκες που απευθύνονται στους Κοινωνικούς Λειτουργούς των γραφείων, κουβαλάνε μέσα τους ένα σωρό προβλήματα που έχουν να κάνουν με την υγεία τους-αναπηρία, όσο και με οικογενειακά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Προκειμένου να επιτευχθεί η επαγγελματική και παραπέρα κοινωνική ένταξή τους, θα πρέπει να επιλύσουν πρώτα εκείνα τα κοινωνικά προβλήματα που είναι βασικά και αναγκαία για την μετέπειτα πορεία τους.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι η παρεχόμενη βοήθεια στο άτομο με ειδικές ανάγκες για την επίλυση των προβλημάτων αυτών.

Μέσα από την συνέντευξη, ο Κοινωνικός Λειτουργός θα "πάρει" το κοινωνικό ιστορικό και ό,τι άλλες οι πληροφορίες του είναι απαραίτητες, προκειμένου η παρεχόμενη βοήθεια εκ μέρους του να είναι ουσιαστική και αποτελεσματική.

Έτσι χρειάζεται να παρέμβει :

- α. Στις οικογενειακές σχέσεις όπου μπορεί να διαπιστώσει υπερπροστασία ή απόρριψη. Επίσης μπορεί να συνεργασθεί με την οικογένεια για την κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου.
- β. Στην ενδάρρυνση και ηθική υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, για την αναγνώριση της προσωπικότητάς τους, της αυτονομίας τους, έτσι ώστε με την

παραδοχή των ικανοτήτων τους, να μπορέσουν να σταθούν και να πιστέψουν στις ικανότητές τους.

- γ. Στην ενημέρωση των εργοδοτών για το συγκεκριμένο πρόγραμμα του ΟΑΕΔ. Σκοπός της συνεργασίας αυτής είναι να πεισθεί ο εργοδότης και να προσφέρει θέση ή θέσεις εργασίας σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας για την πρόσβαση των μειονεκτούντων ατόμων στην αγορά εργασίας, είναι οι κοινωνικές και ψυχολογικές προκαταλήψεις των εργοδοτών. Ο Κοινωνικός Λειτουργός που θα επισκεφθεί την επιχείρηση θα προσπαθήσει να επιλύσει το πρόβλημα αυτό.

Η συνεργασία με τους εργοδότες θα συνεχισθεί ακόμη και όταν ένα άτομο με ειδικές ανάγκες προσληφθεί. Παρεμβαίνει όταν προκύψει κάποιο πρόβλημα μεταξύ απασχολούμενου και εργοδότη.

- δ. Στη συνεργασία με διαφορούς κοινωνικούς φορείς. Μία από τις κύριες αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού είναι η συνεργασία με διάφορους φορείς είτε αυτοί ασχολούνται με άτομα με ειδικές ανάγκες ή όχι. Βασικός σκοπός του είναι να ευαισθητοποιήσει και να ενημερώσει για τις δυνατότητες των ατόμων αυτών και πως θα πρέπει όλοι να τους βοηθήσουμε να ενταχθούν μέσα στο κοινωνικό σύνολο.
- ε. Εισηγείται στις Νομαρχιακές επιτροπές για την τοποθέτηση των προστατευομένων ατόμων με ειδικές ανάγκες στο δημόσιο. Επειδή μέσω της υπηρεσίας του έχει σαφή και ολοκληρωμένη άποψη για κάθε προστατευόμενο, η προσφορά του μπορεί να είναι ουσιαστική και αποτελεσματική ως προς την τοποθέτηση του κατάλληλου ατόμου στην κατάλληλη θέση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Ο σκοπός της μελέτης αυτής ήταν η εξέταση της κατάρτισης που παρέχουν οι φορείς και τα ιδρύματα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία συμπεραίνουμε ότι τόσο στον τομέα της κατάρτισης όσο και στον τομέα της αποκατάστασης, υπάρχουν αρκετά και σημαντικά προβλήματα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα ακόλουθα:

- 1) Πολλές φορές γίνεται κατάχρηση των νόμων:
 - α) Ν.1648/86 ο οποίος καθορίζει ποια άτομα είναι προστατευόμενα, και
 - β) Ν.1813/88 ο οποίος καθορίζει την ποσοστιαία αναλογία μείωσης της ικανότητας για εργασία εξαιτίας παθήσεων, νόσων και βλαβών.

Η κατάχρηση που γίνεται έχει σαν αποτέλεσμα να υπάρχει πληθώρα αναπήρων, οπότε θεωρούνται σαν άτομα με ειδικές ανάγκες μη πάσχοντα άτομα από σοβαρές παθήσεις ή βλάβες και να χρήζουν ειδικής προστασίας για κοινωνικούς λόγους, ενώ δεν δικαιούνται.

- 2) Η ύπαρξη του οικογενειακού περιβάλλοντος έχει τεράστια σημασία από τη στιγμή που εμφανίζεται στο παιδί η αναπηρία μέχρι και την επαγγελματική του αποκατάσταση. Αν πεισθούν οι γονείς για τις ικανότητες των παιδιών τους

προσφέροντάς τους ψυχολογική υποστήριξη και την απαιτούμενη εκπαίδευση, τότε αυτά θα μπορέσουν να ενταχθούν (ως ένα σημείο) στο κοινωνικό σύνολο.

- 3) Υπάρχει ανεπαρκής πληροφόρηση στα άτομα με ειδικές ανάγκες για τις δυνατότητες επαγγελματικής τους κατάρτισης, διότι δεν υπάρχει ένα οργανωμένο σύστημα πληροφόρησης.
- 4) Ο επαγγελματικός προσανατολισμός που παρέχεται στα άτομα με ειδικές ανάγκες από κάποιες υπηρεσίες έχει υποτυπώδη μορφή, γιατί :
 - α. Δεν προσφέρεται από όλα τα ειδικά σχολεία
 - β. Τα γραφεία επαγγελματικής αποκατάστασης δεν είναι επανδρωμένα με το κατάλληλο προσωπικό, και
 - γ. Τα κέντρα κατάρτισης απλά ενημερώνουν τους ενδιαφερομένους για τις ειδικότητες που έχουν.
- 5) Έχουμε άνιση κατανομή των ειδικών κέντρων κατάρτισης. Τα περισσότερα έχουν συσσωρευτεί στα μεγάλα αστικά κέντρα, δημιουργώντας ένα τεράστιο πρόβλημα στα άτομα που θα ήθελαν να παρακολουθήσουν κάποιο πρόγραμμα. Η μετακίνησή τους σε άλλη πόλη σημαίνει οικονομικά έξοδα που ίσως είναι αδύνατον να μπορέσουν να ανταποκριθούν οι οικογένειές τους.
- 6) Οι ειδικότητες των ειδικών κέντρων κατάρτισης δεν συμβαδίζουν με τις ανάγκες της ελεύθερης αγοράς και τις εξελίξεις της τεχνολογίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι απόφοιτοι να μη βρίσκουν δουλειά ή να απασχολούνται σε άσχετες δουλειές από αυτές που εκπαιδεύτηκαν. Ένα μεγάλο ποσοστό παραμένει σπίτι ή συνεχίζει την εκπαίδευσή του σε άλλη ειδικότητα.
- 7) Ορισμένα κέντρα κατάρτισης παρέχουν χαμηλό επίπεδο σπουδών αφενός μεν γιατί το διδακτικό προσωπικό είναι χωρίς εξειδίκευση και δεν είναι ευαισθητοποιημένο στα προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Αφετέρου δε ο τεχνικός εξοπλισμός των εργαστηρίων είναι ελλιπής ή ξεπερασμένος (απαρχαιωμένος).

- 8) Τα άτομα με ειδικές ανάγκες δεν παρακολουθούν πάντα την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Αν και ορισμένα κέντρα κατάρτισης έχουν βασική προϋπόθεση, για να εγγραφούν οι ενδιαφερόμενοι, το απολυτήριο Γυμνασίου, τις περισσότερες φορές δεν το τπρούν.

Οι ανεπαρκείς γνώσεις των ατόμων έχει σαν αποτέλεσμα να μην μπορούν να παρακολουθήσουν με επιτυχία το πρόγραμμα ενός κέντρου κατάρτισης.

Ακόμα υπάρχει δυσκολία να λειτουργήσει ένα πρόγραμμα διότι έχουν χαμηλό επίπεδο γνώσεων.

- 9) Η κοινωνία δεν έχει αποδεχθεί ακόμα τα άτομα με ειδικές ανάγκες σαν ισότιμα μέλη της. Οι προκαταλήψεις και η άγνοια που επικρατεί περιθωριοποιούν τα ανάπηρα άτομα, δημιουργώντας έτσι προβλήματα στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Οι εργοδότες που επιθυμούν να απασχολήσουν άτομα με ειδικές ανάγκες δεν είναι αρκετοί. Οι περισσότεροι δεν πιστεύουν στις ικανότητες των ατόμων αυτών, ότι μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας.

Από τα παραπάνω συμπεράσματα καταλαβαίνουμε πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη να γίνουν κάποιες αλλαγές ή τροποποιήσεις στην υπάρχουσα κατάσταση, με στόχο την αναβάθμιση.

Ορισμένες προτάσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι:

- 1) Για να υπάρξει πλήρης νομοθετική κάλυψη στην κατάρτιση και στην αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, θα πρέπει να επανεξεταστούν οι αντίστοιχοι νόμοι και να τηρούνται πιο αυστηρά.
- 2) Για να έχει αποτέλεσμα η προσπάθεια για επαγγελματική αποκατάσταση και κοινωνική ένταξη χρειάζεται η συμμετοχή των ίδιων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των οικογενειών τους, των ειδικών και των κρατικών φορέων.
Η συμπαράσταση και η πρωτοβουλία των γονέων σε συνεργασία με τους ειδικούς είναι βασική και απαραίτητη στην διαδικασία της επαγγελματικής αποκατάστασης. Οι γονείς με τη συμμετοχή τους γίνονται ενεργητικοί στη διαδικασία αυτή και όχι παθητικοί θεατές.
- 3) Να δημιουργηθεί ένα οργανωμένο σύστημα πληροφόρησης - συμβουλευτικό κέντρο - μέσω μιας υπηρεσίας. Ο ρόλος αυτής θα είναι να ενημερώνει υπεύθυνα τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε κάθε είδος προβλήματος που αντιμετωπίζουν, καθώς και για όλες τις εξελίξεις που γίνονται στο χώρο τους.
- 4) Να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στη σχολική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ώστε όλα τα άτομα να μπορέσουν να φοιτήσουν ως και το Γυμνάσιο. Έτσι θα αποκτήσουν περισσότερα εφόδια και γνώσεις για την παραπέρα εξέλιξή τους.
- 5) Ο επαγγελματικός προσανατολισμός είναι απαραίτητο να μπει σε όλα τα σχολεία της Α/βάθμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης που φοιτούν άτομα με ειδικές ανάγκες. Να εκδοθούν κατάλληλα βιβλία με το θέμα αυτό. Τα γραφεία επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες να στελεχωθούν με το κατάλληλο προσωπικό, δηλαδή ειδικούς προσανατολιστές.
- 6) Το γραφείο επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες θα ήταν περισσότερο λειτουργικό αν χωριζόταν σε δύο τμήματα. Στο τμήμα της κοινωνικής ένταξης και στο τμήμα της κατάρτισης και επιχορηγήσεων.
Το πρώτο τμήμα να μεριμνά για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επαγγελματική αποκατάσταση και τοποθέτηση των ατόμων σε κατάλληλη

εργασία. Να επιμελείται την κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων και τη στενή παρακολούθηση για τη σωστή εκτέλεσή τους.

Το τμήμα της κατάρτισης και επιχορηγήσεων να μεριμνά για την έκδοση των Υπουργικών Αποφάσεων όπου θα καθορίζεται ο ρόλος και ο στόχος των ειδικών φορέων και ιδρυμάτων που προσφέρουν την κατάρτιση. Θα είναι υπεύθυνο για τις επιχορηγήσεις στους εργοδότες και την καταβολή των εκπαιδευτικών επιδομάτων. Θα διαφωτίζει τους εργοδότες για τα διάφορα προγράμματα του ΟΑΕΔ και θα διατηρεί στενές σχέσεις μαζί τους.

Αυτά τα γραφεία να επεκταθούν και σ' άλλες πόλεις στην Ελλάδα.

- 7) Να λειτουργήσουν ειδικά επαγγελματικά κέντρα κατάρτισης και σε άλλες πόλεις. Με αυτό τον τρόπο θα δοθεί η δυνατότητα στα άτομα με ειδικές ανάγκες να παραμείνουν στις οικογένειές τους και να μεγαλώσουν στις γειτονιές τους, στις πόλεις τους, όπου εκεί υπάρχουν άλλα πλεονεκτήματα.
- 8) Αναθεώρηση των προγραμμάτων κατάρτισης (ειδικότητες - τεχνικός εξοπλισμός) που προσφέρονται στα άτομα με ειδικές ανάγκες, που να ανταποκρίνονται στις τεχνολογικές αλλαγές και στις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας. Ακόμη να προσφερθούν νέες ειδικότητες και σύγχρονος τεχνικός εξοπλισμός.
- 9) Εκπαίδευση και μετεκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού που εμπλέκεται στην κατάρτιση.
- 10) Οι εργοδότες θα πρέπει να ευαισθητοποιηθούν περισσότερο με συστηματικές εκστρατείες από τις αρμόδιες υπηρεσίες με την υποστήριξη του κράτους. Έτσι, ώστε οι εργοδότες να πάρουν ενεργό μέρος στα προγράμματα κατάρτισης και στην απασχόληση περισσότερων ατόμων. Το κράτος μπορεί να παρέμβει δίνοντας περισσότερα κίνητρα στους εργοδότες αυξάνοντας το ποσό της επιχορήγησης για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
- 11) Ενθάρρυνση και επιχορήγηση της κατ'οίκον απασχόλησης σαν μία χρήσιμη μορφή δραστηριοποίησης των ατόμων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα δύσκολα προβλήματα στη διακίνησή τους.

- 12) Δημιουργία συνεταιριστικών μονάδων ιδιαίτερα στην ύπαιθρο με κύρια δραστηριότητα την αγροτική οικονομία και κτηνοτροφία αφού προηγουμένως τους παρασχεθεί η κατάλληλη οικονομική βοήθεια και κατάρτιση για την σωστή διαχείρισή τους.
- 13) Ίδρυση παραγωγικών εργαστηρίων, που να παράγονται αγαθά πάνω σε συναγωνιστική βάση.
- 14) Παροχή διευκολύνσεων για μερική απασχόληση εκεί που η πλήρης απασχόληση δεν μπορεί να εξασφαλισθεί.
- 15) Πρέπει να εφαρμοσθούν μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι τα εργαζόμενα άτομα με ειδικές ανάγκες που χάνουν τη θέση απασχόλησης δεν θα βρεθούν σε χειρότερη οικονομική κατάσταση από άλλους εργαζόμενους κάτω από παρόμοιες συνθήκες.
- 16) Να μελετηθεί ο πιο ενεργός ρόλος των Κοινωνικών Ασφαλίσεων με σκοπό οι υπηρεσίες αυτές να επιχορηγούν άμεσα προγράμματα κατάρτισης, απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα επιδόματα να συνεχίζονται, όταν η απασχόληση είναι προσωρινής φύσης.
- 17) Βελτίωση των συνθηκών στο τόπο δουλειάς. Στην προσπάθεια αυτή συμπεριλαμβάνεται η προσαρμογή και η τροποποίηση των μηχανών και γενικά του μηχανικού εξοπλισμού με σκοπό την διευκόλυνση της απασχόλησης των ατόμων.
- 18) Σταδιακή κατάρτιση των αρχιτεκτονικών και άλλων εμποδίων, που επηρεάζουν την ελεύθερη διακίνηση και προσπέλαση σε δημόσια κτίρια ατόμων με ειδικά προβλήματα.

Όλες οι προτάσεις που διατυπώθηκαν έχουν ως στόχο να βρεθούν τρόποι ώστε να βοηθήσουμε τα άτομα με ειδικές ανάγκες, να μπορέσουν να σταθούν ισότιμα στο εργασιακό περιβάλλον και έτσι να απολαύσουν το δικαίωμα της εργασίας και της ένταξης. Εκείνοι έχουν το δικαίωμα στη ζωή και εμείς την υποχρέωση να τους δώσουμε την δυνατότητα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

Η εξέλιξη της ιστορικής περιόδου της Ειδικής Αγωγής

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΧΡΟΝΟΣ	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	ΜΟΡΦΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
1η	- 8ος π.Χ. αι.	Ανατολικές Δεσποτίες - Ομηρική Περίοδος	Ανυπαρξία ειδικής Μέριμνας για την αγωγή των μειονε- κτούτων και αναπήρων
2η	8ος π.Χ. - 4ος μ.Χ.	Αρχαιολογικές Κοινωνίες Πόλεις - Κράτη - Ρωμαϊκή Αυτοκρατία	
3η	4ος μ.Χ. - 1453	Βυζαντινή Αυτοκρατορία Ισλαμικός κόσμος	
	1453 μ.Χ. - 16ος μ.Χ.	Μεσαίωνας - Προκαπιταλιστική Περίοδος	
4η	16ος - 1920 μ.Χ.	Γαλλική Επανάσταση - Α' Παγκόσμιος Πόλεμος	Προεπιστημονική Ειδική αγωγή
5η	1920-1950	Μεσοπόλεμος - Οικονομική κρίση - Β' Παγκ. Πόλεμος	Επιστημονική Ειδική
6η	1950 - Σήμερα	Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - Διακήρυξη Αναπήρων Ατόμων	Αγωγή - Ένταξη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ
Απαιτούμενα δικαιολογητικά εγγραφής
σε Σχολή Κατάρτισης

α/α	Δικαιολογητικά Εγγραφής
1.	Αίτηση (ιδίων ή γονέων)
2.	Δήλωση (ιδίων ή γονέων)
3.	Ιατρική βεβαίωση ή γνωμάτευση
4.	Πιστοποιητικό αναπηρίας
5.	Αποτελέσματα δοκιμασιών νοημοσύνης και ικανοτήτων
6.	Έκθεση Κοινωνικής έρευνας
7.	Αποδεικτικό βασικής εκπαίδευσης
8.	Απολυτήριο Δημοτικού
9.	Βεβαίωση σχολείου για αδυναμία φοίτησης στο Γυμνάσιο
10.	Συνέντευξη με μέλη της επιστημονικής μονάδας.
11.	Πιστοποιητικό γέννησης
12.	Κάρτα ανεργίας
13.	Ιατροπαιδαγωγική Έκθεση
14.	Ιατρικό ιστορικό
15.	Δεν χρειάζονται κανένα δικαιολογητικό

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ

Κάρτα Ανεργίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΣ

ΤΟΥ Ν. 1648/88 Κώδ. απ. εργασίας

α	_____
β	_____
γ	_____

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Επώνυμο _____

Όνομα _____ Όν. πατέρα ή Συζύγου _____

Ημερομηνία έκδοσης _____ 198_____

Κώδικας	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
ανέργου	Υπηρεσία	Ετος	α/α Εγγραφής						

Ο Προϊστάμενος

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΜΕ ΠΡΟΣΟΧΗ
ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΤΗ
ΠΙΣΩ ΠΛΕΥΡΑ

Αριθ. τυποπ. Α/03/α/1989

ΠΙΝΑΚΑΣ IV

Ιδρύματα με τα οποία συνεργάζεται και επιδοτεί ο ΟΑΕΔ

α/α	Ι Δ Ρ Υ Μ Α Τ Α
1.	Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων Ε.Ι.Α.Α. (Αθήνα - Πάτρα)
2.	Κέντρο Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής (Βύρωνα - Καισαριανή)
3.	Ένωση γονέων και Κηδεμόνων Νοσητικών Υστερούντων Ατόμων
4.	Πρότυπο Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης και Αποκατάστασης Ατόμων με ειδικές ανάγκες
5.	Ινστιτούτο Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής
6.	Κέντρο Επαγγελματικής Προεργασίας και Κατάρτισης της Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής Κλινικής του Αιγινήτειου Νοσοκομείου
7.	Εθνικό Ίδρυμα Προστασίας Κωφαλάλων - Παράρτημα Θεσσαλονίκης
8.	Μονάδα Ψυχικής Υγείας Εφήβων και Νέων του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών
9.	Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής (Μονάδες Αθήνας, Πειραιά, Αιγάλεω, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Ηρακλείου Κρήτης).
10.	Φιλανθρωπικός Σύλλογος Γονέων-Κηδεμόνων και Φίλων Απροσάρμοστων Παιδών Ιδρύματος "Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ"
11.	Κέντρο Εκπαίδευσης και αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ).
12.	Δήμος Αργυρούπολης
13.	ΝΕΛΕ Ηρακλείου Κρήτης
14.	Πρότυπη Βιομηχανική Μονάδα Λακκίας Θεσσαλονίκης
15.	Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης Ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Γαλάτσι
16.	Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης Ατόμων με ειδικές ανάγκες στη Λάρισα.

ΠΙΝΑΚΑΣ V

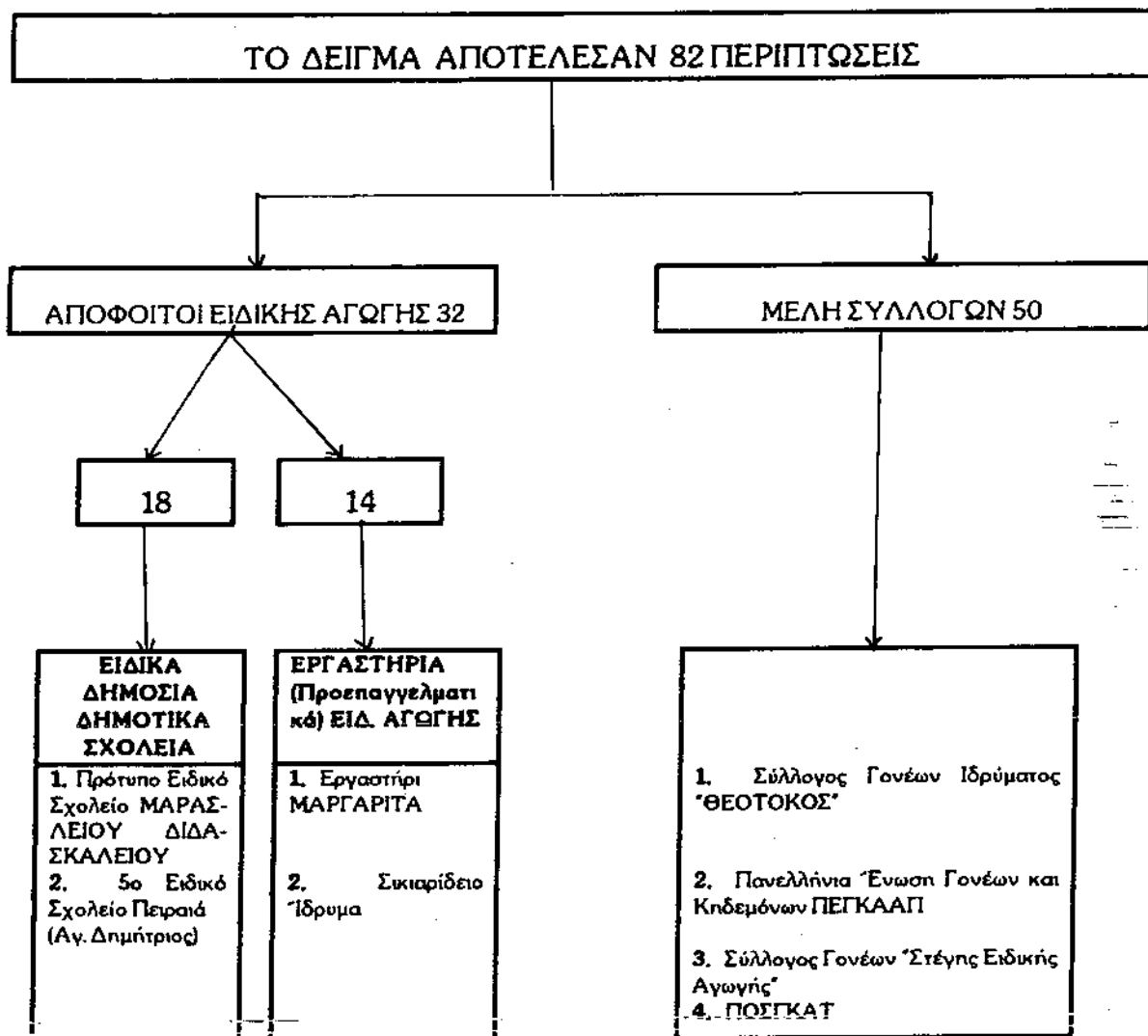
Στατιστικά Στοιχεία Κίνησης Ατόμων με ειδικές ανάγκες
της Υπηρεσίας του ΟΑΕΔ (Πανελλαδικά) σε σχέση με την κατάρτιση

ΕΤΟΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ
1986	1.908	281	369
1987	1.988	335	390
1988	2.678	266	532
1989	2.199	374	560
1990	1.908	230	670
1991	1.905	380	677
1.992	2.406	214	730
1993	2.293	289	400

ΠΙΝΑΚΑΣ VI**Δικαιολογητικά υποβολής για πρόσληψη στο Δημόσιο**

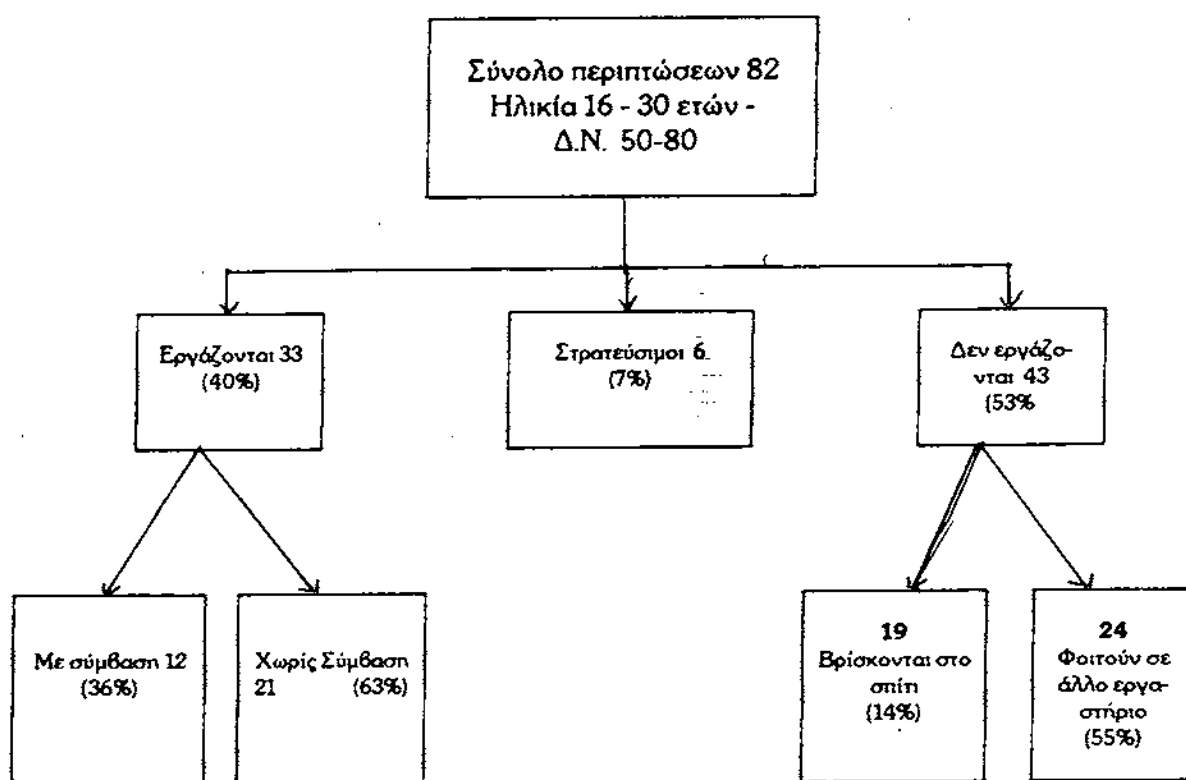
1.	Απόφαση Πρωτοβάθμιας Επιτροπής
2.	Τίτλος Σπουδών
3.	Απόσπασμα Ποινικού Μητρώου (Εισαγγελία)
4.	Δελτίο Ανεργίας
5.	Υπεύθυνη δήλωση του Νόμου 1599/86
6.	Αίτηση προς την Επιτροπή (Χαρτοσημασμένη)
7.	Για άνδρες απαιτείται πιστοποιητικό από τη Στρατολογία.

ΠΙΝΑΚΑΣ VII

ΠΙΝΑΚΑΣ VIII

Αποτελέσματα της εξέλιξης των ατόμων
μετά τη φοίτησή τους (Νοπτικά καθυστερημένων)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΧ

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΟΜΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΕΙΔΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		ΕΡΓΑΖΟΜ.
ΚΕΡΑΜΕΙΚΗ		ΒΟΗΘΟΙ : ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΥ	1
ΕΥΛΟΥΡΓΙΚΗ	ΧΕΙΡΟΝΑΚΤΕΣ 11	ΚΗΠΟΥΡΟΥ	2
ΚΗΠΟΥΡΙΚΗ		ΟΙΚΟΔΟΜΟΙ	2
ΕΚΤΡΟΦΗΣ ΖΩΩΝ		ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΟΥ	1
		ΜΗΧΑΝ. ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	1
		ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΥ	1
ΥΦΑΝΤΙΚΗ		ΕΥΛΟΥΡΓΟΥ*	2
		ΡΑΦΤΗ	1
ΡΑΠΤΙΚΗ	ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ 15	ΚΛΗΤΗΡΕΣ	4
ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ		ΒΟΗΘΟΙ : ΥΠΑΛΛ. ΕΜΠΟΡ. ΚΑΤΑΣΤ	3
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ		ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΙ	2
ΚΟΡΝΙΖΟΠΟΪΑ		ΜΑΓΕΙΡΟΙ	2
ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΗ		ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ	1
ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ		ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ	1
		ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	1
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ (ΦΑΣΩΝ)		ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΥ	1
	ΕΡΓΑΤΕΣ 7	ΜΕΤΑΦΟΡΕΙΣ	2
		ΕΡΓΑΤΕΣ ΒΙΟΤΕΧ. ΡΟΥΧΩΝ-ΠΑΙΧΝ.	4
		ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣ.	1

* Δεν φοίτησαν

σ' εργαστήριο

Μόνο δύο άτομα ασκούν στην πράξη το επάγγελμα

για το οποίο εκπαιδεύτηκαν.

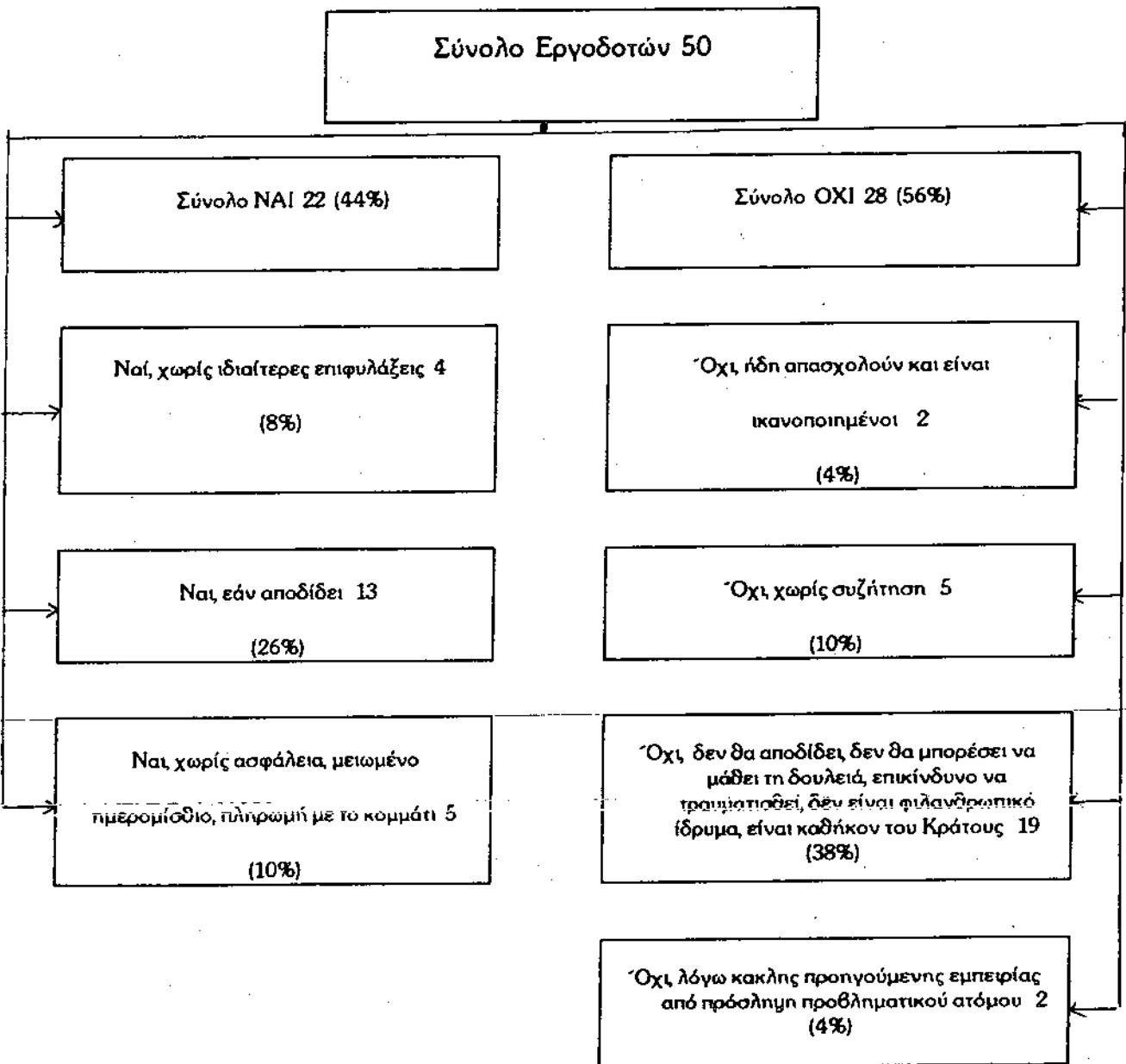
ΠΙΝΑΚΑΣ Χ

Απασχόληση μετά την εκπαίδευση
ατόμων με ψυχικές διαταραχές

α/α	Σύνολο αποφοιτησάντων 32	Ποσοστά
1.	Δουλεύουν 16	50%
2.	Στρατός 1	0,7%
3.	Συνεχίζουν σπουδές 4	12,5%
4.	Σπίτι 11	36,8%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΙ

Η διάθεση των εργοδοτών να προσλάβουν
άτομα με ψυχικές διαταραχές

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΙΙ

Στατιστικά Στοιχεία Κίνησης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες
της Υπηρεσίας του ΟΑΕΔ (Πανελλαδικά)
σε σχέση με την αποκατάσταση.

ΕΤΟΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΤΟΠΟΘΕΤΗ- ΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1986	1.908	828	491	26
1987	1.988	750	589	30
1988	2.678	835	709	26
1989	2.199	685	584	26
1990	1.908	662	586	31
1991	1.905	468	403	21
1992	2.406	-	352	14,6
1993	2.295	-	478	15,7

ΠΙΝΑΚΑΣ XIII

**Στατιστικά Στοιχεία
των εγγραφέντων - απασχολουμένων - ανέργων
για το έτος 1993**

ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΤΟΠΟΘΕ- ΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
3.027	478	15,7	2.149	70,9

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Προκηρύχθηκε απο την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων
Εθνών

στις 9 Δεκεμβρίου 1975 (απόφαση 3447)

Η Γενική Συνέλευση,
έχοντας υπόψη, την εγγύηση των Κρατών-μελών των Ηνωμένων Εθνών
τον καταστατικό χάρτη να αναλάβει, απο κοινού και χωριστά, δρα-
ριότητα σε συνεργασία με τον Οργανισμό για να προάγει ηψηλότερο
τικό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και συνθήκες οικονομικής και
ωνικής προόδου και ανάπτυξης,
επιβεβαιώνοντας την πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις βα-
ές ελευθερίες και στις αρχές της ειρήνης, της αξιοπρέπειας και
αξίας του ανθρώπου και της κοινωνικής δικαιοσύνης που προκηρύχθη-
στον καταστατικό χάρτη,
ανακαλώντας τις αρχές της Παγκόσμιας Διακήρυξης των ανθρωπίνων
ιωματών, των διεθνών συμβολαίων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη
κήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού και τούς κανόνες που ήδη έχουν
θεί για κοινωνική πρόοδο και συντάγματα, στις συμβάσεις, στις συ-
εις και στις αποφάσεις του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, της
ΣΚΟ, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, του Ταμείου Εθνών για τα
ιά και άλλων αρμόδιων οργανισμών,
τονίζοντας ότι η Διακήρυξη για Κοινωνική Πρόοδο και Ανάπτυξη έ-
κηρύξει την αναγκαιότητα για προστασία των δικαιωμάτων και την
εβαίωση για την ευημερία και την αποκατάσταση των σωματικά και
ματικά μειονεκτούντων,
έχοντας υπόψη την αναγκαιότητα για συμπαράσταση των πνευματικά
στερημένων ατόμων για να αναπτύξουν τις ικανότητές τους σε διά-
ς τομείς δραστηριοτήτων και για προώθηση της ενσωμάτωσής τους
κανονική ζωή όσο τούτο είναι δυνατόν,
γνωρίζοντας ότι μερικές χώρες στο τωρινό στάδιο ανάπτυξής τους
ύν να προσφέρουν περιορισμένες προσπάθειες γι' αυτό το σκοπό,
προκηρύσσει αυτή τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αναπήρων
ν και καλεί για εθνική και διεθνή δραστηριότητα με σκοπό ότι θα
μοποιηθεί σαν κοινή βάση και πλαίσιο αναφοράς για την προστασία
των δικαιωμάτων.
Ο όρος " ανάπηρο άτομο " σημαίνει κάθε άτομο ανίκανο να επιβε-

βαιώσει από μόνο του, ολικά ή μερικά, τις αναγκαιότητες για μια κανονική άτομική και κοινωνική ζωή; εξαιτίας μειωμένων σωματικών ή πνευματικών δυνατοτήτων που έχει εκ γενετής ή όχι.

Τα ανάπηρα άτομα θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβάλλονται σ' αυτή τη Διακήρυξη. Αυτά τα δικαιώματα θα αποδοθούν σ' όλα τα ανάπηρα άτομα χωρίς αποιαδήποτε εξαίρεση και χωρίς διαχωρισμό ή διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων γνώμων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, γέννησης ή όποιας άλλης κατάστασης που αφορά το ίδιο το ανάπηρο άτομο ή την οικογένειά του.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το κληρονομικό δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς τους. Τα ανάπηρα άτομα, οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευση, η φύση και σοβαρότητα των μειονεκτημάτων και ανικανοτήτων τους, έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τους συμπολίτες της ίδιας ηλικίας, που συνεπάγεται πρώτα και κύρια το δικαίωμα να απολαμβάνει μια καθώς πρέπει ζωή, όσο το δυνατό κανονική και πλήρη.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα όπως οι άλλοι άνθρωποι· η παράγραφος 7 της Διακήρυξης των δικαιωμάτων των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων που αφορά σε κάθε πιθανό περιορισμό ή καταστολή των δικαιωμάτων των ατόμων αυτών, εφαρμόζεται και για τα πνευματικά ανάπηρα άτομα.

Τα ανάπηρα άτομα δικαιούνται να απολαμβάνουν τα μέτρα που σχεδιάστηκαν για να τα καταστήσουν ικανά να γίνουν όσο το δυνατό αυτοδύναμα.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για ιατρική, ψυχολογική και λειτουργική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων προσθετικών και υποβοηθητικών συσκευών, για ιατρική και κοινωνική αποκατάσταση, για εκπ/ση, για επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση, για βοήθεια, για συμβουλευτική, για υπηρεσίες που θα τα καταστήσουν ικανά να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους στο ανώτατο όριο και θα επισπεύσουν τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης ή επανενσωμάτωσής τους.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για οικονομική και κοινωνική ασφάλιση και για ένα καθώς πρέπει επίπεδο ζωής. Έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, να εξασφαλίσουν και να διατηρήσουν την εργασία ή να ενασχοληθούν με ένα επάγγελμα που να ανταμείβεται, χρήσιμο και παραγωγικό, και να συμμετέχουν σε

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα οι ειδικές ανάγκες τους να λαμβάνονται υπόψη σ'όλα τα επίπεδα του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα να ζουν με τις οικογένειές τους ή με τους θετούς γονείς και να λαμβάνουν μέρος σ'όλες τις κοινωνικές, δημιουργικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Κανένα ανάπηρο άτομο δε θα υπόκειται, όσο αφορά την κατοικία του, σε διαφορετική μεταχείριση άλλη απο εκείνη που απαιτείται απο την κατάστασή του ή από τη βελτίωση αυτή. Εάν η παραμονή ενός ανάπηρου ατόμου σε ένα ειδικό ίδρυμα είναι απαραίτητη, το περιβάλλον και οι συνθήκες ζωής σ'αυτό θα είναι όσο το δυνατό πλησιέστερες με εκείνες της κανονικής ζωής ενός συνομηλίκου του.

Τα ανάπηρα άτομα θα προστατεύονται απο κάθε εκμετάλλευση, κάθε κανονισμό και κάθε μεταχείριση διακριτικής, υβριστικής ή υποβαθμισμένης φύσης.

Τα ανάπηρα άτομα θα μπορούν να δεχτούν νόμιμη βοήθεια, όταν τέτοια βοήθεια αποδειχθεί απαραίτητη για την προστασία των ατόμων τους και της περιουσίας τους. Εάν δικαστικές διαδικασίες έχουν θεσπιστεί εναντίον τους, η νομική διαδικασία που ακολουθείται θα λάβει πλήρως υπόψη τη σωματική και την πνευματική κατάστασή τους.

Για κάθε θέμα που αφορά στα δικαιώματα των αναπήρων ατόμων είναι χρήσιμο να ζητείται η συμβουλή των οργανισμών των αναπήρων ατόμων.

Τα ανάπηρα άτομα, οι οικογένειές τους και οι κοινότητες θα πληροφορηθούν πλήρως με όλα τα κατάλληλα μέσα για τα δικαιώματα που περιέχονται σ'αυτή τη Διακήρυξη.

3

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
Μ.Η.Η. ΠΕΙΡΑΙΑ

Α Π Ο Υ Σ Ι Ε Σ

- Ο εκπαιδευόμενος όταν απουσιάζει, πρέπει να έχει ενημερώσει την Υπηρεσία.
- Ο εκπαιδευόμενος δεν πληρώνεται, όταν απουσιάζει για οποιονδήποτε λόγο.
- Ο εκπαιδευόμενος διαγράφεται, εάν υπερβεί τον αριθμό των 15 (δέκα πέντε) απουσιών εντός τριμήνου, εκτός αν συντρέχει σοβαρός λόγος π.χ. ασθένεια.

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΩΡΑΡΙΟΥ :

- Οι καθυστερήσεις σημειώνονται από τον εκπαιδευτή στο παρουσιολόγιο.
- Αδικοιολόγητη καθυστέρηση μέχρι μισή ώρα συνεπάγεται παρατήρηση. Εάν σημειωθούν καθυστερήσεις αδικοιολόγητες πάνω από μισή ώρα τέσσερις (4) φορές μέσα σε ένα μήνα, ο εκπαιδευόμενος δεν παρακολουθεί το πρόγραμμα μίας ημέρας με επακόλουθη περικοπή του επιδόματος.

Γ Ε Ν Ι Κ Ο Ι Κ Α Ν Ο Ν Ε Σ :

- Το κάπνισμα δεν επιτρέπεται μέσα στις αίθουσες των εργαστηρίων. Επιτρέπεται στο διάλειμμα (ΑΙΘΟΥΣΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ) ή κατόπιν αδειας του εκπαιδευτή.
- Απαγορεύεται η χρήση οινοπνευματωδών ποτών.
- Απαγορεύεται η κατοχή αντικειμένων, που θεωρούνται επικίνδυνα, π.χ. μαχαίρι, ξυράφι, κ.λπ.
- Τα αντικείμενα της Υπηρεσίας, που καταστρέφει ο εκπαιδευόμενος, + πρέπει να τα αποζημιώσει.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΛΗ

- Σε περίπτωση εξύβρισης ή επιθετικής συμπεριφοράς προς ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ, γίνεται σύσταση την πρώτη φορά.
- Εάν επαναληφθεί το ίδιο, το θέμα θα συζητιέται στην Ολομέλεια και θα παίρνεται η ανάλογη απόφαση.
- Επί χειροδικίας, ο εκπαιδευόμενος απομακρύνεται προσωρινά. Εάν επαναληφθεί το ίδιο απομακρύνεται οριστικά. Επί κλοπής ισχύουν τα ίδια.

Ο εκπαιδευόμενος έχει την ευθύνη να διαφυλάσσει τα προσωπικά του είδη, χ. χρήματα, πολύτιμα αντικείμενα, κ.λπ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΣΤΗΡΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ 1987

	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
8 ³⁰ - 10	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Συμβούλιο
10 - 10 ³⁰	Διάλειμμα	Διάλειμμα	Διάλειμμα	Διάλειμμα	π ρ ο ο ω π ι κ ο ο
10 ³⁰ - 12	Εργαστήρια	Εργαστήρια / Ομάδα συζήτησης εργαστ. Πατρικής & Κοινωνιολογίας	Εργαστήρια / Ομάδα συζήτησης εργ. Ηαεωφ. 11-19	α) Ομάδα συζή- τησης ψάωντ β) Ομάδα συζή- τησης ΕΥΔ.	Εργαστήρια
12 - 12 ³⁰	Διάλειμμα	Διάλειμμα	Διάλειμμα	Διάλειμμα	Πρόγραμμα
12 ³⁰ - 2	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Εργαστήρια	Υ υ μ ν α σ τ ι κ ή ς
1 - 2		Ολοκληρω- ματά των 4η Τετάρων και Πέμπτης	συμβούλιο π ρ ο ο ω π ι κ ο ο		
		Κάθε 1η Τρίτη του μήνα εξαιρε- στικά πρόγραμμα			

Ελίμνακς Εκτίμησης Εργασιακής Συμπεριφοράς --(KIEE)
 (Griffiths, 1973 Α. Νιχαλακάκης, Ν. Θακίνοσ, Α Καραπέτροσ, 1985)

1. Κοιμάετται με πολύπλοκοσ δουλειάσ	1	2	3	4	5	κάνει μόνο απλά δουλειάσ
2. Δεν μπορεί να κατανοήσει οδηγίασ	1	2	3	4	5	Κατανοεί οδηγίασ εύκολα
3. Δουλεύει πολύ γρήγορα	1	2	3	4	5	Δουλεύει πολύ αργά
4. Δουλεύει χωρίς διακοπήσ	1	2	3	4	5	Δουλεύει μόνο για σύντομα διαστήματα
5. Προσέχει τη δουλειά	1	2	3	4	5	Δείχνει προσοχία για δουλειά
6. Δυσκοχετεί στην επορτεία	1	2	3	4	5	Δέχεται επορτεία με ευκολότητα
7. Δεν χρείδετται επίβλεψη στη δουλειά	1	2	3	4	5	Χρειάζεται διαρκή επίβλεψη
8. Δέχεται αλλαγή σε διαορτηοίητεσ	1	2	3	4	5	Αρνείται κάθε αλλαγή δραοτηριοτήτων
9. Περιμένει να του/της αορτεθεί δουλειά	1	2	3	4	5	Αναζητάει περισσότερη δουλειά
10. Γιαόε δεν κάνει αοοτέσ εκτιμήοεισ	1	2	3	4	5	Πάντα κάνει αοοτέσ εκτιμήοεισ
11. Κακή ποιότητα δουλειάσ	1	2	3	4	5	Αοοστη ποιότητα δουλειάσ
12. Έχει καλή επιδειοότητα χεριών	1	2	3	4	5	Έχει αδειοότητα χεριών
13. Δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία/όονεργα	1	2	3	4	5	Χορημιοποιεί τα εργαλεία/όονεργα καά
14. Τα πάλει άοχηνα με τουσ άλλουσ	1	2	3	4	5	Τα πάλει καά με τουσ άλλουσ
15. Επιχεινωει αοέορητε με τουσ άλλουσ	1	2	3	4	5	Δεν επιχεινωει
16. Είναι αονεπήσ στο έργο	1	2	3	4	5	Δεν είναι αονεπήσ στο έργο
17. Αφήνει τη δουλειά ηιοοτελειωμένη	1	2	3	4	5	Πάντα ολοκληρώνει τη δουλειά
18. Δεν ταιριάζει εύκολα με τουσ άλλουσ	1	2	3	4	5	Πιναεί αμέωασ αομπαήσ οτουσ άλλουσ
19. Γενικά, είναι καά διαορτηοίησ/α	1	2	3	4	5	Αδραει και αοήνει να ποορπεόοντε
20. Δημιουργεί ηηκορπορδαήματα με τουσ ποοιοτεμένουσ	1	2	3	4	5	Δείχνει αονετή οόση με τουσ ποοιοτεμένουσ
21. Αν ήμουν ερροόοησ έσ του/την ποοιάμέωα ευχαόοτεωσ	1	2	3	4	5	Αν ήμουν ερροόοησ έσ ποοιηοόωσ να ήην του/την ποοιάμέωα
22. Δείχνει οημαντική άαλειψη αοτο-ηοοιόηησ	1	2	3	4	5	Δείχνει οημαντική αοτοηοοιόηησ

23. Δεν έχετε κριτική και διορθώσεις στην δουλειά του/της	1	2	3	4	5	Δέχεται πρόθυμα κριτική και διορθώσεις στη δουλειά του/της
24. Αναλαμβάνει υπευθύντητες με προθυμία	1	2	3	4	5	Δεν αναλαμβάνει καθιλά υπευθύντητα
25. Παίρνει συνετές πρωτοβουλίες	1	2	3	4	5	Δεν παίρνει καθιλά πρωτοβουλία
26. Γενικά, είναι πολύ ικανοποιημένος/η απ'τη δουλειά του/της	1	2	3	4	5	Γενικά, δεν είναι πολύ ικανοποιημένος/η απ'την δουλειά του/της
27. Με τους προϊσταμένους έχει πολύ καλές σχέσεις	1	2	3	4	5	Με τους προϊσταμένους έχει πολύ κακές σχέσεις.
28. Με τους συνεργάτες του/της έχει πολύ καλές σχέσεις	1	2	3	4	5	Με τους συνεργάτες του/της έχει πολύ κακές σχέσεις

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αθήνα 24 Φεβρουαρίου 19 93

Αριθ. πρωτ. 34050

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΙ

ΠΡΟΣ: ΚΟΙΝΗ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΓΕΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ _ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ταχ. Δ/ση Πειραιώς 40

Ταχ. Κώδικας 10182

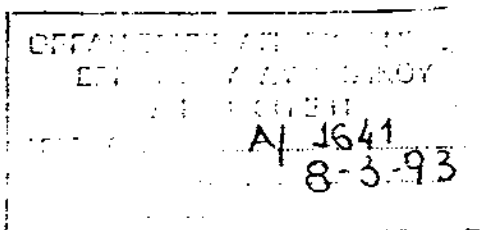
TELEX

TELEFAX

Πληροφορίες Ν.Καραδήμας

Τηλέφωνο 5244866

ΚΟΙΝ.:

ΘΕΜΑ: Επιχορήγηση εργοδοτών για απασχόληση
ατόμων με ειδικές ανάγκες

Έχοντας υπόψη:

- 1.- Τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ν. 1648/86 "Προστασία πολεμιστών, αναπήρων και θυμάτων πολέμου και μειονεκτούντων προσώπων" (ΦΕΚ 147/Α/2-10-86).
- 2.- Την γνώμη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ (αριθμ.συνεδρίασης 43/10-11-92 και 46/1-12-92 που μας υποβλήθηκε με τα υπ' αριθμ. 120887/19-11-92 και 122836/9-12-92 έγγραφά του.
- 3.- Τις διατάξεις του άρθρου 7 παρ. 1 του Ν. 1943/91 "Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης αναβάθμιση του προσωπικού της και άλλες συναφείς διατάξεις (ΦΕΚ 50/Α/11-4-91).
- 4.- Τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1α της υπ' αριθμ. 33361/91 Κοινής απόφασης των Υπουργών Προεδρίας - Οικονομικών και Εργασίας "Μεταβίβαση εξουσίας υπογραφής σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 του Ν. 1943/91 ΦΕΚ 703/Β/5-9-91.
- 5.- Το άρθρο 27 του Ν. 2081/92 (ΦΕΚ 154/Α/10-9-92) με το οποίο προστέθηκε νέο άρθρο, το άρθρο 29Α, στο Ν. 1558/85 "Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα".

ε) Τα Κρατικά Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, όπως ο ΟΣΕ, ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός κ.ά. που χρηματοδοτούνται ή επιχορηγούνται από οποιαδήποτε από τα αναφερόμενα Νομικά πρόσωπα.

ζ) Δεν περιλαμβάνονται στα παραπάνω προγράμματα οι Δήμοι, οι Κοινότητες, τα Δημοτικά και Κοινοτικά Ιδρύματα και Νομικά Πρόσωπα, καθώς και Σύνδεσμοι Δήμων και Κοινοτήτων.

η) Επίσης στα παραπάνω προγράμματα δεν περιλαμβάνονται όλες γενικά οι τράπεζες, οι πολιτικές οργανώσεις, τα κόμματα, οι βουλευτές, στα Πολιτικά και Ιδιωτικά τους γραφεία, και οι επιχ/σεις καθαρισμών χώρων.

Από τους παραπάνω φορείς εξαιρούνται και δύναται να επιχορηγηθούν οι εταιρείες στις οποίες συμμετέχουν οι φορείς αυτοί και οι οποίες έχουν Νομική Μορφή ΑΕ, ΑΕΒΕ και ΕΠΕ και λειτουργούν με τους κανόνες του ελεύθερου ανταγωνισμού και δεν έχουν μονοπωλιακό προνόμιο. Προκειμένου να εγκριθεί η υπαγωγή των ανωτέρω Εταιρειών στο Πρόγραμμα θα ζητείται και η γνώμη του φορέα που κατέχει την πλειοψηφία των μετοχών.

3.- ΠΟΣΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο άτομο (εργάτη ή υπάλληλο) στα Προγράμματα Α' και Β' καθορίζεται στις δύο χιλιάδες εννιακόσιες δρχ. (2.900) την ημέρα χωρίς καμιά άλλη παροχή από τον ΟΑΕΔ (ασφάλιση κλπ).

Επίσης δύναται να επιχορηγούνται επιχειρήσεις οι οποίες θα απασχολήσουν άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση από οποιαδήποτε χρόνια σωματική ή ψυχική πάθηση ή βλάβη (παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν° 1648/86) για ώρες εργασίας ίσες με το ήμισυ των ωρών της ημερήσιας υποχρεωτικής απασχόλησης.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις το ποσό της επιχορήγησης καθορίζεται στις χίλιες πεντακόσιες (1.500) δρχ. την ημέρα.

4.- ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η διάρκεια της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο άτομο ορίζεται σε δώδεκα (12) μήνες από την ημέρα της πρόσληψης η οποία πρέπει να γίνεται μετά την ημερομηνία της εγκριτικής απόφασης του

6.- ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την υπαγωγή στα Προγράμματα αυτά είναι:

α) Τα άτομα που θα προσληφθούν να έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του Ν. 1648/86.

β) Να έχουν την Ελληνική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα κράτους-μέλους της ΕΟΚ ή την Κυπριακή υπηκοότητα ή να είναι Έλληνες ομογενείς που έχουν έλθει από την αλλοδαπή ή να εμπíπτουν στο άρθρο 11 του ΚΑΝ/ΕΟΚ/1612/68.

γ) Να μην έχουν απολύσει άτομο με ειδικές ανάγκες κατά την διάρκεια των τριών (3) μηνών που προηγούνται της ημερομηνίας υποβολής στην αρμόδια Υπηρεσία του ΟΑΕΔ της σχετικής αίτησης.

Παρέχεται η ευχέρεια να υπαχθούν στο Πρόγραμμα και εργοδότες που κατά την περίοδο αυτή των τριών (3) μηνών απέλυσαν μεν άτομο με ειδικές ανάγκες, αλλά το αντικατέστησαν με άλλο. Επίσης και σ' εκείνους που δεν αντικατέστησαν το άτομο με ειδικές ανάγκες που απολύθηκε κατά την κρίσιμο-χρονική περίοδο των τριών (3) μηνών, επειδή έληξε η σύμβαση εργασίας του ή στρατεύθηκε ή συνταξιοδοτήθηκε. Στις περιπτώσεις που παρέχεται η ευχέρεια μη αντικατάστασης κατά το κρίσιμο τρίμηνο (λήξη χρόνου σύμβασης εργασίας, στρατεύσης και συνταξιοδότηση ατόμου με ειδικές ανάγκες) ο εργοδότης πρέπει κατά την ημέρα υποβολής των δικαιολογητικών του να καταθέσει και τα ανάλογα δικαιολογητικά (στράτευσης, συνταξιοδότησης κλπ).

δ) Να απασχοληθούν τα άτομα που θα προσληφθούν σε αντικείμενο ίδιου ή παραπλήσιου της ειδικότητάς τους.

ε) Σε περίπτωση απόλυσης ατόμου με ειδικές ανάγκες πριν από τη λήξη των δέκα πέντε (15) μηνών ο εργοδότης είναι υποχρεωμένος να το αντικαταστήσει με άλλο άτομο προστατευόμενο του Ν. 1648/86 το αργότερο μέσα σε σαράντα πέντε (45) εργάσιμες ημέρες από την απόλυση.

Στην περίπτωση αυτή η επιχορήγηση θα συνεχισθεί από την ημερομηνία της αντικατάστασης του απολυθέντος και μέχρι τη λήξη του προγράμματος.

Στην αντίθετη περίπτωση είναι υποχρεωμένος να επιστρέψει το μισό του ποσού της επιχορήγησης που του καταβλήθηκε μέχρι

Για τους Συνεταιρισμούς οπωσδήποτε τα μέλη αυτών δεν είναι δυνατόν να επιχορηγηθούν εξαιρουμένων των αγροκτηνοτροφικών.

Δεν είναι δυνατόν να επιχορηγηθούν εργοδότες για τα ίδια άτομα για τα οποία έχουν ήδη επιχορηγηθεί κατά τα δύο προηγούμενα έτη 1991, 1992.

8.- ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Για να υπαχθεί στα προγράμματα αυτά μία επιχείρηση ή εργοδότης πρέπει να υποβάλει στην αρμόδια Υπηρεσία του ΟΑΕΔ (Υ.Ν, Τ.Υ., Γραφείο Εργασίας ή Γραφείο Εργασίας Ατόμων με ειδικές ανάγκες) τα εξής δικαιολογητικά:

α) Αίτηση που θα περιέχει την επωνυμία του εργοδότη, το αντικείμενο της οικονομικής δραστηριότητας και τον αριθμό των ατόμων που θα προσλάβει σύμφωνα με το Πρόγραμμα.

β) Αντίγραφο μισθοδοτικών καταστάσεων τριών (3) μηνών που προηγούνται από το μήνα υποβολής της αίτησης του εργοδότη για την υπαγωγή του στο Πρόγραμμα ή κατάσταση απόδοσης ασφαλιστικών εισφορών των μηνών εκείνων που προηγούνται της κρίσιμης περιόδου.

Εξαιρούνται από την υποχρέωση αυτή οι νεοσύστατες επιχ/σεις.

γ) Υπεύθυνη δήλωση του Ν.Δ. 1599/86 ότι το τρίμηνο που προηγείται από το μήνα της πρόσληψης του ατόμου με ειδικές ανάγκες δεν απέλυσε άλλους προστατευομένους του Ν.1648/86 ή ότι τόσο αυτούς που απέλυσε τους αντικατέστησε ή δεν αντικατέστησε εκείνους που δεν είχε υποχρέωση από το Πρόγραμμα να αντικαταστήσει και ότι έλαβε γνώση και αποδέχεται τους όρους του Προγράμματος αυτού.

Κατά τον ενδιάμεσο χρόνο μετά την ημερομηνία αίτησης υπαγωγής στο Πρόγραμμα και ημερομηνίας έκδοσης της εγκριτικής απόφασης δεν δικαιολογούνται απολύσεις ή οικειοθελείς αποχωρήσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες, εκτός αν ο εργοδότης κάνει ισάριθμες προσλήψεις.

9.- Η προθεσμία πλήρωσης των θέσεων που εγκρίνονται από τον προϊστάμενο των αρμοδίων ως ανωτέρω Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ είναι (2) μήνες το αργότερο από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής εγκριτικής απόφασης.

11.- α) Είναι δυνατή η επιμήκυνση του χρόνου επιχορήγησης εργοδότη (δωδεκαμήνου) κατά ένα (1) το πολύ μήνα για μη απόλυση προσωπικού, σε περίπτωση χορήγησης ομαδικής άδειας απουσίας προσωπικού, σοβαρής ασθένειας εργαζομένου, άδειας χωρίς αποδοχές, άδειας κηδείας και κυοφορίας κλπ. μετά από αίτηση του εργοδότη και απόφαση του Προϊσταμένου της αρμόδιας Υπηρεσίας του ΟΑΕΔ.

β) Ειδικά τα άτομα με ψυχικές παθήσεις για τις περιπτώσεις η παραπάνω επιμήκυνση του χρόνου επιχορήγησης εργοδότη (δωδεκαμήνου) μπορεί να είναι μέχρι και τρεις (3) μήνες για μη απόλυση προσωπικού λόγω σοβαρής ασθένειας του εργαζομένου και βεβαιωμένου αυτού από τον θεράποντα ιατρό του.

γ) Επίσης σε περίπτωση αντικατάστασης ατόμου μέσα στην προθεσμία των σαράντα πέντε (45) ημερών ή εκβρω όθεσμης αντικατάστασης που βεβαιώθηκε από την αρμόδια Υπηρεσία του ΟΑΕΔ είναι δυνατή η επιμήκυνση του χρόνου επιχορήγησης κατά ένα (1) το πολύ μήνα για κάθε άτομο που αντικαταστάθηκε μετά από αίτηση του εργοδότη και απόφαση του αρμοδίου Προϊσταμένου της Υπηρεσίας του ΟΑΕΔ.

12.- Κάθε διαφορά που τυχόν θα προκύπτει κατά την εφαρμογή της απόφασης αυτής μεταξύ εργοδότη και ΟΑΕΔ θα επιλύεται με απόφαση του Δ.Σ.

13.- Η ισχύς της απόφασης αυτής αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 1993 και λήγει την 31η Δεκεμβρίου 1993, εκτός εάν ο αριθμός των προβλεπόμενων για κάθε πρόγραμμα θέσεων πληρωθεί ενωρίτερα.

14.- Από την ισχύ της απόφασης αυτής παύει να ισχύει η υπ' αριθμ. 30134/18-2-92 (ΦΕΚ 146/Β/10-3-92) απόφασή μας.

15.- Κάλυψη δαπάνης:

α) Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ ύψους εκατό εβδομήντα τέσσερα εκατομμύρια (174.000.000) δρχ. περίπου για το οικονομικό έτος 1993 και εκατόν ενενήντα ένα εκατομμύρια (191.000.000) δρχ. περίπου για το έτος 1994.

β) Για την ανωτέρω δαπάνη έχει εγγραφεί πίστωση στον υπό κατάρτιση Προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ έτους 1993 ύψους διακοσίων πενήντα εκατομμυρίων (250.000.000) δρχ. εκ των οποίων τα εκατόν εξήντα δύο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αθήνα 7 Ιανουαρίου 1993

Αριθ. πρωτ.

33800

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΙ

ΠΡΟΣ: ΑΠΟΦΑΣΗ

0

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Ταχ. Δ/ση Πειραιώς 40
Ταχ. Κώδικας 101 32
TELEX
TELEFAX
Τηλετηλεγραφίες Ν. Καραδήμας
Τηλέφωνο 5244.866

ΚΟΙΝ. :

ΘΕΜΑ: Επιχορήγηση εργοδοτών για εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας ατόμων με ειδικές ανάγκες του Ν. 1648/86.

Έχοντας υπόψη:

- 1.- Τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 5 του Ν.1648/86 "Προστασία πολεμιστών, αναπήρων και θυμάτων πολέμου και μετονοκτούμενων προσώπων" (ΦΕΚ 147/Α/2-10-86).
- 2.- Την γνώμη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ (αριθμ. συνεδρίασης 43/10-11-92 και 46/1-12-92) που μας υποβλήθηκε με τα υπ' αριθμ. 120887/19-11-92 και 122836/9-12-92 έγγραφέ του.
- 3.- Την υπ' αριθμ. 100919/90 (22-11-90) απόφαση Υπουργού Εργασίας "Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του Υπουργού Εργασίας στον Γενικό Γραμματέα" (ΦΕΚ 778/Β/11-12-90).
- 4.- Το άρθρο 27 του Ν.2081/92 (ΦΕΚ 154/Α/10-9-92) με το οποίο προστέθηκε νέο άρθρο, το άρθρο 29Α, στο Ν. 1558/85 "Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα".

Αποφασίζουμε:

- 1) Καταρτίζουμε Προγράμματα που αφορούν την συμμετοχή του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) στη δαπάνη του εργοδότη για την στοιχειώδη εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας των απασχολούμενων σ' αυτόν ατόμων με ειδικές ανάγκες, που προστατεύονται από την παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν.1648/86 ως εξής:
- 1) Πρόγραμμα για την εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας για είκοσι (20) άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών.
- 2) Πρόγραμμα για την εργονομική διευθέτηση του χώρου εργασίας για πενή-

κατομμυρίων (250.000.000) δραχμών εκ των οποίων τα εκατόν εξήντα δύο εκατομμύρια πεντακόσιες χιλιάδες (162.500.000) δραχμές θα καλυφθούν από το Ε.Κ.Τ. (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο).

) Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 εδάφ. γ' του άρθρου 1 του Ν.301/76.-

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ Θ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

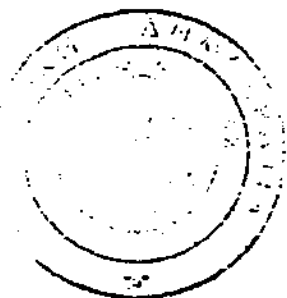
ΟΑΣΔ - Διοίκηση

α) Γραφείο κ. Διοικητή

β) Υπηρεσία Επαγγελματικής

Αποκατάστασης Ατόμων

με Ξιδικές Ανάγκες.

ΔΥΟΙΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

**ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
1975/1986**

Εις το όνομα της Αγίας και Ομοουσίου και Αδιαιρέτου Τριάδος

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα

Άρθρο 16

1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες· η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα.

2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.

3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.

4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

5. Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους. Συγχώνευση ή κατάτμηση ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει.

Ειδικός νόμος ορίζει όσα αφορούν τους φοιτητικούς συλλόγους και τη συμμετοχή των σπουδαστών σ' αυτούς.

6. Οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό τους επιτελεί επίσης δημόσιο λειτουργήμα, με τις προϋποθέσεις που νόμος ορίζει. Τα σχετικά με την κατάσταση όλων αυτών των προσώπων καθορίζονται από τους οργανισμούς των οικείων ιδρυμάτων.

Οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν μπορούν να παυθούν προτού λήξει σύμφωνα με το νόμο ο χρόνος υπηρεσίας τους παρά μόνο με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 88 παράγραφος 4 και ύστερα από απόφαση συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, όπως νόμος ορίζει.

Νόμος ορίζει το όριο της ηλικίας των καθηγητών των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων· εωσότου εκδοθεί ο νόμος αυτός οι καθηγητές που υπηρετούν αποχωρούν αυτοδικαίως μόλις λήξει το ακαδημαϊκό έτος μέσα στο οποίο συμπληρώνουν το εξηκοστό έβδομο έτος της ηλικίας τους.

7. Η επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται από το Κράτος και με σχολές ανώτερης βαθμίδας για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από τρία χρόνια, όπως προβλέπεται ειδικότερα από το νόμο, που ορίζει και τα επαγγελματικά δικαιώματα όσων αποφοιτούν από τις σχολές αυτές.

8. Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων που δεν ανήκουν στο Κράτος, τα σχετικά με την εποπτεία που ασκείται πάνω σ' αυτά, καθώς και την υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού τους.

Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.

9. Ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του Κράτους.

Το Κράτος επιχορηγεί και ελέγχει τις ενώσεις των αθλητικών σωματείων κάθε είδους, όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει επίσης τη διάθεση των ενισχύσεων που παρέχονται κάθε φορά στις επιχορηγούμενες ενώσεις σύμφωνα με τον προορισμό τους.

ΝΟΜΟΣ υπ' αριθ. 2765 ✓
(ΦΕΚ 39/54)

Περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των
προϊόντων των εργαζομένων Τυφλών

Άρθρον 1

1. Εξαιρετικώς και κατά παρέκκλισιν από των διατάξεων των νόμων περί Κρατικών προμηθειών και άλλων ιδιαίτερων δεσμευτικών διατάξεων, υποχρεούνται αι Κρατικάι υπηρεσίαι πολιτικάι και στρατιωτικάι, καθώς και αι υπηρεσίαι των δημοτικών και κοινοτικών αρχών, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κοινής ωφελείας και επί σκοπώ ενισχύσεως των εργαζομένων τυφλών, να απευθύνωνται δια την προμήθειαν και επισκευήν των αναγκαιοούντων εις

αυτάς ειδών καθαριότητος και ψαθίνων καθισμάτων, των δυναμένων να κατασκευασθώσιν από τυφλούς, κατά πρώτον λόγον, απ' ευθείας εις οργανώσεις μη κερδοσκοπικάς συνεστημένας συμφώνως προς τους νόμους, τας εργαζομένας υπέρ των τυφλών και χρησιμοποιούντας τυφλούς εργάτας δια την κατασκευήν των άνω ειδών και μόνον εάν αι οργανώσεις αύται αδυνατούσι να παραδώσωσιν εν όλω ή εν μέρει τα αιτούμενα είδη, να αποτείνωνται αι ανωτέρω υπηρεσίαι και ιδρύματα αλλαχού.

2. Αι κατά την ανωτέρω παράγραφον οργανώσεις δεόν να εφοδιάζωνται δι' άδειας εκδομένης μετά συμφωνον γνώμην του Συμβουλίου προστασίας τυφλών δια κοινής αποφάσεως των επί της Κοιν. Προνοίας Εργασίας και Εμπορίου Υπουργών, εν η καθορίζονται λεπτομερώς δι' εκάστην οργάνωσιν τα ήδη

κατά τα άνω χειροτεχνικών προϊόντων των δυνάμεων να κατασκευασθώσι παρ' αυτής, οι όροι δια της εργασίας των τυφλών κατασκευής τούτων και ο τρόπος διαθέσεως αυτών. Η απόφασις των όρων τούτων συνεπάγεται ανάκληση της αδείας.

Άρθρο 2

Η απόφασις αυτή αποτελείται από την απόφαση της Προνοίας Υπουργού αποτελούμενη εξ ενός προσώπου εξ εκάστου των Υπουργείων Εθνικής Οικονομικών, Εργασίας και Εμπορίου προεπιλεγμένων παρ' των αρμοδίων Υπουργών, ενός εκπαιδευμένου του Υπουργείου Κοιν. Προνοίας ως και εξ ενός τυφλού, γνώστου των ζητημάτων των σχετικών με την χρησιμοποίησιν των τυφλών διοριζομένου με τη θέλησιν δυναμένη να ανανεωθή, θα κανονισθεί μετά σχετικήν έρευναν, δικαίας τιμής των προνοούμενων αντικειμένων.

Β. Διαταγμάτων εκδιδομένων τη προτάσει του Υπουργείου Κοιν. Προνοίας Υπουργού θέλουσι καθορισθώσι λεπτομέρειαι της εφαρμογής του παρόντος νόμου και ιδία όσον αφορά τον τρόπον της πωλήσεως προστασίας του προϊόντος της εργασίας των τυφλών και της δικαίας κατανομής των παραγγελιών αυτών υπό των ανεγνωρισμένων κατά τὸ προηγούμενον άρθρον οργανώσεων.

Γ. Ο παρών Νόμος ψηφισθείς υπό της Βουλής και δημοσιευθείς, δημοσιευθήτω δια Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω υπό του Κράτους.

Εν Αθήναις τη 27 Φεβρουαρίου 1954

ΠΑΥΛΟΣ Β.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
Κ. ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Εγκρίθη και ετέθη η μεγάλη του Κράτους σφραγίς.

Εν Αθήναις τη 4 Μαρτίου 1954

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Δ. ΜΠΑΜΠΑΚΟΣ

Επίσημη:

Η απόφασις για την υλοποίησιν του Ν. 2765/54 έχουν εκδοθεί τα ακόλουθα διατάγματα από 23-6-54, από 31-8-55 Β.Δ/τα και η απόφασις αριθ. 1.85 8700/5-11-54 Κοινή Υπουργική απόφασις.

(ΦΕΚ 147/6-7-54 ΤΑΨΝ)

Περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμογής του Ν. 2765/54 «περί διευκολύνσεως δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων Τυφλών».

Έχοντες υπ' όψει: 1) τας διατάξεις του υπ' αριθ. 2765/1954 Νόμου «περί διευκολύνσεως δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων Τυφλών», 2) την υπ' αριθ. 292/1954 γνωμάτευσιν του Συμβουλίου της Επικρατείας, προτάσει του Ημετέρου επί της Κοινωνικής Προνοίας Υπουργού απεφασίσαμεν και διατάσσομεν:

Άρθρο 1

Αι οργανώσεις εις ας δύναται ν' ανατεθή, συμφώνως προς τας διατάξεις του Νόμου 2765/54, η προμηθεια και επισκευή ειδών καθαριότητος και ψαθίνων καθισμάτων, εις Κρατικές πολιτικές και Στρατιωτικές υπηρεσίας, καθώς και υπηρεσίας Δημοτικών και Κοινοτικών Αρχών και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή Κοινής Ωφελείας, είναι εκείναι αι οποιαί δεν έχουσι σκοπόν κερδοσκοπικόν, αλλά αποβλέπουσι αποκλειστικώς εις την προστασίαν τυφλών ατόμων, υπό την έννοιαν του άρθρου 1 του Νόμου 1904/51 και λειτουργούσι κατά Νόμον.

2. Ίνα αι τοιαύται οργανώσεις τύχωσι της κατά νόμον αδείας προμηθείας και επισκευής των κατά τα ανωτέρω ειδών, δεόν να διαθέτωσι τας απαιτούμενας δια την κατασκευήν ή επισκευήν των ειδών τούτων εγκαταστάσεις, ο τεχνικός εξοπλισμός των οποίων να ανήκη κατά κυριότητα εις τας Οργανώσεις και εις τας οποίας εγκαταστάσεις να είναι δυνατή η επαγγελματική απασχόληση αριθμού τυφλών εργατών, προκειμένου μεν περί πόλεων πληθυσμού άνω των 100.000 κατοίκων ουχί μικρότερου των 25, προκειμένου δε περί πόλεων κάτω των 100.000 κατοίκων ουχί μικρότερου των 5.

Άρθρο 2

1. Πάσα αίτησις ενδιαφερομένης οργανώσεως δια την χορήγησιν της υπό της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του Νόμου 2765/54 προβλεπομένης αδείας, υποβάλλεται εις το Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας (Διεύθυνσιν Ίδρυμάτων και Σωματείων) και συνοδεύεται υπό των κατωτέρω αναγραφόμενων δικαιολογητικών στοιχείων:

- α) Αντιγράφου ιδρυτικής πράξεως της Οργανώσεως, ως και τοιούτου του Καταστατικού ή του Οργανισμού λειτουργίας της Οργανώσεως.
- β) Πίνακος των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Οργανώσεως μετά μνείας της ιδιότητος και διευθύνσεως κατοικίας εκάστου τούτων.
- γ) Εκθέσεως του Διοικητικού Συμβουλίου της Οργανώσεως περί της μέχρι τούδε δράσεως αυτής.
- δ) Αντιγράφου απολογισμού διαχειρίσεως της τελευταίας οικονομικής χρήσεως.
- ε) Εκθέσεως του Διοικητικού Συμβουλίου περί του είδους του μηχανικού εξοπλισμού, ον διαθέτει κατ' ιδιοκτησίαν η Οργάνωσις. Εν τη αυτή εκθέσει περιγράφονται αι κτιριακαί εγκαταστάσεις της Οργανώσεως και αναφέρεται ο αριθμός

των τυφλών εργατών, όστις δύναται ν' απασχοληθή εν αυταίς, δηλούται δε εν τη εκθέσει αυτή η παραγωγική ικανότης της Οργανώσεως (είδος και ποιότης των δυναμένων να κατασκευασθούν ειδών καθαριότητας και ψαθίνων καθισμάτων).

στ) Υπευθύνου δηλώσεως του Διοικητικού Συμβουλίου ότι η Οργάνωσις συμμορφωθήσεται προς άπαντας τους όρους υφ' ους θέλει χορηγηθεί η αιτουμένη άδεια και ότι αναλαμβάνει την υποχρέωσιν της ενημερώσεως του Υπουργείου, επί πάσης μεταβολής ήτις ήθελεν επέλθει μεταγενεστέρως, εν σχέσει προς άπαντα τ' ανωτέρω αναφερθέντα στοιχεία.

2. Ειδικώτερον προκειμένου περί Οργανώσεων εδρευουσών εκτός της περιφέρειας τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης, αι σχετικαί αιτήσεις υποβάλλονται δια του οικείου Νομάρχου, όστις διαβιβάζει ταύτας εις το Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας, μετ' εκθέσεως των επί της αιτήσεως απόψεων αυτού.

3. Αι κατά τ' ανωτέρω υποβαλλόμεναι αιτήσεις μετά των συνοδευόντων αυτάς δικαιολογητικών, παραπέμπονται εις Επιτροπήν, εκάστοτε οριζομένην δι' αποφάσεως του Υπουργείου Κοινωνικής Προνοίας, και αποτελουμένην εκ δύο τεχνικών και ενός διοικητικού υπαλλήλων Υπουργείου Κοινωνικής Προνοίας. Η ανωτέρω Επιτροπή, μετά μελέτην των υποβαλλομένων στοιχείων και επιτόπιον εξέτασιν των εγκαταστάσεων διαπιστοί την πραγματικήν κατάστασιν των εργαστηρίων της ενδιαφερομένης Οργανώσεως, ως και την ύπαρξιν πασών των λοιπών προϋποθέσεων δια την χορήγησιν της αιτουμένης άδειας, υποβάλλουσα περί τούτων λεπτομερή έκθεσιν.

4. Η αρμοδία υπηρεσία του Υπουργείου Κοινωνικής Προνοίας, συγκεντρούσα πάντα τ' ανωτέρω στοιχεία, προβαίνει εις την περαιτέρω κατά Νόμον διαδικασίαν δια την χορήγησιν της άδειας ή την απόρριψιν της σχετικής αιτήσεως.

Άρθρο 3

1. Η άδεια χορηγείται δια κοινής αποφάσεως των Υπουργών Εργασίας, Προνοίας και Εμπορίου, μετά προηγουμένην σύμφωνον γνώμην του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών. Εν τη αποφάσει αυτή καθορίζονται:

α) Τα είδη των χειροτεχνικών προϊόντων των δυναμένων να κατασκευασθώσι παρά της Οργανώσεως

β) Ο αριθμός των τυφλών εργατών, τους οποίους κατ' ελάχιστον όριον οφείλει ν' απασχολή επαγγελματικώς η Οργάνωσις, ως και τον αριθμόν των βλέπόντων εργατών ους κατ' ανώτατον όριον, δύναται αυτή να χρησιμοποιή.

2. Δια την παράτασιν της διάρκειας της χορηγηθείσης άδειας, ακολουθείται η αυτή κατά τ' ανωτέρω διαδικασία, βάσει αιτήσεως της ενδιαφερομένης οργα-

νώσεως, υποβαλλομένης τρεις τουλάχιστον μήνας προ της λήξεως του χρόνου της άδειας.

Άρθρο 4

Ο αριθμός των απασχολουμένων υπό των κατά τ' ανωτέρω Οργανώσεων, μη τυφλών εργατών, οίτινες δέον απαραίτητως να είναι ειδικευμένοι, δεν δύναται να προσδιορισθή εις ποσοστόν μεγαλύτερον του 20% του αριθμού των χρησιμοποιουμένων τυφλών εργατών.

Άρθρο 5

Αι τυχούσαι άδειας Οργανώσεως, υποχρεούνται όπως επί των παρ' αυτών κατασκευαζομένων ειδών, επιθέτουν διακριτικόν σήμα με την επωνυμίαν αυτών.

Άρθρο 6

Ανάπηροι

Δι' αποφάσεως του Υπουργού Κοινωνικής Προνοίας συγκροτείται Επιτροπή, εξ αρμοδίων υπαλλήλων Υπουργείου Κοιν. Προνοίας, εις την οποίαν ανατίθεται το έργον της παρακολουθήσεως της λειτουργίας των εργαστηρίων των αδειούχων Οργανώσεων και της τηρήσεως εκ μέρους αυτών των υποχρεώσεων, αίτινες απορρέουν εκ των διατάξεων του Νόμου, του παρόντος και της αποφάσεως δι' ης εχορηγήθη η άδεια. Παρόμοιαί Επιτροπαί συγκροτούνται δια πράξεως του οικείου Νομάρχου προκειμένου περί Οργανώσεων λειτουργουσών εκτός της περιφέρειας Πρωτευούσης.

Άρθρο 7

1. Κρατικάί υπηρεσίαι, πολιτικάί και στρατιωτικάί και υπηρεσίαι Δημοτικών και Κοινοτικών Αρχών, ως και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ή Κοινής Ωφελείας, προκειμένου να προμηθευθώσιν ή επισκευάσωσιν είδη καθαριότητας και ψαθίνα καθίσματα, υποχρεούνται να απευθύνωνται εγγράφως και εγκαίρως εις το Υπουργείον Κοιν. Προνοίας (Διευθύνσιν-Ίδρυμάτων και Σωματείων). Εν τω εγγράφω τούτω απαριθμούνται τα είδη των έχει ανάγκην η αιτούσα υπηρεσία, προσδιορίζεται δε εν αυτώ το ανώτατον όριον χρόνου εντός του οποίου δέον να γίνη η προμήθεια ή επισκευή.

2. Δι' αποφάσεως του Υπουργού Κοιν. Προνοίας, εκδιδομένης μετά γνώμην του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών, ορίζεται η αδειούχος Οργάνωσις, ήτις θέλει αναλάβει την προμήθειαν των αιτηθέντων ειδών ή την επισκευήν αυτών. Η τοιαύτη προμήθεια ή επισκευή, δύναται να ανατεθή και εις πλείονας Οργανώσεως, όποτε εν τη Υπουργική αποφάσει καθορίζεται και η ποσότης την οποίαν εκάστη Οργάνωσις θέλει αναλάβει να προμηθεύση ή επισκευάση αναλόγως προς τον αριθμόν των τυφλών εργατών ους εκάστη Οργάνωσις απασχολεί. Δια της αυτής αποφάσεως ορίζεται και η τιμή προμηθείας των ειδών, επί

τη βάση της διατιμήσεως τούτων, παρά της Επιτροπής του άρθρου 2 του Νόμου 2765/54.

3. Εκδοθείσης της κατά τ' ανωτέρω Υπουργικής αποφάσεως, η αιτούσα την προμήθειαν υπηρεσία, προβαίνει εις την σύναψιν σχετικής συμβάσεως μετά της ορισθείσης δια την προμήθειαν ή επισκευήν των ειδών Οργανώσεως εν η καθορίζεται πάσα λεπτομέρεια της εφαρμογής αυτής.

Άρθρο 8

Εις περιπτώσιν ολικής ή μερικής αδυναμίας των αδειούχων Οργανώσεων να προμηθεύσων ή επσκεύασων τα απαιτούμενα είδη, το Υπουργείου Κοιν. Προνοίας μετά σύμφωνον γνώμην του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών, παρέχει την άδειαν εις την ενδιαφερομένην δια τα είδη ταύτα δημοσίαν ή άλλην υπηρεσίαν όπως προμηθευθή ταύτα άλλως και ουχί βάσει των διατάξεων του Νόμου 2765/54. Η άδεια αυτή αποτελεί απαραίτητον στοιχείον δικαιολογίας των υπηρεσιών τούτων δια τη μη μέσω Οργανώσεως Προστασίας Τυφλών γενομένην προμήθειαν.

Άρθρο 9

1. Εφ' όσον ήθελε διαπιστωθή παρά της υπό του άρθρου 6 του παρόντος προβλεπομένης Επιτροπής ότι αι προϋποθέσεις υπό τας οποίας χορηγήθη εις Οργανώσιν, σχετική άδεια, μετεβλήθησαν, είναι δυνατή η ανάκλησις της άδειας ή η τροποποίησις της αναλόγως προς τας επελθούσας μεταβολάς.

2. Ομοίως εφ' όσον ήθελε διαπιστωθή ότι αδειούχος Οργανώσις παραβαίνει τους όρους της χορηγηθείσης αυτή της άδειας ή συστηματικώς παραβιάζει τους όρους των συμβάσεων των συναπτομένων εκάστοτε μετά των προμηθευομένων τα υπ' αυτής κατασκευαζόμενα είδη, υπηρεσιών, η χορηγηθείσα άδεια ανακαλείται.

Κατ' αμφοτέρας τας περιπτώσεις των προηγουμένων παραγράφων του παρόντος, η ανάκλησις ή τροποποίησις της άδειας ενεργείται δι' αποφάσεως των Υπουργών Προνοίας, Εργασίας και Εμπορίου μετά σύμφωνον γνώμην του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών.

Άρθρο 10

Αι αδειούχοι Οργανώσεις υποχρεούνται όπως υποβάλλωσιν ανά εξαμήνον εις το Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας, άπαντα τα απολογιστικά στοιχεία διαχείρισεως των προϊόντων των εργαστηρίων αυτών.

Εις τον αυτόν επί της Κοινωνικής Προνοίας Υπουργόν ανατίθεται την δημοσίευσιν και εκτέλεσιν του παρόντος Διατάγματος.

Εν Αθήναις τη 23 Ιουνίου 1954

ΠΑΥΛΟΣ Β.

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΧΡ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗΣ

ΒΔ

Περί συμπληρώσεως του άρθρου 7 του από 23.6.54 Β.Δ. «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμογής του Ν. 2765/54 «περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών».
(ΦΕΚ 258/23-9-55 τ.Α')

ΠΑΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έχοντες υπ' όψει: 1) Τον Νόμον 2765/54 «περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών» 2) το από 23.6.54 Β. Διατάγμα «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμογής του Νόμου 2765/54», 3) Σύμφωνον γνώματευσιν του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών, 4) Την υπ' αριθ. 546/55 γνώματευσιν του Συμβουλίου Επικρατείας.

Προτάσει του Ημετέρου επί της Κοινωνικής Προνοίας Υπουργού, απεφασίσασμεν και διατάσσομεν:

Άρθρο Μόνον

Εις το άρθρον 7 του από 23.6.54 Β. Διατάγματος «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμογής του Νόμου 2765/54 «περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών» προστίθεται 4η παράγραφος έχουσα ως ακολούθως:

«Κατ' εξαίρεσιν της υπό της παραγράφου 1 του παρόντος διαγραφομένης διαδικασίας, δύναται ο Υπουργός Κοινωνικής Προνοίας, οσάκις κρίνη σκόπιμον, ν' αναθέτη δι' ωρισμένον χρονικόν διάστημα, δι' αποφάσεώς του, μετά γνώμην του Συμβουλίου Προστασίας Τυφλών, εις αδειούχον οργάνωσιν τυφλών, την προμήθειαν όλων ή μέρους των περι ων ο Νόμος 2765/54 ειδών, των αναγκαιούτων εις Κρατικής κ.λπ. Υπηρεσίας και άνευ προηγουμένης εκ μέρους των Υπηρεσιών αυτών, εγγράφου αιτήσεως προς το Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας».

Εις τον αυτόν επί της Κοινωνικής Προνοίας Υπουργόν ανατίθεται την εκτέλεσιν και δημοσίευσιν του παρόντος.

Εν Αθήναις τη 31 Αυγούστου 1955

ΠΑΥΛΟΣ Β.

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΣΤ. ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ

Υπ. Κοιν. Υπηρεσιών

Αριθ. Πρωτ. 1.85 8.700

Αθήναι τη 5-11-54

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Έχοντες υπ' όψει:

1) τας διατάξεις του Ν.2765/54 «περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών»

2) τας διατάξεις του από 23-6-54 Β.Δ. (ΦΕΚ 147 ΤΑ' 6-7-54) «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμο-

γής του Ν. 2765/54 «περί διευκολύνσεων δια την πώλησιν των προϊόντων των εργαζομένων τυφλών».

3) Την από 3-8-54 αίτησιν του Σωματείου «Φάρος Τυφλών» περί χορηγήσεως αυτώ αδείας προμηθείας, κατασκευής και επισκευής ειδών καθαριότητας και ψαθίνων καθισμάτων ως αυτή προβλέπεται υπό των ανωτέρω νόμων.

4) Την από 21-9-54 έκθεσιν της υπό του άρθ. 2 παραγ. 3 του ανωτέρω από 23-6-54 Β.Δ. «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών κ.λπ. προβλεπομένης και δια της υπ' αριθ. 1 6475/54 αποφάσεως του κ. Υπουργού Κοιν. Προνοίας συσταθείσης επιτροπής δια την εξέτασιν του κτιρίου και των εγκαταστάσεων της ως άνω οργανώσεως.

5) Σύμφωνον γνώμην του παρ' ημίν Σ/λίου Προστασίας Τυφλών, ληφθείσαν κατά την υπ' αριθ. 6/23-10-54 Συνεδριαν του,

Αποφασίζομεν

Χορηγούμεν εις το ανεγνωρισμένου Σωματείου «Φάρος Τυφλών» άδειαν, όπως κατασκευάζη και επισκευάζη σάρωθρα, ψάθινα καθίσματα, ψήκτρας και υφαντά καθαριότητος.

Η κατασκευή ή επισκευή των ανωτέρω ειδών θέλει λαμβάνει χώραν εν τοις εργαστηρίοις του εν λόγω Σωματείου δια της χρησιμοποιήσεως κατ' ελάχιστον όριον 30 τυφλών εργατών και αριθμού βλεπόντων εις ποσοστόν 20% κατ' ανώτατον όριον επί του αριθμού των τυφλών. Η κατασκευή και διάθεσις των ανωτέρω ειδών-εις δημοσίας κ.λπ. Υπηρεσίας θέλει λαμβάνει χώραν κατά πιστήν εφαρμογήν των διατάξεων του άρθ. 1 του Ν. 2765/54 κα του άρθρου 7 του από 23-6-54 Δ/τος «περί ρυθμίσεως λεπτομερειών εφαρμογής του Ν. 2765/54.

Ν. 1143/81 (ΦΕΚ 80/81)

«Περί ειδικής αγωγής ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, απασχόλησης και κοινωνικής μέριμνας των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων πινων εκπαιδευτικών διατάξεων»

ΘΕΜΑ: Εισαγωγή υποψηφίων με ειδικές ανάγκες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Άρθρο 17

Επαγγελματικόν απόρρητον

Διαφυλασσομένων των ειδικών διατάξεων του Νόμου ή των ειδικών υπηρεσιακών υποχρεώσεων ή εκείνων αιτίες απορρέουν εξ επιταγής ανωτέρων ηθικών ή κοινωνικών καθηκόντων, οι υφ' οιανδήποτε υπηρεσιακήν σχέσιν υπηρετούντες υπάλληλοι εις τας πάσης φύσεως κατηγορίας και μορφής υπηρεσίας και ιδρύματα αποκλινόντων ατόμων οφείλουν να τηρούν εχεμύθειαν και επί ιδιωτικών απορρήτων εμπιστευθέντων αυτοίς ή περιελθόντων εις γνώσιν αυτών κατά την άσκησιν του επαγγέλματος των ή ως εκ της ιδιότητός των.

Προκειμένου οι ως άνω υπάλληλοι να εξετασθούν ως μάρτυρες ενώπιον δικαστικής ή ετέρας αρχής επί τοιούτων απορρήτων, οφείλουν να προβαίνουν εις σαφή δήλωσιν περί της ιδιότητός των και της εκ μέρους αυτών υποχρεώσεως τηρήσεως του απορρήτου.

Οφείλουν επίσης εν τη τηρήσει του επαγγελματικού απορρήτου να επαγρυπνούν επί της μυστικότητος των φακέλων και της αλληλογραφίας των εις ας υπηρετούν υπηρεσιών.

Άρθρο 20

Νομιμοποιήσεις εκπαιδευτικών και ετέρων μονάδων ειδικής αγωγής

1. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου ή φυσικά πρόσωπα τα οποία παρέχουν ειδική αγωγή ή επαγγελματική εκπαίδευση εις αποκλίνοντα άτομα άνευ αδειας ιδρύσεως και λειτουργίας αντιστοίχου ειδικής εκπαιδευτικής μονάδας, υποχρεούνται όπως εντός έτους από της δημοσιεύσεως του παρόντος, προβούν εις τας δεούσας ενεργείας δια την λήψιν αδειας ιδρύσεως και λειτουργίας τιαυτής μονάδας, άλλως αποκλείονται αυτοδικαίως του δικαιώματος της παροχής ειδικής αγωγής και εκπαίδευσως από του τέλους του σχολικού έτους εντός του οποίου εμπίπτει η λήξις της ετησίας ως άνω προθεσμίας.

2. Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων διακόπτει την λειτουργίαν των εν τη προηγουμένη παραγράφω μονάδων εφ' όσον ήθελε κρίνει, μετά γνώμην του Επιθεωρητού των Ειδικών Σχολείων, ότι το οικείον νομικόν ή φυσικόν πρόσωπον δεν συνμορφώθη παρά την υποβολήν της αιτήσεως προς τους όρους παροχής της ειδικής αγωγής.

Άρθρο 22

Προσαρμογή λειτουργούντων ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων ειδικής αγωγής

1. Τα οιοδήποτε τύπου και οιασδήποτε στάθμης λειτουργούντα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια και λοιπά μονάδες ειδικής αγωγής οφείλουν να προσαρμοσθούν προς τας διατάξεις του παρόντος ως προς τα προγράμματα μεν διδασκαλίας εντός τριετίας, τα προσόντα δε του προσωπικού των κατά τα δι' αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων οριζόμενα. Από της ενάρξεως της ισχύος του παρόντος απαγορεύεται η πρόσληψις νέου εκπαιδευτικού προσωπικού μη κεκτημένου τα υπό του παρόντος νόμου προβλεπόμενα προσόντα.

2. Αν Κατώτερα Ημερήσια Τεχνικά και Επαγγελματικά Σχολαί, αι παρέχουσαι επαγγελματική εκπαίδευση εις αποκλίνοντα άτομα, υπάγονται εφ' εξής εις τας διατάξεις του παρόντος και λειτουργούν υπό την εποπτείαν του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως έχουν, μέχρι ρυθμίσεως των της οργανώσεως και λειτουργίας αυτών δια Π.Δ/των, εκδιδόμενων προτάσει του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και του κατά περίπτωσιν αρμοδίου Υπουργού.

Άρθρο 30

Μεταθέσεις και τοποθετήσεις εκπαιδευτικών επί σχέσει ιδιωτικού δικαίου

Εις την παράγρ. 3 του άρθρου 11 του Ν. 1035/1980 προστίθεται εδάφιον, έχον ούτω:

«Δια την συμπλήρωσιν του απαιτουμένου κατά τας κειμένas διατάξεις, χρόνου υπηρεσίας δια την μετά-

θεσιν των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, εκτός των νομών Αττικής και Θεσ/νίκης, συνυπολογίζεται και η τυχόν προϋπηρεσία τούτων εις την δημοσίαν εκπαίδευση. Οι υπηρετούντες εις την δημοσίαν εκπαίδευση επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου εκπ/κοί, δεν καταλαμβάνουν οργανικήν θέσιν εις τα σχολεία, αλλά τοποθετούνται εντός της αυτής πόλεως προς κάλυψιν υφισταμένων υπηρεσιακών αναγκών.

Άρθρο 32

Ρυθμίσις θεμάτων Ανωτάτων Σχολών Οικιακής Οικονομίας

1. Δια Π.Δ/γμάτων εκδιδόμενων προτάσει του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται θέματα των Ανωτάτων σχολών Οικιακής Οικονομίας, αφορώντα:

α) Εις το ακαδημαϊκόν και διδακτικόν έτος, τας εγγραφάς, τας μετεγγραφάς, την φοίτησιν, τας εξετάσεις, τους τίτλους σπουδών ως και εις παν εν γένει σπουδαστικόν θέμα.

β) Εις το ωρολόγιον και αναλυτικόν πρόγραμμα των διδασκομένων μαθημάτων, ήτοι τον αριθμόν και το είδος των διδασκομένων κατ' έτος σπουδών μαθημάτων, τας ώρας διδασκαλίας των θεωρητικών μαθημάτων και εργαστηριακών και πρακτικών ασκήσεων, τον σκοπόν και το περιεχόμενον (διδακτέα ύλη) εκάστου μαθήματος.

2. Το υπό του άρθρου 8' του Ν. 1875/1951 και του άρθρου 11 του Β.Δ. 442/1965 προβλεπόμενον Διοικητικόν Συμβούλιον της Χαροκοπείου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας ορίζεται πενταμελές επί τριετή θητείας ως ακολούθως:

α) Εξ ενός μέλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προτεινομένου υπό τούτου ή επίτιμου μέλους προτεινομένου υπό του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως προέδρου.

β) Εξ ενός αντιπροσώπου της οικογενείας Χαροκόπου, προτεινομένου υπό του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ως μέλους

γ) Εξ ενός Συμβούλου του ΚΕΜΕ, προτεινομένου υπό του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως μέλους

δ) Εξ ενός Ανωτέρου Υπαλλήλου του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, προτεινομένου υπό του Υπουργού ως μέλους.

ε) Εξ ενός προσώπου έχοντος γνώσιν των θεμάτων της οικιακής οικονομίας, προτεινομένου υπό του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ως μέλους.

Απαντες οι ανωτέρω προτείνονται μετά των αναπληρωτών των.

Καθήκοντα Γραμματέως εκτελεί υπάλληλος του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, προτεινόμενος μετά του αναπληρωτού του, υπό του Υπουργού.

3. Κατά τας συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμ-

βουλίου μετέχει και ο Δ/ντής της Χ.Α.Σ.Ο.Ο. ή ο Αναπληρωτής αυτού, άνευ δικαιώματος ψήφου και εισηγείται τα εν τη ημερησία διατάζει θέματα.

Άρθρο 37

Δαπάναι λειτουργίας ΣΕΛΜΕ και ΣΕΛΔΕ

1. Δια την αντιμετώπισιν των γενικών εξόδων λειτουργίας (καθαριότητας, θέρμανσεως, φωτισμού και γραφικής ύλης) των κατά τας διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 6 και του άρθρου 12 παρ. 4 του Ν. 186/1975 «περί του Κέντρου Εκπ/κών Μελετών και Επιμορφώσεως» οργανουμένων και λειτουργουσών Σχολών Επιμορφώσεως Λειτουργιών Μέσης και Δημοτικής Εκπ/σεως, (ΣΕΛΜΕ, ΣΕΛΔΕ) χορηγούνται κατ' έτος, κατ' αποκοπήν, πάγια επιδόματα εις τους Δ/ντάς σπουδών των Σχολών αυτών, το ύψος των οποίων καθορίζεται δια κοινής αποφάσεως των υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

2. Δια τας πάσης φύσεως δαπάνας λειτουργίας των ΣΕΛΜΕ και ΣΕΛΔΕ εγγράφονται κατ' έτος ανάλογοι πιστώσεις εις τον Προϋπολογισμόν του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 38

Οργανισμός Υπουργείου

1. Εις την Κεντρικήν Υπηρεσίαν του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστάται Διευθυνσις Εκπαιδευτικής Ραδιο-ηλεκτρονικής, υπαγομένη εις τον Γενικόν Γραμματέα.

2. Έργον της Διευθύνσεως Εκπαιδευτικής Ραδιο-ηλεκτρονικής είναι η εφαρμογή προγραμμάτων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών, δια την υποβοήθησιν της διδασκαλίας των μαθημάτων εις τας διαφόρους βαθμίδας της εκπαίδευσεως, τον επαγγελματικόν προσανατολισμόν των μαθητών και την επιμόρφωσιν του διδακτικού προσωπικού, ως και η παρακολούθησις της λειτουργίας και αποδόσεως των προγραμμάτων Εκπαιδευτικής Ραδιο-ηλεκτρονικής.

3. Ως Προϊστάμενος της Διευθύνσεως Εκπαιδευτικής Ραδιο-ηλεκτρονικής τοποθετείται δι' αποσπάσεως εκπαιδευτικός λειτουργός της Γενικής Εκπαίδευσεως, έχων πενταετή τουλάχιστον πραγματικήν υπηρεσίαν εις την εκπαίδευσιν, επιμόρφωσιν πανεπιστημιακού επιπέδου εις το αντικείμενον της Εκπαιδευτικής Ραδιο-ηλεκτρονικής και κάτοχος τουλάχιστον μιας ξένης γλώσσας.

4. Δια Π.Δ/τος εκδιδόμενου προτάσει των Υπουργών Προεδρίας της Κυβερνήσεως και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται τα του τρόπου οργανώσεως και λειτουργίας της Διευθύνσεως, ως και η εις προσωπικόν σύνθεσις αυτής, εντός του ορίου των υφισταμένων οργανικών θέσεων προσωπικού, δια τοποθετήσεως ή αποσπάσεως υπαλλήλων. Η απόσπασις χωρεί δι' αποφάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατά παρέκ-

κλισιν από πάσης σχετικής διατάξεως.

5. Εις την Κεντρικήν Υπηρεσίαν του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστώνται δύο (2) θέσεις προσωπικού του κλάδου ΑΤ1 Διοικητικού, ήτοι μία (1) επί βαθμοίς 3ω-2ω και μία (1) επί βαθμοίς 4ω-5ω επί μειώσει δύο (2) θέσεων επί βαθμοίς 6ω-6ω του αυτού κλάδου.

6. Ο κλάδος ΜΕ8 Χειριστών Μηχανών αναπαραγωγής εγγράφων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, (άρθρον 60 παρ. 1 του Π.Δ/τος 147/1976) μετονομάζεται εις κλάδον ΜΕ8 Χειριστών Μηχανικών Εκτυπώσεως, Μικροφωτογραφήσεως και Αναπαραγωγής Εγγράφων. Αι επί 10ω-6ω βαθμύ θέσεις του κλάδου τούτου προσαυξάνονται κατά επτά (7) επί μειώσει ισαριθμων θέσεων επί βαθμοίς 10ω-6ω του κλάδου ΜΕ1 Διοικητικού της αυτής υπηρεσίας. Κατά την πρώτην εφαρμογήν του παρόντος αι θέσεις του κλάδου ΜΕ8 δύναται να πληρούνται και δια μετατάξεως.

Δια τον υπολογισμόν του κατά την παρ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 887/1979 «περί ρυθμίσεως καταστάσεως υπαλλήλων του δημοσίου και Ν.Π.Δ.Δ.» ποσοστού 20% δια τον κλάδον ΜΕ8, λαμβάνεται υπ' όψιν ο συνολικός αριθμός των θέσεων, ως ούτος προκύπτει μετά την κατά την προηγουμένην παράγραφον αύξησιν τούτων.

Άρθρο 39

Ισόπμα Σχολεία

1. Ως Συνδιευθυντής του Κολλεγίου Αθηνών, ως προβλέπεται υπό του άρθρου 3 του ν. 3776/1929 «περί ιδρύσεως εν Αθήναις Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτηρίου», τοποθετείται εκπαιδευτικός έχων τα προσόντα τα οποία προβλέπει ο Ν. 309/1976 δια τους Λυκειάρχας των Δημοσίων Λυκείων και μισθολογικόν κλιμάκιον τουλάχιστον 8. Ούτος κατά την διάρκειαν της ασκήσεως των καθηκόντων του λαμβάνει τας αποδοχάς του μισθολογικού κλιμακίου 10 και ασκεί αρμοδιότητας εποπτείας της συντελουμένης εις άπαντα τα σχολεία του Κολλεγίου Αθηνών διδακτικής εργασίας, διευθύνσεως και συντονισμού της λειτουργίας αυτών και εισηγείται εις το Διοικητικόν Συμβούλιον του κολλεγίου επί εκπαιδευτικών θεμάτων, φυλαττομένης της ισχύος των διατάξεων περί αρμοδιοτήτων των εποπτικών οργάνων του Δημοσίου. Δι' αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δημοσιευομένων εις την Εφημερίδα της κυβερνήσεως καθορίζονται ειδικώτερον τα της ασκήσεως των ανωτέρω καθηκόντων.

2. Τα της αναθέσεως καθηκόντων Διευθυντών εις τα ισόπμα σχολεία Γενικής Εκπαίδευσεως, ως και Συνδιευθυντού του Κολλεγίου Αθηνών διέπονται υπό των εκάστοτε κειμένων γενικών διατάξεων περί Διευθυντών ιδιωτικών σχολείων Γενικής Εκπαίδευσεως. Η παρούσα διάταξις δεν εφαρμόζεται επί των Σχολείων της Φιλεκαπαιδευτικής Εταιρείας.

Άρθρο 41

Θέματα Γενικής Εκπαιδεύσεως

1. Δια την πλήρωσιν των υφισταμένων κενών θέσεων διδακτικού προσωπικού εις σχολεία Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, λειτουργούντα εις δυσπροσίτους και συγκοινωνιακώς απομονωμένους περιοχάς της χώρας δύναται να διορίζονται εκπαιδευτικοί λειτουργοί κατ' απόλυτον προτεραιότητα και κατά πéréκκλισιν της σειράς εγγραφής των εις το βιβλίον διοριστέων, ως και πάσης ετέρας υπό των κειμένων διατάξεων παρεχομένης προπμήσεως προς διορισμόν, τηρουμένης επί πλειόνων, της μεταξύ αυτών σειράς διορισμού.

Οι ούτω διοριζόμενοι αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν όπως υπηρετήσουν εις τα σχολεία, εις α διορίζονται, επί μίαν τουλάχιστον συνεχή τριετίαν, απαγορευομένης απολύτως και δι' οιονδήποτε λόγον της αποσπάσεως, μεταθέσεως ή μετατάξεως των εκ των σχολείων τούτων κατά την διάρκειαν της τριετίας.

Επιτρέπεται ο διορισμός καθηγητών δια την πλήρωσιν θέσεων εις σχολεία της παρούσης παραγράφου και μετά την συμπλήρωσιν του 40ου έτους της ηλικίας των, εφ' όσον ούτοι έχουν 5ετή τουλάχιστον εκπαιδευτικήν προϋπηρεσίαν εις το Δημόσιον και επί τόσα έτη μετά το 40όν έτος όσα τα συμπληρωμένα έτης της προϋπηρεσίας των, ουδέποτε όμως μετά την συμπλήρωσιν του 50ου έτους της ηλικίας των.

Αι διατάξεις της παρούσης παραγράφου ισχύουν από 8ης Ιανουαρίου 1981.

2. Οι κατά την προηγουμένην παράγραφον του παρόντος άρθρου, ως και οι κατά τας διατάξεις του άρθρου 4 του Ν. 287/1976 «περί μέτρων τινών αφορώντων εις τους υπηρετούντας εις παραμεθορίους περιοχάς δημοσίους πολιτικούς υπαλλήλους» διοριζόμενοι εκπαιδευτικοί λειτουργοί Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως διαγράφονται εκ του οικείου βιβλίου διοριστέων και εάν δεν αποδειχθούν τον διορισμόν ή παραιτηθούν εντός έτους από της δημοσιεύσεως της περί διορισμού τινών πράξεως, δεν έχουν δικαίωμα υποβολής νέας αιτήσεως προς διορισμόν προς της παρελεύσεως πλήρους διετίας από της δημοσιεύσεως της περί διορισμού ή αποδοχής της παραιτήσεως των, αντίστοιχως, πράξεως. Αιτήσεις υποβαλλόμεναι κατά παράβασιν του όρου τούτου δεν λαμβάνονται υπ' όψιν.

3. Αφ' θέσεις του κλάδου 6 Γενικών Διευθυντών των Σχολών Νηπιαγωγών της παραγρ. 2 του άρθρου 11 του Ν. 817/1978 «περί ρυθμίσεως ενίων εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών θεμάτων» προστίθενται εις τας αντίστοιχους θέσεις του κλάδου 1 Γενικών Διευθυντών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών» της παραγράφου 1 του αυτού άρθρου και νόμου και καθίστανται εφ' εξής θέσεις ενιαίου κλάδου 1 Γενικών Διευθυντών.

Οι υπηρετούντες κατά την δημοσίευσιν του παρόντος εις θέσεις Γενικών Διευθυντών Σχολών Νηπια-

γωγών κατατάσσονται αυτοδικαίως εις τον κοινόν κλάδον 1 Γενικών Διευθυντών, κατά την σειράν αρχιότητας την οποίαν κατείχον κατά την έναρξιν ισχύος του νόμου 817/1978.

4. Καθηγηταί των κλάδων Α12 και Α13 του Ν. 309/1976, εφ' όσον μετά τον διορισμόν των απέκτησαν πτυχίον αντιστοιχού Τμήματος Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου της ημεδαπής ή πτυχίον ομοταγούς Σχολής της αλλοδαπής ή μεταπτυχιακόν τίτλον προδιδακτορικού ή διδακτορικού κύκλου σπουδών, Σχολής της ειδικότητάς των, Πανεπιστημίου της αλλοδαπής, μετατάσσονται εις τους κλάδους Α5 και Α6 αντίστοιχως με τον βαθμόν τον οποίον κατέχουν, τιθέμενοι εις το αριστερόν των υπηρετούντων ομοιοβάθμων των.

Άρθρο 42

Θέματα Ανωτάτης Εκπαιδεύσεως

1. Εις τους κατά την δημοσίευσιν του παρόντος Έλληνας πτυχιούχους ομοταγών Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, υπηρετήσαντας εις θέσιν Καθηγητού ή Υφηγητού ημεδαπών ή αλλοδαπών Πανεπιστημίων, ως και τους κεκτημένους Διδακτορικόν δίπλωμα ομοταγούς Ανωτάτης Τεχνικής Σχολής της αλλοδαπής καθώς και εις τους διπλωματούχους Μηχανικούς τους ασκήσαντας εις την αλλοδαπήν το επάγγελμα της ειδικότητός των υπέρ την δεκαετίαν από της λήψεως του πτυχίου των, αναγνωρίζεται το κύρος του τίτλου σπουδών των δια πράξεως του Προέδρου του ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. και χορηγείται η άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του Μηχανικού.

Η πράξις αυτή εκδίδεται τη αιτήσει των ενδιαφερομένων, μετά ητιολογημένην γνώμην του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α. κατά παρέκκλισιν της διαδικασίας, της οριζομένης δια των διατάξεων των άρθρων 4 και 5 του Ν. 741/1977 «περί συστάσεως Διαπανεπιστημιακού Κέντρου Αναγνωρίσεως Τίτλων Σπουδών της Αλλοδαπής και ρυθμίσεως θεμάτων τινών αφορώντων εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα».

2. Η υπό της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν.Δ. 4542/1966 προβλεπομένη πενταετία, ορίζεται τριετία.

Άρθρο 43

Θέματα Ο.Σ.Κ.

1. Αι συμβάσεις εργασίας ωρισμένου χρόνου του προσωπικού του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων και των Διευθύνσεων Τεχνικών Υπηρεσιών των Νομών, των οποίων ο χρόνος διάρκειας έληξε την 31.12.1980, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 4 του Ν.Δ. 1336/1973 «περί προσλήψεως προσωπικού επί συμβάσει ιδιωτικού δικαίου παρά τω Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων και ταις Διευθύνσεσι Τεχνικών Υπηρεσιών των Νομών δια το Πρόγραμμα Σχολικής Στέγης», ως αντικατεστάθη δια της παρ. 2 του άρθρου 8 του Ν. 513/1976 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της «περί του Οργανισμού Σχολικών

Κτιρίων νομοθεσίας» ως και του δευτέρου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 2 του αυτού ως άνω Νόμου 513/1076 παρατείνονται από 1.1.1981 μέχρι 31.12.1981.

2. Ο μετά την κατά το εδάφιο ζ' της παρ. 1 του άρθρου 7 του Ν. 513/1976 ένταξιν, τυχόν πλεονάζων χρόνος λογίζεται ως διανυθείς εις τον βαθμόν με τον οποίον εγένετο η μονιμοποίησης και υπολογίζεται δια την περαιτέρω προαγωγικήν εξέλιξιν μέχρι και του επομένου βαθμού.

Άρθρο 48

Θέματα Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως

Εις τον Νόμον 817/1978, ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β «Ζητήματα Σχολών Εκπαιδεύσεως διδακτικού Προσωπικού», άρθρον 11 προστίθεται παράγραφος 9, έχουσα ούτω:

«9. Αι θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού της Ανωτέρας Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως, αι οποίαι προβλέπονται υπό του άρθρου 3, παρ. 2 του Π.Δ. 292/1977 «περί διαρθρώσεως των θέσεων του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού της Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως» και του άρθρου 1 (παρ. 3 και 4) του Π.Δ. 1025/1977 «περί μετατροπής του τύπου των σχολείων Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως, οργανώσεως αυτών και συμπληρώσεως των διατάξεων του Π.Δ. 292/1977» δια τας δύο Εκκλησιαστικάς Παιδαγωγικάς Ακαδημίας Θεσσαλονίκης και Βελλάς Ιωνίνων αναδιαρθρούνται ως εξής:

- α) Κλάδος 1 Γενικών Διευθυντών
Θέσεις Διευθυντών επί Μ.Κ. 11ω καταλαμβάνομεναι δια προαγωγής εκπαιδευτικών των κλάδων 3 επί Μ.Κ. 10ω έχόντων τα υπό των περιπτώσεων α και β του άρθρου 5 του Ν.Δ. 202/1977 προβλεπόμενα προσόντα ως ταύτα συνεπληρώθησαν υπό του άρθρου 14, παρ. 2 του Π.Δ. 1025/1977.
- β) Κλάδος 2 Παιδαγωγικών
Θέσεις 4 εξ ων 2 επί Μ.Κ. 9-10ω και 2 επί Μ.Κ. 6-8ω.
- γ) Κλάδος 3 Πτυχιούχων Πανεπιστημιακών Σχολών
Θέσεις 12 εξ ων 8 επί Μ.Κ. 9-10ω και 4 επί Μ.Κ. 6-8ω.
- δ) Κλάδος 4 Πτυχιούχων Ανωτέρων Σχολών
Θέσεις 6 εξ ων 3 επί Μ.Κ. 9-10ω και 3 επί Μ.Κ. 5-8ω.
- ε) Κλάδος 5 Γεωπόνων (προσωρινός)
Θέσις 1 επί Μ.Κ. 5-10ω».

Άρθρο 49

Τελικαί διατάξεις

1. Μέχρις εκδόσεως των κατά τον παρόντα νόμον προβλεπομένων Π.Δ. ή κανονιστικών αποφάσεων, εξακολουθούν ισχύουσαι αι περί ειδικής αγωγής των αποκλινόντων ατόμων κείμεναι διατάξεις.

2. Επιφυλασσομένων των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου καταργείται πάσα γενική ή ειδική

διάταξις αντικειμένη εις τας διατάξεις του παρόντος ή άλλως ρυθμισούσα θέματα διεπόμενα υπ' αυτού.

Άρθρο 50

Η ισχύς του παρόντος νόμου άρχεται από της δημοσιεύσεώς του εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν άλλως ορίζεται εν αυτώ.

Ο παρών νόμος ψηφισθείς υπό της Βουλής και παρ' Ημών σήμεραν κυρωθείς, δημοσιευθήτω δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του Κράτους.

Εν Αθήναις τη 27 Μαρτίου 1981

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΕΩΡ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ
ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΩΝ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ ΔΟΞΙΑΔΗΣ
---------------------------	--

Εθεωρήθη και ετέθη η μεγάλη του Κράτους σφραγίς.

Εν Αθήναις τη 30 Μαρτίου 1981

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

N. 1351/83 (ΦΕΚ 56/83)

«Εισαγωγή σπουδαστών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις»

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 8 και άρθρου 3 παρ. 1 περ. 2 του ανωτέρω νόμου οι τυφλοί, κωφάλαλοι και όσοι πάσχουν από Μεσογειακή αναιμία εισάγονται στα τμήματα και τις Σχολές της Τριτοβάθμιας Εκπαιδεύσεως καθ' υπέρβαση και χωρίς εξετάσεις.

Η πάθηση όσων πάσχουν από τις ανωτέρω παθήσεις πιστοποιείται από την πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή του νομού, μετά από δωρεάν βεβαίωση γιαιτρού μέλους διδακτικού επιστημονικού προσωπικού, οποιουδήποτε ΑΕΙ αντιστοιχης ειδικότητας Ν.1771/88 (ΦΕΚ 71/88). Οι ανωτέρω διατάξεις συμπληρώθηκαν μετά τις διατάξεις του άρθρου 4 του Ν. 1771/88 ως εξής:

«1.α) Στο εδάφιο ζ' της παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν.1351/193 και μετά τις λέξεις «μεσογειακή αναιμία» προστίθενται οι εξής «και δρεπανοκυτταρική ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία».

β) Στο τέλος του εδαφίου ζ' της παρ. 1 του άρθρου 3 του Ν.1351/1983 προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως:

«Η καθ' υπέρβαση εγγραφή τυφλών ή κωφαλάλων επιτρέπεται σε οποιοδήποτε τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκτός από τα τμήματα εκείνα, στα οποία λόγω της φύσης της επιστήμης είναι δυσχερής γι' αυτούς η παρακολούθηση σύμφωνα με αιτιολογημένη απόφαση του τμήματος που εγκρίνεται από τη σύγκλητο και ανακοινώνεται πριν από την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους με το οποίο γίνεται η επιλογή.

Σημείωση:

Επί του θέματος της καθ' υπέρβαση και χωρίς εξετάσεις εισαγωγή τυφλών, κωφών και όσων πάσχουν από Μεσογειακή αναιμία, έχει εκδοθεί το αριθ. ΑΠΦ 151/Β3/675/16-2-90 διευκρινιστικό έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας που έχει καταχωρηθεί ως παράρτημα...

ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Αθήνα 16-2-1990
Φ.151/Β3/675

- 1.α) Όπως είναι γνωστό οι τυφλοί, οι κωφάλαλοι και οι πάσχοντες από μεσογειακή δρεπανοκυτταρική ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία, εγγράφονται καθ' υπέρβαση, στη σχολή ή το τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που επιθυμούν, χωρίς να είναι απαραίτητη η συμμετοχή τους στις γενικές εξετάσεις.
- β) Η εγγραφή τυφλών ή κωφαλάλων δεν επιτρέπεται σε τμήματα, στα οποία, λόγω της φύσης της επιστήμης, είναι δυσχερής γι' αυτούς η παρακολούθηση, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι πριν από την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους το τμήμα θα έχει εκδώσει σχετική απόφαση, που θα έχει εγκριθεί από τη σύγκλητο του ιδρύματος. Για το λόγο αυτό οι υποψήφιοι που ανήκουν στην κατηγορία αυτή θα πρέπει πριν ζητήσουν να εγγραφούν να διαπιστώνουν από τη γραμματεία του τμήματος αν έχει εκδοθεί ή όχι σχετική απόφαση.
- γ) Η εγγραφή των υποψηφίων της παραπάνω κατηγορίας γίνεται από τη γραμματεία του οικείου τμήματος κατά την προθεσμία εγγραφής των νεοεισαγομένων φοιτητών για κάθε ακαδημαϊκό έτος. Οι υποψήφιοι αυτοί κατά την εγγραφή τους υποβάλλουν τα δικ/κά που υποβάλλουν και οι νεοεισαγόμενοι φοιτητές και επιπλέον πιστοποιητικό της πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής του νομού για την πάθησή τους, που εκδίδεται μετά από δωρεάν βεβαίωση γιατρού, μέλους του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού οποιουδήποτε ανώ-

τατου εκπαιδευτικού ιδρύματος αντίστοιχης ειδικότητας.

- 2.α) Σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν υποψήφιοι για τους οποίους η κατά τον υπαλληλικό κώδικα πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή γνωμάτευει, ότι εξ αιτίας μόνιμης ή παροδικής σωματικής ή αισθητηριακής βλάβης, δεν μπορούν να λάβουν μέρος στις γραπτές γενικές εξετάσεις, υποβάλλονται μετά από αίτησή τους που συνοδεύεται από τη γνωμάτευση της επιτροπής, που προαναφέρθηκε, σε ειδικές εξετάσεις, που διενεργούνται γραπτά ή προφορικά ή γραπτά και προφορικά από την οικεία επιτροπή εξέτασης «φυσικώς» αδυνάτων κατά τον ίδιο χρόνο και με το ίδιο πρόγραμμα, με το οποίο διενεργούνται οι γενικές εξετάσεις και πάνω στα ίδια θέματα, στα οποία εξετάζονται οι υπόλοιποι υποψήφιοι. Με απόφαση της οικείας επιτροπής εξέτασης «φυσικώς» αδυνάτων μπορεί να παρατείνεται κατά περίπτωση και μόνο γι' αυτή την κατηγορία υποψηφίων η διάρκεια εξέτασής τους, πέραν της καθορισμένης διάρκειας για κάθε εξεταζόμενο μάθημα των γενικών εξετάσεων. Καθ' όλη τη διάρκεια της εξέτασης των υποψηφίων αυτών και για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε έκτακτης ανάγκης παρευρίσκεται σχολίατρος ή ιατρός του δημοσίου ή ιδιωτικής ιατρός.
- β) Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ανάλογα και για τους υποψηφίους, που προσκομίζουν ειδική διαγνωστική έκθεση ιατροπαιδαγωγικού κέντρου ή σταθμού, από την οποία προκύπτει, ότι η επίδοσή τους στα μαθήματα δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί με γραπτές εξετάσεις, γιατί πάσχουν από δυσλεξία.
- γ) Οι «φυσικώς αδύνατοι» υποψήφιοι μέχρι την ημερομηνία λήξης των μαθημάτων των λυκείων, υποβάλλουν τις αιτήσεις τους με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά στο οικείο λύκειο, το οποίο κατά την υποβολή στο αρμόδιο εξεταστικό κέντρο των ονομαστικών καταλόγων υποψηφίων, στέλνει τις αιτήσεις τους στην οικεία επιτροπή βαθμολογικού κέντρου, μέσω του αρμόδιου προϊσταμένου διεύθυνσης ή γραφείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων γίνεται κατανομή των υποψηφίων αυτών στις επιτροπές εξέτασης «φυσικώς αδυνάτων», σύμφωνα με τη διεύθυνση ή γραφείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή το λύκειο στο οποίο κατατέθηκαν οι σχετικές αιτήσεις.

3. Οι «φυσικώς» αδύνατοι υποψήφιοι, που μετέχουν στις γενικές εξετάσεις ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ, πρέπει να έχουν υπόψη τους τα εξής:

- α) Η εξέτασή τους δεν θα γίνει στο οικείο βαθμο-

λογικό κέντρο —όπως στα μαθήματα γενικής αξιολόγησης— αλλά στην Αθήνα και συγκεκριμένα στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οδός Μητροπόλεως 15.

β) Η εξέταση των υποψηφίων της κατηγορίας αυτής γίνεται τις ίδιες ώρες και στα ίδια θέματα, που εξετάζονται και οι λοιποί υποψήφιοι. Για το λόγο αυτό οι «φυσικώς αδύνατοι» πρέπει να βρίσκονται στην κεντρική είσοδο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων το αργότερο μισή ώρα πριν από την έναρξη των εξετάσεων του συγκεκριμένου μαθήματος.

γ) Για τη συμμετοχή τους στις γενικές εξετάσεις των ειδικών μαθημάτων οι «φυσικώς» αδύνατοι πρέπει να υποβάλουν τα δικαιολογητικά τους, μέσω του λυκείου τους, στο Τμήμα Εισιτηρίων Εξετάσεων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων το αργότερο μέχρι τη λήξη των μαθημάτων της τελευταίας τάξης των λυκείων.

δ) Τα δικαιολογητικά είναι τα ίδια, με εκείνα που υποβάλλονται για τη συμμετοχή των «φυσικώς αδυνάτων» στις γενικές εξετάσεις των μαθημάτων γενικής αξιολόγησης.

Παρακαλούνται οι διευθύνσεις και τα γραφεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να φροντίσουν για την άμεση προώθηση της εγκυκλίου αυτής σε όλα τα λύκεια της περιφέρειάς τους, καθώς και στα μεταλυκειακά προπαρασκευαστικά κέντρα, προκειμένου να ενημερώσουν τους μαθητές της τελευταίας τάξης και να την αναρτήσουν στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου, ώστε να είναι δυνατή η ενημέρωση κάθε ενδιαφερομένου.

Ε.Υ.

Η Προϊσταμένη της Δ/σης
Κ. ΣΤΕΡΛΙΔΟΥ

**ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1556
(ΦΕΚ 100/85)**

**Κύρωση της 159/83 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας
για την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και
απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων».**

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ του άρθρου 28 του Συντάγματος η 159 Διεθνής Σύμβαση Εργασίας «για την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων», η οποία ψηφίστηκε το 1983 στη Γενεύη από τη Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας στην εξηκοστή ένατη σύνοδό της και που το κείμενό της στο γαλλικό πρωτότυπο και την ελληνική του μετάφραση είναι το ακόλουθο:

ΣΥΜΒΑΣΗ 159

**Για την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και
απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων.**

Η Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, που συγκλήθηκε στη Γενεύη από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και συνήλθε εκεί την 1η Ιουνίου 1983 στην εξηκοστή ένατη σύνοδό της.

Αφού έλαβε υπόψη τους υπάρχοντες διεθνείς κανόνες εργασίας που περιέχονται στη σύσταση για την επαγγελματική προσαρμογή και επαναπροσαρμογή των αναπήρων 1955 και στη σύσταση για την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων, 1975,

Αφού έλαβε υπόψη ότι από την αποδοχή της σύστασης για την επαγγελματική προσαρμογή των αναπήρων 1955, ο τρόπος αντιμετώπισης των αναγκών επαναπροσαρμογής, ο τομέας παρέμβασης και η οργάνωση των υπηρεσιών επαναπροσαρμογής, καθώς και η νομοθεσία και η πρακτική πολλών Μελών, σχετικά με τα θέματα που καλύπτονται από την προαναφερόμενη σύσταση έχουν εξελιχθεί σημαντικά,

Αφού σημείωσε ότι η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών κήρυξε το 1981 Διεθνές Έτος των μειονεκτούντων προσώπων με θέμα «πλήρης συμμετοχή και ισότητα» και ότι, ένα ευρύ πρόγραμμα παγκόσμιας δράσης σχετικά με τα μειονεκτούντα πρόσωπα πρέπει να εφαρμοστεί ώστε να ισχύσουν αποτελεσματικά μέτρα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για να πραγματοποιηθούν οι σκοποί της «πλήρους συμμετοχής» των μειονεκτούντων ατόμων στην κοινωνική ζωή και ανάπτυξη καθώς και της «ισότητας»,

Αφού σημείωσε ότι σε συνέχεια αυτής της εξέλιξης πρέπει να ψηφιστούν νέοι διεθνείς κανόνες πάνω στο θέμα αυτό, οι οποίοι θα λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη την ανάγκη εξασφάλισης της ισότητας ευκαιριών και μεταχείρισης σ' όλες τις κατηγορίες των μειονεκτούντων προ-

οώπων στις γεωργικές καθώς και στις αστικές ζώνες προκειμένου να μπορούν αυτοί ν' ασκούν μια απασχόληση και να εντάσσονται στην κοινότητα,

Αφού αποφάσισε να αποδεχτεί ορισμένες προτάσεις σχετικά με την επαγγελματική επαναπροσαρμογή, ζήτημα που αποτελεί το τέταρτο θέμα της ημερήσιας διάταξης της συνόδου.

Αφού αποφάσισε οι προτάσεις αυτές να πάρουν τη μορφή διεθνούς σύμβασης, αποδέχεται σήμερα, είκοσι Ιουνίου του χίλια εννιακόσια ογδόντα τρία, την επόμενη σύμβαση που θα αποκαλείται Σύμβαση για την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και την απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων, 1983:

ΜΕΡΟΣ Ι

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 1

1. Για τους σκοπούς αυτής της σύμβασης η έκφραση «μειονεκτούν πρόσωπο» σημαίνει κάθε πρόσωπο του οποίου οι προοπτικές για να βρει και να διατηρήσει μια κατάλληλη απασχόληση καθώς και να εξελιχθεί επαγγελματικά είναι αισθητά μειωμένες, εξαιτίας ενός προσωρινά αναγνωρισμένου σωματικού ή πνευματικού μειονεκτήματος.

2. Για τους σκοπούς αυτής της σύμβασης, κάθε Μέλος πρέπει να θεωρεί ότι ο σκοπός της επαγγελματικής επαναπροσαρμογής είναι να επιτρέψει στα μειονεκτούντα πρόσωπα να βρουν και να διατηρήσουν μια κατάλληλη απασχόληση, να εξελιχθούν επαγγελματικά και έτσι να διευκολύνει την ένταξη ή την επανένταξή τους στην κοινωνία.

3. Κάθε μέλος πρέπει να εφαρμόζει τις διατάξεις αυτής της σύμβασης με μέτρα προσαρμοσμένα στις εθνικές συνθήκες και στην εθνική πρακτική.

4. Οι διατάξεις αυτής της σύμβασης εφαρμόζονται σε όλες τις κατηγορίες μειονεκτούντων προσώπων.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Άρθρο 2

Κάθε Μέλος θα πρέπει, σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες και την εθνική πρακτική και ανάλογα με τις δυνατότητές του, να διατυπώνει, εφαρμόζει και αναθεωρεί περιοδικά μια εθνική πολιτική σχετικά με την επαγγελματική επαναπροσαρμογή και απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων.

Άρθρο 3

Η προαναφερόμενη πολιτική πρέπει να έχει ως σκοπό να εξασφαλίζει ότι τα κατάλληλα μέτρα επαγγελματικής επαναπροσαρμογής θα είναι προσιτά σε όλες τις

κατηγορίες των μειονεκτούντων προσώπων και να προωθεί τις δυνατότητες απασχόλησης των μειονεκτούντων προσώπων στην ελεύθερη αγορά της εργασίας.

Άρθρο 4

Η προαναφερόμενη πολιτική θα πρέπει να στηρίζεται στην αρχή της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των μειονεκτούντων εργαζομένων και των εργαζομένων γενικά. Η ισότητα ευκαιριών και μεταχείρισης μεταξύ των μειονεκτούντων εργαζομένων ανδρών και γυναικών πρέπει να τηρείται. Ειδικά θετικά μέτρα, που αποβλέπουν στην αποτελεσματική εξασφάλιση ευκαιριών και μεταχείρισης μεταξύ των μειονεκτούντων εργαζομένων και των άλλων εργαζομένων, δεν πρέπει να θεωρούνται διακριτικά απέναντι στους τελευταίους αυτούς εργαζομένους.

Άρθρο 5

Οι αντιπροσωπευτικές εργατικές και εργοδοτικές οργανώσεις πρέπει να γνωμοδοτούν σχετικά με τη θέση σε εφαρμογή της προαναφερόμενης πολιτικής, στην οποία θα περιλαμβάνονται και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προαγωγή της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων, που ασχολούνται με την επαγγελματική επαναπροσαρμογή. Οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις που αποτελούνται από μειονεκτούντα πρόσωπα ή ασχολούνται με τα πρόσωπα αυτά πρέπει επίσης να δίνουν τη γνώμη τους.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Άρθρο 6

Κάθε Μέλος θα πρέπει, με την εθνική του νομοθεσία ή οποιαδήποτε άλλη μέθοδο σύμφωνη με την εθνική πρακτική και τις εθνικές συνθήκες, να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να δοθεί ισχύς στα άρθρα 2,3,4, και 5 αυτής της σύμβασης.

Άρθρο 7

Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα ώστε να παρέχονται και να αξιοποιούνται υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, τοποθέτησης, απασχόλησης κι άλλες συναφείς υπηρεσίες, που προορίζονται να επιτρέψουν στα μειονεκτούντα πρόσωπα να βρουν και να διατηρήσουν μια απασχόληση και να προοδεύσουν επαγγελματικά. Οι υπάρχουσες υπηρεσίες για τους εργαζομένους γενικά πρέπει, σε κάθε περίπτωση που αυτό είναι δυνατό και πρόσφορο, να χρησιμοποιούνται με τις απαραίτητες προσαρμογές.

Άρθρο 8

Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης υπηρεσιών επαγγελματικής επανοπροσαρμογής κι απασχόλησης για μειονεκτούντα πρόσωπα στις αγροτικές ζώνες και στις απομακρυσμένες κοινότητες.

Άρθρο 9

Κάθε Μέλος θα πρέπει να προσπαθεί να εξασφαλίζει ότι θα εκπαιδεύονται και θα τίθενται στη διάθεση των ενδιαφερομένων σύμβουλοι στο θέμα της επανοπροσαρμογής, καθώς και άλλο κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό, που θα είναι επιφορτισμένο με τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επαγγελματική εκπαίδευση, την τοποθέτηση και την απασχόληση των μειονεκτούντων προσώπων.

ΜΕΡΟΣ IV ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 10

Οι επίσημες επικυρώσεις αυτής της σύμβασης θα κοινοποιούνται στο Γενικό Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και θα καταχωρίζονται σπ' αυτόν.

Άρθρο 11

1. Η σύμβαση αυτή δεσμεύει εκείνα μόνο τα Μέλη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας που η επικύρωσή τους θα έχει καταχωριστεί από το Γενικό Διευθυντή.

2. Η σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει δώδεκα μήνες μετά την καταχώριση από το Γενικό Διευθυντή των επικυρώσεων δύο Μελών.

3. Στη συνέχεια, η σύμβαση αυτή θα αρχίσει να ισχύει, για κάθε Μέλος, δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία καταχώρισης της επικύρωσής της από αυτό.

Άρθρο 12

1. Κάθε Μέλος που έχει επικυρώσει αυτή τη σύμβαση θα μπορεί να την καταγγείλει μετά την λήξη περιόδου δέκα ετών από την ημερομηνία της αρχικής έναρξης ισχύος της με πράξη που θα κοινοποιείται στο Γενικό Διευθυντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και θα καταχωρίζεται από αυτόν. Η ενέργεια της καταγγελίας θα αρχίζει μετά ένα έτος από την ημέρα της καταχώρισής της.

2. Κάθε Μέλος που έχει επικυρώσει αυτή τη σύμβαση και που μέσα σε διάστημα ενός έτους μετά την λήξη της περιόδου των δέκα ετών, που αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο, δεν θα ασκήσει το δικαίωμα καταγγελίας που προβλέπεται από το άρθρο αυτό, θα δεσμεύεται για μια νέα περίοδο δέκα ετών και στη συνέχεια θα μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση αυτή με τη λήξη καθεμιάς από τις επόμενες δεκαετίες σύμφωνα με τους όρους αυτού του άρθρου.

Άρθρο 13

1. Ο Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας θα γνωστοποιεί σ' όλα τα Μέλη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας την καταχώριση όλων των επικυρώσεων και των καταγγελιών που θα κοινοποιούνται από τα Μέλη της Οργάνωσης.

2. Γνωστοποιώντας στα Μέλη της Οργάνωσης την καταχώριση της δεύτερης από τις επικυρώσεις που θα του έχουν κοινοποιηθεί, ο Γενικός Διευθυντής θα επισύρει την προσοχή των Μελών της Οργάνωσης στην ημερομηνία από την οποία θα αρχίσει να ισχύει η σύμβαση αυτής.

Άρθρο 14

Ο Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας θα κοινοποιεί στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, για καταχώριση, σύμφωνα με το άρθρο 102 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, πλήρεις πληροφορίες σχετικά με όλες τις επικυρώσεις και τις πράξεις καταγγελίας που θα έχει καταχωρίσει σύμφωνα με τα προηγούμενα άρθρα.

Άρθρο 15

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, κάθε φορά που θα το κρίνει αναγκαίο, θα υποβάλλει στη Γενική Συνδιάσκεψη έκθεση πάνω στην εφαρμογή αυτής της σύμβασης και θα εξετάζει αν είναι σκόπιμη η εγγραφή στην ημερήσια διάταξη της Συνδιάσκεψης θέματος ολικής ή μερικής αναθεώρησής της.

Άρθρο 16

1. Σε περίπτωση που η Συνδιάσκεψη ψηφίσει νέα σύμβαση που θα αναθεωρεί ολικά ή μερικά τη σύμβαση αυτή και εφόσον η νέα σύμβαση δεν ορίζει διαφορετικά:

α) η επικύρωση, από ένα Μέλος, της νέας αναθεωρητικής σύμβασης θα επιφέρει αυτοδικαίως, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του παραπάνω άρθρου 12, την άμεση καταγγελία αυτής της σύμβασης, με την επιφύλαξη ότι θα έχει τεθεί σε ισχύ η νέα αναθεωρητική σύμβαση.

β) από την ημέρα που θα αρχίσει να ισχύει η νέα αναθεωρητική σύμβαση παύει η δυνατότητα για τα Μέλη να επικυρώνουν αυτή τη σύμβαση.

2. Η σύμβαση αυτή θα παραμείνει σε κάθε περίπτωση σε ισχύ, με τη σημερινή μορφή και το περιεχόμενό της για τα Μέλη εκείνα που την έχουν επικυρώσει και δεν θα επικυρώσουν την αναθεωρητική σύμβαση.

Άρθρο 17

Το γαλλικό και το αγγλικό κείμενο αυτής της σύμβασης είναι το ίδιο αυθεντικά.

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του νόμου αυτού, καθώς και της διεθνούς σύμβασης που κυρώνει, αρχίζει από την ημέρα που θα δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλουμε τη δημοσίευση του παρόντος στην
Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως
νόμου του Κράτους.

Αθήνα 24 Μαΐου 1985

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

- α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους,
- β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και
- γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά μέτρα.

2. Άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται κατά την έννοια αυτού του νόμου, τα πρόσωπα τα οποία από οργανικά, ψυχικά ή κοινωνικά αίτια παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή διαταραχές στη γενικότερη ψυχοσωματική κατάσταση ή στις επιμέρους λειτουργίες τους και σε βαθμό που δυσκολεύεται ή παρεμποδίζεται σοβαρά η παρακολούθηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, η δυνατότητα ένταξής τους στην παραγωγική διαδικασία και η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως:

- α) οι τυφλοί και όσοι έχουν σοβαρές διαταραχές στην όραση,
- β) οι κωφοί και βαρήκοοι,
- γ) όσοι έχουν κινητικές διαταραχές,
- δ) όσοι έχουν νοητική καθυστέρηση,
- ε) όσοι εμφανίζουν επιμέρους δυσκολίες στη μάθηση (δυσλεξία, διαταραχή λόγου και άλλα) ή είναι γενικότερα δυσπροσάρμοστοι,
- στ) όσοι πάσχουν από ψυχικές νόσους και συναισθηματικές αναστολές,
- ζ) οι επιληπτικοί,
- η) οι χανσενικοί,
- θ) όσοι πάσχουν από ασθένειες που απαιτούν μακρόχρονη θεραπεία και παραμονή σε νοσηλευτικά ιδρύματα, κλινικές ή πρεβαντόρια και
- ι) κάθε άτομο νηπιακής, παιδικής ή εφηβικής ηλικίας, που δεν ανήκει σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις και που παρουσιάζει διαταραχή της προσωπικότητας από οποιαδήποτε αιτία.

3. Η ειδική αγωγή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, παρέχεται δωρεάν από το κράτος σε δημόσια σχολεία. Η μορφή των σχολείων προσδιορίζεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών αναγκών κάθε ατόμου.

4. Η ειδική αγωγή και η ειδική επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες παρέχεται:

- α) σε κανονικά σχολεία στα οποία είναι ενταγμένα τα άτομα αυτά,
- β) σε ειδικές τάξεις, τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν μέσα σε κανονικά σχολεία ή σε ειδικές τάξεις ή τμήματα παρατήρησης που λειτουργούν με σκοπό τη βαθύτερη διάγνωση δύσκολων περιπτώσεων και εφαρμόζουν ειδικά προγράμματα,

Νόμος 1566/85 (ΦΕΚ 167/85)

«Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Άρθρο 32

Σκοπός και μορφή

1. Στα άτομα που έχουν ειδικές ανάγκες παρέχεται ειδική αγωγή και ειδική επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία στα πλαίσια των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα:

- γ) σε ειδικά νηπιαγωγεία και σε αυτοτελή ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- δ) σε ειδικά σχολεία, ειδικές τάξεις, ή τμήματα ή ομάδες που λειτουργούν ως παραρτήματα σε νευροψυχιατρικά, ορθοπαιδικά και άλλα νοσοκομεία και κλινικές ή ιατροπαιδαγωγικά κέντρα ή θεραπευτικά καταστήματα ανηλίκων,
- ε) σε ειδικές επαγγελματικές σχολές ή σε ειδικά τμήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσω σε κανονικά σχολεία, καθώς και σε ειδικά επαγγελματικά εργαστήρια,
- στ) σε οποιονδήποτε χρόνο και χώρο εκτός της οικογένειας, ιδίως σε θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων ή θεραπευτήρια καταστήματα ανηλίκων, όπου τα νήπια, τα παιδιά και οι έφηβοι έχουν για οποιονδήποτε λόγο ειδικές συνθήκες διαβίωσης.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις παρέχεται ειδική αγωγή στο σπίτι και συγχρόνως γίνεται διαφώτιση της οικογένειας, για την αντιμετώπιση των αναγκών αυτών των ατόμων, με την επίβλεψη ειδικού σε κάθε περίπτωση.

5. Η ίδρυση, η προαγωγή, η κατάργηση, ο υποβιβασμός και η συγχώνευση ειδικών σχολείων και άλλων μονάδων ειδικής αγωγής και η ανάλογη αύξηση ή μείωση των οργανικών θέσεων προσωπικού γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και του συναρμόδιου σε κάθε περίπτωση υπουργού, καθώς και του Υπουργού Οικονομικών, όταν πρόκειται για αύξηση οργανικών θέσεων προσωπικού. Οι θέσεις προσωπικού που συνιστώνται προσαυξάνουν τις οικείες θέσεις κατά κατηγορίες και κλάδους που προβλέπονται από αυτόν τον νόμο.

6. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με:

- α) την προσωνομιά ή τον τίτλο, καθώς και τον εξειδικευμένο τύπο των ειδικών σχολείων ή άλλων μονάδων ειδικής αγωγής,
- β) τον ελάχιστον αριθμό ατόμων που απαιτείται για την ίδρυση ειδικών σχολείων και άλλων μονάδων ειδικής αγωγής, την οργάνωση, λειτουργία, διοίκηση και τον τρόπο παροχής της ειδικής αγωγής στο σπίτι από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- γ) την εσωτερική διάρθρωση κατά βαθμίδες και τάξεις, την οργανικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού και τον αριθμό των μαθητών κατά τάξη.
- δ) τη σύσταση, σύνθεση και συγκρότηση συλλογικών οργάνων για το συντονισμό λειτουργίας των επιμέρους τομέων ειδικής αγωγής, ιατρικής βοήθειας και κοινωνικής μέριμνας, τη διαχείριση των δαπανών λειτουργίας των μονάδων ειδικής αγωγής και

ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και του τρόπου λειτουργίας τους,

- ε) τον τρόπο ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία και την επιλογή και κατάταξη τους στον κατάλληλο τύπο και βαθμίδα ειδικού σχολείου ή άλλης μονάδας ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης,
- στ) τη συγκρότηση και λειτουργία των συλλόγων γονέων, οι οποίοι συμμετέχουν και συνεργάζονται με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο έργο της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης,
- ζ) τις εγγραφές, μετεγγραφές κι κατατάξεις ατόμων με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία ή άλλες μονάδες ειδικής αγωγής, την αξιολόγηση, προαγωγή και απόλυσή τους,
- η) το εβδομαδιαίο ωράριο διδακτικής εργασίας και άλλης απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού των ειδικών σχολείων και ειδικών επαγγελματικών σχολών,
- θ) τις κάθε είδους εξετάσεις,
- ι) την έναρξη και λήξη του σχολικού και διδακτικού έτους,
- ια) τη διαδικασία, τους λόγους και τα όργανα που αποφασίζουν τη διακοπή των μαθημάτων ή τη συμπλήρωσή τους με παράταση του διδακτικού έτους,
- ιβ) τους τίτλους σπουδών, και
- ιγ) κάθε άλλη λεπτομέρεια για την οργάνωση και λειτουργία των μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Για τις περιπτώσεις α' και δ', εφόσον οι μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης λειτουργούν σε ιδρύματα που ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων υπουργείων, στην έκδοση του προεδρικού διατάγματος συμπράττει και ο συναρμόδιος υπουργός.

Άρθρο 33

Ιατροδιαγνωστική εξέταση, φοίτηση, προγράμματα, μέσα

1. Οι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι αρμόδιες για:

- α) τη διαγνωστική εξέταση και τη διαπίστωση του είδους και του βαθμού της ειδικής ανάγκης των ατόμων σχολικής ηλικίας,
- β) την εισήγηση εγγραφής, κατάταξης και φοίτησης νηπίων, παιδιών και εφήβων με ειδικές ανάγκες σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής ή ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ή σε ειδικές τάξεις ή σε κανονικά σχολεία,
- γ) την παροχή συμβουλών στους διδάσκοντες και τους γονείς και τα ίδια τα άτομα με τις

ειδικές ανάγκες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, και

- β) την ιατροδιαγνωστική εξέταση όσων φοιτούν σε κανονικά σχολεία για τη διαπίστωση των ειδικών αναγκών που τυχόν υπάρχουν και την εισήγηση για τη λήψη των επιβαλλόμενων μέτρων.

Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών οι παραπάνω υπηρεσίες συνεργάζονται με τις οικείες υπηρεσίες, τα όργανα και τους λειτουργούς του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθορίζονται οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μπορεί να γίνει υποχρεωτική η φοίτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα ειδικά σχολεία και τις λοιπές ειδικές μονάδες, από το 3ο μέχρι και το 18ο έτος της ηλικίας τους για την ειδική αγωγή και από το 14ο μέχρι και το 20ό έτος για την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση. Καθορίζονται επίσης οι κατηγορίες όσων απαλλάσσονται από την υποχρεωτική φοίτηση και τα κριτήρια απαλλαγής, καθώς και η διαδικασία εγγραφής ή παράτασης της φοίτησης πέρα από το 18ο ή το 20ό έτος αντίστοιχα και για όσο χρονικό διάστημα χρειάζεται για τη συμπλήρωση της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

3. Για την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα με βάση το είδος και το βαθμό ανάγκης, τις δυνατότητες εκπαίδευσης και ένταξης στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και αλληλοσποδοχής με το κοινωνικό σύνολο, αφού ληφθούν υπόψη και οι κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες, οι πολιτιστικές και άλλες ειδικές συνθήκες της διαβίωσής τους.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ορίζονται τα διδακτέα μαθήματα και τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα.

4. Τα απαιτούμενα για τη διδασκαλία βιβλία, ατομικά μαγνητόφωνα, ατομικά ακουστικά βαρηκοΐας, μαγνητοταινίες και άλλα απαραίτητα μέσα για την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση παρέχονται δωρεάν από το κράτος στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

5. Τα διδακτικά μέσα και τα βιβλία εγκυκλοπαιδικής μόρφωσης για τυφλούς που φοιτούν στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης εκδίδονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.) και διατίθεται σε αυτούς δωρεάν. Οποιοδήποτε θέμα σχετικό με τη συγγραφή, εικονογράφη-

ση, κρίση, έκδοση, διακίνηση και διανομή των βιβλίων και λοιπών διδακτικών μέσων που προκύπτει λόγω της ιδιαιτερότητάς τους ρυθμίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με όμοια απόφαση μπορεί να ανατίθεται η εκτύπωση των βιβλίων και λοιπών διδακτικών μέσων στο κέντρο εκπαίδευσης και αποκατάστασης τυφλών (Κ.Ε.-Α.Τ.).

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Οικονομικών, μπορεί να συνιστώνται στον Ο.Ε.Δ.Β. θέσεις επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού μόνιμου ή με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Με όμοιο προεδρικό διάταγμα διαρθρώνονται οι θέσεις του μόνιμου προσωπικού σε κλάδους και βαθμούς, καθορίζονται τα προσόντα και ο τρόπος πλήρωσης όλων των θέσεων και οι όροι εργασίας και αποζημίωσης του προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

6. Οι δαπάνες για την εφαρμογή των παραγράφων 4 και 5 αντιμετωπίζονται με κρατικές επιχορηγήσεις από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στον οποίο εγγράφονται οι σχετικές πιστώσεις.

Άρθρο 34

Φορείς

1. Αποκλειστικός φορέας για κάθε θέμα που αναφέρεται στην ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της ειδικής αγωγής και της ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελούν έργο του Σ.Ε.Α., οι αρμοδιότητες του οποίου καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται από την παράγραφο 2 του άρθρου 22. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ιδίως:

α) η ευθύνη για το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό τον προσδιορισμό των γενικών στόχων και των κατευθύνσεων και τη διαμόρφωση γενικά της εκπαιδευτικής πολιτικής στους τομείς της ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και η υποβολή των σχετικών προτάσεων στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

β) η γνωμοδότηση για κάθε θέμα που παραπέμπεται σε αυτό και αφορά την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση και η εισήγηση μέτρων για τα επιμέρους προγράμματα εκπαίδευσης και

γ) η παρακολούθηση και ο έλεγχος της εφαρμογής των προγραμμάτων και η εισήγηση για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων.

3. Μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που ανήκουν στην αρμοδιότητα ή την εποπτεία άλλων υπουργείων και οργανισμών και λειτουργούν είτε ως δημόσια σχολεία είτε ως σχολεία νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου είτε ως ιδιωτι-

κά σχολεία, υπάγονται εφεξής στην αρμοδιότητα ή την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να μετατρέπονται σε δημόσιες σχολικές μονάδες τα ειδικά σχολεία ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή φυσικά πρόσωπα. Η μετατροπή γίνεται είτε ύστερα από αίτησή τους και εξαγορά της περιουσίας τους είτε με σύγχρονη αναγκαστική απαλλοτριώση. Περιεχόμενο ή όροι διαθήκης, κωδικέλλου ή δωρεάς διατηρούνται όπως έχουν.

5. Οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των μονάδων της παραγράφου 3, εφόσον έχουν την ιδιότητα του μόνιμου δημόσιου υπαλλήλου, εντάσσονται με το βαθμό που κατέχουν στις θέσεις προσωπικού που συνιστώνται με το νόμο αυτόν για την ειδική αγωγή και την ειδική επαγγελματική εκπαίδευση. Όσοι έχουν την ιδιότητα του μόνιμου υπαλλήλου νομικού προσώπου δημόσιου δικαίου διατηρούν την ιδιότητά τους αυτή. Οι λοιποί εξασκούμενοι να υπηρετούν με την ιδιότητα που έχουν. Όσοι υπηρετούν σε σχολικές μονάδες που μετατρέπονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 4 προσλαμβάνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στις δημόσιες σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 62.

6. Διδακτήρια, γήπεδα, κάθε είδους εξοπλισμός, έπιπλα και σκευή ειδικών σχολείων, που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή σε φυσικά πρόσωπα, μπορεί να απαλλοτριωθούν ή να αγοραστούν για χρήση των δημόσιων ειδικών σχολείων. Οι πράξεις μεταβίβασης γίνονται χωρίς παράσταση δικηγόρου, μεταγράφονται ατελώς και δεν υπόκεινται σε οποιοδήποτε τέλος, φόρο ή εισφορά ή άλλη επιβάρυνση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου.

7. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα σχετικά με τη μετατροπή σχολείων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, την πρόσληψη του προσωπικού τους και την εξαγορά της περιουσίας τους.

Άρθρο 35 Προσωπικό

1. Οι θέσεις του εκπαιδευτικού προσωπικού των δημόσιων μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης περιλαμβάνονται στο σύνολο των οργανικών θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού, κατά βαθμίδα εκπαίδευσης, όπως προβλέπονται στα άρθρα 12 παρ. 4, 13 παρ. 4 και 14 παρ. 4.

2. Για τη στελέχωση των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης

χρησιμοποιείται εκπαιδευτικό προσωπικό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά περίπτωση. Συνιστώνται επιπλέον κατά κλάδους οι εξής θέσεις προσωπικού.

Α' Ειδικό προσωπικό:

Κλάδος ΑΤ19 Θεραπευτών του λόγου	θέσεις	10
Κλάδος ΑΤ20 Επαγγελματικών συμβούλων	*	1
Κλάδος ΑΤ21 Ψυχολόγων	*	50
Κλάδος ΑΡ2 Επιμελητών	*	40
Κλάδος ΑΡ3 Θεραπευτών του λόγου	*	10
Κλάδος ΑΡ4 Επαγγελματικών συμβούλων	*	1
Κλάδος ΑΡ5 Φυσικοθεραπευτών	*	15
Κλάδος ΑΡ6 Εργασιοθεραπευτών	*	15
Κλάδος ΑΡ7 Κοινωνικών λειτουργών	*	60

Σύνολο θέσεων

202

Β' Διοικητικό προσωπικό:

Κλάδος ΜΕ1 Διοικητικών υπαλλήλων	θέσεις	10
Κλάδος ΣΕ1 Κλητήρων, επιστατών, φυλάκων-νυκτοφυλάκων	*	30

Σύνολο θέσεων

40

Οι παραπάνω θέσεις του ειδικού προσωπικού κατατάσσονται στους βαθμούς Α', Β' και Γ' και είναι σε κάθε κατηγορία και κλάδο οργανικά ενιαίες. Οι θέσεις του διοικητικού προσωπικού προσαυξάνουν τις αντίστοιχες θέσεις του άρθρου 20 στον εισαγωγικό βαθμό κάθε κλάδου.

3. Η κατανομή και ανακατανομή των θέσεων στα σχολεία ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι διατάξεις της παραγρ. 14 του άρθρου 14 εφαρμόζονται αναλόγως και για το ειδικό προσωπικό της ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

4. Τυφλοί, κωφοί και άτομα που έχουν κινητικές διαταραχές μπορούν να διορίζονται σε θέσεις που προβλέπονται από αυτό το άρθρο, εφόσον έχουν τα υπόλοιπα προσόντα που προβλέπονται από το νόμο και δεν έχουν συμπληρώσει το 50ό έτος της ηλικίας τους.

5. Οι διατάξεις που ισχύουν για το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ιδιωτικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται αναλόγως και στο εκπαιδευτικό προσωπικό των ιδιωτικών σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης.

6. Στο προσωπικό που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης καταβάλλεται κατά μήνα και για όλο το έτος επίδομα δυσμενών συνθηκών εργασίας ίσο με το 30% των μηνιαίων αποδοχών του κατώτερου μισθολογικού κλιμακίου του εισαγωγικού βαθμού κάθε κλάδου.

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών συνιστώνται θέσεις εκπαιδευτικού και λοιπού προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, τις οποίες καταλαμβάνει το αντίστοιχο προσωπικό των σχολείων ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, που μετατρέπονται κατά τις διατάξεις του άρθρου 34 παράγραφοι 4 και 5 και ρυθμίζονται θέματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

8. Τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στον εισαγωγικό βαθμό του ειδικού προσωπικού ορίζονται κατά κλάδους ως εξής:

- α) του κλάδου ΑΤ19 Θεραπευτών του λόγου, πτυχίο θεραπευτού του λόγου Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής ή πτυχίο παιδαγωγικού τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής με εξειδίκευση στη θεραπεία του λόγου,
- β) του κλάδου ΑΤ20 Επαγγελματικών Συμβούλων πτυχίο Α.Ε.Ι. της ημεδαπής και πτυχίο της σχολής επαγγελματικού προσανατολισμού του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή ισότιμο πτυχίο επαγγελματικού συμβούλου Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής,
- γ) του κλάδου ΑΤ21 Ψυχολόγων πτυχίο ψυχολογίας Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής με προτίμηση στην ειδίκευση της παιδαγωγικής ψυχολογίας,
- δ) του κλάδου ΑΡ2 Επιμελητών, πτυχίο νοσοκόμων ή βρεφονηπιοκόμων ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,
- ε) του κλάδου ΑΡ3 Θεραπευτών του λόγου, πτυχίο θεραπευτού του λόγου ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,
- στ) του κλάδου ΑΡ4 Επαγγελματικών Συμβούλων, πτυχίο επαγγελματικού συμβούλου ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,
- ζ) του κλάδου ΑΡ5 Φυσικοθεραπευτών, πτυχίο τμήματος φυσικοθεραπευτών ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής,
- η) του κλάδου ΑΡ6 Εργασιοθεραπευτών, πτυχίο τμήματος εργασιοθεραπευτών ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής και
- θ) του κλάδου ΑΡ7 Κοινωνικών Λειτουργών, πτυχίο κοινωνικής εργασίας ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής ή ισότιμο της αλλοδαπής.

Για την αναγνώριση των πτυχίων σχολών της αλλοδαπής ως ισότιμων προς τα πτυχία σχολών της ημεδαπής, εκτός από τα πτυχία Α.Ε.Ι., εφαρμόζεται αναλόγως η παράγραφος 2 του άρθρου 13.

9. Για την τοποθέτηση νηπιαγωγών και δασκάλων στις μονάδες ειδικής αγωγής απαιτείται και πτυχίο διετούς μετεκπαίδευσης στο τμήμα ειδικής αγωγής του Μαρασλείου Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μ.Δ.Δ.Ε.) ή μετεκπαίδευση σε Α.Ε.Ι. ημεδαπής ή αλλοδαπής ή πενταετής διδακτική υπηρεσία σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής.

10. Δάσκαλοι και νηπιαγωγοί, που έχουν πάνω από τρία έτη διδακτικής υπηρεσίας σε μονάδες ειδικής αγωγής, μπορούν να εγγράφονται χωρίς εξετάσεις στο δεύτερο έτος του τμήματος ειδικής αγωγής του Μ.Δ.Δ.Ε. Η διαδικασία εγγραφής και κάθε σχετικό θέμα ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

11. Τα ειδικότερα καθήκοντα του προσωπικού των κλάδων ΑΤ19 έως ΑΤ21 και ΑΡ2 έως ΑΡ7 καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από γνώση του Σ.Ε.Α.

12. Κατά την τοποθέτηση του εκπαιδευτικού προσωπικού στις μονάδες ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης προτιμώνται όσοι έχουν σπουδές στην ειδική αγωγή σε σχολή της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή διδακτική εμπειρία στις μονάδες αυτές.

13. α) Οι διορισμοί στις θέσεις του διοικητικού προσωπικού γίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1320/1983.

β) Η πλήρωση των θέσεων του ειδικού προσωπικού γίνεται ύστερα από προκήρυξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και επιλογή των διοριστέων από το κεντρικό υπηρεσιακό συμβούλιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αν δεν είναι δυνατή η πλήρωση των θέσεων με μόνιμο προσωπικό, συνιστώνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, για όσο χρόνο θα μείνουν κενές, ισάριθμες θέσεις με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται και το ύψος των αποδοχών όσων προσλαμβάνονται στις θέσεις αυτές.

γ) Ο διορισμός του ειδικού προσωπικού γίνεται στον εισαγωγικό βαθμό Γ'. Για τα θέματα της υπηρεσιακής του κατάστασης εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 16.

14. Η μετεκπαίδευση, ειδίκευση και επιμόρφωση του προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης γίνονται είτε με προγράμματα του ιδρύματος κρατικών υποτροφιών σε Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής είτε με εκπαιδευτικές άδειες για φοίτηση σε Α.Ε.Ι. της ημεδαπής είτε με προγράμματα που καταρτίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και περιλαμβάνουν αποστολές στο εξωτερικό με τη μορφή επισκέψεων, σεμιναρίων ή συνεδρίων. Οι δημόσιοι εκπαιδευτικοί που μετεκπαιδεύονται στην ειδική αγωγή με δαπάνες του κράτους είναι υποχρεωμένοι να υπηρε-

τήσουν σε δημόσια ειδικά σχολεία για μια πενταετία τουλάχιστον. Όσοι έχουν μετεκπαιδευτεί μέχρι σήμερα και όσοι θα μετεκπαιδεύονται στο τμήμα ειδικής αγωγής του Μ.Δ.Δ.Ε. τοποθετούνται υποχρεωτικά σε δημόσια σχολεία, όπου υπηρετούν μία πενταετία τουλάχιστον.

Η διαδικασία για την κατάρτιση και έγκριση των προγραμμάτων, ο τρόπος επιλογής των υποψηφίων για μετεκπαίδευση, ειδίκευση και επιμόρφωση και κάθε άλλη λεπτομέρεια που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου αυτού ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

Η ίδρυση και λειτουργία οποιασδήποτε μορφής σχολών, ινστιτούτων ή κέντρων από ιδιώτες για την εκπαίδευση, μετεκπαίδευση, ειδίκευση ή επιμόρφωση προσωπικού σε θέματα ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης απαγορεύεται. Οι παραβάτες τιμωρούνται κατά το άρθρο 458 του ποινικού κώδικα.

15. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να εισάγεται το μάθημα της ειδικής αγωγής στα προγράμματα διδασκαλίας των σχολών εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικού προσωπικού.

Άρθρο 36

Αρμοδιότητες άλλων υπουργείων και οργανισμών

Με το νόμο αυτόν δεν θίγονται ειδικές διατάξεις που αναφέρονται στις αρμοδιότητες:

- α) του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για κάθε θέμα ιατρικής βοήθειας (προφύλαξη, πρόληψη, διάγνωση, θεραπεία) και κοινωνικής μέριμνας των ατόμων που έχουν ειδικές ανάγκες,
- β) του Υπουργείου Δικαιοσύνης για κάθε θέμα ίδρυσης, οργάνωσης, λειτουργίας και εποπτείας των θεραπευτικών καταστημάτων ανηλίκων, εκτός από την ειδική αγωγή και τη γενική επαγγελματική εκπαίδευση που παρέχεται σε αυτά, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και
- γ) του Ο.Α.Ε.Δ. για κάθε επαγγελματικής αποκατάστασης, ελέγχου και βελτίωσης των όρων και συνθηκών εργασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

**ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1648
(ΦΕΚ 147/86 τ.Α')**

**προστασία πολεμιστών, αναπήρων και θυμάτων
πολέμου και μειονεκτούντων προσώπων.**

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

κδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1

Προστατευόμενα πρόσωπα

Στις προστατευτικές διατάξεις του νόμου αυτού
γούνται:

α) Όσοι υπηρέτησαν με οποιαδήποτε ιδιότητα στις
Ένοπλες Δυνάμεις και στα Σώματα Ασφαλείας,
κατά το χρονικό διάστημα από τον Οκτώβριο
1940 έως 31 Δεκεμβρίου 1950 ή συμμετείχαν με
την πιο πάνω ιδιότητα στο εκστρατευτικό σώμα
της Ελλάδας στην Κορέα κατά την περίοδο 1951
— 1955 ή στα πολεμικά γεγονότα της Κύπρου από
14 Ιουλίου 1974 και όσοι έλαβαν μέρος στην Εθνι-
κή Αντίσταση κατά την έννοια του Ν.1285/1982
(ΦΕΚ 115), εφόσον κατέστησαν ανάπηροι ή κατέ-
στησαν ανίκανοι από τις κακουχίες της στράτευ-
σης ή τραυματίστηκαν, ανεξάρτητα από τη διάρ-
κεια της υπηρεσίας τους, καθώς και τα τέκνα των
αναπήρων πολέμου ή της Εθνικής Αντίστασης ή
θανόντων αναπήρων πολέμου ή της Εθνικής
Αντίστασης».

β) Όσοι έχουν 24 μήνες τουλάχιστο συνολική πραγ-
ματική στρατιωτική υπηρεσία, από την οποία
απαραιτήτως 5 μήνες τουλάχιστον σε μάχη μο-
νάδα κατά τον πόλεμο 1940-1941 και στη Μέση
Ανατολή και έλαβαν μέρος σε μάχες ή ένοπλες
συγκρούσεις.

γ) Τα μέλη των αντάρτικων ομάδων που έλαβαν μέ-
ρος στην Εθνική Αντίσταση κατά την έννοια του
ν. 1285/1982, εφόσον έχουν 12μηνη τουλάχιστον
ευδόκιμη υπηρεσία στις ομάδες αυτές, η οποία
βεβαιώνεται από τις επιτροπές του π.δ. 379/1983
(ΦΕΚ 136).

δ) Τα τέκνα ή η σύζυγος ή η χήρα μητέρα προσώπων
που εκτελέστηκαν ή πέθαναν από τραύματα ή
κακουχίες στη χρονική περίοδο 1940-50 ή στον
πόλεμο της Κορέας, εφόσον υπηρέτουσαν με
οποιαδήποτε ιδιότητα στις Ένοπλες Δυνάμεις ή
στα Σώματα Ασφαλείας, καθώς και προσώπων

που εκτελέστηκαν ή πέθαναν από τραύματα ή
κακουχίες συνεπεία της συμμετοχής τους στην
Εθνική Αντίσταση και στην αντιδικτατορική αντί-
σταση κατά της χούντας των συνταγματαρχών
από 21.4.1967 έως 24.7.1974 ή προσώπων που πέ-
θαναν ή εξαφανίστηκαν στα πολεμικά γεγονότα
της Κύπρου από 14 Ιουλίου 1974. Ως και των προ-
σώπων εκείνων που υπηρετώντας στις Ένοπλες
Δυνάμεις πέθαναν ή πεθαίνουν τον καιρό της Ει-
ρήνης σε διατεταγμένη υπηρεσία και εξαιτίας αυ-
τής και των περιπτώσεων του ν.1370/1944.

2. Η σειρά της προηγούμενης παραγράφου τηρείται
και ως σειρά προτίμησης για την προστασία που παρέ-
χει ο νόμος αυτός.

3. Η άσκηση του δικαιώματος προστασίας από έναν
από τους δικαιούχους της περιπτώσεως (δ) αποκλείει
τους υπολοίπους.

4. Προστατεύονται επίσης ανάπηρα άτομα ηλικίας 15-
65 ετών που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για
επαγγελματική απασχόληση από οποιαδήποτε χρόνια
σωματική ή πνευματική ή ψυχική πάθηση ή βλάβη, εφό-
σον είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα άνεργων αναπή-
ρων του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυνα-
μικού (Ο.Α.Ε.Δ.).

Επίσης προστατεύονται όσοι έχουν τέκνα ή αδελφούς
με βαριά ηθικά, ψυχοσωματικά προβλήματα με ποσο-
στό αναπηρίας 67% και πάνω καθώς και πολύτεκνοι
γονείς με 5 τέκνα και άνω ή ένα από τα τέκνα και όχι
περισσότεροι από ένα μέλος της οικογένειας.

5. Από την προστασία που παρέχει ο νόμος αυτός
αποκλείονται:

α) Όσοι παίρνουν σύνταξη από το Δημόσιο ή
οποιοδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ή
επικουρικής ασφάλισης αθροιστικά μεγαλύτερη
από το κατώτατο όριο σύνταξης γήρατος που κα-
ταβάλλει κάθε φορά το Ι.Κ.Α. εκτός των παρα-
πληγικών - τετραπληγικών ημιπληγικών και τυ-
φλών κατά την έννοια των διατάξεων του ν.
958/1979, για τους οποίους απαιτείται να παίρ-
νουν το διπλάσιο της σύνταξης αυτής».

β) όσοι αποκαταστάθηκαν με τις διατάξεις του ν.
1487/1950 (ΦΕΚ 179),

γ) οι λιποτάκτες του πολέμου 1940-1941, καθώς και
εκείνοι που συνεργάστηκαν με τους κατακτητές,

δ) όσοι στερήθηκαν τα πολιτικά τους δικαιώματα
σύμφωνα με τα άρθρα 59, 60, 61 και 62 του Ποινι-
κού Κώδικα.

ε) και όσοι πήραν μέρος στο πραξικόπημα ανατρο-
πής της νόμιμης κυβέρνησης της Κύπρου κατά το
1974 και όσοι εκ του ανοίγματος του φακέλου της
Κύπρου καταδειχθεί ότι οπωσδήποτε έχουν ευθύ-
νη είτε ποινική είτε ηθική είτε πατριωτική.

Άρθρο 2

Παρεχόμενη προστασία

1. Επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις ελληνικές ή ξένες
που λειτουργούν στην Ελλάδα με οποιαδήποτε

νησης καθορίζεται κατά φορέα, κατηγορίες και κλάδους ή ειδικότητες ο αριθμός των θέσεων που πληρούνται από άτομα τα οποία προστατεύονται από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Οι θέσεις αυτές αφαιρούνται, σε αναλογία πέντε (5) στις εκατό (100), από τις θέσεις που πληρούνται με το μηχανογραφικό σύστημα. Η διαδικασία πρόσληψης ή διορισμού γίνεται σύμφωνα με τις ακόλουθες διατάξεις των παρ. 3-10.

3. Η κατανομή των θέσεων της προηγούμενης παραγράφου σε κάθε νομό γίνεται με απόφαση του οργάνου κάθε ενδιαφερόμενου φορέα που είναι αρμόδιο για την πρόσληψη ή το διορισμό προσωπικού. Η απόφαση αυτή εκδίδεται μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τη δημοσίευσή στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και κοινοποιείται στη Διεύθυνση Προγραμματισμού και πρόσληψης προσωπικού του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης και στους ενδιαφερόμενους νομάρχες.

4. Μετά την κοινοποίηση των αποφάσεων της προηγούμενης παραγράφου, ο νομάρχης με πρόσκληση του, καλεί τους ενδιαφερόμενους για διορισμό ή πρόσληψη να υποβάλουν σχετική αίτηση. Η πρόσκληση αυτή τοιχοκολλάται στο κατάστημα της οικείας νομαρχίας, κοινοποιείται στις κατά τόπους υγειονομικές επιτροπές και τις επιτροπές του άρθρου 8 και περιλαμβάνει το συνολικό αριθμό των θέσεων που πληρούνται ή του προσωπικού που θα προσληφθεί κατά φορέα, κατηγορίες και κλάδους ή ειδικότητες, στην περιφέρεια του νομού.

5. Οι αιτήσεις των υποψηφίων υποβάλλονται στην Επιτροπή του άρθρου 8 μέσα σε αποκλειστική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την τοιχοκόλληση της πρόσκλησης. Στην αίτηση επισυνάπτεται, υποχρεωτικά, βεβαίωση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής, στην οποία αναγράφονται οι θέσεις εκείνες από τις περιλαμβανόμενες στην πρόσκληση, για τις οποίες η συγκεκριμένη αναπηρία του υποψηφίου δεν αποτελεί κώλυμα διορισμού ή πρόσληψης.

6. Οι υποψήφιοι για διορισμό ή πρόσληψη συμπληρώνουν ειδικό έντυπο αίτησης-υπεύθυνης δήλωσης. Ο τύπος του εντύπου και τα δικαιολογητικά που υποβάλλονται μαζί με αυτό καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7. Οι υποψήφιοι, με την αίτησή τους αυτή, δηλώνουν κατά σειρά προτίμησης τις θέσεις της πρόσκλησης, στις οποίες επιθυμούν διορισμό ή πρόσληψη, εφόσον έχουν κριθεί από την πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή ικανοί για διορισμό ή πρόσληψη σε αυτές. Οι υποψήφιοι δεν έχουν δικαίωμα να συμπεριλάβουν στη δήλωσή τους θέσεις, για τις οποίες έχουν κριθεί ακατάλληλοι και τυχόν δήλωσή τους δε λαμβάνεται υπόψη προς αυτές.

8. Μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή των αιτήσεων, η αρμόδια Επιτροπή του άρθρου 8 καταρτίζει πίνακες υποψηφίων με βάση το βαθμό αναπηρίας ή ανικανότητας, την οικο-

γενειακή και οικονομική κατάσταση, καθώς και την ηλικία τους.

Η διάθεση των υποψηφίων για την πλήρωση των θέσεων γίνεται σύμφωνα με την σειρά εγγραφής τους στον παραπάνω πίνακα, σε συνδυασμό και με τη σειρά προτίμησης που έχουν αναγράψει στη σχετική δήλωσή τους. Ανάκληση, τροποποίηση ή συμπλήρωση από τον υποψήφιο της δήλωσης αυτής δεν επιτρέπεται.

9. Οι διατάξεις των παραγράφων 3 και 5 του άρθρου 1 εφαρμόζονται και στις προσλήψεις που γίνονται σύμφωνα με το άρθρο αυτό.

10. Με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται η διαδικασία διάθεσης και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

11. Οι δημόσιες υπηρεσίες, τα ν.π.δ.δ. και οι Ο.Τ.Α. υποχρεούνται να προσλαμβάνουν

α) σε κενές θέσεις τηλεφωνητών οικιακών τηλεφωνικών κέντρων, τυφλούς, πτυχιούχους των σχολών εκπαίδευσης τυφλών τηλεφωνητών που υπάγονται στην εποπτεία των Υπουργείων Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Εργασίας σε ποσοστό 80%. Τυχόν κλάσμα που προκύπτει κατά τον υπολογισμό του αριθμού των θέσεων, εάν υπερβαίνει τη μισή μονάδα υπολογίζεται σαν ακέραια μονάδα υπέρ των τυφλών και

β) σε κενές θέσεις κλητήρων, νυχτοφυλάκων, καθαριστών-καθαριστριών, θυρωρών, κηπουρών και τραπεζοκόμων, θύματα πολέμου, αναπήρους πολεμικής ή ειρηνικής περιόδου και αναπήρους της παρ. 4 του άρθρου 1 σε αναλογία ενός (1) προστατευόμενου ατόμου για κάθε πέντε (5) θέσεις, εφόσον κατοικούν στην περιφέρεια του πρωτοδικείου όπου θα διορισθούν και είναι ικανοί να εκτελέσουν την εργασία που θα τους ανατεθεί. Οι αναλογίες αυτές υπολογίζονται στον αριθμό των θέσεων, που προκηρύχθηκαν για πλήρωση. Η διάθεση των προστατευόμενων γίνεται από τις Επιτροπές του άρθρου 8 και ο διορισμός ή η πρόσληψη των διατιθεμένων γίνεται με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου για διορισμό ή πρόσληψη οργάνου.

12. Οι προσλαμβανόμενοι σύμφωνα με το άρθρο αυτό πρέπει:

α) να έχουν τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για το διορισμό τους στις συγκεκριμένες θέσεις.

β) να κριθούν ικανοί από την πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή του άρθρου 11 του υπαλληλικού κώδικα (π.δ. 611/1977 ΦΕΚ-198) να προσφέρουν υπηρεσίες στις συγκεκριμένες θέσεις.

γ) να είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του Ο.Α.Ε.Δ.

13. Ως κατώτατο όριο ηλικίας διορισμού ή πρόσληψης όσων διορίζονται ή προσλαμβάνονται σύμφωνα με το άρθρο αυτό ορίζεται το 21ο έτος και ως ανώτατο το 45ο έτος. Για τον υπολογισμό των ορίων αυτών ως ημερομηνία γέννησης θεωρείται η 1η Ιανουαρίου του επόμενου έτους από τη γέννηση του υποψηφίου.

Άρθρο 6

Υποβολή στοιχείων — Επαγγελματική κατάρτιση

1. Οι επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, που υπάγονται στις διατάξεις του νόμου αυτού, υποχρεούνται το μήνα Ιανουάριο κάθε έτους να δηλώνουν στις Επιτροπές του άρθρου 8 και στις Τοπικές Υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ., τον αριθμό του απασχολούμενου προσωπικού, τον αριθμό των απασχολούμενων προστατευόμενων του άρθρου 1 παρ. 1 του νόμου αυτού, που τοποθετήθηκαν σε αυτές αναγκαστικά, έστω και αν η τοποθέτησή τους έγινε σύμφωνα με τις ισχύουσες μέχρι τη δημοσίευση του νόμου αυτού διατάξεις, τον αριθμό των απασχολούμενων σε αυτές αναπήρων της παραγράφου 4 του άρθρου 1 και τις ειδικότητες που έχουν ανάγκη για να καλύψουν το ποσοστό της υποχρεωτικής πρόσληψης που προβλέπεται από το άρθρο 2.

Κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού, η υποβολή των παραπάνω στοιχείων γίνεται μέσα σε δύο μήνες μετά την έναρξη ισχύος του νόμου.

2. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία:

α) Οι Επιτροπές του άρθρου 8 τοποθετούν τα προστατευόμενα πρόσωπα και στις υπόχρεες επιχειρήσεις. Αν οι επιχειρήσεις αυτές δεν υποβάλουν εμπροθέσμως τα στοιχεία που προβλέπονται στην προηγούμενη παράγραφο, η Επιτροπή προβαίνει στις τοποθετήσεις, με βάση στοιχεία που παίρνει από την αρμόδια επιθεώρηση εργασίας.

β) Ο Ο.Α.Ε.Δ. καταρτίζει κάθε χρόνο προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης αναπήρων της παραγράφου 4 του άρθρου 1 για την κάλυψη των αναγκών σε ειδικότητες, που ζητούνται από τις υπόχρεες επιχειρήσεις.

Οι ειδικότητες αυτές καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, μετά από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ.

3. Η επαγγελματική κατάρτιση γίνεται στις εκπαιδευτικές μονάδες του Ο.Α.Ε.Δ. μετά από απόφαση του Δ.Σ. του, εφόσον τα ανάπηρα άτομα μπορούν να παρακολουθήσουν τα προγράμματα που εφαρμόζονται σε αυτές, ή σε ειδικά ιδρύματα ή φορείς, που καθορίζονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εργασίας και του Υπουργού στην αρμοδιότητα του οποίου υπάγονται τα ιδρύματα αυτά.

4. Για όσους παραπέμπονται στα ειδικά ιδρύματα ή φορείς, μπορεί ο Ο.Α.Ε.Δ. να καταβάλει μέρος ή το σύνολο της δαπάνης που απαιτείται για την επαγγελματική τους κατάρτιση, σύμφωνα με τα οριζόμενα με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του.

Άρθρο 7

Δικαιολογητικά διορισμού

1. Οι προστατευόμενοι από την παράγραφο 1 του άρθρου 1, προκειμένου να τοποθετηθούν ή διατεθούν σε εργασίες, υποχρεούνται να προσκομίσουν στην αρμόδια Επιτροπή του άρθρου 8 αίτηση με τα εξής δικαιολογητικά:

α) Βεβαίωση της Επιτροπής του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ — ΔΕΠΑΘΑ) ή των Επιτροπών που προβλέπονται στο π. δ/γμα 79/1983 από την οποία να προκύπτει ότι οι ενδιαφερόμενοι ανήκουν σε μία από τις κατηγορίες της παραγράφου 1 του άρθρου 1.

β) Απόσπασμα ποινικού μητρώου.

γ) Πιστοποιητικό σπουδών και λοιπά πιστοποιητικά, από τα οποία να προκύπτει η τυχόν ειδικότητά τους και προϋπηρεσία τους.

δ) Βεβαίωση για το ύψος της σύνταξης που παίρνουν από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους ή τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα κατά περίπτωση ή αν δεν παίρνουν σύνταξη υπεύθυνη δήλωση του ν.δ. 105/1969 (ΦΕΚ 28).

ε) Βεβαίωση του αρμόδιου για την κατά το ν. 1487/1950, όπως σήμερα ισχύει, αποκατάσταση των αναπήρων ή θυμάτων πολέμου, από την οποία να προκύπτει ότι ο ανάπηρος, το τέκνο του αναπήρου πολέμου ή το θύμα πολέμου δεν έχει αποκατασταθεί ούτε ο ίδιος, ούτε άλλο μέλος της οικογένειάς του με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Από την υποχρέωση αυτή απαλλάσσεται μόνο ένα μέλος της οικογένειας, εφόσον το ίδιο δεν έχει αποκατασταθεί.

2. Οι προστατευόμενοι της παραγράφου 4 του άρθρου 1 τοποθετούνται ή διατίθενται σε εργασία στις υπόχρεες επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις, εφόσον είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα άνεργων αναπήρων του Ο.Α.Ε.Δ. και προσκομίσουν τα δικαιολογητικά των εδαφίων β', γ' και δ' της προηγούμενης παραγράφου.

Άρθρο 8

Επιτροπές — Σύνθεση

1. Η τοποθέτηση ή διάθεση των προσώπων, που προστατεύονται από τον νόμο αυτόν, γίνεται από την «Επιτροπή Υπουργείου Εργασίας» που προβλέπεται από τις διατάξεις της κοινής απόφασης των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης και Εργασίας 80/68/26.4.82 (ΦΕΚ 217) και λειτουργεί σε κάθε νομαρχία.

Όταν εξετάζονται θέματα πολεμιστών και αναπήρων, ως εκπρόσωπος των εργαζομένων μετέχει στην Επιτροπή εκπρόσωπος των αντίστοιχων οργανώσεων πολεμιστών, αναπήρων καθώς και των πολυτέκνων. Ο εκπρόσωπος των αναπήρων και των πολυτέκνων ορίζεται από την αντίστοιχη ομοσπονδία. Ο εκπρόσωπος των αντιστασιακών οργανώσεων ορίζεται από τον Υπουργό Εργασίας, από τους προταθσόμενους από τις υπάρχουσες οργανώσεις της Εθνικής Αντίστασης.

Χρέη εισηγητή εκτελεί υπάλληλος του Υπουργείου Εργασίας ή του Ο.Α.Ε.Δ. Γραμματέας της Επιτροπής ορίζεται υπάλληλος του Υπουργείου Εργασίας.

2. Η θητεία των μελών είναι διετής. Τα μέλη της Επιτροπής και οι αναπληρωτές τους ορίζονται με απόφαση του νομάρχη, μετά από υπόδειξη των αρμόδιων φορέων που υποχρεούνται να υποβάλλουν τις προτάσεις τους μέσα σε ένα μήνα από τη λήψη της σχετικής πρόσκλη-

ζημίωση, εφόσον ο προστατευόμενος έχει στερηθεί τα πολιτικά του δικαιώματα σύμφωνα με τα άρθρα 59, 60, 61 και 62 του Ποινικού Κώδικα.

γ) Με καταγγελία ύστερα από απόφαση της Επιτροπής του άρθρου 8 του νόμου αυτού, για τους εξής λόγους:

αα) Για παραβάσεις που προβλέπονται από το νόμιμα αναγνωρισμένο οργανισμό ή κανονισμό της υπηρεσίας ή επιχείρησης ή εκμετάλλευσης, για τις οποίες ορίζεται ως ποινή η απόλυση.

ββ) Για αποδεδειγμένη ανεπάρκεια ή ακαταλληλότητα στην εκτέλεση της εργασίας που δεν οφείλεται πάντως στα τραύματα ή στην αναπηρία ή για ανάρμοστη συμπεριφορά ή για αντιπειθαρχική γενικά διαγωγή.

δ) Με καταγγελία της σχέσης εργασίας αν έχει εκδοθεί απόφαση του νομάρχη, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 2.

ε) Με καταγγελία της σχέσης εργασίας μετά τη συμπλήρωση των προϋποθέσεων για πλήρη σύνταξη γήρατος, σύμφωνα με τις ισχύουσες, κάθε φορά, διατάξεις.

2. Δικηγόροι που παρέχουν τις υπηρεσίες τους με πάγια περιοδική αμοιβή και προστατεύονται από την ισχύουσα για τους πολεμιστές νομοθεσία, αν απολυθούν ή αντικατασταθούν κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτής, δικαιούνται να λάβουν την αποζημίωση της παραγράφου 1 του άρθρου 94 του ν.δ/τος 3026/1954 (ΦΕΚ 235).

Αν αποχωρήσουν οικειοθελώς από την υπηρεσία δικαιούνται να λάβουν την αποζημίωση που προβλέπεται από την παράγραφο 2 του άρθρου 94 του ίδιου ν.δ/τος.

Άρθρο 12

Εξουσιοδοτικές διατάξεις

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία για την αναγνώριση της ιδιότητας των αναπήρων της παραγράφου 4 του άρθρου 1. Με όμοια απόφαση καθορίζονται η αρμόδια για την κρίση υγειονομική επιτροπή, οι προτεραιότητες εγγραφής των προστατευόμενων από τον νόμο αυτόν προσώπων στα μητρώα άνεργων αναπήρων του Ο.Α.Ε.Δ., καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Άμυνας και Εργασίας, μετά από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ. τα ποσοστά που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 του νόμου αυτού, μπορεί να αυξάνονται ή να μειώνονται ή να καλύπτονται μόνο από τη μία κατηγορία των προστατευόμενων από τον νόμο ατόμων, αν δεν υπάρχουν ενδιαφερόμενοι της άλλης κατηγορίας.

3. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εργασίας και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού μπορεί να ορίζονται και άλλα δικαιολογητικά, πέρα από εκείνα που προβλέπονται στο άρθρο 7, για την αναγκαστική τοποθέτηση των προσώπων που προστατεύονται από το αρ-

θρο 1 ή να ορίζεται κάθε άλλη, σχετική με τα προσόντα διορισμού, λεπτομέρεια.

Η πρώτη απόφαση της παραγράφου αυτής θα εκδοθεί μέσα σε 3 μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού.

Άρθρο 13

Διατήρηση προστασίας

1. Οι διατάξεις του νόμου αυτού εφαρμόζονται και για όσους έτυχαν προστασίας, με βάση την προϊσχύουσα για τους πολεμιστές και αναπήρους νομοθεσία.

2. Διατάξεις που παραπέμπουν στο ν. 963/1979 (ΦΕΚ 202) θεωρείται εφεξής ότι παραπέμπουν στις αντίστοιχες διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 14

Όσοι έχουν τοποθετηθεί υποχρεωτικά σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 751/1948, όπως αυτός αντικαταστάθηκε με τον α.ν. 1836/1951, και εργάζεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ή είναι συνταξιούχοι από την εργασία αυτή, εφόσον έχουν αναγνωρισθεί και ως αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, κατά την έννοια του ν. 1285/1982 (ΦΕΚ 115 τ.Α' της 20.9.1982), δικαιούνται την προσαύξηση 15% του μισθού ή της σύνταξής τους του άρθρου 7 του ν.δ. 1799/1942, επί πλέον της προαγωγής του ίδιου άρθρου.

Άρθρο 15

Με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας καθορίζεται, ύστερα από έρευνα της εγχώριας αγοράς εργασίας, μετά γνώμη του ΑΣΕ, ο ανώτατος αριθμός αδειών εργασίας που χορηγούνται κάθε έτος σε αλλοδαπούς κατά υπηκοότητα, επάγγελμα και χρονική διάρκεια για παροχή εξαρτημένης εργασίας στις διάφορες περιοχές της χώρας.

Άρθρο 16

Καταργούμενες διατάξεις

Καταργούνται οι διατάξεις του α.ν. 1836/1951 (ΦΕΚ 164), του ν.δ. 2657/1953 (ΦΕΚ 299), του ν.δ. 61/1968 (ΦΕΚ 302), του άρθρου 18 του ν. 1043/1980 (ΦΕΚ 87), του ν. 963/1979 (ΦΕΚ 202), του άρθρου 23 του ν. 1320/1983 (ΦΕΚ 6) καθώς και κάθε γενική ή ειδική διάταξη κατά το μέρος που αντίκειται στις διατάξεις του νόμου αυτού ή κατά μέρος που ρυθμίζει θέματα που διέπονται από το νόμο αυτόν.

Άρθρο 17

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 1986

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Ν. 1836/89
(ΦΕΚ 79/89)

«Πρώθηση της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης και άλλες διατάξεις»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ — ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Άρθρο 13

1. Συνιστάται στο Υπουργείο Εργασίας συντονιστικό συμβούλιο επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες, το οποίο συντονίζει τους φορείς που εφαρμόζουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες και εισηγείται σε αυτούς τρόπους για τη βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών επαγγελματικής κατάρτισης των ατόμων αυτών και τρόπους που διευκολύνουν την επαγγελματική αποκατάστασή τους.

2. Το συντονιστικό συμβούλιο επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελείται από:

- α) το γενικό γραμματέα ή ειδικό γραμματέα του Υπουργείου Εργασίας, ως πρόεδρο,
- β) έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εργασίας,
- γ) έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,
- δ) έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- ε) έναν εκπρόσωπο του Ο.Α.Ε.Δ.
- στ) δύο εκπροσώπους των αντιπροσωπευτικότερων οργανώσεων των ατόμων με ειδικές ανάγκες,
- ζ) έναν εκπρόσωπο της αντιπροσωπευτικότερης οργάνωσης γονέων και κηδεμόνων ατόμων με ειδικές ανάγκες,
- η) έναν εκπρόσωπο της Γ.Σ.Ε.Ε.,
- θ) έναν εκπρόσωπο του Σ.Ε.Β.,
- ι) δύο ειδικούς εμπειρογνώμονες που ορίζονται ο ένας από τον Υπουργό Εργασίας και ο άλλος από τον Υπουργό Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και
- ια) έναν εκλεγμένο εκπρόσωπο του αντιπροσωπευτικότερου συνδικαλιστικού οργάνου των κοινωνικών λειτουργιών.

3. Στις συνεδριάσεις του συντονιστικού συμβουλίου επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες, μπορεί να συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ύστερα από πρόσκλησή του, εκπρόσωποι και άλλων υπουργείων, οργανισμών και φορέων, όταν συζητούνται θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους.

4. Το συντονιστικό συμβούλιο επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθορίζεται η διάρκεια της θητείας των μελών του συμβουλίου, ο τρόπος λειτουργίας του η σύνθεση και η λειτουργία της γραμματείας του και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Η διοικητική μέριμνα και η κάθε μορφής εξυπηρέτηση του έργου του συμβουλίου ανατίθεται στη Διεύθυνση Απασχόλησης του Υπουργείου Εργασίας.

6. Οι διατάξεις του άρθρου 9 εφαρμόζονται και στην προκειμένη περίπτωση για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τόσο ως προς την κατάρτιση των ατόμων αυτών, όσο και ως προς την εκπαίδευση και επιμόρφωση των διδασκόντων.

Άρθρο 14

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εργασίας, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ. και του συμβουλίου του άρθρου 13 του παρόντος νόμου, συνιστώνται Παραγωγικά Ειδικά Κέντρα (Π.Ε.-Κ.Ε.) και καθορίζεται η νομική τους μορφή, η οργάνωση και η λειτουργία τους.

2. Στα παραπάνω κέντρα απασχολούνται άτομα που προστατεύονται από τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 1 του ν. 1648/1986 (ΦΕΚ 147). Αν δεν είναι δυνατή η απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες, μπορούν να απασχολούνται και άτομα που δεν προστατεύονται από τις διατάξεις αυτές, εφ' όσον δεν αποτελούν την πλειονότητα των απασχολούμενων στα κέντρα αυτά.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ., καθορίζονται οι πόροι των πιο πάνω κέντρων, η παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους, τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής των ατόμων που απασχολούνται σε αυτά και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Άρθρο 15

1. Στα άτομα με ειδικές ανάγκες, που σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 6 του ν. 1648/1986 παραπέμπονται από τον Ο.Α.Ε.Δ. σε ειδικά ιδρύματα κατάρτισης, χορηγούνται από τον Ο.Α.Ε.Δ. πιστοποιητικά επαγγελματικής κατάρτισης. Με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.Α.Ε.Δ., ρυθμίζονται οι όροι χορήγησης των παραπάνω πιστοποιητικών, η ηλικία, τα προσόντα των δικαιούχων και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

2. Στα άτομα με ειδικές ανάγκες, που παρακολουθούν προγράμματα ταχύρρυθμης επαγγελματικής κατάρτισης, το εκπαιδευτικό επίδομα που προβλέπεται από την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του ν. 709/1977, όπως ισχύει, εξακολουθεί να καταβάλλεται κανονικά και σε περίπτωση απουσίας τους μέχρι και τρεις συνεχείς ημέρες για λόγους ασθένειας, εφ' όσον το σύνολο

των απουσιών δεν υπερβαίνει κάθε φορά το δέκα τοις εκατό των ημερών κατάρτισης του ετήσιου εκπαιδευτικού προγράμματος.

Σημείωση:

Με την αριθ. 30578/28-2-91 κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων, που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 130/6-3-91 Τ.Βον καθορίσθηκε ο τρόπος λειτουργίας, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 13 του Ν.1836/89, του Συντονιστικού Συμβουλίου Επαγγελματικής Κατάρτισης και αποκατάστασης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, το οποίο συγκροτήθηκε αργότερα με την αριθ. 31029/26-3-91 απόφαση του Υπουργού Εργασίας.

Άρθρο 29

1. Οι παράγραφοι 2 και 4 του άρθρου 20 του ν. 1543/1985 αντικαθίστανται ως εξής:

«2. Επίσης αποκαθίστανται διοικητικά και συνταξιοδοτικά και όσοι από τους πιο πάνω αγωνίστηκαν στην Εθνική Αντίσταση και εξαναγκάστηκαν σε παραίτηση για τα «κοινωνικά τους φρονήματα», καθώς και όσοι εγκατέλειψαν τις θέσεις τους επειδή κατατάχθηκαν στις Εθνικές Ομάδες και Εθνικές Οργανώσεις».

«4. Η απομάκρυνση, η αποστρατεία, η απόταξη και ο εξαναγκασμός σε παραίτηση για τα «κοινωνικά φρονήματα» πρέπει να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ή από επίσημα έγγραφα ή, εφ' όσον βεβαιώνεται ότι αυτά έχουν καταστραφεί, από ένορκo βεβαίωση δύο μαρτύρων ενώπιον συμβολαιογράφου ή ειρηνοδίκης».

2. Στο άρθρο 20 του ν. 1543/1985 προστίθεται παράγραφος 6 με το ακόλουθο περιεχόμενο:

«6. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων έχουν ανάλογη εφαρμογή και για τους Δίοκους εκ προτάκτων, εθελοντών και της Σχολής Τεχνικών του ν. 1391/1938, που αγωνίστηκαν στην Εθνική Αντίσταση και δεν είχαν προαχθεί στο βαθμό του μόνιμου Υπαξιωματικού για τους πιο πάνω λόγους».

3. Κατά την αληθή έννοια της διατάξεως της παραγράφου ε' του άρθρου 11 του ν. 1285/1982, στους μόνιμους οπλίτες υπάγονται και οι Δίοκοι εκ προτάκτων, εθελοντών και της Σχολής Τεχνικών του ν. 1391/1938, που δεν είχαν προαχθεί στο βαθμό του μόνιμου υπαξιωματικού.

Άρθρο 30

Στην παράγραφο 2 του άρθρου 34 του ν. 1543/1985 προστίθεται δεύτερο εδάφιο που έχει ως εξής:
«Ο χρόνος του προηγούμενου εδαφίου λογίζεται συντάξιμος μετά τη συμπλήρωση του 15ου έτους της ηλικίας του αγωνιστή».

Άρθρο 31

Ο χρόνος συμμετοχής στην Εθνική Αντίσταση της περιόδου 1941-1944, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του ν. 1285/1982 του π.δ. 379/1983 και του άρθρου 34 του ν. 1543/1985, λογίζεται συντάξιμος, αναγνωρίζεται από το Δημόσιο ως βουλευτική θητεία και συνυπολογίζεται μόνο για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 1 και την παρ. 1 του άρθρου 2 του ν.δ. 99/1974 (ΦΕΚ 295) και στο ψήφισμα Ζ/1975 (ΦΕΚ 23).

Άρθρο 32

Ο καθορισμός κατά εκατοστιαία αναλογία του βαθμού μείωσης της ικανότητας για εργασία λόγω παθήσεων, νόσων και βλαβών των πολιτικών υπαλλήλων και ενστρατιωτικών, που έπαθαν σε ειρηνική ή πολεμική περίοδο, προσδιορίζεται από την αρμόδια υγειονομικήτροπή με βάση τον πίνακα του επόμενου άρθρου.

Άρθρο 33
ΠΙΝΑΚΑΣ

Καθορισμός σε εκατοστιαία αναλογία του βαθμού μείωσης της ικανότητας για εργασία εξαιτίας παθήσεων, νόσων και βλαβών.

Αριθ. Αριθ.	Παθήσεις - Νόσοι - Βλάβες	Βαθμός μείωσης ικανότητας για εργασία επί τοις εκατό
(α)	(β)	(γ)
ΓΕΝΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ		
	Παθήσεις ενδοκρινών αδένων - διαταραχές της θρίψης και του Μεταβολισμού - Νόσοι του Κολлагόνου - Παθήσεις αίματος - Νεοπλασμάτα - Σύφιλη - Χρόνια οστεομυελίτις - Ουλίς. (Ενδοκρινικά σύνδρομα γυναικολογικά όπως παράγραφος με αριθ. αριθ. 341).	
1.	Παχυσαρκία υπερβολική (δηλ. αύξηση του βάρους πάνω από το φυσιολογικό κατά 70% και περισσότερο). Ανάλογα με το βαθμό παρακώλυσης του βαδισματος κ.λπ. διαταραχών.	15-30
2.	Μεταλακρία ανάλογα με το βαθμό	10-30
3.	Ναυσιόμος ανάλογα με το βαθμό	30-50
4.	Υποφυσιωγενής καχεξία του SIMMONDS, ανάλογα με το βαθμό και την ανάγκη συνεχούς ή μη θεραπείας	20-40
5.	Σύνδρομο CUSHING, ανάλογα με τη βαρύτητα	15-30
6.	Νόσος ADDISON ανάλογα με τη βαρύτητα	15-60
7.	Απογεννητική δυστροφία - Υποφυσιωγενής υπογεννητισμός	10-25
8.	Υπερθυροειδισμός, ανάλογα με το βαθμό της διαταραχής και της επικινδύνει των συμπτωμάτων μετά την κατάλληλη θεραπεία.	10-30
9.	Εμφανής υποθυροειδισμός	10
10.	Άποιος διαβήτης, ανάλογα με τη βαρύτητα	10-30
11.	Σακχαρώδης διαβήτης: α) Χωρίς επιπλοκές, που αντιμετωπίζεται με δίαιτα (μικρής βαρύτητας). β) Με ελαφρές επιπλοκές και με εκίδραση στη γενική κατάσταση που αντιμετωπίζεται με αυστηρή δίαιτα και συνεχή φαρμακοθεραπεία (μέσης βαρύτητας). γ) Με σοβαρές επιπλοκές (μεγάλης βαρύτητας). Ανάλογα με την εντόπιση και έκταση των επιπλοκών.	10-20 25-40 45-90
12.	Οστεοπόρωση ή οστεομαλάκυνση γενικευμένη ή καλύ εκτεταμένη, ανάλογα με το βαθμό των λειτουργικών διαταραχών και την έκταση της βλάβης.	10-40
13.	Διάσπαρτος ερυθριματώδης λύκος, οξείας περιαρτηρίας, σκληροδερμία και νόσοι του κολλαγόνου. Ανάλογα με την εντόπιση και την έκταση των βλαβών, τη συχνότητα των υποτροπών και τη γενική πρόγνωση διακρίνονται σε: α. Μορφές ελαφρής βαρύτητας β. Μορφές μέσης βαρύτητας γ. Μορφές μεγάλης βαρύτητας	10-20 25-40 45-70
14.	Όξεια λευχαιμία οποιασδήποτε μορφής	100
15.	Χρόνια λευχαιμία οποιασδήποτε μορφής	50-90
16.	Μυελοσκληρίωση οποιασδήποτε μορφής	70-90
17.	Μεγαλοβλαστικές αναιμίες, ανάλογα με τις νευρολογικές επιπλοκές	10-50
18.	Ιδιοπαθής πολυκυτταραιμία	40-80
19.	Απλαστική Αναιμία	50-90
20.	Αιμοσφαιρινοπάθειες: α. Ομοζυγωτικές ή διπλές ετεροζυγωτικές καταστάσεις ανωμένων αιμοσφαιρινών β. Ομοζυγωτικές ή διπλές ετεροζυγωτικές καταστάσεις συνδρόμων μεσογειακής αναμίας	40-90 30-90

21. Ιδιοπαθής θρημυλητική πορφύρα	20-90	γ. Κρίσις συχνής με επιληπτική φύσηση (επιληπτικός χαρακτήρας και όνομα)	80-100
22. Αρθροβλαστικές ή Αιμυρροφιλίες ανάλογα με το βαθμό έλλειψης σχετικών παραγόντων και την ένταση των κλητικών εκδηλώσεων.	20-50	39. Εκληπτικά - ισοδύναμα - Αραιώσεις	10-25
23. Αγγειακή πορφύρα χωρίς επικλοίες	10	40. Παράλυση σφαιρικού νύρου (πνοομία)	5
24. Αγγειακή πορφύρα με επικλοίες, ανάλογα με τη βαρύτητα	10-20	41. Ατροφία ή βλάβη του οπτικού νύρου, ανάλογα με το βαθμό μείωσης της οπτικής οξύτητας (βλέπε παράγραφο με αύθ. αριθμ. 165).	
25. Χρόνια αναμίες, ανάλογα με τη βαρύτητα	20-50	42. Παράλυση κοινού κινητικού νύρου	30
26. Δυσπροτεινισμίες (πολλαπλών μυέλωμα κ.λπ.)	50-90	43. Πάρση κοινού κινητικού νύρου, ανάλογα με τις μόνιμες βλάβες	5-25
27. Κακοήθη λεμφώματα	70-90	44. Παράλυση τροχλιακού νύρου	15
28. Καλοήθη νεοπλασμάτα, ανάλογα με το μέγεθος και την εντόπιση των λειτουργικών διαταραχών που προκαλούνται στα διάφορα συστήματα ή όργανα (βλέπε σχετικές παραγράφους).		45. Πάρση τροχλιακού νύρου	4-10
29. Κακοήθη νεοπλασμάτα, όπως παραπάνω με επικρόθετο ποσοστό 25% εξαιτίας της φύσης τους και της δυσμενούς πρόγνωσης. (Το συνολικό ποσοστό σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το 100%).		46. Παράλυση αισθητικής μοίρας τριδύμου νύρου	15
30. Νευρονωμάτωση HECKLINGHAUSEN, όπως καθορίζεται στην παραπάνω με αύθ. αριθμό 28, παράγραφο		47. Πάρση αισθητικής μοίρας τριδύμου νύρου	5-10
31. Χρόνιασασα σαρκοειδωση:		48. Παράλυση κινητικής μοίρας τριδύμου νύρου	25
α. Μορφές ελαφράς βαρύτητας	10-20	49. Πάρση κινητικής μοίρας τριδύμου νύρου	5-20
β. Μορφές μέσης βαρύτητας	25-40	50. Νευραλγία τριδύμου νύρου, ανάλογα με τη συχνότητα και την ένταση των προσβολών.	15-80
γ. Μορφές μεγάλης βαρύτητας	40-60	51. Παράλυση απαγωγού νύρου	20
32. Πολυαπλές, μρανείς και μόνιμες αρθρικές αλλοιώσεις οποιασδήποτε αιτιολογίας (ριματοειδής αρθρίτις, ουρική αρθρίτις κ.λπ.) ανάλογα με τις προαβεβλημένες αρθρώσεις και τις εξαιτίας αυτών λειτουργικές διαταραχές (δυσκαμψίες, αγκυλώσεις, βλέπε σχετικές παραγράφους).		52. Πάρση απαγωγού νύρου	10-15
33. Υπερουρκαϊμία εμφανής χωρίς μόνιμες αρθρικές αλλοιώσεις	5-10	53. Παράλυση προσωπικού νύρου περιφερικού τύπου	25
34. Συφιλιδικές βλάβες μόνιμες, ανάλογα με τις, από την εντόπιση προκαλούμενες λειτουργικές διαταραχές των διαφόρων συστημάτων ή οργάνων (βλέπε σχετικές παραγράφους).		54. Πάρση προσωπικού νύρου χωρίς λαγόφθαλμο	5-10
35. Χρόνια οστεομυελίτις ή οστείτις. Ανάλογα με την φάση εξέλιξης (ενεργός ή ανενεργός), την εντόπιση, τις λειτουργικές και τροφικές διαταραχές και την επίδραση στη γενική κατάσταση, διακρίνονται σε:		55. Πάρση προσωπικού νύρου με λαγόφθαλμο	10-15
α. Μορφές ελαφράς βαρύτητας	10-20	56. Παράλυση ακουστικού νύρου, ανάλογα με το βαθμό έκπτωσης της ακουστικής οξύτητας (βλέπε σχετικές παραγράφους)	10
β. Μορφές μέσης βαρύτητας	20-30	57. Παράλυση γλωσσοφαρυγγικού νύρου	10
γ. Μορφές μεγάλης βαρύτητας	30-50	58. Πάρση γλωσσοφαρυγγικού νύρου	4-8
36. Ουλές εκτεταμένες, διάσπαρτες που υπόκεινται σε εξέλιωση ή όχι, ανάλογα με το βαθμό παρακώλυσης των κινήσεων και λοιπών λειτουργικών διαταραχών (βλέπε σχετικές παραγράφους).		59. Παράλυση πνευμονογαστρικού νύρου ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές.	15-30
		60. Πάρση πνευμονογαστρικού νύρου, όπως παραπάνω	15-12
		61. Παράλυση παρακληρωματικού νύρου	15
		62. Πάρση παρακληρωματικού νύρου	4-10
		63. Παράλυση υπογλωσσίου νύρου	10
		64. Πάρση υπογλωσσίου νύρου	4-8
		65. Παράλυση και των δύο υπογλωσσίων νύρων	50
			11 Ε. ΑΡ1
		66. Μονοπληγία άνω άκρου τέλεια (Πλήρης παράλυση)	70 60
		* Μονοπληγία άνω άκρου ατελής (πάρση)	
		α. Ελαφρού βαθμού	15-20 10
		β. Μέτριου βαθμού	25-30 15
		γ. Μεγάλου βαθμού	40-60 30
		67. Ημιπληγία τέλεια (πλήρης παράλυση)	90-80
		68. Ημιπληγία ατελής (ημιπάρση):	
		α. Ελαφρού βαθμού	15-20 10
		β. Μέτριου βαθμού	30-50 25
		γ. Μεγάλου βαθμού	55-70 50
		69. Μονοπληγία κάτω άκρου τέλεια (πλήρης παράλυση)	70
		70. Μονοπληγία κάτω άκρου ατελής (πάρση)	
		α. Ελαφρού βαθμού	20-30
		β. Μέτριου βαθμού	40-50
		γ. Μεγάλου βαθμού	60
		71. Παραπληγία τέλεια (πλήρης παράλυση και των δύο κάτω άκρων με ή χωρίς ορθοκυστικές διαταραχές).	100
		72. Παραπληγία ατελής (παραπάρση) χωρίς ορθοκυστικές διαταραχές:	
		α. Ελαφρού βαθμού	20-30
		β. Μέτριου βαθμού	30-50
		γ. Μεγάλου βαθμού	50-85
		73. Παραπληγία ατελής (παραπάρση) με ορθοκυστικές διαταραχές:	
		α. Ελαφρού βαθμού	30-50
		β. Μέτριου βαθμού	50-70
ΝΕΥΡΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ			
Νευρολογικά νοσήματα			
37. Ιακωόντιος επιληψία που βεβαιώθηκε κατάλληλα:			
α. Κρίσις μικρής μέχρι μέτριας συχνότητας που αφορούν σε μικρό αριθμό μυϊκών ομάδων	10-15		
β. Κρίσις πολύ συχνής που αφορούν σε μικρό αριθμό μυϊκών ομάδων.	15-20		
γ. Κρίσις μικρής μέχρι μέτριας συχνότητας που αφορούν σε μεγάλες μυϊκές ομάδες.	15-25		
δ. Κρίσις πολύ συχνής που αφορούν σε μεγάλες μυϊκές ομάδες.	25-35		
38. Γινικεμίνη, επιληψία (GRAND MAL):			
α. Κρίσις αραιές ελιγόμενες με φάρμακα	30-40		
β. Κρίσις συχνής μέχρι πολύ συχνής, ανάλογα με τη συχνότητα.	50-80		

γ. Μεγάλου βαθμού	70-90	
4. Τετραπληγία (πλήρης παράλυση άνω και κάτω άκρων)	100	
5. Αφασία μεμονωμένη:		
α. Ελαφρού βαθμού	20	
β. Μέτριας βαθμού	30	
γ. Μεγάλου βαθμού	40	
6. Ημικεφαλιδικές συνδρομές μόνιμες		
α. Ελαφρού βαθμού	10-15	
β. Μέτριας βαθμού	20-35	
γ. Μεγάλου βαθμού	40-60	
7. Εξωπυρμιδικές συνδρομές μόνιμες:		
α. Ελαφρού βαθμού που ρυθμίζονται με φάρμακα	5-10	
β. Μέτριας βαθμού που ρυθμίζονται με φάρμακα	15-25	
γ. Μεγάλου βαθμού που δεν ρυθμίζονται με φάρμακα	30-60	
8. Σπιντομυελία:		
α. Ελαφρού βαθμού	20-30	
β. Μέτριας βαθμού	30-50	
γ. Μεγάλου βαθμού	60-80	
Εκλήρωση κατά πλάκας ανάλογα με τα νευρολογικά ευρήματα (βλέπε σχετικές παραγράφους)		
Ηρόνισα μυϊκή ατροφία ARAN - DUCHENE:		
α. Ελαφρού βαθμού	20-30	
β. Μέτριας βαθμού	40-50	
γ. Μεγάλου βαθμού (που καταλαμβάνει δύο μέλη και επεκτείνεται στον κορμό)	60-80	
Παράλυση βραχιονίου κλέγματος:	ΔΞ	ΑΡΙΣΤ.
α. Ανωτέρου τύπου DUCHENE ERB	40	30
β. Κατωτέρου τύπου KLUMPKÉ	60	15
Παράλυση υποκλατιού νεύρου	10	8
Παράλυση μασχάλιου ή περισπωμένου νεύρου	30	25
Παράλυση μωδερματικού νεύρου	25	20
Παράλυση μίσου νεύρου	45	35
Παράλυση κεραιδικού νεύρου:		
α. Βλάβη που εντοκίζεται πάνω από το σημείο χρητήσης του κλάδου του τρικεφάλου βραχιονίου μυός	50	40
β. Βλάβη που εντοκίζεται περιφερικότερα από το παραπάνω σημείο	40	30
Παράλυση κάτω άκρου ολική	70	
Παράλυση θυροειδούς νεύρου	15	
Παράλυση ισχιακού νεύρου	50	
Παράλυση μηριαίου νεύρου	40	
Παράλυση κνημιαίου και κοινού περονιαίου νεύρου	40	
Παράλυση κνημιαίου νεύρου	25	
Παράλυση κοινού περονιαίου νεύρου ή συνδυασμένη του επικολής και εν τω βάθει περονιαίου νεύρου	20	
Παράλυση επικολής περονιαίου νεύρου	12	
Παράλυση εν τω βάθει περονιαίου νεύρου	12	

β. Που επιτρέπουν διαβίωση μόνο στο οικογενειακό περιβάλλον	70-90
γ. Που απαιτούν συνεχή επίτηρηση	100
98. Νευρώσεις	5-30
99. Ψυχονευρώσεις γενικά	15-20
100. Ψυχοένωση καταναγκαστική - ιδιοληπτική βαρεία	55-90
101. Νευροληπτικά υπολείμματα φαρμακώδους μη κτηνίας	
α. Ελαφρού βαθμού	10-15
β. Μέτριας βαθμού	20-25
γ. Μεγάλου βαθμού	30-45

ΔΕΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

102. Ψωρίαση:	
α. Περιορισμένης έκτασης	5
β. Μέτριας έκτασης	10-15
γ. Μεγάλης έκτασης ή γενικευμένης	20-30
103. Έκζεμα επαγγελματικό ή όχι, εκίμνο στην κατάλληλη θεραπεία:	
α. Περιορισμένης έκτασης	5
β. Μέτριας έκτασης	10-15
γ. Μεγάλης έκτασης ή γενικευμένο	15-40
104. Ακτινοδερματίτις:	
α. Ελαφρής μέχρι μέτριας βαρύτητας	5-20
β. Μεγάλης βαρύτητας	20-40
105. Πίμφογα:	
α. Ελαφρής μέχρι μέτριας βαρύτητας	30-40
β. Μεγάλης βαρύτητας	80-90
106. Λίκρα και υπολείμματα της, ανάλογα με την έκταση των βλαβών	5-60

ΚΕΦΑΛΗ

(Κρανίο - Πρόσωπο)

107. Ουλές τριχωτού κεφαλής γραμμοειδείς	0-3
108. Ουλές τριχωτού κεφαλής εκτεταμένες από εγκαύματα κ.λ.κ. ανάλογα με την έκταση και την εντόπισή τους	2-15
109. Ρωγμάδες κατάγμα του θόλου του κρανίου που κωρώθηκε χωρίς υποκειμενικά ενοχλήματα	1-3
110. Ρωγμάδες κατάγμα της βάσης του κρανίου που κωρώθηκε χωρίς υποκειμενικά ενοχλήματα	2-6
111. Κάταγμα κρανίου με απώλεια οστικής ουσίας ή εμπύημα	
α. Χωρίς βλάβη της μήνιγγας	5-10
β. Με τρώση της μήνιγγας	5-15
112. Κάταγμα κρανίου με απώλεια οστικής ουσίας και προβολή κατά το βήχα, ανάλογα με τα υποκειμενικά ενοχλήματα	10-40
113. Μεταδασειαικό σύνδρομο ή υποκειμενικό σύνδρομο των τραυματιών του κρανίου (χωρίς οστική βλάβη)	5-20
114. Περιορισμένες παραμορφώσεις προσώπου (δυσμορφίες ουλές κ.λ.κ.)	5-15
115. Εκτεταμένες παραμορφώσεις προσώπου, που αφορούν:	
α. Στην άνω γνάθο και τη ρίνα, ανάλογα με την έκταση της απώλειας των μαλακών μοριών	50-70
β. Στο μισό της άνω και κάτω γνάθου	80
γ. Στην κάτω γνάθο ολόκληρη ή σχεδόν ολόκληρη (συγκράτηση πρόθεσης αδιώατη)	50-60
116. Μερικός ακρωτηριασμός ρινός χωρίς στένωση	5-10
117. Απώλεια μαλακών μοριών ρινός χωρίς στένωση	10-20
118. Ακρωτηριασμός ρινός με συρρίβη των οστών αυτής και στένωση	20-40
119. Ενδορρινικές στενωτικές βλάβες που δεν	

Ψυχικά Νοσήματα

Χρώσιες οργανικές (διαταραχές διανοητικών λειτουργιών):	
Μορφές ελαφράς βαρύτητας	20-30
Μορφές ελαφράς βαρύτητας με εμφανείς διαταραχές της συμπεριφοράς	30-50
Μορφές μέτριας βαρύτητας	50-70
Μορφές μέτριας βαρύτητας με εμφανείς διαταραχές της συμπεριφοράς	60-90
Μορφές μεγάλης βαρύτητας	100
Χρώσιες λειτουργικές:	
Με κοινωνική και εργασιακή προσρμογή	45-65

120.	οφείλονται σε εξωτερική βία Παράλυση οσφρητικού νεύρου χωρίς βλάβη του άνω τριγώνιου των ριζικών κελυφών (βλέπε παράγραφο με αύξ. αριθ. 40)	10-15		
121.	Απώλεια οσμής υπερώας, ανάλογα με τη θέση και έκταση	5		
122.	Απώλεια οσμής μαλακής και οστίνης υπερώας που συνελύχεται ευρεία εκποικιλία με τις ριζικές κοιλότητες	10-30	142.	Βαρηκοΐα ή κώφωση από οποιδήποτε αιτία. Το ποσοστό αναπηρίας καθορίζεται ανάλογα με την ακουσμετρικά προσδιοριζόμενη ελάττωση της ακουστικής οξύτητας σύμφωνα με τον πίνακα του Παραρτήματος Α- σελ. 25).
123.	Απώλεια οστίνης και μαλακής υπερώας τελεία	30-40		
124.	Απώλεια υπερώας και ζυγωματικού οστού που συνεπάγεται ευρεία εκποικιλία με τη ριζική κοιλότητα και το Ιγμόριο άνω (γναθιαίο κύκλο)	40-60	143.	Βαρηκοΐα ή κώφωση που συνοδεύεται από οργανική βλάβη των ώτων ή λαβυρινθικό σύνδρομο. Στα προσδιοριζόμενα ποσοστά αναπηρίας όπως και στην με αύξ. αριθμ. 142 παράγραφο προστίθενται αυτά που αναλογούν στη συνεκάρχουσα: α. Χρόνια μείση κωλύει ωτίτιδα (1) Ετερόπλευρη 5-10 (2) Αμφίπλευρη 10-20 β. Ριζική ανάρτηση μαστοειδούς με κλημελή εκτεταμένη της εγχειρητικής κοιλότητας ή παραμονή πυώδους: (1) Ετερόπλευρη 5-10 (2) Αμφίπλευρη 10-20 γ. Διαταραχή ισορροπίας λαβυρινθικής αρχής: (1) χωρίς αντικειμενικά ευρήματα (αναφερόμενοι ίλιγγοι χωρίς αυτόματα ή προκλητό νυσταγμό) 0-5 (2) Με ευρήματα ασυμμετρίας κατά τη θερμική δοκιμασία 5-10 (3) Με συχνές κρίσεις ίλιγγου που δυσχεραίνουν το βάδισμα και εμποδίζουν την κανονική εργασία ανάλογα με την ένταση και τη συχνότητα των προσβολών 20-40
125.	Ψευδάρθρωση άνω γνάθου που συνεπάγεται: α. Μείτρια δυσχέρεια μάσησης β. Αδυναμία μάσησης	10-20 20-40		
126.	Κάταγμα άνω γνάθου που κωλύεται σε θέση κλημελή και δεν επιτρέπει την προσαρμογή με τους οδόντες της κάτω γνάθου	10-20		
127.	Ψευδάρθρωση κάτω γνάθου που συνεπάγεται: α. Ελαφρά δυσχέρεια μάσησης β. Ρυθωθή δυσχέρεια μάσησης γ. Αδυναμία μάσησης	5-15 20-30 40		
128.	Κάταγμα κάτω γνάθου που κωλύεται σε θέση κλημελή: α. Που επιτρέπει μερική προσαρμογή με τους οδόντες της άνω γνάθου β. Που δεν επιτρέπει την προσαρμογή με τους οδόντες της άνω γνάθου	5-10 10-20		
129.	Εξάρθρωση κραταφγναθικής άρθρωσης που υποτροπιάζει	10		
130.	Εξάρθρωση κραταφγναθικής άρθρωσης μη αναστασομένο (ανάλογα με το βαθμό δυσχέρειας της μάσησης)	20-30	144.	Τραυματικός λαβυρινθικός ίλιγγος επίμονος (χαρακτηρίζεται από αίσθηση κίνησης του λαιμού ή των γύρω αντικειμένων με ή χωρίς συνίπαρξη τάσης για πτώση) ανάλογα με την ένταση και τη συχνότητα των προσβολών που έχουν εξακριβωθεί με τον κατάλληλο τρόπο Σημείωση: Με δεδομένο το γεγονός ότι ο τραυματικός λαβυρινθικός ίλιγγος ελαττώνεται προσδευτικά σε ένταση και συνήθως εξαφανίζεται μετά από ένα έτος από τον τραυματισμό, ο προσδιορισμός του σχετικού ποσοστού αναπηρίας κρίνεται να γίνεται μετά από παρέλευση του παραπάνω χρονικού διαστήματος
131.	Αγκύλωση κραταφγναθικής άρθρωσης	40-60		
132.	Δυσκίνησια κραταφγναθικής άρθρωσης (ανάλογα με το βαθμό δυσχέρειας της μάσησης)	20-30	145.	Φυματώση λυθιοειδούς οστού Όργανα Όραση
133.	Ριζωτικές ουλές που δεν εκιδέχονται επανορθωτική θεραπεία και περιορίζουν το άνοιγμα του στόματος και εμποδίζουν τη μάσηση, το λόγο (προφορά) και την υγιεινή των οδόντων	20-40	146.	Παρίκλιση του ελευθέρου χείλους των βλεφάρων (εντόπιο, εκτόπιο, τριχίαση, ουλές): α. Ετερόπλευρη 0-5 β. Αμφίπλευρη 0-10
134.	Παράλυση ή πάρεση προσωπικού νεύρου (βλέπε παραγράφους με αύξ. αριθ. 53, 54 και 55).	5	147.	Συμβλέφαρο ή αγκυλοβλέφαρο, ανάλογα με την έκταση: α. Ετερόπλευρο 0-5 β. Αμφίπλευρο 0-10
135.	Απώλεια κίνσε οδόντων με βλάβη των φατνίων τραυματικής αιτιολογίας		148.	Πλήρης πτώση του άνω βλεφάρου συνεπαγόμενη ολική κάλυψη της κόρης του οφθαλμού: α. Ετερόπλευρη 20 β. Αμφίπλευρη 40-70
136.	Απώλεια όλων ή σχεδόν όλων των οδόντων άνω και κάτω γνάθου με δυνατότητα εφαρμογής πρόθεσης	10-15	149.	Ατελής πτώση του άνω βλεφάρου: α. Ετερόπλευρη 5-10
137.	Απώλεια όλων ή σχεδόν όλων των οδόντων άνω και κάτω γνάθου με βλάβη των φατνίων που καθιστούν αδύνατη την εφαρμογή πρόθεσης	30		
138.	Ακρωτηριασμός γλώσσας περισσότερο ή λιγότερο εκτεταμένος ή εκτεταμένος συμφωτικές ουλές αυτής που δυσχεραίνουν το λόγο και την κατάποση (ανάλογα με το βαθμό της δυσχέρειας)	10-30		
139.	Ολική ή σχεδόν ολική απώλεια γλώσσας Όργανα Ακοής	40		
140.	Απώλεια ή σημαντική απώλεια ή παραμόρφωση του πτερυγίου του ωτός χωρίς βλάβη του έξω ακουστικού πόρου: α. Ετερόπλευρη 3 β. Αμφίπλευρη 10			
141.	Απώλεια πτερυγίου του ωτός με στενωτική			

β. Αμφίπλευρη (ανάλογα με το βαθμό) Λογόφθαλμος (παράλυση προωπίου νύ- ρου, ουλές τραυματικές ή εγκαυματικές κ.λπ.)	10-40	ετερόπλευρο ή αμφίπλευρο με οπτική οξύ- τητα μικρότερη των 5/10 σε κάθε οφθαλμό (βλέπε παρατιθέμενο πίνακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25)	
α. Ετερόπλευρη ανάλογα με το βαθμό	10-15		
β. Αμφίπλευρη	20-30	168. Πλήρης απώλεια της όρασης το ενός οφθαλμού χωρίς εμφανή βλάβη του βολβού αυτού	25
Απόφθαλμος με εκτασιακή από τον κερατο- είδη κ.λπ. Το ποσοστό αναπηρίας καθορίζε- ται ανάλογα με τη μείωση της οπτικής οξύ- τητας (βλέπε πίνακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25).		169. Αφαίρεση (εξόρυξη ή εξεντέρωση) ή ατροφία του βολβού του ενός οφθαλμού με διαμορφία και βλάβες από ουλές:	
Ακλή διακρύπτου:		α. Που επιτρέπουν τη χρήση τεχνητού οφθαλμού	30
α. Ετερόπλευρη	0-3	β. Που δεν επιτρέπουν τη χρήση τεχνητού οφθαλμού	40
β. Αμφίπλευρη	0-6	170. Αφαίρεση (εξόρυξη ή εξεντέρωση) ή ατροφία του βολβού και των δύο οφθαλμών	100
Συρίγγιο από διακρυοκυστίδα ή οστικές βλάβες		171. Λευκώματα ή ουλώδη σταφυλιώματα εκτετα- μένα που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα του κερατοειδούς και των δύο οφθαλ- μών.	Τα ποσοστά αναπηρίας για τις βλάβες των παραγρά- ρων 171 έως 175 θα καθο- ρίζονται ανάλογα με την οπτική οξύτητα και το εύρος του οπτικού πεδίου.
α. Ετερόπλευρο	5	172. Τίλια ατροφία οπτικού νύρου αμφίπλευρη	
β. Αμφίπλευρο	10	173. Περιορισμένης έκτασης αμφίπλευρες κεντρι- κές χροιοαμφιβληστροειδικές ουλώδεις αλ- λοιώσεις (βλάβες αχρών κηλίδων)	
Κατάγματα του οφθαλμικού κόγχου χωρίς λειτουργικές διαταραχές:		174. Παλαιά εκτεταμένες ή περιορισμένες έκτα- σης κεντρικές αποκαλλήσεις του αμφιβλη- στροειδούς χιτώνα και των δύο οφθαλμών	
α. Ετερόπλευρο	0-5	175. Πολύ παλαιά μεγάλου βαθμού θολερότης του υαλώδους σώματος και των δύο οφθαλ- μών	
β. Αμφίπλευρα	0-10	176. Ανεπικνώρωτη απώλεια όρασης και των δύο οφθαλμών (πλήρης τύφλωση) εξαιτίας νο- κλασματικών όγκων αυτών ή των στοι- χίων των οφθαλμικών κόγχων	100
Καταστροφή τμήματος του οφθαλμικού κόγ- χου και του οφθαλμικού βολβού με εκτεταμέ- νες βλάβες των περιτοχικών κόλμων και των ρινικών κοιλοτήτων και παραμόρφωση που καθιστά αδύνατη την επανόρθωση ή την εφαρμογή πρόθεσης	40-60	177. Διαταραχές της κεντρικής όρασης, οποιασ- δήποτε αιτιολογίας εκτιμούνται με βάση τον παρατιθέμενο πίνακα στο Παράρτημα -Β- (σελίδα 25). Με τη χρήση του πίνακα αυτού ο βαθμός μείωσης ικανότητας προσδιορίζε- ται ανάλογα με τη μείωση της οπτικής οξύ- τητας και των δύο οφθαλμών	
Ενδοκογχικά ξένα, μεταλλικά σώματα ανά- λογα με τις δημιουργούμενες βλάβες και δια- ταραχές της όρασης (βλέπε σχετικές παρα- γράφους και παρατιθέμενο Πίνακα στο Πα- ράρτημα -Β-)		178. Συγκεντρική στένωση του οπτικού πεδίου έως 30°:	
Χρόνιος φλεγμονός, αλλοιώσεις αγγείων και γάγγκιο καλοήθεις ή κακοήθεις του ενός οφθαλ- μού, ανάλογα με τις λειτουργικές διαταρα- χές.	20-40	α. Ετερόπλευρη	5
Παράλυση μερική ή ολική των μυών του οφθαλμού (βλέπε παράλυση ή πάρεση οι- κίων νύρων, παράγραφοι με αύξ. αριθμό 2, 43, 44, 45, 51 και 52).		β. Αμφίπλευρη	20
Επιλωκία από οποιαδήποτε αιτία που δεν απαιτεί κάλυψη του ενός οφθαλμού	10-15	179. Συγκεντρική στένωση του οπτικού πεδίου κάτω των 10°:	
Επιλωκία από παράλυση ή πάρεση ή βλάβη ενός ή περισσότερων μυών που απαιτεί κά- λυψη του ενός οφθαλμού	25	α. Ετερόπλευρη	10
Ανωτερική οφθαλμοπληγία δηλαδή παρά- λυση της προαρμοτικής και του οφγκίτηρα τις άδης (βλέπε παραγράφους με αύξ. αριθμό 2 και 43).		β. Αμφίπλευρη	70-80
Αταράκτης μη εγκαυματικής οποιασδή- ποτε αιτιολογίας (βλέπε παρατιθέμενο πί- νακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25)		180. Κεντρικά σκοτώματα ανάλογα με την έκτασή τους:	
Φακία μετατραυματική ή μεταχειρητική του ενός οφθαλμού με οπτική οξύτητα αυτού χαλότερη των 5/10	5	α. Ετερόπλευρα	15-25
Φακία μετατραυματική ή μεταχειρητική του ενός οφθαλμού με οπτική οξύτητα αυτού κρότερη των 5/10 (βλέπε παρατιθέμενο πίνακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25)		β. Αμφίπλευρα (με βάση τη μείωση της οπτικής οξύτητας (βλέπε παρατιθέμενο πίνακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25)	
Αρθρήματα φακού, ενδοφθάλμιες αιμορρα- γίες, αποκαλλήσεις αμφιβληστροειδούς, θο- σισις υαλοειδούς ή κερατοειδούς και ατρο- φία οπτικού νύρου, ανάλογα με την ελάτ- τωση της οπτικής οξύτητας (βλέπε παρατιθέ- νο πίνακα στο Παράρτημα -Β- σελίδα 25)		181. Ημιανωφία (απώλεια όρασης των δύο συμμε- τρικών μορών των οπτικών πεδίων) με δια- τήρηση της κεντρικής όρασης:	
Πύκνωμα πρωτοπαθές ή δευτεροπαθές, ομακευτικά αντιτροποούμενο με οπτική οξύτητα μεγαλύτερη των 5/10:		α. Κάθετη ομώνυμη δεξιά ή αριστερά	25
Ετερόπλευρο	5	β. " " ετερόνυμη ρινική (οπίσθια)	10
Αμφίπλευρο	10	γ. " " κροταφική	40
Πύκνωμα πρωτοπαθές ή δευτεροπαθές,		δ. Οριζόντια άνω (ή ανώτερη)	10
		ε. " " κάτω (ή κατώτερη)	40-50
		182. Ημιανωφία τεταρτοκυκλική (EN QUAD- RANT)	10
		Σημείωση: Στις περιπτώσεις στις οποίες είναι σκοτεινά τρία τεταρτοκύκλια του οπτικού πε- δίου τότε στο ποσοστό της οριζόντιας ή κάθε- τής ημιανωφίας θα προστεθεί και το αντι- στιστοχο της τεταρτοκυκλικής ημιανωφίας.	
		183. Ημιανωφία με ετερόπλευρη ή αμφίπλευρη απώλεια κεντρικής όρασης. Το ποσοστό, το οποίο στη δεδομένη περι-	

<p>πτωση ανελογεί στην ηλικιωμένη προστίθεται στο βαθμό μείωσης ικανότητας εξαιτίας ελάττωσης της κεντρικής ήσασης που προσδιορίζεται με βάση τον παρατιθέμενο πίνακα στο Παράρτημα «Β» (σελίδα 25). Το άθροισμα των παραπάνω κωσιστών σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβεί το 100 τοις 100.</p>	
184.	<p>Ημιανωφία επί μονόφθαλμου:</p> <p>α. Πικνή 50</p> <p>β. Κρυσταλλή 70</p> <p>γ. Οριζόντια κάτω (ή κατώτερη) 70</p> <p>ΣΥΝΟΛΥΑΚΙΝΗ ΣΤΗΜΗ</p>
185.	<p>Κάταγμα του σώματος ή του τόξου ενός ή δύο αυχενικών σπονδύλων (πλην του επιστροφία) που κωρώθηκε με δυσκινησία του αυχένα αλλά χωρίς νευρολογικές διαταραχές 20</p>
186.	<p>Κάταγμα του σώματος ή του τόξου περισσότερων των δύο αυχενικών σπονδύλων (πλην του επιστροφία) που κωρώθηκε με δυσκινησία του αυχένα αλλά χωρίς νευρολογικές διαταραχές 30-40</p>
187.	<p>Καθίζηση του κρύστου αυχενικού σπονδύλου (επιστροφία) με δυσκινησία του αυχένα αλλά χωρίς μυελικές διαταραχές 20</p>
183.	<p>Καθίζηση του σώματος ενός αυχενικού σπονδύλου από παθολογικά αίτια χωρίς νευρολογικές διαταραχές 15-20</p>
189.	<p>Κάταγμα του τόξου του επιστροφία παλαιό χωρίς μυελικές διαταραχές 30-40</p>
190.	<p>Κάταγμα του οδόντος του δεύτερου αυχενικού σπονδύλου που δεν κωρώθηκε ή κωρώθηκε σε κλημελή θέση χωρίς μυελικές βλάβες 40-50</p>
191.	<p>Υπεξάρθρμα αυχενικών σπονδύλων μήμημο χωρίς φαινόμενα βλάβης περιφερικών νύρων 20-30</p>
192.	<p>Υπεξάρθρμα αυχενικών σπονδύλων με φαινόμενα βλάβης περιφερικών νύρων:</p> <p>α. Ελαφρού βαθμού 40</p> <p>β. Μέτριου βαθμού 50</p> <p>γ. Μεγάλου βαθμού 60-70</p>
193.	<p>Εξάρθρμα αυχενικών σπονδύλων με μυελικές βλάβες (τετραπληγία, παραπληγία, μονοπληγία). Βλέπε παραγράφους με αύξοντα αριθμό 01 έως 74.</p>
194.	<p>Απλό συμπίεστικό κάταγμα του σώματος ενός ή δύο θωρακικών σπονδύλων που κωρώθηκε χωρίς νευρολογικά φαινόμενα 10-15</p>
195.	<p>Κάταγμα του σώματος περισσότερων των δύο θωρακικών σπονδύλων, πλην των τριών κατωτέρων, χωρίς νευρολογικά φαινόμενα 20</p>
196.	<p>Κάταγμα σώματος θωρακικών σπονδύλων που κωρώθηκε σε κλημελή θέση με εμφανή παραμόρφωση της σπονδυλικής στήλης (κύρωση, σκολίωση ή κυρτωσκολίωση) 20-30</p>
197.	<p>Κάταγμα συμπίεστικό του σώματος (σταθερό) ενός ή δύο θωρακοσφυϊκών σπονδύλων (010 έως 02) που κωρώθηκε χωρίς νευρολογικές διαταραχές 15-20</p>
198.	<p>Κάταγμα του σώματος και των τόξων θωρακικών σπονδύλων (σταθερό) παλαιό με:</p> <p>α. Ατέλη παραπληγία (παραπάρεια):</p> <p>1) Ελαφρού βαθμού 20-30</p> <p>2) Μέτριου βαθμού 30-50</p> <p>3) Μεγάλου βαθμού 50-85</p> <p>β. Πλήρη παραπληγία 100</p>
199.	<p>Ορθοκωστικές διαταραχές που συνυπάρχουν με τις στην υποπαράγραφο με αύξ. αριθμό</p>
200.	<p>Κάταγμα περισσότερων τρωκαρίων αποκρυσταλλών των οσφυϊκών σπονδύλων που δεν κωρώθηκε ή κωρώθηκε σε κλημελή θέση. 2-5</p>
201.	<p>Κάταγμα του σώματος των τριών κατωτέρων οσφυϊκών σπονδύλων που κωρώθηκε χωρίς νευρολογικά φαινόμενα, ανάλογα με τον αριθμό των σπονδύλων και της παραμόρφωσής τους. 20-30</p>
202.	<p>Κάταγμα του σώματος και του τόξου των κατωτέρων οσφυϊκών σπονδύλων που κωρώθηκε με δυσχέρεια στη βάδιση εξαιτίας βλάβης της ικπούριδας. 40-50</p>
203.	<p>Σπονδυλολίθωση με εκίμονα ενοχλήματα παρά τη συστηματική εφαρμογή της κατάλληλης θεραπείας:</p> <p>α. Βαθμού μικρότερου του ενός τρίτου (1/3) της διαμέτρου του σώματος του σπονδύλου. 10</p> <p>β. Βαθμού που κυμαίνεται μεταξύ ενός και δύο τρίτων (1/3 έως 2/3) της διαμέτρου του σώματος του σπονδύλου. 15-20</p> <p>γ. Βαθμού μεγαλύτερου των δύο τρίτων (2/3) της διαμέτρου του σώματος του σπονδύλου. 20-30</p>
204.	<p>Σπονδυλολίθωση χωρίς υποκειμενικά ενοχλήματα ανάλογα με το βαθμό ολίθωσης όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμό 203 με μείωση του προβλεπομένου ποσοστού κατά 5-10 μονάδες.</p>
205.	<p>Επίμονη χρόνιασσα χαμηλή οσφυοισχιαλγία. 5-20</p>
206.	<p>Ετερόπλευρη χρόνιασσα οσφυοισχιαλγία με σταθερά νευρολογικά ευρήματα, ανάλογα με το βαθμό μείωσης της μυϊκής ισχύος του μακρού εκτεινόντος το μέγα δάκτυλο ή του μακρού εκτεινόντος των δακτύλων ή των περονιαίων ή του προσθίου κνημιαίου ή του οπισθίου κνημιαίου ή του γαστροκνημίου μύος. 20-40</p>
207.	<p>Αμυκλικυρη χρόνιασσα οσφυοισχιαλγία με σταθερά νευρολογικά ευρήματα όπως στην παράγραφο με αριθμ. 206 40-50</p>
208.	<p>Παραπληγία ή τετραπληγία επακόλουθη κακώσεων σπονδυλικής στήλης. Βλέπε παραγράφους με αύξοντα αριθμό 71, 72, 73, 74 και 193.</p>
209.	<p>Σύνδρομο BROWN SEQUARD 20-50</p>
210.	<p>Παρετικά φαινόμενα συνδρόμου ικπούριδας:</p> <p>α. Ελαφρού βαθμού 20-30</p> <p>β. Μέτριου βαθμού 30-50</p> <p>γ. Μεγάλου βαθμού 50-70</p>
211.	<p>Παρετικά φαινόμενα συνδρόμου ικπούριδας με ορθοκωστικές διαταραχές, όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 199 καθορίζεται.</p>
212.	<p>Φυματιώδης σπονδυλίτις:</p> <p>α. Χωρίς ψυχρά αποστήματα 30-40</p> <p>β. Με ψυχρά αποστήματα και παραμόρφωση της σπονδυλικής στήλης, αλλά χωρίς μυελικές βλάβες 40-50</p>
213.	<p>Φυματιώδης σπονδυλίτις με μυελικές βλάβες (παραπληγία κ.λπ.). Βλέπε παραγράφους με αύξ. αριθμ. 71 έως 74 και 210.</p>
<p>ΑΙΜΙΟΣ</p>	
214.	<p>Ραιβόκρανο συγγενές ή επίκτητο ανάλογα με</p>

το βαθμό κατάπτωσης της κεφαλής 10-20
 Πρήσθη υγρού υγρή, κεφαλής από μικρή πίεση ή εκτεταμένη ουλή κατά την οποία ο πύργος βρίσκεται σε επαφή ή σχεδόν σε επαφή με το στήθος. 30-50
 Ουλίωση στενωμάτων του λάρυγγα.
 Αυτά συνεισφέρουν λειτουργικές διαταραχές δηλαδή δυσχέρεια φωνήσεως (λαλιάς) και δύσπνοια, οι οποίες δυνατόν να απαντούν μεμονωμένες ή να συνυπάρχουν. Με βάση τα παραπάνω ο βαθμός μείωσης της ικανότητας εκτιμάται όπως παρακάτω:
 α. Δυσφωνία (ηχητική, ρινική, μέχρι φθόγου) 5-15
 β. Απλή δύσπνοια με μικρή κόπωση 5-10
 γ. Δύσπνοια που απαγορεύει κάθε κόπωση 20-30
 δ. Έντονος δύσπνοια που ακατεί μόνη τραχειοτομία 30-40
 ε. Δυσφωνία με δύσπνοια (ανάλογα με το βαθμό) 15-50
 Πάρση ή παράλυση των φωνητικών χορδών του λάρυγγα ανάλογα με τις διαταραχές της φωνήσεως και της αναπνοής:
 α. Μονόπλευρη 10-20
 β. Αμφιπλευρή 20-40
 Φυμκτίωση του λάρυγγα, ανάλογα με την μορφή και τις υπολειμματικές βλάβες. 20-40
 Μόνιμη τραχειοτομία για οποιαδήποτε αιτιολογία (εκτός από κακοήθεις νεοπλασίες, όπως υπολογίζεται επί πλέον ποσοστό 25% λόγω της φύσης και της δύσκολης πρόγνωσης τους). 30
 Λαρυγγεκτομή:
 α. Ολική 70
 β. Μερική 20-30
 Βρογχοκήλη, απλή ανάλογα με τα φαινόμενα πίεσης της τραχείας 0-20
 Βρογχοκήλη με υπερθρομβωτισμό ή τοξικό αίμα (βλέπε παράγραφο με αύξ αριθμ. 8)

ΘΩΡΑΚΑΣ

Καταγματα στήθους ή πλευρών που πυρηνόθηκαν σε πλημμυρή θώρα. 5-15
 Εκτομή κοιλών πλευρών με μη ανατάξιμο κήλη του πνεύμονα ανάλογα με τις διαταραχές της αναπνοής. 20-40
 Χρόνια οστεομυελίτις πλευρών. (βλέπε παράγραφο με αύξ αριθμό 35)
 Παράλυση τριδιαφραγματος οποιαδήποτε αιτιολογίας ή χαλάρωση τριδιαφραγματος ολική ή μερική (αναρροφητικός διχασμός) ανάλογα με τις διαταραχές της αναπνοής 0-15
 Παχυπλευρικά υκολιπώματα:
 α. Μονόπλευρα
 1) Περιορισμένα 5-10
 2) Εκτεταμένα 15-40
 β. Αμφίπλευρα
 1) Περιορισμένα 20-30
 2) Εκτεταμένα 30-60
 Ίσοθώρακας, εμπύκνωση υπεζωκότα, βρογχοπνευμονική επικοινωνία φυματιώδους φύσης. 30-60
 Ένα σώματα πνευμονικού παρεγχύματος (πυκνώματα βλημάτων κ.λπ.) ανάλογα με το μέγεθος και την εντόπιση τους:
 Χωρίς ερεθιστικά φαινόμενα και λειτουργικές διαταραχές. 0-5
 Με ερεθιστικά φαινόμενα και λειτουργικές διαταραχές 10-30
 Προγχιτις χρόνια απλή 5-10

231. Προγχιτικό άσθμα χρόνια και χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας χωρίς επιπλοκές 20-50
 232. Προγχιτικό άσθμα χρόνια και χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας με επιβάρυνση της καρδιακής λειτουργίας. Η
 233. Προγχιτικασίες, ανάλογα με τη μορφή και εντόπιση:
 α. Ετερόπλευρες περιορισμένες 15-20
 β. Ετερόπλευρες εκτεταμένες 20-40
 γ. Αμφίπλευρες περιορισμένες 20-40
 δ. Αμφίπλευρες εκτεταμένες 40-80
 234. Πνευμονοκοκκίωση γενικά:
 α. Χωρίς λειτουργικές διαταραχές αναπνοής 5-15
 β. Με ελαφρές λειτουργικές διαταραχές αναπνοής 20-30
 γ. Με σοβαρές λειτουργικές διαταραχές αναπνοής 30-60
 235. Καταστροφή ή βαρεία βλάβη πνευμονικού παρεγχύματος οποιαδήποτε φύσης εκτός από τη φυματιώδη, όπως και εγχειρητική εκτομή πνευμονικού παρεγχύματος:
 α. Μερική του ενός πνεύμονα με καλή κατάσταση του υπόλοιπου πνευμονικού παρεγχύματος. 10-30
 β. Μερική του ενός πνεύμονα με ύπαρξη βλαβών στο υπόλοιπο πνευμονικό παρέγχυμα, ανάλογα με τις διαταραχές της αναπνοής. 30-50
 γ. Ολική του ενός πνεύμονα με καλή κατάσταση του άλλου. 50-70
 δ. Ολική του ενός πνεύμονα με ύπαρξη βλαβών στον άλλο πνεύμονα, ανάλογα με τις διαταραχές της αναπνοής. 70-100
 236. Φυμκτίωση πνευμόνων:
 α. Ανεργός:
 (1) Πολύ μικρής έκτασης 5-10
 (2) Μικρής έκτασης (περιορισμένη) 10-15
 (3) Μέσης έκτασης 20-25
 (4) Μεγάλης έκτασης (εκτεταμένη) 30-40
 (5) Πολύ μεγάλης έκτασης 40-50
 β. Ενεργός στάσιμη
 (1) Μικρής έκτασης 25-30
 (2) Μέσης έκτασης 35-50
 (3) Μεγάλης έκτασης 55-85
 γ. Ενεργός εξελικτική
 (1) Μικρής έκτασης 25-35
 (2) Μέσης έκτασης 35-60
 (3) Μεγάλης έκτασης 60-90
 δ. Ημεύσια (ανοικτή αρτητική - OPEN NEGATIVE) ανάλογα με την έκταση
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (Καρδιά - Αγγεία)
 237. Αρτηριακή υπέρταση, μόνιμη χωρίς εκδηλώσεις από άλλα συστήματα ή όργανα:
 α. Μικρού βαθμού (ΑΠ 180/90 MM στήλης ΗC) 5-10
 β. Μέτριου βαθμού (ΑΠ από 180/90 220/110 MM στήλης ΗC) 20-30
 γ. Μεγάλου βαθμού (ΑΠ ανώτερη των 220/110 MM στήλης ΗC) 30-40
 238. Αρτηριακή υπέρταση μόνιμη με εκδηλώσεις από άλλα συστήματα ή όργανα:
 α. Μικρού βαθμού (ΑΠ 180/90 MM στήλης ΗC) 10-20
 β. Μέτριου βαθμού (ΑΠ από 180/90 220/110 MM στήλης ΗC) 30-40
 γ. Μεγάλου βαθμού (ΑΠ ανώτερη των 220/110 MM στήλης ΗC) 40-50
 239. Μικρού βαθμού βαλβιδικές παθήσεις της καρδιάς χωρίς σαφή εργαστηριακά ευρήματα. 15-25
 240. Βαλβιδικές παθήσεις της καρδιάς με σαφή

241.	εργαστηριακά ευρήματα και ήπια λειτουργικά ενσχηλήματα. Ιθελβιδικές παθήσεις της καρδιάς με σαφή εργαστηριακά ευρήματα και ήπια λειτουργικά ενσχηλήματα	25-50	β. Διάμετρος ανευρύσματος μεγαλύτερη των 5 εκ.	30-40
242.	Βαλβιδικές παθήσεις της καρδιάς που χειρουργήθηκαν, χωρίς αντικατάσταση βαλβίδας ανάλογα με τα λειτουργικά ενσχηλήματα όπως στις παραγράφους με αύθ. αριθμό 239, 240 και 241 καθορίζεται.	55-90	γ. Ανεξάρτητα από τη διάμετρο όταν το ανεύρυσμα είναι επώδυνο και προκαλεί περιφερικές εμβολές	40-60
243.	Εγχειρητική αντικατάσταση βαλβίδων καρδιάς (τοκοθίτηση μιας ή περισσότερων προσθετικών βαλβίδων): α. Χωρίς λειτουργικές διαταραχές β. Με μέτριες λειτουργικές διαταραχές γ. Με έκδηλες λειτουργικές διαταραχές	25-30 35-50 55-90	δ. Με χειρουργική διόρθωση όπως στην παρ. 261	20-40
244.	Παθήσεις μυοκαρδίου ή περικαρδίου οποιασδήποτε φύσης που προκαλούν μόνιμη διαταραχή της λειτουργίας της καρδιάς: α. Ασημαντού μέχρι μικρού βαθμού β. Μέτριου μέχρι σημαντικού βαθμού γ. Μεγάλου βαθμού δ. Μη αντροσκοπούμενη	10-20 30-60 60-80 90	259. Ανεύρυσμα αρτηριών των άκρων, ανάλογα με λειτουργικές διαταραχές. 260. Αποφράξεις αρτηριών από τραυματικά ή αθρολογικά αίτια: α. Με ελαφρές λειτουργικές και τροφικές διαταραχές β. Με μέτριες λειτουργικές και τροφικές διαταραχές γ. Με σοβαρές λειτουργικές και τροφικές διαταραχές όταν αυτές ισοδυναμούν με ακρωτηριασμό ενός άκρου: (1) Προκειμένου για τα κάτω άκρα ανάλογα με το ύψος (2) Προκειμένου για τα άνω άκρα ανάλογα με το ύψος	5-15 15-25 30-60 δ 30-55 Α 25-50
245.	Στηθαγχικό σύνδρομο που εμφανίζεται μετά από κόπωση: α. Χωρίς ηλεκτροκαρδιογραφικές αλλοιώσεις σε ηρεμία και κόπωση. β. Με ηλεκτροκαρδιογραφικές αλλοιώσεις σε ηρεμία ή κόπωση.	10-20 25-50	261. Αποφράξεις αρτηριών που υποβλήθηκαν σε εγχειρητική θεραπεία, ανάλογα με τυχόν υπολειπόμενες λειτουργικές διαταραχές, όπως στην παράγρ. με αύθ. αριθμ. 259.	5-40
246.	Στηθαγχικό σύνδρομο επίμονο που εμφανίζεται στην κόπωση και σε ηρεμία με μόνιμες ηλεκτροκαρδιογραφικές αλλοιώσεις μεγάλου βαθμού.	50-60	262. Θρομβωγγειίτις αποφρακτική τύπου BUNGER, ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές, όπως στην παράγραφο με αύθ. αριθμ. 260	5-40
247.	Έμφραγμα μυοκαρδίου περιορισμένο χωρίς στηθαγχικό σύνδρομο και χωρίς λειτουργικές διαταραχές.	25-35	263. Νόσος του RAYNAUD ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές	5-40
248.	Έμφραγμα μυοκαρδίου μέτριας έκτασης χωρίς στηθαγχικό σύνδρομο και χωρίς λειτουργικές διαταραχές.	35-45	264. Αρτηριο-φλεβικές επικοινωνίες α. Αγγείων μικρού εύρους β. Αγγείων μεγάλου εύρους	5-20 20-40
249.	Έμφραγμα μυοκαρδίου με στηθαγχικό σύνδρομο και χωρίς λειτουργικές διαταραχές.	45-60	265. Απουράξεις φλεβών από τραυματικά ή καθολογικά αίτια με περιφερικό οίδημα: α. Ελαφρού βαθμού β. Μέτριου βαθμού γ. Μεγάλου βαθμού	0-10 10-20 20-30
250.	Έμφραγμα μυοκαρδίου με στηθαγχικό σύνδρομο και μέτριες λειτουργικές διαταραχές.	60-70	266. Απόφραξη φλεβών κάτω άκρων, (αμφίπλευρη απόφραξη κάτω κοίλης φλέβας ή άμφυ λογνο-μηριαίων φλεβών) από τραυματικά ή καθολογικά αίτια ανάλογα με το βαθμό της περιφερικής φλεβικής στάσης.	30-50
251.	Έμφραγμα μυοκαρδίου με στηθαγχικό σύνδρομο και έκδηλες λειτουργικές διαταραχές.	70-90	267. Φλεβική ανεπάρκεια χρόνια με οίδημα και τροφικές διαταραχές (μεταθρομβωτικό σύνδρομο) α. Ελαφρού βαθμού β. Μέτριου βαθμού γ. Μεγάλου βαθμού	0-10 10-20 20-40
252.	Επαναιμάτωση μυοκαρδίου με χειρουργική επέμβαση με τη χρήση φλεβικών ή ετερολόγων μοσχευμάτων χωρίς παραμονή στηθαγχικού συνδρόμου ανάλογα με τη λειτουργικότητα της καρδιάς.	30-70	268. Κίρσοι κάτω άκρων ή οποιασδήποτε άλλης εντόπισης α. Χωρίς οίδημα β. Με οίδημα που εμφανίζεται μετά από κόπωση ορθοστασία γ. Με οίδημα και τροφικές διαταραχές	0-4 5-15 20-35
253.	Ταχυκαρδία παροξυσμική	10-20	269. Λεμφικό οίδημα άκρων: α. Ελαφρού βαθμού β. Μέτριου βαθμού γ. Μεγάλου βαθμού	0 5-10 10-25
254.	Μαρμαρυγή των κόλπων μόνιμη: α. Χωρίς διαταραχή της λειτουργίας της καρδιάς β. Με διαταραχή της λειτουργίας της καρδιάς	5-10 25-30	270. Εμφαντίωση των άκρων (ιδιαίτερα των κάτω)	25-35
255.	Διαταραχές παραγωγής και αγωγής ερεθισμάτων μόνιμες: α. Φλεβοκομβικές ή κολποκοιλιακές που δεν απαιτούν βηματοδότηση. β. Φλεβοκομβικές ή κολποκοιλιακές με τοκοθίτηση βηματοδότη. γ. Ενδοκοιλιακές	10-25 25-40 15-35		
256.	Αποκλεισμός δεξιού σκέλους δεμάτιου του HIS	10-25		
257.	Αποκλεισμός αριστερού σκέλους δεμάτιου του HIS	20-30		
258.	Ανεύρυσμα αορτής (θωρακικής ή κοιλιακής): α. Διάμετρος ανευρύσματος μικρότερη των 5 εκ.	15-30		

ΚΟΙΛΙΑ - ΠΥΕΛΟΣ

Σημείωση: Στις περιπτώσεις των επομένων παραγράφων με αύθ. αριθμ. 271 έως και 274 ο βαθμός μείωσης ικανότητας θα προσδιορίζεται μετά από αποτυχία της κατάλληλης θεραπείας ή και χωρίς εφαρμογή αυτής

- εφ' όσον υφίσταται σχετική αντίδειξη.
1. Κήλη λευκής γραμμής, επιγαστρική κήλη 0-10
 2. Ομφαλική, ανάλογα με το μέγεθος και τις διαταραχές λειτουργίας ενδοκοιλιακών σπλάχνων 0-30
 3. Πυθινοκήλη ή μηροκήλη ανάλογα με το μέγεθος και τις διαταραχές λειτουργίας ενδοκοιλιακών σπλάχνων:
 - α. Ετερόπλευρη 0-20
 - β. Αμφίπλευρη 10-25
 4. Κοιλιοκήλης μεταχειρητικές ή μετατραυματικές ανάλογα με το μέγεθος τους, την κατάσταση των κοιλιακών τοιχωμάτων και τις διαταραχές λειτουργίας ενδοκοιλιακών σπλάχνων. 0-30
 5. Κοιλιοκήλης μεταχειρητικές, σγκώδες που έχουν υποτροπιάσει και δεν εκιδέχονται περαιτέρω θεραπεία ανάλογα με την κατάσταση των κοιλιακών τοιχωμάτων και τις διαταραχές λειτουργίας ενδοκοιλιακών σπλάχνων. 20-50
 6. Χάλαση κοιλιακών ή σφυκοκοιλιακών τοιχωμάτων εκτεταμένη μετατραυματικής, μεταχειρητικής ή άλλης αιτιολογίας:
 - α. Ετερόπλευρη 10-15
 - β. Αμφίπλευρη 15-25
 7. Σπληνεκτομή μετά από τραυματική ρήξη του οργάνου:
 - α. Χωρίς συνοδό αναιμία 5
 - β. Με συνοδό αναιμία (βλέπε παράγραφο, με αύξ. αριθ. 25).
 8. Ήβικης σύμφυτης διάστασης, μετατραυματική, άνω των 3 εκατοστίμετρων. 15-30
 9. Κατάγματα οστών λεκάνης ανάλογα με την εντόπιση και τις λειτουργικές διαταραχές 5-30
 10. Κατάγμα σώματος κρούου:
 - α. Χωρίς ορθοκωντικές διαταραχές 10-30
 - β. Με ορθοκωντικές διαταραχές ανάλογα με τη βαρύτητά τους 20-50

ΠΕΠΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

- Οισοφάγου στενώσεις οποιασδήποτε αιτιολογίας:
- α. Χωρίς διαταραχές της οίησης 5-10
 - β. Με μέτριες διαταραχές της οίησης 25-40
 - γ. Με έντονες διαταραχές της οίησης 40-60
- Βλάβες του τοιχωμάτος του οισοφάγου συγγενείς ή επίκτητες (οισοφαγίτις μεμβράνης, κύστις, καλοήθεις ή κακοήθεις νεοπλασίες, κατάλοιπα χειρουργικών επεμβάσεων, κ.λπ.) ανάλογα με τις διαταραχές οίησης όπως και στην προηγούμενη παράγραφο με αύξ. αρ. 281.
- Αχαλασία του οισοφάγου (μεγασοισοφάγος) καθώς και άλλες νευρομυϊκές διαταραχές της κατάποσης κεντρικής ή περιφερικής αιτιολογίας με λειτουργικές διαταραχές:
- α. Ελαφρού βαθμού 0-10
 - β. Μετρίου βαθμού 20-40
 - γ. Μεγάλου βαθμού 45-60
- Κήλη στο οισοφαγικό τμήμα, χρόνια οισοφαγίτις ή έλκος του οισοφάγου, ανάλογα με τα αντικειμενικά ευρήματα και τις λειτουργικές διαταραχές 10-40
- Έλκος χρόνιο στομάχου ή δωδεκακτύλου ή χρόνια γαστρίτις ανάλογα με τη γενική κατάσταση και τις επιλοκίες. 10-30
- Γαστρικομή ή διατομή του πνευμονογαστρικού νεύρου με ή χωρίς παροχνητική επίμβαση ή άλλες χειρουργικές επεμβάσεις για θεραπεία νόσου του στομάχου ή του δωδεκακτύλου:

- α. Με καλή γενική κατάσταση και χωρίς λειτουργικές διαταραχές 10-15
 - β. Με επίδραση στη γενική κατάσταση και λειτουργικές διαταραχές, ανάλογα με τη σοβαρότητα των ενδοχλημάτων 15-40
 - γ. Με έντονα φαινόμενα σπύδρου DUMPING, ανάλογα με τη γενική κατάσταση του πάσχοντα 40-60
287. Πυλωρική στένωση με εμφανή διάταση του στομάχου ανάλογα με την ακίσχωση του πάσχοντα 20-40
 288. Εκκολώματα του στομάχου ή του δωδεκακτύλου ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές 0-10
 289. Παθήσεις λεπτού ή παχίως εντέρου χρόνιες ή εντερικά σπύγγια εκακλώματα χειρουργικών επεμβάσεων ή οποιασδήποτε άλλης αιτίας ανάλογα με την επίδραση στη γενική κατάσταση 20-60
 290. Εκτομή λεπτού εντέρου πολύ εκτεταμένη (υπολειπόμενο τμήμα μήκους: μικρότερο από το 1/3 του λεπτού εντέρου) για τραυματική ή άλλη αιτία (θρόμβωση άνω μεσεντερικών αγγείων κ.λπ.) ανάλογα με την επίδραση στη γενική κατάσταση του πάσχοντα και τη συχνότητα των κενώσεων 20-40
 291. Εκτομή λεπτού εντέρου πολύ εκτεταμένη όπως παραπάνω με συνεξαίρεση τμήματος του προσακμένου παχίως εντέρου ανάλογα με την επίδραση στη γενική κατάσταση του πάσχοντα και τη συχνότητα των κενώσεων 40-80
 292. Εκκολωμάτωση του παχίως εντέρου ανάλογα με την έκταση και τις επιλοκίες 30-50
 293. Πολυποδίαση - πολλαπλοί πολύποδες - του παχίως εντέρου, ανάλογα με την έκταση και μάλιστα την επέκτασή στα άλλα τμήματα του εντερικού σωλήνα 25-40
 294. Ελκώδης καλίνε αιμορραγική με επίδραση στη γενική κατάσταση του πάσχοντα:
 - α. Ελαφρού βαθμού 10-20
 - β. Μετρίου βαθμού 20-40
 - γ. Μεγάλου βαθμού 40-80
 295. Κολεκτομή αλική ή ημικολεκτομή αριστέρα:
 - α. Χωρίς μόνιμη παρά φύσιν έδρα 40
 - β. Με μόνιμη παρά φύσιν έδρα 75
 296. Αιμορροΐδες πολύ μεγάλου μεγέθους μετά από αποτυχία της κατάλληλης θεραπείας 0-5
 297. Πρόπτωση ορθού ανάλογα με το βαθμό και την ευχέρεια ή όχι ανάταξης 10-25
 298. Χαλάρωση σφιγκτήρα πρωκτού:
 - α. Με ακούσια διαφυγή αερίων 5-10
 - β. Με ακούσια απώλεια κοπράνων 10-20
 - γ. Με πρόπτωση του ορθού 15-25
 299. Περιθρικό σφιγγίτιο που δεν εκιδέχεται παραπέρα θεραπεία (μετά από αποτυχία της κατάλληλης θεραπείας):
 - α. Εξωσφιγγηριακό (υποδερμάτιο) 5-10
 - β. Ενδοσφιγγηριακό 15-20
 300. Ηπατοπάθειες χρόνιες ανάλογα με τη διαταραχή των λειτουργιών του οργάνου (ήπατος) και το στάδιο εξέλιξης:
 - α. Εμμένονσα ηπατίτις 10-20
 - β. Χρόνια ενεργός ηπατίτις 20-40
 301. Κίρρωσις ήπατος γενικά:
 - α. Αντιρροπούμενες 60-70
 - β. Μη αντιρροπούμενες 70-95
 302. Κύστιες συγγενείς ή επίκτητες του ήπατος ανάλογα με τη διαταραχή των λειτουργιών αυτού 10-30
 303. Συγγενείς ή επίκτητες ανωμαλίες των χοληφόρων οδών με λειτουργικές διαταραχές:

	α. Ελαφρού βαθμού	5-15	318.	Εγχειρητική εκτροπή των ούρων προς το έντερο με νεφρική ανεπάρκεια ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.	
	β. Μετρίου βαθμού	20-30			
	γ. Μεγάλου βαθμού	30-50			
304.	Χρόνιες παθήσεις χυλιδέρμων οδών και χυλιδέρμου κύστης	10-30	319.	Πυρητροθερμωστική ή ουρητροεντεροθερμωστική μόνιμη χωρίς νεφρική ανεπάρκεια:	
305.	Χρόνιες παθήσεις του παγκρέατος και ουρητικής ή επιπλητικής κύστης αυτού με λειτουργικές διαταραχές:		α. Ετερόπλευρη	20-30	
	α. Ελαφρού βαθμού	10-20	β. Αμφίπλευρη	30-40	
	β. Μετρίου βαθμού	20-30	320.	Πυρητροθερμωστική ή ουρητροεντεροθερμωστική αμφίπλευρη μόνιμη με νεφρική ανεπάρκεια ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.	
306.	Παγκρεατεκτομή ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές και τις επιπτώσεις στη γενική κατάσταση του πάσχοντα:		321.	Πλαστικές εγχειρήσεις ουρητήρα ή αντικατάσταση αυτού με έλικα λεπτού εντέρου ή συνθετική ύλη:	
	α. Μερική	20-50	α. Ετερόπλευρη με φυσιολογική λειτουργία του άλλου νεφρού.	15-20	
	β. Ολική	70-95	β. Ετερόπλευρη με πλημμελή λειτουργία του άλλου νεφρού.	20-40	
ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ					
307.	Συγγενείς ανωμαλίες ουροποιητικού συστήματος:		322.	Πλαστικές εγχειρήσεις ουρητήρα του μονήρους νεφρού ή αντικατάσταση αυτού με έλικα λεπτού εντέρου ή συνθετικής ύλης.	
	α. Χωρίς διαταραχές της λειτουργίας των νεφρών	0-10	323.	Πλαστικές εγχειρήσεις ουρητήρα ή αντικατάσταση αυτού από έντερο ή συνθετική ύλη ετερόπλευρα ή αμφίπλευρα με νεφρική ανεπάρκεια ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.	
	β. Με έκπτωση της λειτουργικής ικανότητας των νεφρών ανάλογα με το βαθμό της νεφρικής ανεπάρκειας όπως και στην επόμενη παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.		324.	Διαταραχές της λειτουργίας της ουροδόχου κύστης νευρογενούς ή άλλης αιτιολογίας:	
308.	Χρόνια έκπτωση της λειτουργικής ικανότητας των νεφρών, χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, ανεπάρκεια αμφιπλευρών παθήσεων (νέφρωση, χρόνια νεφρίτις ή πυελονεφρίτις, λιθίαση κ.λπ.) ή συγγενών ανωμαλιών:		α. Χωρίς αξιολογη κατακράτηση ούρων σ' αυτή (υπόλειμμα ούρων μικρότερο των 100 κ.εκ.) ή επιπτώσεις στην ανώτερη μοίρα του ουροποιητικού συστήματος (χρόνια πυελονεφρίτις, λιθίαση κ.λπ.).	10-20	
	α. Μικρού βαθμού	25-40	β. Με αξιολογη κατακράτηση ούρων σ' αυτή και επακόλουθο χρόνια νεφρική ανεπάρκεια ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.		
	β. Μετρίου βαθμού	40-70	325.	Ακράτεια ούρων χωρίς άλλες διαταραχές (μεμονωμένη):	
	γ. Μεγάλου βαθμού	70-100	α. Σε άνδρα	25-30	
309.	Λιθίαση, συγγενείς ανωμαλίες του ενός νεφρού με έκπτωση της λειτουργικής ικανότητας αυτού.	10-25	β. Σε γυναίκα	30-40	
	Στην αμφίπλευρη εντόπιση των παραπάνω παθήσεων προτιμώνται τα ποσοστά που αντιστοιχούν σε κάθε νεφρό ή ο βαθμός μείωσης ικανότητας εκτιμάται ανάλογα με το βαθμό της νεφρικής ανεπάρκειας όπως καθορίζεται στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308.		326.	Κυστιοστομία μόνιμη	25-30
310.	Μερική εκτομή του ενός νεφρού με φυσιολογική λειτουργική ικανότητα του άλλου.	15	327.	Κυστιοκολπικό ή κυστιοεντερικό ουρίγγιο μόνιμο ανάλογα με την ένταση και την εμμονή των επιπλοκών (χρόνια κυστίτις, υδουροκολπίτις κ.λπ.) και την ποσότητα των αποβαλλομένων ούρων.	25-50
311.	Εκτομή του ενός νεφρού (νεφρεκτομή) για οποιαδήποτε αιτία με φυσιολογική λειτουργική ικανότητα του άλλου.	30	328.	Γίνωση ουροδόχου κύστης οποιαδήποτε αιτιολογίας:	
312.	Νεφρεκτομή ετερόπλευρη με πλημμελή λειτουργία του άλλου νεφρού ανάλογα με το βαθμό της νεφρικής ανεπάρκειας όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308.		α. Χωρίς επιπλοκές από την ανώτερη μοίρα του ουροποιητικού συστήματος.	25-40	
313.	Νεφρεκτομή μόνιμη του μονήρους νεφρού (περιοδική αιμοκάθαρση).	70-100	β. Με επιπλοκές από την ανώτερη μοίρα του ουροποιητικού συστήματος (χρόνια λοίμωξη, λιθίαση κ.λπ.) και χρόνια νεφρική ανεπάρκεια ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.		
314.	Μεταμόσχευση νεφρού ανάλογα με το αποτέλεσμα, δηλαδή τυχόν υφιστάμενο βαθμό νεφρικής ανεπάρκειας όπως και στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 308 καθορίζεται.		329.	Εκκολπωματώση ουροδόχου κύστης:	
315.	Στενώματα ουρητήρα οποιαδήποτε αιτιολογίας ανάλογα με τις επιπλοκές (πυελονεφρίτις, λιθίαση κ.λπ.) και τις επιπτώσεις στη λειτουργική ικανότητα του νεφρού, όπως στην παράγραφο με αύξ. αριθμ. 309 καθορίζεται.		α. Χωρίς κατακράτηση ούρων ή επιπλοκές από το ουροποιητικό σύστημα.	10-20	
316.	Ουρητροεντερικό ουρίγγιο, ανάλογα με τις επιπτώσεις στη λειτουργική ικανότητα του νεφρού και τις διαταραχές της ηλεκτρολυτικής ισορροπίας.	20-40	β. Με κράτηση ούρων και επιπλοκές ανάλογα με τη φύση και την ένταση αυτών όπως στις παραγράφους με αύξ. αριθμ. 308, 309 και 314 καθορίζεται.		
317.	Εγχειρητική εκτροπή των ούρων προς το έντερο ανάλογα με τις επιπλοκές (ετερόπλευρη ή αμφίπλευρη ανούσα πυελονεφρίτις) και τις διαταραχές της ηλεκτρολυτικής ισορροπίας.	30-50	330.	Κυστιεκτομή ολική με εκτροπή των ούρων όπως στις παραγράφους με αύξ. αριθμ. 317, 318, 319 και 320 καθορίζεται.	
			331.	Κυστιεκτομή ολική με σχηματισμό νεοκύστης	

από έλκτα εντέρου:

α. Λιωρίς επιπλοκές από την ανώτερη μοίρα του ουροποιητικού συστήματος, ανάλογα προς το βαθμό αποκατάστασης της ούρησης.

25-40

β. Με επιπλοκές από την ανώτερη μοίρα του ουροποιητικού συστήματος (χρόνια ουλίαια λοίμωξη, λιθίαση κ.λπ.), ανάλογα με την ένταση τους και το βαθμό αποκατάστασης της ούρησης.

40-70

2. Επίσχεση ούρων στέλης συνείδησης υποκυστικού επιλόματος (στινώματα ουρήθρας, διουρητικά συχνά κύστης, υπερτροφία προστάτου):

α. Με υπόλεμμα ούρων μέχρι 100 κ.εκ. και χωρίς επιπλοκές από το ανώτερο ουροποιητικό σύστημα.

10-15

β. Με υπόλεμμα ούρων των 100 κ.εκ. και επιπλοκές από το ανώτερο ουροποιητικό σύστημα (χρόνια λοίμωξη, λιθίαση κ.λπ.).

15-30

γ. Με χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, ανάλογα με το βαθμό αυτής όπως στην παράγραφο με αύθ. αριθμ. 308 καθορίζεται.

Στενώματα ουρήθρας οποιασδήποτε αιτιολογίας:

α. Περιορισμένη έκταση που δεν συνεπάγονται κατακράτηση ούρων στην κύστη και δεν απαιτούν διαστολές

0-5

β. Περιορισμένη έκταση που δεν συνεπάγονται κατακράτηση ούρων στην κύστη που απαιτούν όμως περιυδρικές διαστολές (ανά μήνα και περισσότερο).

5-20

γ. Εκτεταμένα τρηχοειδή που απαιτούν συχνές διαστολές και συνοδεύονται από επιπλοκές (ανούσια λοίμωξη, λιθίαση, υποτροπιάζουσα προστατίτιδα κ.λπ.)

25-60

Ουρηθροκυστικά ή ουρηθροκολπικά συρίγγια, μετά από αποτυχία της εγχειρητικής θεραπείας ή αντίθετη εφαρμογή αυτής ανάλογα με τις επιπλοκές.

10-30

Ουρηθροδερματικά - ουρηθροπερινεϊκά ή ουρηθροεϊκικά συρίγγια, ανάλογα προς την ποσότητα των αποβαλλομένων ούρων και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης ουροσυλλέκτη

10-30

ΓΕΝΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Άρρεας

Ακρωτηριασμός πέους

25-40

Ουλές πέους που παρακωλύουν την συνουσία ή νευρογενής αδυναμία στύσεων.

25-40

Τραυματική απώλεια και των δύο όρχεων ή αμφίπλευρη ορχεκτομή.

30-60

Βλάβες του ενός ή και των δύο όρχεων (οποιασδήποτε αιτιολογίας) που καθιστούν το έτομο στείρο.

25-60

Βλάβες των όρχεων όπως παραπάνω με εμφανή ορμονική ανεπάρκεια.

25-40

Θήλειος

Γυναικολογικά ενδοκρινικά σύνδρομα:

α. Σύνδρομο SHEEHAN (ολική ανεπάρκεια προσβίου λοβού υπόφυσης μετά από αξιόλογη αιμορραγία κατά την διάρκεια δυσκόλου τοκετού), ανάλογα με τη βαρύτητα.

20-50

β. Σύνδρομο αρρενοποίησης (λειτουργική αμφοτερόπλευρη σε γυναίκα ηλικίας μικρότερης των 45 ετών με σύν-

5-10

δρομο ισοθελικής ανεπάρκειας παρά την συστηματική ορμονοθεραπευτική, ανάλογα με τη σοβαρότητα των ενυψημάτων.

5-15

343. Η υπερεκτομή αυτή καθ' εαυτή δεν συνεπάγεται καμιά μείωση της ικανότητας για εργασία.

344. Η ικανότητα για τεκνοποίηση εξετάζεται μόνο ανάλογα με τις ενδεχόμενες εκπτώσεις στην ψυχική σφαιρά.

345. Χρόνιες φλεγμονώδεις παθήσεις μήτρας, παραμετρίων και ωοθηκών ανάλογα με την σοβαρότητα των ενυψημάτων και τις λειτουργικές διαταραχές.

10-25

346. Πρόπτωση μήτρας αληθ. εφ' όσον η εγχειρητική θεραπεία ή η αυταράτηση με πικρό καθίσταται αδύνατη.

20-30

347. Κυστοκήλη μεγάλου βαθμού με απώλεια ούρων κατά το βήχα μετά από αποτυχία της εγχειρητικής θεραπείας ή σε περίπτωση αντίθετης εφαρμογής της.

10-20

348. Ευρή για κυστοκολπικά, ουρηθροκολπικά, ορηθροκολπικά ή ορθοκολπικά μετά από αποτυχία της εγχειρητικής θεραπείας ή σε περίπτωση αντίθετης εφαρμογής της ανάλογα με την ένταση και εμμονή των επιπλοκών και την κοσότητα των αποβαλλομένων ούρων.

10-30

349. Κιρσοί έξω γεννητικών οργάνων πολύ εκτεταμένοι που δεν επιδέχονται εγχειρητική θεραπεία.

5-10

350. Ελεφαντίαση έξω γεννητικών οργάνων εκτεταμένη μετά από αποτυχία της κατάλληλης θεραπείας.

5-15

ΜΕΛΗ

Άνω Άκρα

351. Δυσκαμψία αρθρώσεων αντίχειρα:

Δεξ. Αριστ.

α. Μεσοφαλαγγικής

1-4 0-3

β. Μετακαρποφαλαγγικής

1-3 0-1

γ. Μεσοφαλαγγικής και μετακαρποφαλαγγικής

3-7 2-5

352. Δυσκαμψία αρθρώσεων δείκτη:

α. Μεσοφαλαγγικής (πρώτης ή δεύτερης)

0-3 0-2

β. Μετακαρποφαλαγγικής

1-2 0

γ. Και των δύο μεσοφαλαγγικών και της μετακαρποφαλαγγικής:

(1) Δάκτυλος σε έκταση

5-10 4-8

Δεξ. Αριστ.

(2) Δάκτυλος σε κάμψη

3-6 2-5

353. Δυσκαμψία αρθρώσεων μέσου ή παραμέσου δακτύλου:

α. Μίας μόνι άρθρωσης

0-1 0

β. Όλων των αρθρώσεων

2-4 1-3

354. Δυσκαμψία αρθρώσεων μικρού δακτύλου χιρός:

α. Μίας μόνι άρθρωσης

0-1 0

β. Όλων των αρθρώσεων

1-3 0-2

355. Δυσκαμψία αρθρώσεων όλων των δακτύλων εκτός του αντίχειρα:

α. Δυσχέρεια που αφορά στην έκταση των δακτύλων

7-12 5-8

β. Δυσχέρεια που αφορά στην κάμψη των δακτύλων

10-18 8-15

356. Δυσκαμψία αρθρώσεων όλων των δακτύλων:

α. Δυσχέρεια που αφορά στην έκταση των δακτύλων

10-18 7-13

β. Δυσχέρεια που αφορά στην κάμψη των δακτύλων

12-20 10-15

357. Αγγύλωση αρθρώσεων αντίχειρα:

α. Μεσοφαλαγγικής

3 2

β. Μετακαρποφαλαγγικής

5 3

γ. Μεσοφαλαγγική και μετακαρποφαλαγγική	15	12		
δ. Καρπομετακαρπική	8-10	6-8		
ε. Όλων των αρθρώσεων				
(1) Αντίχειρα σε έκταση	25	20		
(2) Αντίχειρα σε κάμψη	20	18		
358. Αγκύλωση αρθρώσεων δείκτη				
α. Πρώτης μεσοφαλαγγικής	6	5		
β. Δευτέρης μεσοφαλαγγικής	2	1		
γ. Και των δύο μεσοφαλαγγικών	10	8		
δ. Μετακαρποφαλαγγικής	5	4		
ε. Και των δύο μεσοφαλαγγικών και της μετακαρποφαλαγγικής	15	12		
359. Αγκύλωση αρθρώσεων μέσου δακτύλου				
α. Πρώτης μεσοφαλαγγικής	6	5		
β. Δευτέρης μεσοφαλαγγικής	2	1		
γ. Και των δύο μεσοφαλαγγικών και της μετακαρποφαλαγγικής	10			
360. Αγκύλωση αρθρώσεων παραμέσου δακτύλου				
α. Πρώτης μεσοφαλαγγικής	3	2		
β. Δευτέρης μεσοφαλαγγικής	2	1		
γ. Και των δύο μεσοφαλαγγικών	5	4		
δ. Αμφότερων των μεσοφαλαγγικών και της μετακαρποφαλαγγικής	8	7		
361. Αγκύλωση αρθρώσεων μικρού δακτύλου χεριού				
α. Πρώτης μεσοφαλαγγικής	3	2		
β. Δευτέρης μεσοφαλαγγικής	2	1		
γ. Και των δύο μεσοφαλαγγικών	5	4		
δ. Μετακαρποφαλαγγικής	2	1		
ε. Και των δύο μεσοφαλαγγικών και της μετακαρποφαλαγγικής	6	5		
362. Ψευδάρθρωση ονυχοφόρου φαλαγγία δακτύλων				
α. Αντίχειρα	5	4		
β. Δείκτη	4	3		
γ. Υπολοίπων δακτύλων	2	1		
363. Ψευδάρθρωση φαλαγγίων δακτύλων εκτός της ονυχοφόρου				
α. Αντίχειρα	15	12		
β. Δείκτη	10	8		
γ. Υπολοίπων δακτύλων	5	4		
	Δεξ.	Αριστ.		
364. Εξάρθρωμα φαλαγγίων δακτύλων μη ανατασσομένα, ανάλογα με την επικείμενη δυσκαμψία η αγκύλωση οστέων στην παρ. με αριθ. 351 καθορίζεται				
365. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση δακτύλου μερικός ή πλήρης				
α. Αντίχειρα:				
(1) Ονυχοφόρου φαλαγγία	10	8		
(2) Και των δύο φαλαγγίων	30	20		
(3) Και των δύο φαλαγγίων και του πρώτου μετακαρπίου	35	25		
β. Δείκτη				
(1) Ονυχοφόρου φαλαγγία	5	4		
(2) Δύο τελευταίων φαλαγγίων	10	8		
(3) Όλων των φαλαγγίων	12	10		
(4) Όλων των φαλαγγίων και του δεύτερου μετακαρπίου	15	12		
γ. Μέσου δακτύλου:				
(1) Ονυχοφόρου φαλαγγία	1	0		
(2) Δύο τελευταίων φαλαγγίων	5	4		
(3) Όλων των φαλαγγίων	10	8		
δ. Παραμέσου δακτύλου:				
(1) Ονυχοφόρου φαλαγγία	1	0		
(2) Δύο τελευταίων φαλαγγίων	5	4		
(3) Όλων των φαλαγγίων	7	5		
ε. Μικρού δακτύλου:				
(1) Ονυχοφόρου φαλαγγία	1	0		
(2) Δύο τελευταίων φαλαγγίων	5	4		
(3) Όλων των φαλαγγίων	7	5		
366. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση δύο δακτύλων:				
α. Αντίχειρα και δείκτη	35	25		
β. Αντίχειρα και ενός από τους τρεις τελευταίους δακτύλους	30	25		
γ. Δείκτη και ενός από τους τρεις τελευταίους δακτύλους	25	20		
δ. Μέσου και παραμέσου	25	20		
ε. Μέσου και μικρού	20	15		
ς. Παραμέσου και μικρού	12	10		
367. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση τριών δακτύλων				
α. Αντίχειρα, δείκτη και μέσου	45	40		
β. Αντίχειρα, δείκτη και παραμέσου	44	40		
γ. Αντίχειρα, δείκτη και μικρού	44	40		
δ. Αντίχειρα, μέσου και παραμέσου	40	30		
ε. Αντίχειρα, μέσου και μικρού	38	28		
ς. Δείκτη, μέσου και παραμέσου	30	20		
ζ. Δείκτη, μέσου και μικρού	28	22		
η. Δείκτη, παραμέσου και μικρού	28	22		
ι. Μέσου, παραμέσου και μικρού	25	20		
368. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση τεσσάρων δακτύλων:				
α. Αντίχειρα, δείκτη και δύο άλλων δακτύλων	54	46		
β. Αντίχειρα και των τριών τελευταίων δακτύλων	50	45		
γ. Τεσσάρων δακτύλων εκτός του αντίχειρα	45	35		
369. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση όλων των δακτύλων του ενός χεριού			55	45
370. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση όλων των δακτύλων και των δύο χεριών			90	
371. Ακρωτηριασμός ή απεξάρθρωση των αντίχειρων και εκτά από τα υπόλοιπα δάκτυλα και των δύο χεριών			85	
Σημείωση: Στις υπόλοιπες ενδεδιήμενες περιπτώσεις, ο βαθμός μείωσης της ικανότητας για εργασία προσδιορίζεται με άθροισμα των αναλογούντων στις υφιστάμενες βλάβες επί μερικού βαθμού μείωσης ικανότητας για εργασία. Το άθροισμα τοξές σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 80%				
372. Ανικανότητα χρήσης του χεριού οριστική, αποτέλεσμα οικαιωθήποτε βλαβών η διατήρηση των δακτύλων σε θέση μονιμής έκτασης ή κάμψης (ισοχημική σύσπαση VOL-KMAN, νόσος DUPUTREN κ.λ. (που συνεκτελείται:			Δεξ.	Αριστ.
α. Πλήρη αχρηστία του χεριού			55	45
β. Μερική αχρηστία του χεριού ανάλογα με τη λειτουργική χρησιμότητα του αντίχειρα			20-50	15-40
373. Παλαιό κάταγμα μετακαρπίων που παραθήκε σε κλημνή ή θέση με υπερτροφικό πόρο, ανάλογα με το βαθμό παραμόρφωσης της κινητικότητας των συστοίχων δακτύλων			5-15	4-10
374. Παλαιά κατάγματα 1ου ή 5ου μετακαρπίου με ακάλυπτη οστική ουσία, και δευτεροπαθούς παρακλίση του χεριού ή σημαντικής κινητικής δυσχερείας των δακτύλων			10-20	8-15
375. Εξάρθρωμα μόνιμο, μη ανατασσομένο, των δύο τελευταίων μετακαρπίων			10-15	8-12
376. Εξάρθρωμα μόνιμο, μη ανατασσομένο, όλων των μετακαρπίων, ανάλογα με την κινητική δυσχερεία των δακτύλων			30-40	20-30
377. Ακάλυπτο ολική της άκρας χεριού (απεξάρθρωση, πολύ χαμηλός ακρωτηριασμός αντιβραχίου, απίλοσ ακρωτηριασμός, απεξάρθρωση όλων των μετακαρπίων):				
α. Μονόπλευρη			60	50
β. Αμφίπλευρη			100	
378. Δυσκαμψία καρπού και αφορα:				
α. Την έκταση και την κάμψη			3-7	2-5
β. Την κρηνησμό και υκτισμό			4-8	3-5
γ. Την έκταση, την κάμψη, τον κρηνησμό και υκτισμό (μικτή)			10-15	8-12
379. Αγκύλωση του καρπού:				
α. Σε έκταση και κρηνηισμό με διατήρηση της κινητικότητας του αντίχειρα και των δακτύλων			18	14
β. Σε έκταση και κρηνηισμό με διατήρηση της κινητικότητας του αντίχειρα και των δακτύλων			22	18
γ. Σε έκταση και σε κρηνηισμό με δυσκαμψία των δακτύλων			30	25
δ. Σε έκταση και υκτισμό ανάλογα με το βαθμό κινητικότητας του αντίχειρα και των δακτύλων			30-40	25-30
ε. Σε κάμψη και κρηνηισμό ανάλογα με το βαθμό κινητικότητας του αντίχειρα και των δακτύλων			35-45	30-35

ζ. Σε κάμψη και υπατισμό με διατήρηση της κινητικότητας του αντίχειρα και των δακτύλων	40-30		β. Με κατάρρηση της ενεργητικής κίνησης της αμφοκλίτης	40	35
η. Σε κάμψη και υπατισμό με σγύλιωση των δακτύλων (ασηρησία της άκρας χειρός)	60	50	399. Περιθρίτις του ώμου εκούνη χρόνια ανάλογα με το βαθμό του περιορισμού των κινήσεων	5-20	5-15
Ευρεία διάκριση ή μεγάλη τραυματική απώλεια ουσίας οστών καρπού (αιωρούμενος καρπός)	40-30		400. Χαλαρότητα του ώμου συνδυασμένη ή θυλακικής αιτιολογίας	20	15
Κατάγματα οστών αντιβραχίου παλαιά που κωλύθηκαν σε κλίση ή θέση με επακόλουθο:			401. Εξάρθρωση του ώμου που υιοθετείται ανάλογα με τη συχνότητα των υστεροσπινών	10-20	8-15
α. Απειρογενής δυσχερέσια της άκρας χειρός	5-10	4-8	402. Ευρεία διάκριση ή μεγάλη τραυματική απώλεια ουσίας των συνιστώντων την κατ' ώμον άρθρωση οστών (αιρούμενος ώμος)	60	45
β. Εμφανή περιορισμό του υπατισμού	5-10	4-8	403. Ακείραρθρωση του ώμου	75	70
γ. Εμφανή περιορισμό του κρηνησμού	8-12	6-10	404. Ακρωτηριασμός ή ακείραρθρωση αμφοτέρων των άνω άκρων σε οικοδομήσιτο υγιος	10 0	
Κατάγματα οστών αντιβραχίου παλαιά που κωλύθηκαν με κατάρρηση των κινήσεων κρηνησμού και υπατισμού και μόνιμο διατήρησής:			405. Κάταγμα κλειδός καλαϊό που κωλύθηκε σε κλίση ή θέση με μεγάλη βρύχυνση, ανάλογα με τις λειτουργικές διαταραχές	0-10	0-8
α. Σε θέση ημικρηνησμού	12	10	406. Ατροφία μύων άνω άκρου μεμονωμένη (βλέπε γενικές οδηγίες):		
β. Σε θέση πλήρους κρηνησμού	20	15	α. Ωμικής ζώνης	10-15	5-12
γ. Σε θέση πλήρους υπατισμού	30	20	β. Βραχίονα και αντιβραχίου	5-10	4-8
Δελ. Αριστ.			γ. Άκρας χειρός	2-5	2-4
Ψευδάρθρωση ενός των οστών του αντιβραχίου:			407. Νευριτίδες χρόνιες εκίμονες ανάλογα με την εντόσηση και την ένταση των ενσχημάτων και τις υλοποιίες διαταραχές (αγγειοκινητικές, τροφικές, των αντανεικλαστικών κ.λπ.)	10-40	8-30
α. Στερόα	1-5	1-4	408. Παραλίσεις νεύρων άνω άκρων τραυματικής ή άλλης αιτιολογίας όπως στις παραγράφους με αύξ. αριθμ. 81 έως 86 καθορίζεται.		
β. Χαλαρόα	5-10	4-8	Κάτω Άκρα		
Ψευδάρθρωση και των δύο οστών του αντιβραχίου:			409. Δυσκαμψία άρθρωσης δακτύλων άκρου ποδός	0-5	
α. Στερόα	10	8	410. Αγκύλιωση άρθρωσης δακτύλων άκρου ποδός:		
β. Χαλαρόα (αντιβράχιο αιωρούμενο) ανάλογα με το βαθμό δυσχερέσιας της άκρας χειρός	20-40	15-30	α. Σε ενοική θέση (σε εθείαση)	0-4	
Εκτεταμένη απώλεια ουσίας ενός από τα οστά του αντιβραχίου με σιστοχο (κερκειδής ή ωλενίου) παρέκλιση της άκρας χειρός ανάλογα με το βαθμό δυσχερέσιας αυτής κρηνησμού αντιβραχίου:	20-40		β. Σε κλίση ή θέση (σε υπερέκταση, κάμψη ή επαλληλία)	2-5	
α. Περιφερειακά από το άνω τριτημόριο	60	50	411. Αγκύλιωση όλων των αρθρώσεων των τεσσάρων πρώτων δακτύλων του άκρου ποδός:		
β. Κεντρικά από το άνω τριτημόριο	65	55	α. Σε ενοική θέση (σε εθείαση)	5	
Δυσκαμψία αγκώνα με διατήρηση ενεργητικής κάμψης:			β. Σε κλίση ή θέση (σε υπερέκταση, κάμψη ή επαλληλία)	8-10	
Μεταξύ 75 και 110 μοιρών	15	10	412. Αγκύλιωση όλων των αρθρώσεων των τριών πρώτων δακτύλων του άκρου ποδός σε κλίση ή θέση (σε υπερέκταση, κάμψη ή επαλληλία)	6-8	
Μεταξύ 75 μοιρών και τελείας κάμψης	10	8	413. Ακρωτηριασμός ή ακείραρθρωση μεγάλου δακτύλου του άκρου ποδός:		
Μεταξύ 0 και 100 μοιρών	4	3	α. Ουλοφόρου φάλαγγας	2	
Μεταξύ 0 και 45 μοιρών ή 110 και 150 μοιρών	25	18	β. Και των δύο φάλαγγας	5	
Μεταξύ 0 και 60 μοιρών	15	10	414. Ακρωτηριασμός ή ακείραρθρωση: ποιοίτων δακτύλων του άκρου ποδός μερικη ή ελήρης	10	
Δυσκαμψία αγκώνα που αφορά στις κινήσεις κρηνησμού αντιβραχίου (κρηνησμού-υπατισμού), όπως στην παρ. με αύξ. αριθμ. 381, β και γ.			415. Ακρωτηριασμός μεγάλου δακτύλου άκρου ποδός και του πρώτου μεταταρσίου	7	
Αγκύλιωση αγκώνα:			416. Ακρωτηριασμός μεγάλου, δευτέρου και τρίτου δακτύλου άκρου ποδός	8	
Σε έκταση μεταξύ 0 και 45 μοιρών	30-35	20-25	417. Ακρωτηριασμός μεγάλου, δευτέρου και τρίτου δακτύλου άκρου ποδός	4	
Σε έκταση μεταξύ 45 και 90 μοιρών	25-30	15-20	418. Ακρωτηριασμός τριών τελευταίων δακτύλων άκρου ποδός	5	
Σε κάμψη μεταξύ 90 και 120 μοιρών	35-40	25-30	419. Ακρωτηριασμός όλων των δακτύλων του άκρου ποδός ανάλογα με την κατάσταση των ουλών	10-20	
Σε κάμψη μεταξύ 120 και 150 μοιρών	45-50	40-45	420. Ακρωτηριασμός ή ακείραρθρωση:		
Κύλιωση ωλενοβραχίου άνω άρθρωσης σε κλίση ή θέση με διατήρηση των στροφικών κινήσεων (κρηνησμού-υπατισμού):			α. Πρώτου μεταταρσίου	10	
Σε κάμψη μεταξύ 70 και 110 μοιρών	20	15	β. Οκοιουδήκτε από τα υλόλοια μεταταρσίου	5	
Σε κάμψη σε οξεία γωνία μεταξύ 110 και 150 μοιρών	25	20	γ. Πρώτου και δευτέρου μεταταρσίου	15	
Κύλιωση ωλενοβραχίου άνω άρθρωσης σε κλίση ή θέση - σε έκταση σε γωνία μεταξύ 70 μοιρών με διατήρηση των στροφικών κινήσεων (κρηνησμού-υπατισμού):			δ. Τριών τελευταίων μεταταρσίων	15	
Ευρεία διάκριση ή μεγάλη τραυματική απώλεια ουσίας οστών αγκώνα:			ε. Όλων των μεταταρσίων (LISFRANC)	25	
Αγκώνας κινητός προς όλες τις διευθύνσεις ενεργητικη έκταση καθρηνημένη, ενεργητικη κάμψη δυνατη	30-40	25-30	421. Παλαιά κατάγματα ή εξάρθρωματα μεταταρσίων ή οστών του ταρσού ή συνδυασμένα κατ' άνω άρθρωση:		
Αγκώνας αιωρούμενος	50	40	α. Πελοματιαία κροβόλη των κεφαλών των μεταταρσίων (πίεση του κελματος του ποδός) ανάλογα με την ένταση του προκαλούμενου κόνου κατά το βάδιση ή τη στήριξη	10-20	
Εξάρθρωση αγκώνα	65	55			
Άγμα βραχιοίου οστού καλαϊό που κωλύθηκε σε κλίση ή θέση με παραμόρφωση αχχυνση και μικρή ατροφία	5-15	4-12			
Άγμα βραχιοίου οστού που εντοπίζεται περι την μεσότητα του βραχίονα	30	20			
Οστά στην άρθρωση του αγκώνα ή του ώμου	40	30			
Ακρωτηριασμός του βραχίονα:					
α. Περιφερειακά του άνω τριτημορίου	65	60			
β. Κεντρικά του άνω τριτημορίου	65-70	60-65			
Αμψια τη κατ' ώμον άρθρωσης	5-15	4-12			
Αμψια της κατ' ώμον άρθρωσης:					
α. Διατήρηση της ενεργητικης κίνησης	30	20			
β. Μοσλάτης					

435	Εκτομή επιγονατίδας (εξαιτίας συντριπτικού τραυματός κ.λπ.)				
	α Με κλήση κινητικότητα του γόνατος	5-10			
	β Με ανεπαρκή έκταση του γόνατος και μεγάλο βαθμό ατροφία του τετρακέφαλου μηριαίου μυός	20-30			
436	Δυσκαμψία γόνατος:				
	α Πλάτος κίνησης μεταξύ 0 και 60 μοιρών	10			
	β Πλάτος κίνησης μεταξύ 0 και 45 μοιρών	15			
	γ Πλάτος κίνησης μεταξύ 0 και 30 μοιρών	20			
	δ Πλάτος κίνησης μεταξύ 10 και 120 μοιρών	25			
	ε Πλάτος κίνησης μεταξύ 10 και 60 μοιρών	30			
	ς Πλάτος κίνησης μεταξύ 45 και 120 μοιρών	40			
	η Πλάτος κίνησης μεταξύ 60 και 90 μοιρών	45			
437	Αγκυλώση γόνατος:				
	α Σε γωνία 0 - 15 μοιρών (ανοικτή θέση)	35			
	β Σε γωνία 30 μοιρών	40			
	γ Σε γωνία 45 μοιρών	45			
	δ Σε γωνία 60 μοιρών	50			
	ε Σε γωνία 75 μοιρών	55			
	ς Σε γωνία μεγαλύτερη των 75 μοιρών	60			
	η Σε θέση έκδηλης βλαισότητας ή ραβδότητος της σπονδυλικής κνήμης	50			
438	Υδρογόνο γόνατος χρόνιο και παρουσιάζει υστέρηση με ατροφία των μυών του μηρού:				
	α Ετεροπλευρο	10-20			
	β Αμφίπλευρο	20-30			
439	Ευρία διάεκκριση ή μεγάλη τραυματική ακάλυψη οσφυς των οστών της άρθρωσης του γόνατος:				
	α Με βράχιση μικρότερη των 6 εκατ. και ικανή σταθερότητα	50			
	β Με εμφάνη χαλαρότητα (αιωρούμενο γόνυ)	55			
440	Ακεία άρθρωση γόνατος	60			
441	Κάταγμα μηριαίου οστού καλαίο που κωλύθηκε:				
	α Με βράχιση 3-4 εκατ. χωρίς ατροφία των μυών του μηρού (αί μυϊκή ατροφία, δεν λαμβάνονται υπόψη σε συγκριτική διαφορά περιμέτρου μέχρι 2 εκατ.)	5-10			
	β Με βράχιση 3-6 εκατ. και μέτρια μυϊκή ατροφία χωρίς δυσκαμψία των εκτενών αρθρώσεων	10-15			
	γ Με βράχιση 3-6 εκατ. φανερή μικρή ατροφία και δυσκαμψία των εκτενών αρθρώσεων	20-30			
	δ Σε γωνίωση με βράχιση 6-9 εκατ., πολύ φανερή μικρή ατροφία και μεγάλη δυσκαμψία του γόνατος	30-40			
	ε Σε γωνίωση με βράχιση μεγαλύτερη από 9 εκατ. και δυσκαμψία των εκτενών αρθρώσεων	45-55			
442	Ψευδάρθρωση μηριαίου οστού	20-55			
443	Ακρωτηριασμός του μηρού:				
	α Απο τη μέση ή περιφερικότερα	60			
	β Υποπροσανθηριος ή από το χειροχειτικό αιχμή	65			
444	Ακρωτηριασμός:				
	α Αμφοτερόπλευρος των κάτω άκρων από το γόνατο και άνω	100			
	β Ενώς άνω άκρου και ενός άκρου από την ποδοκνημική και άνω	100			
445	Δυσκαμψία κατά ισχίο άρθρωση:				
	α Ελαφροί βαθμοί	10-15			
	β Μέτριου βαθμού	15-25			
	γ Μεγάλου βαθμού	25-35			
446	Αγκυλώση κατά ισχίο άρθρωση:				
	α Σε άθικτη θέση του μηρού	45			
	β Σε κλίση (άνω των 30°), πρόσσφυγη, απώματη ή στρόφη (άνω των 15°) του μηρού	55			
447	Αγκυλώση κατά ισχίο άρθρωση αμφίπλευρη	90			
448	Ακεία άρθρωση ισχίου	70			
449	Ακρωτηριασμός σκέλους μη ημιτελελευτού	85			
450	Μικρή ατροφία μεμονωμένη τραυματικής αιτιολογίας:				
	α Μικρών κνήμης:				
	(1) Μέτριου βαθμού	2-5			
	(2) Μεγάλου βαθμού	5-10			
	β Μικρών μηρού:				
	(1) Μέτριου βαθμού (συγκριτική διαφορά περιμέτρου ανώτερη των 2 εκατ.)	5-10			
	(2) Μεγάλου βαθμού	10-20			
	γ Μικρών ολόκληρου του σκέλους, μεγάλου βαθμού	30			
	β Μόνιμη παρέκκλιση του άκρου, κόδος σε πρόσσφυγη, απώματη ή στρόφη (τραυματική ή οστεοαρθρική), ανάλογα με το βαθμό της παραμόρφωσης και της δυσχερείας, βαδίσματος	20-30			
	γ Τραυματική οστεοαρθρική (όσφυς παρακίνησι με μεγάλο βαθμό παραμόρφωσης του άκρου, κόδος, μόνιμη κατάρρηξη ενεργητικών κινήσεων των δακτύλων αυτού και ατροφία των μυών της κνήμης)	30-40			
423	Παλιό συντριπτικό κάταγμα της κνήμης και παραθήκη:				
	α Με ελαφρά καθίζηση του σκάματος της, εκκολούθο τραυματική αρθρίτιδα της υποστραγαλικής άρθρωσης και μέτριου βαθμού δυσχερεία βαδίσματος ή ορθοστασίας	10-15			
	β Μετά μεγάλο βαθμού καθίζησης του σκάματος της, εξάλειψη της κλιμακίας (κοδικής) κάρπας και μεγάλου βαθμού δυσχερείας βαδίσματος και ορθοστασίας	25-30			
424	Ακρωτηριασμός ή ακεία άρθρωση:				
	α Τραυματικό τραυματικό (κατά την διάρθρωση του LISFARANC)				
	β Μεσοτραυματικό (πρώτη την εγκαρσία του τραύματος διάρθρωση του CHOPART)				
	γ Άτυπος ενδοτραυματικός (PIROGOFF) ή υποστραγαλικός	40			
425	Δυσκαμψία ποδοκνημικής άρθρωσης:				
	α Με θέση του άκρου κόδος ή του κολοβατισμού αυτού ανοικτή και διατήρηση κλίσεως κίνησης μέχρι 15° προς την κάθε πλευρά της ορθής γωνίας	0-10			
	β Με θέση κλίση της του άκρου κόδος ή του κολοβατισμού του (τετραποδοσία ή πεποδοσία)	10-20			
426	Αγκυλώση ποδοκνημικής άρθρωσης:				
	α Σε ορθή γωνία χωρίς παραμόρφωση του άκρου κόδος και με επαρκή κινητικότητα των δακτύλων	10			
	β Σε ορθή γωνία με παραμόρφωση ή στρόφια του άκρου κόδος και περιορισμό της κινητικότητας των δακτύλων	20			
	γ Σε κλίση ή θέση, δηλαδή σε τετραποδοσία, πεποδοσία, βλαισοποδοσία ή ραβδόποδοσία, ανάλογα με τη δυσχερεία βαδίσματος	25-35			
427	Ακρωτηριασμός ή ακεία άρθρωση ποδοκνημικής (κνημοταρσική τύπου SYMEGLYON):				
	α Ετεροπλευρη	40			
	β Αμφίπλευρη	80			
428	Κάταγμα και των δύο σφαιρών παλαιό που κωλύθηκε σε κλίση ή θέση με βλαισοποδοσία ή ραβδόποδοσία ανάλογα με τη δυσκαμψία της ποδοκνημικής άρθρωσης	20-25			
429	Κάταγμα άνω άκρου κνήμης, καλαίο που κωλύθηκε:				
	α Σε απόσταση με βράχιση 3-4 εκατ. και κατά το μάλλον ή ή τον εφικτό μικρή ατροφία	5-15			
	β Σε γωνιά παρέκκλιση προς τα έξω ή έξω με βράχιση μεγαλύτερη των 4 εκατ. και χωρίς σοβαρή δυσχερεία βαδίσματος	20-40			
	γ Σε γωνιά παρέκκλιση ή βράχιση, μέγιστη (βράχιση περισσότερο από 5 εκατ.) με σοβαρή δυσχερεία ή αδυναμία βαδίσματος	40-50			
430	Κάταγμα άνω άκρου κνήμης παλιό που κωλύθηκε σε γωνιά παρέκκλιση προς τα έξω ή έξω ανάλογα με τη δυσχερεία του βαδίσματος και τις λειτουργικές διαταραχές	20-40			
431	Ψευδάρθρωση κνήμης (και των δύο οστών), ανάλογα με το βαθμό σταθερότητας	20-50			
432	Ακρωτηριασμός κνήμης:				
	α Στο κάτω τρίτη μέρος αυτής	50			
	β Στο κάτω μέσο τρίτη μέρος αυτής	50			
	γ Στο κάτω άνω τρίτη μέρος αυτής	55			
433	Κάταγμα επιγονατίδας παλιό με τινάδη πάρο (ψευδάρθρωση) και ελαφρό περιορισμό της έκτασης του γόνατος (αδυναμία κλήσεως έκτασης)	15-20			
434	Κάταγμα επιγονατίδας παλιό που δεν κωλύθηκε με μεγάλη διάσταση των οστικών τμημάτων, ατροφία των μυών του μηρού και σχεδόν πλήρη αδυναμία έκτασης του γόνατος	20-30			

δ. Μιόν γλι τοί επερόπλετρον και σινεκα-
γεται λειτοφριέξ διαταραχίξ της καί το-
χιο αθροιστής

- (1) Μετριασ βαθμού
(2) Μεγάλοσ βαθμού

5-15
15-20

Νευριτίδες ή πολυνευριτίδες χρόνιες, εκίμο-
νιξ, ανάλογο με την έντοση και την ένταση
των ενσχίηματον και τίξ εκόλοισιξ διατα-
ραχίξ (αγγειοκινητινίξ, τροφικήξ, κ. λ. π.)

5-30

452. Παραλίσιξ, εξαιτίξ βλάβηξ περιφερικίον
νεύρων όπωξ καθορίζεται στίξ παραγράφουξ
με σίξοντα αριθμό 87 μέχρι και 95.
453. Αντιρικόματα, ακοφράξιξ, αρτηριοφλεβ-
ικήξ εκκιονιήξ, κ. λ. π. καθήλοξ των αγγειων
των κάτω άκρων όπωξ καθορίζεται στίξ πα-
ραγράφουξ με σίξοντα αριθμό 259 μέχρι και 268.
454. Αιμφικό σίδημα και ελεφαντίαση των κάτω
άκρων όπωξ καθορίζεται στίξ παραγράφουξ
με σίξοντα αριθμό 269 και 270.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξάνδρου Κων/νος " *Το βαρθίκκο παιδί*"
Εκδόσεις Βυζάντιο, α' έκδοση, Αθήνα 1986
2. Ασπιώτης Α.Α. " *Τα ανώμαλα και απροσάρμοστα παιδιά*"
Εκδόσεις Γρηγόρη α' έκδοση, Αθήνα 1986
3. Γερούκαλης Α. " *Σύγχρονες απόψεις σχεδιασμού και προγραμματισμού
αποκαταστάσεως ατόμων με ειδικές ανάγκες*" ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Τεύχος 10ο - Αθήνα 1988
4. Δελασούδας Λαυρέντιος, " *Η ειδική επαγγελματική κατάρτιση*"
Εκδόσεις Παρουσία, α' έκδοση, Αθήνα 1992.
5. Εγκυκλοπαίδεια ΥΔΡΙΑ, Εκδόσεις Εταιρίας Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε.
Αθήνα 1986, τόμος 51ος
6. " *Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλου-Φυτράκη*"
Εκδόσεις ΑΡΜΟΝΙΑ, Ζ' έκδοση, Αθήνα 1993
7. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων " *Για θέσπιση τρίτου κοινοτικού
προγράμματος δράσης υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες - HELIOS II*
(1991-1992), Βρυξέλλες, 23 Οκτωβρίου 1991
8. *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 9/9/93, αριθμ.
L56/30, L56/31, L56/32.
9. *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 29/12/90 C327/9,
C327/10, C327/11.
10. *Έντυπο υλικό "ΘΕΟΤΟΚΟΣ"* - Αθήνα, 1989

11. Έντυπο Υλικό "ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΩΝ"
Αθήνα 1990.
12. Έντυπο Υλικό "ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ" - Αθήνα 1990
13. Ζώνιου-Σιδέρη Αθηνά "Ειδικές Κοινωνικές Ομάδες"
ΕΚΛΟΓΗ, Οκτ. - Νοέμβρ. - Δεκέμβρ. Αθήνα 1983.
14. Ζώνιου - Σιδέρη Αθηνά "Σκεπτικό για την επαγγελματική αποκατάσταση
των ατόμων με ειδικές ανάγκες"
Εκδόσεις Βιβλιογωνία α' έκδοση, Αθήνα 1992
15. Ο' Hara D, Ghacklin H, Mosher B "Μία μέθοδος βοήθειας του ανάπηρου
παιδιού βασισμένη πάνω στις διάφορες φάσεις της ζωής της οικογένειας"
ΕΚΛΟΓΗ, Απρίλιος, Αθήνα 1981
16. Ιορδανίδου - Στέφου Μάρνη "Portage - Ένα Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
πρώιμης παρέμβασης για παιδιά και οικογένειες με ειδικές ανάγκες"
ΕΚΛΟΓΗ - Ιανουάριος - Φεβρ. Μάρτιος - Αθήνα 1991
17. Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας, Επιτροπή Ψυχικής Υγείας "Μονάδες
επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης"
Αθήνα, 1988
18. Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας, Επιτροπή Ψυχικής Υγείας, "Κέντρο Ψυχικής
Υγείας" - Αθήνα 1984
19. Κεσανόπουλος Α. "Στόχοι, περιεχόμενο, μέσα και μέθοδοι ειδικής
επαγγελματικής κατάρτισης" Κοινωνική Αποκατάσταση ατόμων με ψυχικές
διαταραχές". ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, Αθήνα 1987
20. Κονδύλης Κ, Γερανίου Ε, Κατσικας Β., Κρεουζή Α., Μπότσου Α, Πασχάκη Ν.
"Ιδρύματα - Προγράμματα Επαγγελματική Κατάρτισης και Αποκατάστασης
ατόμων με ειδικές ανάγκες" ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

21. Κολοφωτιά - Ευαγγελοπούλου Ευαγγελία *"Η εκπαίδευση και η απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στη Μεγάλη Βρετανία"* ΕΚΛΟΓΗ, Απρ.-Μάϊος - Ιούνιος 1987
22. Κουρουμπλής Παναγιώτης *"Αλληλοαποδοχή ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες αναπήρων και κοινωνίας"* ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ - Τεύχος 9ο-10ο, Αθήνα 1988
23. Κοτζάκη - Περακάκη *"Ο ρόλος και η λειτουργία των γραφείων επαγγελματικής αποκατάστασης Ατόμων με ειδικές ανάγκες"* ΟΑΕΔ - Φεβρουάριος, Ηράκλειο 1994
24. Κυπριωτάκης Αντώνης *"Τα ειδικά παιδιά και η αγωγή τους"* Εκδόσεις Ψυχοτεχνική, β' έκδοση, Αθήνα 1987
25. Κυριακάκης Βαγγέλης *"Κοινωνική αποκατάσταση και επανένταξη στην Κοινότητα, ατόμων με μυχικές διαταραχές"* ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, Εκδόσεις Ειρήνη, Αθήνα 1987.
26. Κωνσταντινίδου Μαργαρίτα *"Οι προοπτικές και η εξέλιξη του επαγγελματικού προσανατολισμού των αναπήρων"* ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ, Αθήνα 28-29/11/1985, Ζάπειο Μέγαρο
27. Κεσανόπουλος Α. *"Στόχοι, περιεχόμενο, μέσο και μέθοδοι ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης"* Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα
28. Κωνσταντινίδου Μ. *"Ο δεσμός της αποκατάστασης"* Κέντρου Ψυχική Υγιεινής, Αθήνα 1987
29. Λαμπροπούλου Βανέτα *"Το κωφό παιδί"* Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου για το κωφό παιδί. 26-28/4/1985 - Πολεμικό Μουσείο

30. Μαδιανός Μιχάλης *"Ψυχοκοινωνική αποκατάσταση - Αρχές, τύποι και εμπειρίες"*
Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Εργοθεραπείας, Αθήνα 1990
31. Μαδιανός Μιχάλης: *"Κοινωνία και Ψυχική υγεία"*
Εκδόσεις Καστανιώτη, Β' Τόμος, - Αθήνας 1989
32. Μαντές Δημήτριος *"Παιδιά με ειδικές ανάγκες"*
Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη, 1981
33. Μαντωνάκης Ι - Τζέμος Ι *"Παράγοντες που συνδέονται με τη δυνατότητα της επαγγελματικής αποκατάστασης των ψυχιατρικών αρρώστων"*
Εγκέφαλος, τεύχος 18 - Αθήνα 1981
34. Ματαθία Παυλίνα, *"Διεθνές Έτος Αναπήρων - Σκέψεις και προβληματισμοί"*
Εκλογή, Απρίλιος 1981
35. Ματινοπούλου - Περρή Υπατία, *"Εμπειρίες, προβλήματα και απόψεις οικογενειών που ανάθρεψαν παιδιά με νοητική καθυστέρηση"*
Κοινωνική Εργασία - Τεύχος 19ο - Αθήνα 1990.
36. Ματινοπούλου Υπατία *"Η σημερινή κατάσταση της επαγγελματικής απασχόλησης των νοητικά υστερούντων ατόμων"*
Εκλογή Ιουλ. - Αύγ. - Σεπτ. - Αθήνα 1988
37. Bourguignon A. *"Για μια Κοινωνική Ψυχιατρική"*
Ελληνογαλλικό συμπόσιο Κοινωνικής Ψυχιατρικής,
εκδόσεις Καστανιώτη - Αθήνα 1984.
38. Νασιόκου Μαρία *"Η γυχολογία σήμερα"*
Εκδόσεις Παπαζήση, Β' έκδοση - Αθήνα 1982.
39. Νικόδημος Στυλιανός *"Τα προβληματικά παιδιά - μαθητές στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης"*
Εκλογή, Απρίλιος - Αθήνα 1983.

40. Νιτσόπουλος Μηνάς *"Μέθοδος κοινωνικοποίησης ειδικών ατόμων και αντιμετώπιση προκαταλήψεων"*
Εκλογή, Δεκέμβριος 1981.
41. Νταγκουνάκη Ελευθερία *"Κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση ατόμων με ψυχιατρικά προβλήματα"*
Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνέδριου Κοινωνικών λειτουργών, 1-3 Μάρτη 1987.
42. Οικολογική Κίνηση Θεσσαλονίκης *"Έπιτροπή για τα Δικαιώματα των Αναπήρων"*
Εκλογή, Απρίλιος - Μάϊος - Ιούνιος - Αθήνα 1988
43. Παπαδάτος Ι. Λάλος Κ., Αυγερίδης Κ., Δελγέρης Ν., Τσιάρας Κ., *"Μονάδες κοινωνικής και επαγγελματικής αποκατάστασης ατόμων με γύχωση και νοητική καθυστέρηση"*
Εγκέφαλος - Τεύχος 25 - Αθήνα 1988
44. Παπαδάτος Γ., Αυγερίδης Κ., Μαλιώρη Μ., Κυριακάκης *"Επαγγελματική αποκατάσταση ατόμων με γύχωση και νοητική καθυστέρηση"*
Εγκέφαλος - Τεύχος 25 - Αθήνα 1988
45. Παπαδάτος Γιάννης *"Κοινωνική αποκατάσταση ατόμων με ψυχικές διαταραχές"*
Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα 1987.
46. Παπαδάτος Γ. Αριάννα Στογιανίδου *"Κοινοτικής Ψυχική Υγιεινή"*
Εκδόσεις Λίτσα - Αθήνα 1989.
47. Παπαθεοφίλου Ρ. - Καραδήμου Χ. *"Μετά τα εργαστήρια τί; Εξέλιξη εφήβων και νέων που παρακολούθησαν τα εργαστήρια της Μ.Ψ.Υ.Ε. - Ο.Α.Ε.Δ."*
Κοινωνική Εργασία, Τεύχος 18 - Αθήνα 1990

48. Παπαϊωάννου Καλλιόπη *"Κοινωνική και επαγγελματική επανένταξη των παραπληγικών"*
Κοινωνική εργασία, Τεύχος 13ο, Αθήνα 1989
49. Παρασκευόπουλος Ιωάννης *"Νοητική Καθυστέρηση"*
Εκδόσεις Οργανισμός Εκδόσεως Βιβλίων διδακτικών - Αθήνα 1980.
50. Παπαφλέσσα Θεοδώρα *"Σημειώσεις από το μάθημα βασικά προγράμματα Κοινωνικής Εργασίας"* του Τ.Ε.Ι. Αθηνών, Αθήνα 1987
51. Πρωτοπαπός Αντώνης (α) *"Η δημιουργία επιπροσθέτων ευκαιριών απασχόλησης για άτομα με ειδικές ανάγκες"*
ΟΑΕΔ - Αθήνα 1988.
52. Πρωτοπαπός Αντώνης (β) *"Παραγωγικά εργαστήρια ατόμων με ειδικές ανάγκες"*
ΟΑΕΔ - Αθήνα 1988
53. Ρουμελιώτης Δημήτριος *"Η λειτουργική συμμετοχή του κοινωνικού λειτουργού στην ομάδα αποκατάστασης των κινητικά αναπήρων"*
Πρακτικό 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών
Πάντειος 1-3 Μάρτης - Αθήνα 1987
54. Σεβεντή Στέλλα *"Κοινωνικοποίηση και κοινωνική ένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες"*
Εκλογή - Απρίλιος - Αθήνα 1983
55. Σεϊσίδου Καίτη *"Η κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση του αναπήρου ατόμου και η διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς του"*
Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών
Πάντειος 1-3 Μάρτη - Αθήνα 1987
56. Σεϊσίδου Καίτη *"Για μια καλύτερη κατανόηση της αναπηρίας"*
Εκλογή, Δεκέμβριος - Αθήνα 1981

57. Σεϊσίδου Καίτη *"Το άτομο και η αναπηρία του"*
Κοινωνική Εργασία, - Τεύχος 9ο - 10ο - Αθήνα 1988
58. Sieffert A., Ortiz Hendricks, J. Marks, P. Gutierrez *"Γονείς που συμμετέχουν στην αποκατάσταση των καθυστερημένων παιδιών"*
Μετάφραση Μαρία Σουραπά -
Εκλογή - Τεύχος Σεπτ/βριος - Δεκέμβριος - Αθήνα 1976.
59. Σκευός Ιωάννης *"Επαγγελματική Εκπαίδευση και προσανατολισμός"*
Έκδόσεις Γρηγόρη, α' έκδοση - Αθήνα 1990.
60. Sussman Ματνίν *"Ανάπηροι και άποροι σε κατάσταση εξάρτησης"*
Μετάφραση Όλγα Ζάρναρη
Εκλογή, Απρίλιος - Αθήνα 1981
61. Τσιναρέλης Γεώργιος *"Η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες - Μύθοι και πραγματικότητα"*
"Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα": Τεύχος 10ο - Θεσσαλονίκη 1988
62. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων *"Δελτίο Πληροφοριών Ειδικής Αγωγής"*
ΟΕΔΒ Δ' Έκδοση - Αθήνα 1988
63. Υπουργείο Εργασίας *"Ο Ο.Α.Ε.Δ. και η προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο"*
Αθήνα 1991
64. Χαϊκάλης Σ., Πρωτοπαπάς Α., Παπαγιαννίδης Α., Μολώσης Δ., Κατζουράκης Γ. *"Οι ανάπηροι στην Ελλάδα και η επαγγελματική τους ένταξη"*
Οικονομικός Ταχυδρόμος, Φύλο 18, 2 Μάρ 1985.
65. Χαρτοκόλλης Πέτρος *"Προβλήματα γύρω από την κοινωνική αποκατάσταση ψυχικών αναπήρων"*
Εκλογή, Δεκέμβριο 1981

66. Weinberg Nancy *"Η Κοινωνική Ισότητα και τα άτομα με κινητικές αναπηρίες"*
Μετάφραση Όλγα Ζάρναλη, Εκλογή, Απρίλιος - Μάϊος - Ιούνιος - Αθήνα 1988
67. Wellion Anthony *"Κοινωνική αποκατάσταση : Πώς αλλάζουν οι στάσεις της κοινωνίας απέναντι στον σωματικά και γυμνά ανάπηρο"*
Μετάφραση Σεϊσίδου Καίτη, Εκλογή, Απρίλιος - Αθήνα 1981.

